
THE LIBRARY OF CONGRESS

THE LIBRARY OF CONGRESS

PHILODEMI

RHETORICA.

PHILODEMI

RHETORICA

EX HERCULANENSI PAPYRO LITHOGRAPHICE OXONII EXCUSA

RESTITUIT LATINE VERTIT

DISSERTATIONE DE GRAECA ELOQUENTIA ET RHETORICA
NOTITIAQUE DE HERCULANENSIBUS VOLUMINIBUS AUXIT
ANNOTATIONIBUS INDICIBUSQUE INSTRUXIT

E. GROS

STUDIORUM IN ACADEMIA PARISIENSI INSPECTOR

ADJECTI SUNT

DUO PHILODEMI LIBRI DE RHETORICA NEAPOLI EDITI.

PARISIIS

EXCUDEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES
INSTITUTI REGII FRANCIÆ TYPOGRAPHI
VIA JACOB 56.

MDCCCXL.

JO. FR. BOISSONADE

J. VICT. LE CLERC

CAR. BEN. HASE

VIRIS

DOCTRINA ORNATISSIMIS

CRITICÆ ARTIS

PERITISSIMIS

INSTITUTI GALLICI

SOCIIS

D. D.

AD

PHILODEMI

DE

RHETORICA LIBROS

DISSERTATIO ISAGOGICA.

E Philodemi libro a me nunc edito in lucem, sicut e duobus de Rhetorica voluminibus, Neapoli vulgatis ann. 1832-1835, perspicuum est nobilem illum Epicuri discipulum non tradidisse præcepta; sed temporis sui sophistas pervicacissimo impugnasse animo. Indagandum igitur ante omnia, qualis Nostri ætate *Sophistica* esse debuerit; et presse, quoad fieri possit, definiendum quinam tunc in numero sophistarum fuerint habendi. Quo magis aperta res fiat, græcæ Eloquentiæ et Rhetoricæ, ab earum ortu usque ad Augustum adumbranda videtur historia.

CAPUT PRIMUM.

De Eloquentia apud Græcos inde a remotissimis temporibus usque ad Augustum.

Eloquentiam, cujus studium fuit proprium Athenarum (1), si quis hominem quasi consideret, totamque ejus ætatem percenseat; qua cœperit, utque adoleverit, ut ad quemdam juventæ florem pervenerit, ut consenuerit; quatuor gradus processusque ejus inveniet.

Prima ætas fuit sub Themistocle, Cimone, Pericle, Alcibiade, Thucydide (2); quamquam et Pisistratus, multis annis ante hos, et paulo senior

(1) Cic. Brut., XIII: « Quis enim aut Argivum oratorem, aut Corinthium, aut Thebanum scit fuisse temporibus illis? nisi quid de Epaminonda, docto homine, suspicari libet. Lacedæmonium vero usque ad hoc tempus audivi fuisse neminem. » Vell. Paterc., I, 18: « Una urbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quam universa Græcia, operibusque floruit etc. » Ubi legendum censet Ruhnken. Hist. crit. Orat. græc. p. XXXVII: « Una urbs Attica pluribus sanæ eloquentiæ, quam universa Græcia, operibus effloruit. » Quod paulo audacius videtur. Si quid mutandum, libenter cum Lipsio conjiciam: « Una urbs Attica, pluribus annis eloquentia, quam universa Græcia, uberiusque floruit. »

(2) Cf. Ruhnk. l. l. p. XXXVIII-XL; cujus viri, græcis latinisque litteris ornatissimi, aureum libellum sæpius pervolventi mihi occurrebant multa quæ tantummodo indicata, desiderium sui faciebant; non pauca vero a recentioribus editoribus emendata. Hæc dum notarem, satis larga exstitit farrago; unde maxime digna memoratu excerpam.

Solon, posteaque Clisthenes, multum pro temporibus suis valuere dicendo (3). Hæc fuit Eloquentiæ infantia.

Hos oratores secuti sunt (4) Critias, unus e triginta tyrannis; Theramenes, qui deliberativum genus tantummodo tractavit (5); Antiphon Rhamnusius (6); Cephalus (7); Archinus, Thrasybuli adjutor (8); Androcles Pitthensis, acerrimus populi vindex (9); Sophocles, unus e decem viris quibus ante Quadringentos scribendis legibus fuit commissa potestas (10); Cleophon,

(3) Cic. Brut., VII. — (4) Cic. ibid.

(5) Ὅστις γὰρ οἶδε μόνον τὸ συμβουλευτικὸν, μὴ μέντοι τὸ δικανικὸν καὶ τὸ πανηγυρικὸν, οὗτος ῥήτωρ τέλειος, ὡς Θηραμένης ὁ κόθορνος· συμβουλεύειν γὰρ μόνον εἰδὼς, ὅμως ῥήτωρ ἐνομίζετο. Doxopat. Proleg. Rhet. in Rh. gr. Walz., Tom. VI, p. 20-21. Ad quæ verba adludens Ruhnk. l. l. p. XL meminit Langbænii ad Longin., p. 17, qui Msti fidem secutus horum prolegomenorum auctorem putat esse Troilum Sophistam. De auctore magis probabili, Doxopatro, cf. Walz. l. l. p. 1-2.

(6) Vide cap. II, De Rhetor. § I, p. XL-XLI.

(7) Ruhnk. ibid., p. XLI, et Spengel, Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 105. Cf. Not. 32.

(8) Ruhnk., p. XLII.

(9) Ibid. p. XLIII, et Thucyd., VIII, 65: καὶ γὰρ Ἀνδροκλέα τέ τινα, τοῦ δήμου μάλιστα προεστῶτα, ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων, κρύφα ἀποκτείνουσιν.

(10) Ruhnk., p. XLIII. Sophoclis meminit Aristot. Rhet., I, 14: καὶ εἰ ὁ παθὼν, καὶ εἰ ὁ ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὑτὸν μεγάλως ἐκόλασεν· ἔτι γὰρ μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι· οἷον, Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκτήμονος συνηγορῶν, ἐπεὶ ἐπέσφαξεν ἑαυτὸν ὑβρισθεὶς, οὐ τιμήσειν ἔφη ἐλάττονος, ἢ οὗ ὁ παθὼν ἐτίμησεν ἑαυτόν. Ibid. III, 18: οἷον, Σοφοκλῆς ἐρωτώμενος ὑπὸ Πεισάνδρου, εἰ ἔδοξεν αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβούλοις, καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους,

improbus homo et demagogus (11); Aristophon Azeniensis, cum altero Colyttensi minime confundendus (12); Andocides et Phæax (13); Autocles, orator solertissimus (14); Iphicrates, non imperatoriis tantum, verum et oratoriis artibus insignis (15); Callistratus qui Demostheni

ἔφη. Τί δὲ οὐ πονηρά σοι ταῦτα ἐδόκει εἶναι; ἔφη. Οὐκοῦν σὺ ταῦτα ἔπραξας τὰ πονηρά; Ναὶ, ἔφη· οὐ γὰρ ἦν ἄλλα βελτίω.

(11) Ruhnk. p. XLIV-XLV.

(12) De Aristophontibus omnino legendus Ruhnk. p. XLV-XLVII.

(13) Ruhnk. p. XLVII-LVII.

(14) Xenophon, Hellenic. VI, 3 : Μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστρεφὴς εἶναι ῥήτωρ, ὧδε ἠγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι κτλ. Hujus verba in Mixidemidem refert Aristot. Rhet. II, 23 : εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς Θεαῖς καλῶς εἶχεν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι δίκην, Μιξιδημίδῃ δ' οὔ; Cf. Ruhnk. p. LVII.

(15) Justin. VI, 5. Iphicratis meminit Aristot., Rhet. I, 9. Fragmenta orationis adversus Harmodium citat, ibid. II, 23: εἰ πρὶν ποιῆσαι ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν, ἐὰν ποιήσω, ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ', ἆρ' οὐ δώσετε; Μὴ τοίνυν μέλλοντες μὲν, ὑπισχνεῖσθε· παθόντες δ', ἀφαιρεῖσθε. Verba quæ in Aristophontem acerbe jactavit occurrunt ibid. : ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπερόμενος, εἰ προδοίη ἂν τὰς ναῦς ἐπὶ χρήμασιν· οὐ φάσκοντος δὲ, εἶτα εἶπε, σὺ μὲν Ἀριστοφῶν ὢν οὐκ ἂν προδοίης· ἐγὼ δ' ὢν Ἰφικράτης; Cujus dicti vim et acrimoniam Ruhnk. notat (p. LVIII) diluisse vertendo Quinctil. V, 12 : « Cui simile quid« dam fecisse Iphicrates dicitur, qui, quum Aristophontem, « quo accusante similis criminis reus erat, interrogasset, an is « accepta pecunia rempublicam proditurus esset? isque id ne« gasset : » « Quod igitur, inquit, tu non fecisses, ego feci? » Calliam lacessivit, Aristot. Rhet. III, 2 : ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν μητραγύρτην, ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον... Immo, ipsos Athenienses, ibid. 10 : Ἰφικράτης, σπεισαμένων Ἀθηναίων πρὸς Ἐπίδαυρον καὶ

eloquentiæ studium injecit (16); Cephisodotus, nemini dicendi laude inferior (17) : hi præcesserunt vel attigerunt ætatem Lysiæ quem prope audeas oratorem perfectum dicere (18). Post Lysiam floruerunt Isocrates, cujus domus patuit quasi quædam officina dicendi (19); Leodamas Acharnensis, Isocratis discipulus (20); Lycoleon (21) et Coc-

τὴν παραλίαν, ἠγανάκτει, φάσκων αὐτοὺς τοῦ πολέμου τὰ ἐφόδια παρῃρῆσθαι. Alia fragmenta reperimus, ibid.: ὡς Ἰφικράτης εἶπεν· ἡ γὰρ ὁδός μοι τῶν λόγων διὰ μέσων τῶν Χάρητι πεπραγμένων ἐστί. Ibid. 15: ὥσπερ Ἰφικράτης πρὸς Ναυσικράτην· ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὃ ἔλεγε· καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδικεῖν. Cf. Ruhnk. p. LVII-LVIII.

(16) Ruhnk. p. LVIII-LX.

(17) Adversus eum haud inficeta imagine utebatur Antisthenes; Aristot., Rhet. III, 4: Ἀντισθένης Κηφισόδοτον τὸν λεπτὸν λιβανωτῷ εἴκασεν, ὅτι ἀπολλύμενος εὐφραίνει. Ipsius Cephisodoti dicta laudat, ibid. 10 : Κηφισόδοτος, σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦναι περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον, ἠγανάκτει, φάσκων εἰς πνίγμα τὸν δῆμον ἔχοντα, τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δοῦναι. Paulo infra: καὶ ὥσπερ Κηφισόδοτος εὐλαβεῖσθαι ἐκέλευε, μὴ πολλὰς ποιήσωσι τὰς συνδρομὰς ἐκκλησίας. Cf. Ruhnk. p. LX.

(18) Cic. Brut. IX. De Lysia legendus Dionys. Halic. judic. Cf. Ruhnk. p. LX; Taylor; Westermann, Geschichte der Beredsamkeit in Griechenland und Rom, Tom. I, p. 73-77.

(19) Cic. Brut. VIII. De Isocrate legendus Dionys. Halic. Isocrat. judic. Cf. Ruhnk. p. LXI-LXII, Westermann, l. l. p. 77-83.

(20) Ruhnk. p. LXIII-LXIV.

(21) Orationis quam pro Chabria habuit fragmentum suppeditat Aristot. Rhet. III, 10: καὶ Λυκολέων ὑπὲρ Χαβρίου· οὐδὲ τὴν ἱκετηρίαν αἰσχυνθέντες αὐτοῦ τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν. Μεταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ αἰεί, ἀλλὰ πρὸ ὀμμάτων· κινδυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ, ἱκετεύει ἡ εἰκών· τὸ ἄψυχον δὴ ἔμψυχον. Cf. Ruhnk. p. LXIV.

cus Atheniensis (22); Isæus, Demosthenis magister, præstantissimisque philosophis usus familiarissime (23); Eubulus Anaphlystius, orator et demagogus (24). Hoc tempus virorum incitatissimi ingenii proventu commendatur memoriæ : ideo Eloquentiæ adolescentiam fuisse haud immerito dixeris.

Eamdem ad summum provectam fastigium videmus, ubi tempus illud attigimus, quo Athenæ et Macedonia mirando conflixere duello. Hinc stabant, qui patriæ libertatisque patrocinium susceperant, Lycurgus (25), Demosthenes (26), Hyperides (27) : hos tamquam duces proseque-

(22) De quo contemptim Quinctil. XII, 10 : « Quis erit hic Atticus? Sit Lysias : hunc enim amplectuntur amatores istius nominis modum. Non igitur jam usque ad Coccum et Andocidem remittemur. »

(23) Dionys. Halic. Isæi judic. I. Cf. Ruhnk. p. LXIV, Westermann, l. l. p. 87-89.

(24) De Eubulis, vide Ruhnk. p. LXV-LXVIII.

(25) Adi Taylor. Lycurgi Vit. et Westermann, l. l. p. 100-103.

(26) Cic., Brut. IX : « Plane quidem perfectum, et cui nihil admodum desit, Demosthenem facile dixeris. Nihil acute inveniri potuit in eis causis quas scripsit, nihil, ut ita dicam, subdole, nihil versute, quod ille non viderit; nihil subtiliter dici, nihil presse, nihil enucleate, quo fieri possit aliquid limatius : nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum gravitate, vel sententiarum, quo quidquam esset elatius. » Cf. Orat. VII; Dionys. Halic. De admiranda vi dicendi in Demosthene; Westermann, l. l. p. 103-113.

(27) De Hyperide vide Plutarch. X Orat. T. IX, p. 372-378, ed. Reisk.; Photius, Bibl. Cod. CCLXVI; Suidas v. Ὑπερίδης, Ruhnken. p. LXIX-LXXI; Westermann, l. l. p. 119-123.

bantur Polyeuctus (28), Diophantus (29), He-

(28) Obesitatem, quæ Polyeuctum dicentem impediret, Phocion ridet, apud Plutarch. in Phoc. IX: Πολύευκτον δὲ τὸν Σφήττιον ὁρῶν ἐν καύματι συμβουλεύοντα τοῖς Ἀθηναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ὑπ' ἄσθματος πολλοῦ καὶ ἱδρῶτος, ἅτε δὴ καὶ ὑπέρπαχυν ὄντα, πολλάκις ἐπιῤῥοφοῦντα τοῦ ὕδατος· » Ἄξιον, ἔφη, τούτῳ πιστεύσαντας ὑμᾶς ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον· ὃν τί οἴεσθε ποιήσειν ἐν τῷ θώρακι καὶ τῇ ἀσπίδι, τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ὅτε λέγων πρὸς ὑμᾶς ἃ ἔσκεπται, κινδυνεύει πνιγῆναι. Polyeucti de Demosthene et Phocione judicium apud eumdem reperias, in Demosth. X: ὁ δὲ αὐτὸς φιλόσοφος (nimirum Ἀρίστων ὁ Χῖος) Πολύευκτον ἱστορεῖ τὸν Σφήττιον, ἕνα τῶν τότε πολιτευομένων Ἀθήνησιν, ἀποφαίνεσθαι, μέγιστον μὲν εἶναι ῥήτορα Δημοσθένη, δυνατώτατον δ' εἰπεῖν Φωκίωνα. Cf. in Phoc. V. Anaxandrides luxuriam ejus comico sale perstrinxit, Athen. IV, p. 166, D: Πολυεύκτου δ' Ἀναξανδρίδης ἐν Τηρεῖ κωμῳδῶν·

Ὄρνις κεκλήσῃ (φησί) —. Διὰ τί, πρὸς τῆς Ἑστίας ;
Πότερον καταφαγὼν τὴν πατρῴαν οὐσίαν,
Ὥσπερ Πολύευκτος ὁ καλός ; — Οὐ δῆτ', ἀλλ' ὅτι
Ἄῤῥην ὑπὸ θηλειῶν κατεκόπης.

Occurrit Polyeucti fragmentum apud Longin. De Invent. (olim Apsin. Ars. Rhet.), Walz. Rh. gr. tom. IX, p. 544-545: τῶν δὲ εἰρημένων ἐπαναμνήσομεν, ἢ ἐξ ὑποτυπώσεως τινὸς μέλλοντος γίνεσθαι πράγματος, ὡς Πολύευκτος ἐν τῷ κατὰ Δημάδου. Ἐγράφη μὲν γὰρ ψήφισμα χαλκῆς εἰκόνος τῷ Δημάδῃ· ὁ δὲ κατηγορεῖ τοῦ ψηφίσματος· ὅσα ἦν αὐτῷ διὰ πλειόνων εἰρημένα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὅτι μὴ ἦν ἄξιος τῆς τιμῆς τυχεῖν, ταῦτα κεφαλαιωδῶς ἀνέμνησεν ὑποτυπῶν τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδριάντος· « Τί γάρ, φησὶ, σχῆμα ἕξει; Τὴν ἀσπίδα προβεβλήσεται (Ald. προβέβληται, Ruhnk. προβεβληκότος); Ἀλλὰ ταύτην γε ἀπέβαλεν ἐν τῇ μάχῃ τῇ περὶ Χαιρώνειαν. Ἀλλὰ ἀκροστόλιον νεὼς ἕξει ; » Ἔπειτα πυνθάνεται· « ποίας ; ἢ τῆς τοῦ πατρός ; (Reisk. vertit: « quæ, patre ipsius « eam cum imperio trierarchi regente, capta fuit ab hosti- « bus » : Pater autem ejus nec trierarchus fuit, nec trierarchi gessit imperium ; sed nauta obscurus, ad quod Polyeuctus adludit. Cf. Lhardy, de Demade, rhetore Atheniensi, p. 19.)

gesippus (30), Mœrocles (31), Aristophon (32)

Ἀλλὰ βιβλίον, ἐν ᾧ φάσεις καὶ εἰσαγγελίαι ἔσονται γεγραμμέναι. Ἀλλὰ, νὴ Δία, στήσεται προσευχόμενος τοῖς Θεοῖς, κακόνους ὢν τῇ πόλει, καὶ τὰ ἐναντία πᾶσιν ἡμῖν εὐχόμενος, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ὑπηρετῶν.

Ejusdem acute dictum adversus Speusippum citat Aristot. Rhet. III, 10: καὶ τὸ Πολυεύκτου εἰς ἀποπληκτικόν τινα Σπεύσιππον, τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν, ὑπὸ τῆς τύχης ἐν πεντασυρίγγῳ νόσῳ δεδεμένον. Ruhnk. p. LXXXI tradit Polyeucti orationes laudare Diogen. Laert. VI, 23. Oratoris quidem meminit, ibid.; nequaquam vero orationum : βακτηρίᾳ δὲ ἐπηρείσατο ἀσθενήσας (subintell. ὁ Διογένης)· ἔπειτα μέν τοι καὶ διὰ παντὸς ἐφόρει, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν αὐτῇ τε καὶ τῇ πήρᾳ, καθά φησιν Ὀλυμπιόδωρος ὁ Ἀθηναίων προστάτης, καὶ Πολύευκτος ὁ ῥήτωρ, καὶ Λυσανίας ὁ Αἰσχρίωνος. Cf. Ruhnk. p. LXXX-LXXXII.

(29) Cujus meminit Dem. De fals. leg. § 297, p. 436; in Leptin. § 137, p. 498.

(30) Ruhnk. p. LXXVIII-LXXIX. Hegesippi salse dicta refert Plutarch. Apophtheg. p. 225, ed. Didot.: Ἡγησίππου, τοῦ Κρωβύλου προσαγορευομένου, παροξύνοντος τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ Φίλιππον, ὑπεφώνησέ τις ἐκ τῆς ἐκκλησίας, Πόλεμον εἰσηγῇ; Ναὶ, μὰ Δία, εἶπε, καὶ μέλανα ἱμάτια, καὶ δημοσίας ἐκφορὰς, καὶ λόγους ἐπιταφίους, εἰ μέλλομεν ἐλεύθεροι βιώσεσθαι, καὶ μὴ ποιήσειν τὸ προσταττόμενον Μακεδόσι. In Dem., XVII: ὅτε καί φησι Θεόφραστος, ἀξιούντων τῶν συμμάχων ὁρισθῆναι τὰς εἰσφορὰς, εἰπεῖν Κρωβύλον τὸν δημαγωγὸν, ὡς οὐ τεταγμένα σιτεῖται πόλεμος, ubi quasi legitimum teneri vides Κρωβύλου cognomen, huic ab Æschine inditum per ludibrium.

(31) Ruhnk. p. LXXIX. Mœroclem citat Aristot. Rhet. III, 10: καὶ Μοιροκλῆς οὐδὲν ἔφη πονηρότερος εἶναι, ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν· ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐπὶ τρίτων τόκων πονηρεύεσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπὶ δεκάτων. Quem locum insignite corrumpi ostendit Salmas., De modo usur. cap. 2, p. 41 sqq. ed. Elzeviriana. Non enim dicebant Attici τρίτον τόκον aut δέκατον, sed ἐπίτριτον et ἐπιδέκατον. Nullus igitur dubitat quin sit legendum: ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐπιτρίτῳ τόκῳ πονηρεύεσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπιδεκάτῳ. Mœrocles, quum

et Demochares (33); quibus sese velut grega-

de quodam cive loqueretur cui se comparabat, dicebat eum ἐπιτρίτῳ τόκῳ πονηρεύεσθαι, h. e., malum esse tertiam partem reddentibus usuris; se tantum decimam; significans illum in summo gradu esse improbum, se autem de minime malis unum videri debere.

Vitio ad hæc laborare Salmas. existimat Aristotelis verba: οὐδὲν ἔφη πονηρότερος εἶναι, — ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν, ubi legendum censet, adjuncta negandi particula: τῶν οὐκ ἐπιεικῶν. Absurdum enim esset, si quem e civibus probum nominasset, ita se cum illo conferre, ut diceret eum quidem ad ἐπίτριτον usque fœnus, h. e., ad extremum nequitiæ fastigium esse improbum; quum ipse ἐπιδεκάτῳ fœnore tantum malus esset. Quum igitur aliquem e minime probis appellasset, non se improbiorem eo videri debere dixit, utpote qui improbissimus esset in ultimo gradu, ipse autem ad eum improbitatis excessum non pervenisset. Namque, h. l. de summe improbo viro dicitur *eum esse* ἐπιτρίτῳ *fœnore improbum*, quia inter usuras tunc temporis ἐπίτριτον fœnus summum tenebat locum; ut minima erat quæ dicebatur ἐπιδέκατος τόκος, i. e. *decimam partem reddens*; atque mediocriter improbus dicebatur πονηρεύεσθαι ἐπιδεκάτῳ τόκῳ.

(32) Hunc Colyttensem Aristophontem cum altero Azeniensi confudit Ulpianus, in Dem. De Cor. p. 530, quocum Cephalum contendisse uter ætatem egisset honestius, docet Ruhnk. p. XLI. Rem fuse narrant rhetores: Syrianus, Schol. in Hermogen. De Statibus: οὐ μόνον δὲ ἐκ λείποντος, (ibi et paulo post, Ald.: ἐκλείποντος) καὶ πεπραγμένου συνέστηκεν ὁ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅρος, ἀλλὰ καὶ ἐκ πεπραγμένου μόνον, ὡς ἐπὶ τοῦ Κεφάλου καὶ Ἀριστοφῶντος τῶν ἀμφισβητούντων τοῦ καλοῦ βίου· καὶ ἐκ λείποντος μόνον, ὡς ἐπὶ τοῦ γελῶντος καὶ κωλυομένου ἱερᾶσθαι· δοκεῖ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν Κέφαλον ἐκ λείποντος εἶναι καὶ πεπραγμένου· λείποντος μὲν τοῦ κατὰ τὸν Κέφαλον μέρους τῷ μηδεμίαν γραφὴν φυγεῖν, πεπραγμένου δὲ τοῦ κατὰ τὸν Ἀριστοφῶντα τῷ πολλὰς φυγεῖν γραφὰς καὶ μηδεμιᾶς ἁλῶναι· οἱ μὲν οὖν μελετῶντες ὡς ὅρον τὸ κατὰ τὸν Κέφαλον πρόβλημα τῷ ἑτέρῳ μέρει οὐ

rios addiderant Callisthenes (34), Democra-

προσάψουσιν ἐπαίνους· οἱ δὲ ὡς πραγματικὴν κατὰ ἀμφισβήτησιν ἐπαινέσουσι μὲν καὶ τὸν ἕτερον, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον συστήσουσιν. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 567-568. Cf. ibid. p. 721; Max. Planud. Schol. in Hermog. De Form. II, ibid. t. V, p. 523-524. Anonym. Schol. in Hermog. De Invent. IV: ὁ Κέφαλος καὶ Ἀριστοφῶν ῥήτορες· τούτων ἑκάτερος τὸ μὲν οἰκεῖον ἀπὸ τῶν ἐγκωμιαστικῶν ἐπαινεῖ τόπων· τὸ δὲ τοῦ ἑτέρου ἀπὸ τοῦ ψόγου διαβάλλει· κρινόμενοι δηλόνοτι περὶ καλοῦ βίου γέρως, καὶ περὶ τούτου ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις καὶ δοκιμαζόμενοι. L. l. tom. VII, p. 860.

Nunc venio ad locum Suidæ quem citat Ruhnk. p. XLI: Κέφαλος, Ἀθηναῖος, ῥήτωρ καὶ δημαγωγὸς, ὅς πρῶτος προοίμια καὶ ἐπιλόγους συντέθεικε· γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς ἀναρχίας. Κέφαλος δὲ οὗτος ἔσχε θυγατέρα τὴν Οἴην. Quam lectionem non sanam ex Ms. Par., primum intulisse Küsterum monet Spengel. Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 105, diserteque tradit reliquos libros melius habere: γέγονε δὲ πρὸ τῆς ἀναρχίας οε'. Quod si vera esset prior lectio, prooemiorum et epilogorum tractatio non primis Rhetorices temporibus, sed quum multum esset et in foro et in schola versata, non ante triginta viros, erat reponenda. Ejusdem Suidæ in voc. ἅμα, αἰσθέσθαι, μοχθηρός, auctoritate fretus addit Spengel alia quibus elucet Küsteri lectionem falsam esse, atque Antiphontem oratorem, ante Anarchiæ tempus ad supplicium datum, prooemia et epilogos scripsisse. Hæc si probabilia habentur, ut ego censeo, scribendus Suidæ locus: γέγονε δὲ πρὸ τῆς ἀναρχίας οε', id quod fecit Westermann., Geschichte der Beredsamkeit in Griechenland und Rom., Tom. I, § 68, p. 141, not. 14.

(33) Ruhnk. ad P. Rutil. Lupum, p. 7-9, accuratissime versatur in illustranda Democharis historia. Orationum fragmenta habet P. Rut. Lup., p. 7 et 66. Historicus quoque insignis fuit; Cic. Brut. LXXXIII: « Demochares..... et « orationes scripsit aliquot; et earum rerum historiam, quæ « erant Athenis ipsius ætate gestæ, non tam historico, quam « oratorio genere perscripsit. » Fragmentum superest apud Athen.

tes (35), Ephialtes, Damon et Demon (36), Timar-

VI, p. 252, F, sqq.: Δημοχάρης γοῦν ὁ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ῥήτορος ἀνεψιὸς ἐν τῇ εἰκοστῇ τῶν ἱστοριῶν διηγούμενος περὶ ἧς ἐποιοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι κολακείας, πρός τε τὸν Πολιορκητὴν Δημήτριον, καὶ ὅτι τοῦτ' οὐκ ἦν ἐκείνῳ βουλομένῳ, γράφει οὕτως. Ἐλύπει μὲν καὶ τούτων ἔνια αὐτὸν, ὡς ἔοικεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλα γε παντελῶς αἰσχρὰ καὶ ταπεινά....... φησὶ γοῦν ὁ Δημοχάρης ἐν τῇ πρώτῃ καὶ εἰκοστῇ γράφων, ἐπανελθόντα δὲ τὸν Δημήτριον ἀπὸ τῆς Λευκάδος καὶ Κερκύρας εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέχοντο, οὐ μόνον θυμιῶντες καὶ στεφανοῦντες καὶ οἰνοχοοῦντες, ἀλλὰ καὶ προσόδια καὶ χοροὶ καὶ ἰθύφαλλο μετ' ὀρχήσεως τῆς ᾠδῆς ἀπήντων αὐτῷ, καὶ ἐφιστάμενοι κατὰ τοὺς ὄχλους ᾖδον ὀρχούμενοι καὶ ἐπᾴδοντες, ὡς εἴη μόνος Θεὸς ἀληθινὸς, οἱ δ' ἄλλοι καθεύδουσιν, ἢ ἀποδημοῦσιν, ἢ οὐκ εἰσίν. Γεγονὼς δ' εἴη ἐκ Ποσειδῶνος καὶ Ἀφροδίτης· τῷ δὲ κάλλει διάφορος, καὶ τῇ πρὸς πάντας φιλανθρωπίᾳ κοινός. Δεόμενοι δ' αὐτοῦ ἱκέτευον, φησὶ, καὶ προσηύχοντο.

(34) Unus ex iis quos sibi dedendos postulavit Alexander, Plutarch. in Dem. XXIII. Hunc maligno dente carpunt Antiphanes et Timocles, apud Athen. VIII, p. 338, F: Ἀντιφάνης δ' ἐν Ἁλιευομένῃ φιληδοῦντάς τινας καταλέγων ἰχθύσι φησί·

....
Ὑμᾶς δ' ἔταξα δεῦρο πρὸς τὰ δεξιὰ,
Τρίγλας ἔδεσμα τοῦ καλοῦ Καλλισθένους·
Κατεσθίει γοῦν ἐπὶ μιᾷ τὴν οὐσίαν.

Pag. 341, F: Καὶ Ὑπερίδης δὲ ὁ ῥήτωρ ὀψοφάγος ἦν, ὥς φησι Τιμοκλῆς ὁ κωμικὸς ἐν Δήλῳ, διηγούμενος τοὺς παρὰ Ἁρπάλου δωροδοκήσαντας· γράφει δὲ οὕτως·

....
Καὶ Μητροκλῆς εἴληφε χρυσίον πολύ.
Ἀνόητος ὁ διδοὺς, εὐτυχὴς δ' ὁ λαμβάνων.
Εἴληφε καὶ Δήμων τε καὶ Καλλισθένης.
Πένητες ἦσαν, ὥστε συγγνώμην ἔχω.

(35) Democratis mentionem facit Dem. De Cor. § 29, p. 235; § 187, pag. 291. Hujus dictum in Rhetores laudat Aristot. Rhet. III, 4: ὁ Δημοκράτης εἴκασε τοὺς ῥήτορας ταῖς τίτθαις, αἳ

chus (37) et Hegesander, Himeræus (38), Aristonicus, Clitomachus. Inde, oppositis sub signis, præeunte

τὸ ψώμισμα καταπίνουσαι, τῷ σιάλῳ τὰ παιδία παραλείφουσι. Ad hæc, omisso Democratis nomine, adludit Sext. Emp. Adv. Mathem., II, p. 297, ed Fabr. : ὃν λόγον ἔχει φαρμακοπώλης πρὸς ἰατρὸν, τοῦτον ὁ δημαγωγὸς πρὸς τὸν πολιτικόν. Κακοδιδασκαλεῖ γὰρ τοὺς πολλοὺς τὰ κεχαρισμένα λέγων, καὶ διαβολαῖς αὐτοὺς ἐξαλλοτριοῖ πρὸς τοὺς ἀρίστους· λόγῳ μὲν γὰρ καὶ τῷ δοκεῖν, ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος ὑπισχνεῖται πάντα ποιήσειν· ταῖς δ' ἀληθείαις, ἀπ' οὐδενὸς ὑγιοῦς τροφὴν πορίζεται· εἰκότως ταῖς τίτθαις, αἳ μικρὸν τοῦ ψωμίσματος τοῖς παιδίοις διδοῦσαι, τὸ ὅλον καταπίνουσι.

(36) De Ephialte et Damone pauca admodum reperi. Damonem sibi cum demagogis tradi postulavit Alexander; Plutarch. in Dem. XXIII, ubi narratur idem de Ephialte, quocum Hyperides Persicæ pecuniæ participasse visus est; Phot. Bibl. Cod. CCLXVI. Quod ad Demonem adtinet, Demostheni consobrinum, auctor fuit decreti quo summus ille orator revocatus est in patriam; Plutarch. ibid. XXVII : λέγεται δὲ, τὸν μὲν Πυθέαν εἰπεῖν, ὅτι, καθάπερ οἰκίαν, εἰς ἣν ὄνειον εἰσφέρεται γάλα, κακόν τι πάντως ἔχειν νομίζομεν, οὕτω καὶ πόλιν ἀνάγκη νοσεῖν, εἰς ἣν Ἀθηναίων πρεσβεία παραγίνεται· τὸν δὲ Δημοσθένη στρέψαι τὸ παράδειγμα, φήσαντα, καὶ τὸ γάλα τὸ ὄνειον ἐφ' ὑγείᾳ, καὶ τοὺς Ἀθηναίους παραγίνεσθαι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν νοσούντων. Ἐφ' οἷς ἡσθεὶς ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ψηφίζεται τῷ Δημοσθένει κάθοδον. Τὸ μὲν οὖν ψήφισμα Δήμων, ὁ Παιανιεὺς, ἀνεψιὸς ὢν Δημοσθένους, εἰσήνεγκεν. Eum non minus acerbe quam Callisthenem lacessivit Antiphanes. Cf. Athen. VIII, p. 341, F.

(37) De Timarcho, præter orationem Æschinis adversus eum, cf. Dem. de fals. Leg. § 286, p. 433.

(38) Demetrii Phalerei frater fuit; Athen. XII, p. 542, E : Καρύστιος δὲ ὁ Περγαμηνὸς ἐν τρίτῳ ὑπομνημάτων, Δημήτριος, φησὶν, ὁ Φαληρεὺς, Ἱμεραίου τοῦ ἀδελφοῦ ἀναιρεθέντος ὑπ' Ἀντιπάτρου, αὐτὸς μετὰ Νικάνορος διέτριβεν, αἰτίαν ἔχων ὡς τὰ ἐπιφάνεια (Dalecamp. legit ἐπιφόνια) τοῦ ἀδελφοῦ θύων. Κασάνδρῳ δὲ γενόμενος φίλος μέγα ἴσχυσε κτλ. Cum Hyperide et Aristonico

Æschine (39), militabant Eubulus (40), Philocra-

periit, Plutarch. in Dem. XXVIII : οὗτος οὖν ὁ Ἀρχίας Ὑπερίδην μὲν, τὸν ῥήτορα, καὶ Ἀριστονικὸν τὸν Μαραθώνιον, καὶ τὸν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀδελφὸν, Ἱμεραῖον, ἐν Αἰγίνῃ καταφυγόντας ἐπὶ τὸ Αἰάκειον, ἀποσπάσας ἔπεμψεν εἰς Κλεωνὰς πρὸς Ἀντίπατρον· κἀκεῖ διεφθάρησαν.

(39) De Æschine cf. Plutarch. X Orat. T. IX, p. 341-345, ed. Reisk.; Philostr. Vit. Soph. I, 18; Photius, Bibl. Cod. LXI et CCLXIV, Suid. voc. Αἰσχίνης. Westermann, l. l. p. 113-119.

(40) Ruhnk. p. LXV-LXVIII. Eubuli Anaphlystii intemperantia et luxus commemorantur apud Athen. IV, p. 166, D: Θεόπομπος δ' ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν Φιλιππικῶν, ἀφ' ἧς τινὲς τὸ τελευταῖον μέρος χωρίσαντες ἐν ᾧ ἐστὶ τὰ περὶ τῶν Ἀθήνησι δημαγωγῶν, Εὔβουλόν φησι τὸν δημαγωγὸν ἄσωτον γενέσθαι. Τῇ λέξει δὲ ταύτῃ ἐχρήσατο· καὶ τοσοῦτον ἀσωτίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ διενήνοχε τοῦ δήμου τοῦ Ταραντίνων, ὅσον ὁ μὲν περὶ τὰς ἑστιάσεις εἶχε μόνον ἀκρατῶς, ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰς προσόδους καταμισθοφορῶν διατετέλεκε. cf. Casaub. Animadv., lib. IV, cap. XIX, p. 188. Adversus Charetem orationem habuit quam laudat Aristot. Rhet. I, 15 : περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρές εἰσι διπλοῖ· οἱ μὲν παλαιοὶ, οἱ δὲ πρόσφατοι .... Πρόσφατοι δὲ, ὅσοι γνώριμοι κεκρίκασί τι· χρήσιμοι γὰρ αἱ τούτων κρίσεις τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν, οἷον Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο κατὰ Χάρητος, ᾧ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχιβίον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι. Notat Ruhnk., p. LXVII, Victorium perperam intellexisse Platonem philosophum, quum de Comico agatur. Idem syllabam quæ abundet tollens cum Valckenaerio, e Platonis verbis eruit Senarii finem : ἐπιδέδωκε τῇ πόλει. Spengel., Συναγ. τεχνῶν p. 20, sibi non liquere fatetur, utrum poetæ verba Aristoteles servaverit, necne; censet autem non abundare syllabam ἐν; immo necessariam esse contendit, ut facile poetæ numeros sic restituas :

ἐπιδέδωκεν ὁμολογεῖν ἐν τῇ πόλει
Εἶναι πονηρούς. . . . .

tes(41), Demades(42), Pytheas(43), Hegemon (44),

(41) De Philocrate legendi Dem. De fals. leg. passim; De Halones. § 23 sqq.; Æschines in Ctesiph. § 54. Marcellin. Schol. in Hermogen. De Statibus: Φιλοκράτης ἐκμισθώσας τὰς Ὀλυνθίας γυναῖκας καὶ ἀναγκάζων φέρειν ἑαυτῷ τὸν μισθὸν, δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει. Rh. gr. Walz. Tom. IV, p. 164.

(42) Qui contendunt quosdam eloquentia valuisse, absque artis subsidio, ad hujus rei confirmationem afferunt Demadem. Sext. Empir. adv. Mathem. II, p. 291, ed. Fabr.: εἴπερ τε ἐνδέχεται γενέσθαι ῥήτορα μὴ μετασχόντα τῆς ῥητορικῆς τέχνης, οὐκ ἂν εἴη τις τέχνη ῥητορική. Ἐνδέχεται δέ γε ἱκανῶς καὶ κατὰ τρόπον ῥητορεύειν, μὴ μετασχόντα Ῥητορικῆς, ὡς καὶ περὶ Δημάδου παρειλήφαμεν· κωπηλάτης γὰρ ὢν, ὁμολογεῖται ἄριστος γεγονέναι ῥήτωρ, καὶ σὺν τούτῳ ἄλλοι παμπλήθεις. Idem tradit Syrian. Schol. in Hermogen. De Statibus: οἷον Δημάδου τοῦ ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις, τὸ τοῦ λόγου, χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσαντος, καὶ Ἡγήμονος καὶ Πυθέου καὶ Ἀριστογείτονος. Quæ paululum immutantur in Cod. Ven.: οἷος ἦν ὅ τε ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις ποσὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας Δημάδης, Ἡγήμων τε καὶ Πυθέας καὶ Ἀριστογείτων. Rh. gr. Walz. T. IV, p. 39-40. His opponendus Quinctil. II, 17: «Quamquam .... Demadem neque non didicisse certum sit, et continua dicendi exercitatio potuerit tantum, quantuscumque postea fuit, fecisse: nam id potentissimum discendi genus est; sed et præstantiorem, si didicisset, futurum fuisse dicere licet; neque enim orationes scribere est ausus, ut eum multum valuisse in dicendo sciamus.»

Facultatem e tempore dicendi a natura sortitus erat. Plutarch. in Dem. X: πλὴν τόν γε Δημάδην πάντες ὡμολόγουν τῇ φύσει χρώμενον ἀνίκητον εἶναι, καὶ παραφέρειν αὐτοσχεδιάζοντα τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρασκευάς. Nobilem dedignatus eloquentiam, artem adulandi præsertim exercuit. Cf. Anonym Epitom. Rhet. in Rh. gr. Walz. T. III, p. 610; Doxopat. Proleg. Rhet. ib. T. VI, p. 25; Max. Planud. Proleg. Rhet. ibid. V, p. 214. Demadem præter cæteros facetum judicat Cic. Orat.

Cephisophon (45), Phrynon (46), Agnonides (47).

XXVI. Salsa ejus verba C. Gracchus in oratione contra legem Aufeiam retulit, Aul. Gell. XI, 10: « Uti in terra græcia, quo in « tempore tragœdus (subintell. Aristodemus) gloriæ sibi du« cebat talentum magnum ob unam fabulam datum esse; homo « eloquentissimus civitatis suæ, Demades ei respondisse dicitur: « Mirum tibi videtur, si tu loquendo talentum acquisivisti? Ego, « ut tacerem, decem talenta a rege accepi. » Alia dicta passim memorantur ejusdem δεινότητα testantia; Demetrius, De Elocut. ed. Schneid., § 283: οὐ τέθνηκεν Ἀλέξανδρος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὦζε γὰρ ἂν ἡ οἰκουμένη τοῦ νεκροῦ. § 284: τοῦτο τὸ ψήφισμα οὐκ ἐγὼ ἔγραψα, ἀλλ' ὁ πόλεμος τῷ Ἀλεξάνδρου δόρατι γράφων. Ibid.: ἔοικε γὰρ ἡ Μακεδονικὴ δύναμις, ἀπολωλεκυῖα τὸν Ἀλέξανδρον, τῷ Κύκλωπι τετυφλωμένῳ.

Addictus Philippo, in adulationem eo usque progressus est, ut de eo inter deos collocando decretum retulerit, Apsin. Ars Rhet., De Exordio, Rh. gr. Walz., T. IX, p. 470: patriæ proditor, regis sub conspectum Athenas in mensa delineavit, Hermog. De Inv. I, 2, ibid. T. III, p. 74. Hæc infirmant quæ post Chæronensem pugnam respondisse eum tradit Sext. Empir. Adv. Mathem. I, p. 281, ed. Fabr.: καὶ Δημάδης ὁ ῥήτωρ γραμματικὸς ὢν, πολλοῖς τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἧτταν συναιχμαλωτισθεὶς, καὶ εἰπὼν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀναγκάζοντα εὐωχεῖσθαι·

. . . . . . Τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,
Πρὶν τλαίη πάσσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Πρὶν λύσασθ' ἑτάρους, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;

Hom. Odyss. X, v. 383, ex quo Fabric. posuit ἐναίσιμος pro αἰνέσιμος, quod in editis erat. Idem scribit πρὶν λύσαι θ' ἑτάρους. Wolfianam lectionem secutus sum.

Prodigus et in solutiorem effusus libidinem, in tantum contemptum venit, ut ipsi Antipatro fuerit despicatissimus. Plutarch. in Phoc. I: Δημάδης ... οὕτως ἀσελγῶς βιώσας καὶ πολιτευσάμενος, ὥστ' Ἀντίπατρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῦ γέροντος ἤδη γεγονότος, ὅτι, καθάπερ ἱερείου διαπεπραγμένου, γλῶσσα καὶ κοιλία μόνον

Stratocles (48). Hinc et inde, solo amore lucri, mala e malis serebant, genus hominum publico exitio

ἀπολέλειπται. Cf. Apophth. p. 219, ed. Didot. Demadis fœdam vitæ rationem expressit Pytheas apud Athen. II, p. 44, E-F. Demosthenis et eorum qui cum eo stabant damnandorum suasor exstitit, Plut. in Dem. XXVIII. Statuam æneam ei fuisse decretam vidimus in Polyeucto. Non ita multo post meritas avaritiæ, proditionis et perfidiæ pœnas dedit; Arrian. apud Phot. Bibl. Cod. XCII : Δημάδης, οὐ πολλῷ ὕστερον εἰς Μακεδονίαν ἀχθεὶς, ὑπὸ Κασάνδρου ἐσφάγη, τοῦ παιδὸς ἐν τοῖς κόλποις προαποσφαγέντος. Cf. Ruhnk. p. LXXI-LXXIV; J. G. Hauptmann. Disp. in Reisk. Orr. T. IV; Taylor. Proleg. ad Demad. ibid. T. VIII.

(43) Cf. Ruhnk. in Rutil. Lupum, XI, p. 40-41.

(44) Cf. Eumdem, Hist. crit. p. LXXVI-LXXVII.

(45) Cum Philocrate fuit amicitia junctus; Dem. De Cor. § 21, p. 232, et Æschin. Adv. Ctesiph. § 55, p. 264.

(46) Ad Philippum cum Æschine de pace facienda missus est; Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus : λέγουσι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος ἀντιλήψεως, ὃ καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ἐπρέσβευε Φρύνων περὶ τῆς εἰρήνης πρὸς Φίλιππον, καὶ ἐσπείσατο, τὸν παῖδα ὡραῖον ὄντα ἐκεῖ καταλιπών· ἐγράψατο αὐτὸν προαγωγείας ὁ Δημοσθένης ἐπανελθόντα· ἔλυσε τὴν εἰρήνην Φίλιππος, καὶ κρίνεται δημοσίων ὁ Δημοσθένης, Rh. gr. Walz. T. IV, p. 588. Quam despectus fuerit testatur Syrian. Schol. ibid. p. 90 : εἰ μὲν οὖν ἔνδοξα εἴη τὰ κύρια πρόσωπα, συστατικῶς χρησόμεθα τῇ περὶ αὐτῶν ὕλῃ· εἰ δὲ ἄδοξα, οἷον Φιλοκράτης, ἢ Φρύνων, ἢ Ἀριστογείτων, ἐκ τῶν ἐναντίων διαβαλοῦμεν (cod. Ven. δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων διαβαλοῦμεν, quod præferendum videtur) ἐπιχειρημάτων. Idem tradit Marcellin. ibid. p. 93 : εἰ γοῦν κατηγοροίης Φιλοκράτους ἢ Φρύνωνος ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις κεκωμῳδημένων, πολλῶν ἀφορμῶν εἰς κατηγορίαν εὐπορίαν εὑρήσεις.

(47) Sycophanticæ studuit, Plutarch. in Phoc. XXIX. Phocionis, a quo beneficium acceperat, condemnandi auctor fuit; quum vero plebs, furore obcæcata, efflagitaret ut quæ-

repertum, sycophantæ : Androtion (49), Aristogi-

stioni Phocion daretur, ὁ δ' Ἀγνωνίδης τὸ πρᾶγμα βαρβαρικὸν εἶναι καὶ μιαρὸν ἡγούμενος· ὅταν, ἔφη, Καλλιμέδοντα τὸν μαστιγίαν λάβωμεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λαβόντες στρεβλώσομεν· περὶ δὲ Φωκίωνος οὐδὲν ἐγὼ γράφω τοιοῦτον, ibid. XXXV. Mox Athenienses eidem viro quem ad supplicium abripi jusserant æneam statuam posuerunt, necisque auctorem merita nece mulctarunt, ibid. XXXVIII : τῶν δὲ κατηγόρων Ἀγνωνίδην μὲν αὐτοὶ θάνατον καταχειροτονήσαντες ἀπέκτειναν. Cf. Ruhnk. p. LXXXIX-XC.

(48) Cf. Ruhnk. in Rutil. Lup. p. 32-34.

(49) Orationem suam in Androtionem summa cura elaboravit Demosthenes, quippe quem non fugeret sibi certandum esse cum Isocratis discipulo. Hac de re Ruhnk. p. LXXIV citat Scholiast. in Hermog. p. 401 : ἐπετήδευσεν—κατὰ ζῆλον τοῦ διδασκάλου. Addam Scholiast. illum esse Max. Planud. (Cf. Walz. Rh. gr. T. V, p. 212) in Hermogen. De Formis, I, ibid. p. 513-514 ; Ἰσοκράτους μαθητὴν εἶναι λέγουσιν Ἀνδροτίωνα, καὶ ἦν, ὥς φησιν ὁ ῥήτωρ (Demosth. contra Androt.) τεχνίτης τοῦ λέγειν· ἐπετήδευσεν οὖν ὁ Δημοσθένης κεκαλλωπισμένον ἐργάσασθαι (sic Cod. Par. 2916; ποιῆσαι exhibet Cod. Par. 2977 ; ἐρήσεσθαι Cod. Mon.) τὸν κατ' Ἀνδροτίωνος, ἀντιφιλοτιμούμενος πρὸς Ἰσοκρατικὸν (Ald. Par. Ἰσοκράτην, perperam) ῥήτορα παρίσοις χρώμενον κατὰ ζῆλον τοῦ διδασκάλου.

Nonnulla lectu digna tradit Joann. Siceliot. Schol. in Hermogen. De Formis, I : ὁ Ἀνδροτίων Ἰσοκρατικὸς ἦν ῥήτωρ, καὶ οἱ πλείους τῶν δικαστῶν· ἑκατὸν γὰρ ἔτη διδάξας Ἰσοκράτης σχεδὸν τῶν πολιτῶν πάντων διδάσκαλος ἦν, καὶ τῶν ὑπὲρ τούτους. Δείκνυσιν οὖν ὁ ῥήτωρ διὰ τῆς τῶν ἰσοτήτων εἰσβολῆς τοῖς Ἰσοκρατικοῖς, ὡς οὐ δυσχερὲς τὰ τοιαῦτα καλλύνειν, εἴ τις βούλοιτο δηλοῦν· παιδικὸν δὲ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα καὶ οὐ σπουδῆς ἄξιον· διὸ καὶ παραδείξας αὐτὸ, ὡς ἔστι ῥᾴδιον, εὐθὺς ἀπέστη καταγέλαστον ἀποφήνας τὸν περὶ ταῦτα σπουδάζοντα. Δεύτερον ὁ Δημοσθένης μέν ἐστιν ὁ τοῦ λόγου πατὴρ, Διόδωρος δὲ ὁ χρώμενος ἰδιώτης ἀνήρ· μέθοδος δὲ τῷ ποιητῇ τοῦ λόγου ἡττᾶσθαι διὰ ἰδιώτου τὸν Ἀνδροτίωνα ῥήτορα ὄντα ἐκ τῶν οἰκείων ἐπιτηδευμάτων, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ προσποιητοῦ

ton (50), Cydias (51), Æsion (52), Philinus (53),

κάλλους· εὐκαταφρονητότερον γὰρ τὸ καὶ ὑπὸ ἰδιώτου δυνάμενον κατορθοῦσθαι· τρίτον, μιμηλὸν πρᾶγμα ἡ ῥητορική· καὶ πᾶν ὑποκρίνεται τὸ ὑποπίπτον αὐτῇ μέχρι τοῦ εἰκότος· οἶδε γὰρ, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦτο χαμαίζηλον καὶ ψυχρόν· διὸ μιμεῖται μὲν τὸν Ἰσοκράτην ῥήτορα, ὡς αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι δοκεῖ τὸν Ἀνδροτίωνα κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἡνίκα προσακτικώτερα τὰ τῶν ἀκροατῶν περὶ τὴν ἰδέαν τοῦ λόγου· ἀφίσταται δὲ ἡνίκα περὶ τῶν ἐγκαλουμένων ποιοῦνται τὴν προσοχὴν κτλ. L. l., t. VI, p. 329-330. Cf. Anonym. Schol. in Hermogen. De Formis, I, ibid. t. VII, p. 1038-1039.

Hæc prima fuit judicialis generis oratio quam Demosthenes scripserit, Διοδώρῳ τῷ κρίνοντι τὸ ψήφισμα παρανόμων, Dionys. Halic. I Epist. ad Ammæum, § IV. Erat septem et viginti annos natus, Aul. Gell. XV, 28 : « illud adeo ab utriusque oratoris studiosis animadversum et scriptum est, quod Demosthenes et Cicero, pari ætate, illustrissimas orationes in causis dixerint, alter κατὰ Ἀνδροτίωνος καὶ κατὰ Τιμοκράτους, septem et viginti annos natus; alter anno minor pro P. Quintio, septimoque et vicesimo pro Sex. Roscio. »

Mordacem fuisse Androtionem arguit fragmentum quod laudat Aristot. Rhet. III, 4 : εἰσὶ δ' εἰκόνες, οἷον ἣν Ἀνδροτίων εἰς Ἰδριέα, ὅτι ὅμοιος τοῖς ἐκ τῶν δεσμῶν κυνιδίοις. Ἐκεῖνά τε γὰρ προσπίπτοντα δάκνει, καὶ Ἰδριέα λυθέντα ἐκ τῶν δεσμῶν εἶναι χαλεπόν.

(50) Sycophanticæ curam dedisse Aristogitonem docent prolegom. Hermogen. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. VII, p. 14-15. Cf. Anonym. Epitom. Rhetor. ibid. t. III, p. 610. Accusavit Æschinem et Timarchum (Syrian. Schol. in Hermogen., De Statibus, ibid. t. IV, p. 708); Demosthenem (Marcellin. Schol. ibid. p. 472); Hyperidem (Anonym. Schol. in Hermogen. De Inv. III, 10, ibid. t. VII, p. 781.). Fragmenta orationis in Hyperidem suppeditat Gregor. Corinth., Schol. in Hermogen., De Methodo, ibid. t. VII, p. 1272 : ἀλλὰ καὶ Ἀριστογείτων ἐν τῷ κατὰ Ὑπερίδου λόγῳ οὕτω φησί· περὶ μὲν οὖν τοῦ παρανόμου ἱκανὰ καὶ τὰ εἰρημένα ἐν τῷ παρόντι· ἂν μή τι ὕστε-

ρον ἀναμνησθῶ, εἶτα μετ' ὀλίγα, ὥσπερ ἀναμνησθεὶς πάλιν φησίν· οἱ γὰρ ἐπιβουλεύοντες τῇ δημοκρατίᾳ, ἡσυχίας μὲν οὔσης κατὰ τὴν πόλιν καὶ τοῦ δήμου ἀθορύβως καὶ ἀσφαλῶς πολιτευομένου, ἀναγκάζονται μηδὲν παρακινεῖν, ἀλλ' ἐπακολουθεῖν τοῖς νόμοις, καὶ τὰ λοιπά. Idem, ibid. p. 1204 : κατὰ δὲ αἰτιολογίαν, ὡς ὁ Ἀριστογείτων πρὸς τὸν Ὑπερίδην· ἐκείνου γὰρ ἐρωτήσαντος εἰ ἔγραψε τοὺς δούλους ἐλευθέρους εἶναι, αὐτὸς ἀποκρίνεται, ἵνα μὴ ἡμεῖς δουλεύσωμεν.

Aristogitonis genus dicendi frigidum et inane fuit; Hermog., De Formis, II, Rh. gr. Walz. t. III, p. 363 : καὶ μὴν καὶ τὸ πρὸ τῶν ἀποδείξεων λοιδορίαις ἢ σφοδρότησιν εἰκῇ κεχρῆσθαι (Cod. Mon. Vind. χρῆσθαι), ἢ ἔνθα ὅλως μηδενὸς τοιούτου δεῖ, καθάπερ εἴωθεν Ἀριστογείτων ποιεῖν, φαινομένη τίς ἐστιν, οὐ μὴν οὖσα δεινότης· ὑπόκενον γὰρ καὶ ψυχρὸν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον. Idem, De Formis, I, ibid. p. 235-236 : παραδείγματα δὲ τῆς ἀπαραμυθήτου τραχύτητος παρὰ μὲν τῷ Ῥήτορι καὶ πάνυ, ὡς ἔφην, ἐστὶ σπάνια (Cod. Vind. ἐστὶν, ὡς ἔφην, σπάνια. Mon. : ἐστὶν, ὅπερ ἔφην, σπάνια)· ὁ δὲ Ἀριστογείτων σοι ἄφθονα παρέξεται, νὴ Δία, εἰ βούλοιο καὶ παρ' ἐκείνου λαβεῖν παραδείγματα. Quæ confirmat Anonymus, orationem Aristogitonis adversus Demosthenem citans, Schol. in Hermog. De Formis I, ibid. t. VII, p. 1021 : καὶ ἀκόσμητον μὲν λόγον καλεῖ τὸν τραχύτητος μόνης ἀνάπλεων, οἷα δὴ πολλὰ παρὰ τῷ Ἀριστογείτονί ἐστιν ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους, ἅμα δὲ πιθανότητι προϊόντα τὸν ἠθικόν τε καὶ ἀληθινόν. Conviciis in eum Phocion non abstinuit, Plutarch. in Phoc. X: Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου, πολεμικοῦ μὲν ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ παροξύνοντος (in Phot. Bibl. Cod. CCXLV, ad margin. παροξύναντος) ἐπὶ τὰς πράξεις τὸν δῆμον, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ προσελθόντος ἐπὶ βακτηρίᾳ τὼ σκέλη καταδεδεμένου, πόῤῥωθεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων, ἀνέκραγε· γράφε καὶ Ἀριστογείτονα χωλὸν καὶ πονηρόν. Eumdem lacessit Apsines, Ars Rhet. De exordio : ἔγραψεν ὁ Ἀριστογείτων μισθοῦ μυεῖν, καὶ κρίνεται. Ἁρμόσει γὰρ εἰσβαλεῖν οὕτως· Ἀριστογείτονι τούτῳ οὐκ ἤρκει τὰ ἄλλα σύμπαντα, οὐ νόμων καταλύσεις, ὑφ' ὧν ἀπείργεται τῆς πολιτείας, οὐ κλοπαὶ δημόσιαι, οὐ τὰ ὀφλήματα, οὐ τὴν αἰτίαν παρασχεῖν αὐτὸν καὶ τῆς

ἀπορίας, ἀλλ' ἔτι καὶ τοῖσδε ἐπετόλμησεν. Rh. gr. Walz. t. IX, p. 497. Cf. Ruhnk. p. LXXVI.

(51) Ruhnk. Hist. crit. p. LXXIV.

(52) Condiscipulus fuit Demosthenis quem semper in maxima admiratione habuit, teste Hermippo apud Plutarch. in Dem. XI. Hujus dictum de Atheniensibus laudat Aristot. Rhet. III, 10: Αἰσίων δὲ, ὅτι εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχεαν. Quod esse verum constat, quum loqueretur de sicula expeditione; Isocrat., De pace, XX, ed. Coray... ἐν Σικελίᾳ δὲ (subint. ἀπώλεσαν) τέτταρας μυριάδας, καὶ τριήρεις τετταράκοντα καὶ διακοσίας. Cf. Ruhnk. p. LXXV.

(53) Philini orationum quas memorat Harpocration tertia est: Κροκωνιδῶν διαδικασία πρὸς Κοιρωνίδας. Hac de re Ruhnk. p. LXXV citat Lex. Rhet. ms.: Κορωνιάδαι· γένος Ἀθήνησιν ἱερὸν ἀπὸ Κάνωνος, ὃς ἦν ἀδελφὸς Κόρωνος. Καὶ Κορωνίδαι, γένος ἱερὸν Ἀθήνησιν· ἀμφότεροι δ' ἦσαν παῖδὲς Τριπτολέμου. Quæ verba sic corrigit ex Harpocrat.: Κοιρωνίδαι· γένος Ἀθήνησιν ἱερὸν ἀπὸ Κοίρωνος, ὃς ἦν ἀδελφὸς Κρόκωνος· καὶ Κροκωνίδαι, κτλ. Apud Bekker. Anecd. I, p. 273: Κοιρωνίδαι· γένος Ἀθήνησιν, ἀπὸ Κοίρωνος, ὃς ἦν ἀδελφὸς Κρόκωνος· καὶ Κροκωνίδαι γένος ἱερὸν Ἀθήνησιν· ἀμφότεροι δὲ ἦσαν παῖδες Τριπτολέμου. Hinc sanandus Suidas apud quem legitur Κυρωνίδαι, et Athen. X, p. 425, B: οἱ δὲ οἰνόπται οὗτοι ἐφεώρων τὰ ἐν τοῖς δείπνοις, εἰ κατ' ἴσον πίνουσιν οἱ συνόντες. Καὶ ἦν ἡ ἀρχὴ εὐτελὴς, ὡς ὁ ῥήτωρ φησὶ Φιλῖνος ἐν τῇ Κροκανιδῶν διαδικασίᾳ, κτλ.

Nonnulla furtim a Demosthene Philinum mutuatum fuisse narrat grammaticus quidam apud Clement. Alexandr. Strom. VI, p. 626, ed. Paris.: πάλιν Δημοσθένους εἰπόντος· « ὅση μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σπουδὴ περὶ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καὶ παραγγελία γέγονε, σχεδὸν οἶμαι πάντας ὑμᾶς ᾐσθῆσθαι· » Φιλῖνός τε ὁμοίως· « ὅση μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, σπουδὴ καὶ παράταξις γεγένηται περὶ τὸν ἀγῶνα τουτονὶ, οὐθ' ἕνα ὑμῶν ἀγνοεῖν ἡγοῦμαι. Cf. Ruhnk. p. LXXV-LXXVI.

(54) Menesæchmi genus dicendi erat diffusum et frigidum,

tus (59). Factionum concertationes latissimum eloquentiæ dabant campum, in quo omnis vir-

Dionys. Halic. in Dinarch. XI : Ἑρμείᾳ (ex Sylburg. et H. Vales. in Harpocr., pro vulgata lectione EIMIA) ἐμπορίου ἐπιμελέτῃ, περὶ τῶν κατηγορηθέντων ἀπολογία· « Δέομαι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες. » Ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος εὕροι τις ἂν οὐκ ὄντα τὸν λόγον Δεινάρχου· ὑδαρής τε γὰρ, καὶ ἀσθενὴς, καὶ ψυχρός ἐστιν· ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν ἄν τις θείη Δημοκλείδου, ἢ Μενεσαίχμου, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τινός. Ἀφαιροῦμαι δὲ καὶ τοὺς περὶ Μενεσαίχμου λόγους ἀμφοτέρους αὐτοῦ, ubi merito censet Ruhnk. legendum ὑπὲρ Μενεσαίχμου, ut sit *adversus* Menesæchmum, non *pro* Menesæchmo; quum a Suida v. πραγματεία laudetur Dinarchi oratio *contra* Menesæchmum. Cf. Ruhnk. p. LXXVII-LXXVIII.

(55) Ruhnk. Hist. crit. p. XCI-XCII et in Rutil. Lup. p. 8.

(56) Idem, Hist. crit. p. XC-XCI.

(57) Grammaticum veterem Bibl. Coisl. p. 489 citat Ruhnk. Hist. crit., p. XCII, in quo legitur Χάρις. Bekker reponit Χάρης, Anecd. I, p. 191 : Ὀργεῶνές εἰσιν οἱ κοινωνοῦντες ἀλλήλοις Θεῶν ἢ ἡρώων ἐν ἱεροῖς, καὶ κοινῇ θυηπολοῦντες, ὡς Χάρης λέγει ἐν τῷ κατὰ Διονυσίου, κτλ. Idem in indice, p. 1440 : « Chares— quem Charisium esse in Cod. Marc. 433 testatur Morellius Bibl. Ms. I, p. 304. » Cf. Ruhnk. in Rutil. Lup. p. 37.

(58) Phrynes accusator fuit, Athen. XIII, p. 590, D-E : ἦν δὲ ἡ Φρύνη ἐκ Θεσπιῶν· κρινομένη δὲ ὑπὸ Εὐθίου τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἀπέφυγε. Διόπερ ὀργισθεὶς ὁ Εὐθίας οὐκ ἔτι εἶπεν ἄλλην δίκην, ὥς φησιν Ἕρμιππος· ὁ δὲ Ὑπερίδης συναγορεύων τῇ Φρύνῃ ὡς οὐδὲν ἤνυε λέγων, ἐπίδοξοί τε ἦσαν οἱ δικασταὶ καταψηφισόμενοι, παραγαγὼν αὐτὴν εἰς τοὐμφανὲς, καὶ περιῤῥήξας τοὺς χιτωνίσκους γυμνά τε τὰ στερνὰ ποιήσας, τοὺς ἐπιλογικοὺς οἴκτους ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπεῤῥητόρευσε, δεισιδαιμονῆσαί τε ἐποίησεν τοὺς δικαστὰς τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον Ἀφροδίτης ἐλέῳ χρησαμένους μὴ ἀποκτεῖναι.

(59) Hunc totum cognoscere possumus ex oratione Demosthenis adversus eum. Lacritum inter Isocratis discipulos inscribit Photius, Bibl. Cod. CCLX. Ipse magister fuit Archiæ quem Antipater misit ad comprehendendum Demo-

tus ejus cognosci posset : hæc fuit quasi quædam Eloquentiæ robusta maturitas.

Mortuo Alexandro, victisque apud Cranonem Atheniensibus, Antipater ne inanissimam quidem libertatis speciem superesse passus est. Subinde invalescere cœperunt quædam remissiora dicendi genera (60). Exstincta enim libertate, elanguit eloquentia; nisi quod per Asiam, apud Rhodios atque aliarum insularum cives, movit lacertos; adeo ut senectus ejus, novo sub cœlo, visa sit revirescere. Hinc ætas oratorum Asianorum et Rhodiorum ; qui tamen declamatores potius quam oratores dicendi sunt.

Rerum potitus Antipater judicia oratorumque certamina sustulit (61), ipsosque oratores Athenis et in reliqua Græcia necari jussit (62). Veri tamen simile videtur in comitiali conventu, sive Thermi (63) apud Ætolos, sive

sthenem ; Plut. in Dem. XXVIII : Ἕρμιππος δὲ τὸν Ἀρχίαν ἐν τοῖς Λακρίτου τοῦ ῥήτορος μαθητὴν ἀναγράφει.

(60) Cic. De Orat. II, § 23.

(61) Suidas, v. Δημάδης. (Ἀντίπατρος) κατέλυσε τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ῥητορικοὺς ἀγῶνας.

(62) Incertus est numerus interfectorum oratorum. Legitur enim in prolegom. Hermogen. De Statibus : τῶν δὲ Μακεδονικῶν πραγμάτων κατισχυσάντων, Ἀντίπατρος ἐννενήκοντα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς ἀνεῖλε ῥήτορας, καὶ χιλίους ὀκτακοσίους ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Rh. gr. Walz., t. VII, p. 6. Sopater, Schol. in Hermogen. Rhetor. : ἤκμασε δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐν τῇ δημαγωγίᾳ κατὰ τὸν Δημοσθένους καιρὸν ἡ ῥητορική· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς Ἀντιπάτρου βασιλείας, ἡνίκα Ὑπερίδης μὲν ἐγλωσσοτομήθη, Δημοσθένης δὲ ἀπέθανεν· ἐννενήκοντα δὲ καὶ ὀκτὼ λέ-

Ægii et Sicyone (64) apud Achæos, politicam eloquentiam multum valuisse; sed, quum interciderint orationes quas dictas fuisse constat in horum populorum conciliis (65), vel a legatis quos aliæ ad alias civitates Romamque mitte-

γονται ἐκδοθῆναι ἐξ Ἀθηνῶν ῥήτορες· πάμπολλοι δὲ ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ibid. t. V, p. 8. Apud utrumque exaggeratus videtur numerus. Longe aliter Auctor Schol. in Aphthon., ibid. t. II, p. 683 : καὶ ἐπίσημον τὸ τῆς ῥητορικῆς ὄνομα ἐποίησαν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὅτι μετὰ τὰ Μακεδονικὰ ἐσβέσθη τὸ τῶν ῥητόρων ὄνομα, καὶ φευκτὸν καὶ βαρὺ καὶ ὁλοκίνδυνον ἐδόκει. Ἀντίπατρος δὲ ἐξ Ἀθηνῶν ῥήτορας ἀπέκτεινε δύο, καὶ ἑκατὸν ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος. Apud Spengel, l. l. p. 226, pro *duo* reperias *quadraginta*, quamquam eodem schol. nititur : Ἀντίπατρος δὲ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπέκτεινε μ̄. Neque meliori conditione usa est philosophia, cui Sophocles decreto silentium indixit, Diogen. Laert. V, 38 : Σοφοκλέους τοῦ Ἀμφικλείδου νόμον εἰσενεγκόντος, Μηδένα τῶν φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι, ἂν μὴ τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ δόξῃ· εἰ δὲ μὴ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. Cf. Pollux, IX, 42.

(63) De Thermico conventu, vide Polyb. V, 8; XVIII, 31; XXVIII, 4, ed. Didot.

(64) Polyb. IV, 7. Idem, V, 1 : ὁ δὲ βασιλεὺς Φίλιππος, ἐνδεὴς ὢν σίτου καὶ χρημάτων εἰς τὰς δυνάμεις, συνῆγε τοὺς Ἀχαιοὺς διὰ τῶν ἀρχόντων εἰς ἐκκλησίαν. Ἀθροισθέντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς Αἴγιον κατὰ τοὺς νόμους, ὁρῶν τοὺς μὲν περὶ Ἄρατον ἐθελοκακοῦντας, διὰ τὴν περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας γεγενημένην εἰς αὐτοὺς τῶν περὶ τὸν Ἀπελλῆν κακοπραγμοσύνην· τὸν δ' Ἐπήρατον ἄπρακτον ὄντα τῇ φύσει, καὶ καταγιωσκόμενον ὑπὸ πάντων.... Πείσας οὖν τοὺς ἄρχοντας μεταγαγεῖν τὴν ἐκκλησίαν εἰς Σικυῶνα...παρεκάλει μένειν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αἱρέσεως.

(65) 1° Thermi; Polyb., XVIII, 31 : Τοῦ δὲ βασιλέως συγκαταθεμένου τοῖς ὑποδεικνυμένοις, εὐθέως ἀπ' ἐκείνου χωρισθέντες, ἧκον ἐπὶ τὴν τῶν Θερμικῶν σύνοδον· καὶ παρελθόντες εἰς τὰ πλήθη, παρεκάλουν τοὺς Αἰτωλοὺς διὰ πλειόνων, μεῖναι ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αἱρέσεως, καὶ διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν, κτλ. Idem,

bant (66); qualis illa fuerit eloquentia definire in promptu non est. Quæ enim Arati (67), Philopœmenis (68), Lycortæ (69), Aristæni (70), Chlæneæ (71), Lycisci (72) etc. orationes apud histori-

Reliquiæ lib. XXVIII, 4 : καὶ πάλιν ἐκεῖ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας εἰς Θέρμον, παρελθόντες εἰς τοὺς πολλοὺς παρακλητικοὺς καὶ φιλανθρώπους διετίθεντο λόγους, κτλ.

2° Ægii ; Polyb., IV, 26 : οἱ δ' Ἀχαιοὶ, συνελθόντες εἰς τὴν καθήκουσαν σύνοδον, τό τε δόγμα πάντες ἐπεκύρωσαν, καὶ τὸ λάφυρον ἐπεκήρυξαν κατὰ τῶν Αἰτολῶν. Προσελθόντος δὲ καὶ τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν βουλὴν ἐν Αἰγίῳ, καὶ διαλεχθέντος διὰ πλειόνων, τὰ ῥηθέντα μετ' εὐνοίας ἀπεδέξαντο, κτλ. Ibid. 82 : Δι' ἃ δὴ καὶ πείθει Φίλιππον, παραγενέσθαι πρὸς τὰς τῶν Ἀχαιῶν ἀρχαιρεσίας εἰς Αἴγιον.... Πεισθέντος δ' αὐτῷ τοῦ βασιλέως, παρὼν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ καιροῦ, καὶ τοὺς μὲν παρακαλῶν, οἷς δ' ἀνατεινόμενος, μόλις μὲν ἤνυσε, κατεκράτησε δ' οὖν ὅμως τοῦ γενέσθαι στρατηγὸν Ἐπήρατον Φαραιέα· τὸν δὲ Τιμόξενον ἐκπεσεῖν, τὸν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἄρατον εἰσαγόμενον. Cf. XVI, 27 ; Reliq. lib. XXVIII, 3.

(66) Polyb. Reliq. lib. XX, 9 ; XXII, 1 ; præsertim XXIV, 1 : Κατὰ τὴν θ' καὶ μ' Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ρ', εἰς τὴν Ῥώμην ἠθροίσθησαν πρεσβειῶν πλῆθος ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ὅσον οὐ ταχέως πρότερον. Cf. sqq.

(67) Polyb. IV, 8 : Ἄρατος γὰρ ἦν τὰ μὲν ἄλλα τέλειος ἀνὴρ εἰς τὸν πραγματικὸν τρόπον. Καὶ γὰρ εἰπεῖν καὶ διανοηθῆναι καὶ στέξαι τὸ κριθὲν δυνατός. Idem, ibid. 14 : οὐ μὴν ἀλλ' ἅμα τῷ προελθόντα τὸν Ἄρατον ἀναμνῆσαι μὲν τῶν προπεπολιτευμένων καὶ πεπραγμένων πρότερον αὐτῷ, φέρειν δ' ἀπολογισμοὺς περὶ τῶν ἐγκαλουμένων, ὡς οὐ γέγονεν αἴτιος τῶν συμβεβηκότων, αἰτεῖσθαι δὲ συγγνώμην, εἰ καί τι παρεώρακε κατὰ τὸν γενόμενον κίνδυνον, οἴεσθαι δὲ δεῖν καὶ καθόλου σκοπεῖσθαι τὰ πράγματα μὴ πικρῶς, ἀλλ' ἀνθρωπίνως. Cf. V, 16 ; Plutarch. in Arat. L.

(68) Tit. Liv. XXXV, 37 : « Philopœmen, audita cæde tyranni, profectus Lacedæmonem, quum omnia turbata metu invenisset ; evocatis principibus, et oratione habita, qualis habenda ab Alexameno fuerat, societati Achæorum Lacedæ-

carum rerum scriptores memorantur; eæ, quamvis personis rebusque apprime accommodentur, scribentis, nequaquam autem dicentis testificantur facundiam.

Dinarchus, qui vicesimo quinto vel sexto ætatis anno, Demosthene florente, scribere incepit (73), nihil proprium habuit; quippe qui Lysiam, Hyperidem, aliosque studuerit imitari (74). Demosthenem in primis sectatus, ad hujus perfectissimam eloquentiam propius accessit quam cæteri; adeo tamen principi Græciæ oratorum dissimilis fuit, ut *agrestis Demosthenes* diceretur (75). Demetrius Phalereus, ultimus fere ex Atticis qui dici possit orator (76), inclinavit eloquentiam quæ, e Piræo vix evecta, omnes

monios adjunxit. » Idem Achæos ad armorum cultum impulit, Polyb. XI, 9; Megalopolitenses allocutus est, Plutarch. Philopœmen. V; una cum Lycorta orationem habuit, Polyb. Reliq. lib. XXIII, 10.

(69) Vide apud Tit. Liv. XXXIX, 36, orationem qua Lycortas respondit Appio. Vide verba quibus Achæis suasit, ut Spartam in fœdus reciperent, apud Polyb. Reliq. lib. XXV, 1; orationem cum Philopœmene habuit, ibid. lib. XXIII, 10.

(70) Cf. orationes quibus Aristænus hortatus est 1° Achæos, ut cum Romanis societatem amicitiamque facerent, Tit. Liv. XXXII, 19-21; 2° Romanos, ut a Nabide recuperarent Argos et Græciæ res constituerent, ibid. XXXIV, 24.

(71) Polyb. Reliq. lib. IX, 28-31.

(72) Idem, ibid. 32-39.

(73) Dionys. Halic. in Dinarch. IV.

(74) Idem, ibid. V.

(75) Dionys. Halic. ibid. VIII : μάλιστα δ' αὐτοῦ λείπεται τῇ συμμετρίᾳ καὶ τῷ καιρῷ πρέποντι. . . . Δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ

peragravit insulas atque tota Asia peregrinata est (77). Æschines, Athenis egressus, propter ignominiam judicii, Rhodum se contulit, ubi dicendi ludum aperuit; dum Hegesias Magnes atticæ eloquentiæ integritatem corrumpebat (78). Tunc exstiterunt *Asiani*, inflati et inanes, quibus judicium maxime ac modus defuit (79); *Rhodii*, neque attice pressi, neque asiane abundantes; ut tamquam medii essent, atque ex utrisque mixti (80). Per hæc tempora, apud Rhodios orator fere nullus inclaruit (81); apud Asianos contra, præter Hegesiam, occurrunt Cleochares, Daphnis, Myron, Sosicrates (82). Romam interea missi academicus Carneades, stoicus Diogenes Babylonius, peripateticusque Critolaus, eo Athenarum studia intulerunt (83). Quorum adventu, præsertimque divina quadam in Carneade dicendi copia, su-

ἄγροικόν τινες Δημοσθένην ἔφασαν εἶναι, κατὰ τὸ ἐλλειπὲς τῆς οἰκονομίας· ταύτην περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν λαβόντες.

(76) Quinctil. X, 1.

(77) Cic. Brut. XIII.

(78) Strab. XIV : Ἡγησίας τε ὁ ῥήτωρ, ὃς ἦρξε μάλιστα τοῦ Ἀσιανοῦ λεγομένου στύλου, παραφθείρας τὸ καθεστηκὸς ἔθος τὸ Ἀττικόν, p. 446, ed. Casaub. 1587.

(79) Quinctil. XII, 10.

(80) Idem, ibid.

(81) Cf. Westermann, l. l., t. I, p. 165.

(82) Vide Ruhnk. Hist. crit., p. XCIII et ad Rutil. Lup., p. 5, 30, 52; ubi fragmenta reperias, pauciora tamen quam ut illorum oratorum dicendi rationem judicemus. Quod ad Hegesiam adtinet legendus Ruhnk. ibid. p. 25, sqq.

(83) Aul. Gell. VII, 14 : « Animadversa eadem tripertita va-

bito facta est apud Romanos mutatio morum.

Deleta Corintho, totaque Græcia in romanæ provinciæ formam redacta (84), libertatem legesque incolumes Athenienses retinuerunt (85). Mithridatici tamen belli tempore, a Romanis primi inter Græcos desciverunt, imperabantque in urbe Aristio (86), in Piræo Archelaus (87); quum Sylla portum obsidione cinxit, Athenasque fame pres-

rietas est in tribus philosophis, quos Athenienses Romam ad senatum populumque romanum legaverant impetratum, uti multam remitterent quam fecerant propter Oropi vastationem : ea multa fuerat talentum fere quingentum. Erant isti philosophi Carneades ex Academia, Diogenes stoicus, Critolaus peripateticus ; et in senatum quidem introducti, interprete usi sunt C. Acilio senatore ; sed ante ipsi seorsum quoque quisque ostentandi gratia, magno conventu hominum dissertaverunt. Tum admirationi fuisse aiunt Rutilius et Polybius philosophorum trium sui cujusque generis facundiam. Violenta, inquiunt, et rapida Carneades dicebat; scita et teretia Critolaus ; modesta Diogenes et sobria. »

(84) Cf. Ahrens, *de Athenarum statu politico et litterario, inde ab Achaici fœderis interitu usque ad Antoninorum tempora*; Procemium, § 1-4.. ; Gottingæ, 1829, in 4°.

(85) Strabo, Lib. IX : Ῥωμαῖοι δ' οὖν παραλαβόντες αὐτοὺς δημοκρατουμένους, ἐφύλαξαν τὴν αὐτονομίαν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐλευθερίαν, p. 274, ed. Casaub. 1587.

(86) De Aristione, cf. Athen. lib. V. p. 211 sqq. ubi vocatur Athenio, de quo Casaub. cap. XIII, p. 232 : « Fuit hic nebulo binominis. . . . peculiari more omnium qui jus civitatis fraude acquirebant; semper enim παρέγγραφοι cives novum nomen in censum et tabulas publicas deferebant, non illud quo ante noscebantur. Ergo iste, infans quidem et dum servit servitutem, appellatur *Athenio*; postea vero Aristio appellari cœpit : παρέγγραφος Ἀθηναίων πολίτης γενόμενος.... Theophrastus in

sas tandem expugnavit (88). Ingenti peracta cæde, urbem non prorsus evertit (89); sed, tantam post cladem, exortisque civilibus bellis, multa mala perpessæ, scholis tantummodo Athenæ insignes fuerunt. Eo, ut philosophiæ operam darent, Ciceronem aliosque Romanos summis functos honoribus se contulisse legimus (90). Ibi enim multi tunc florebant philosophi; dum nulli pene alicujus nominis rhetores occurrerent; adeo ut in Asiam

Notationibus morum, cap. de maledicentia: ὁ μὲν πατὴρ Σωσίας ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο· ἐγένετο δ' ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος, ἐπειδὴ εἰς τοὺς δημότας ἐνεγράφη. Hæc est ratio cur istum alii Athenionem, alii Aristionem nominent, ut Plutarchus et Appianus. » De hac nominis varietate, cf. P. Victor. Var. Lect. l. 25, c. 24; Wyttenb. Animadv. ad Plutarch. Moral. Vol. II, p. I, p. 392.

(87) Cf. Appian., Bell. Mithridat. XXVIII-XLI; Ahrens, l. l. p. 4, not. 3.

(88) Plutarch. Syll. XIV: ἑλεῖν δὲ τὰς Ἀθήνας αὐτός φησιν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, Μαρτίαις Καλάνδαις, ἥτις ἡμέρα συμπίπτει μάλιστα τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, κτλ. Cf. Ahrens, ibid. p. 7, not. 3.

(89) Maxima pars Athenarum flammis consumta est, Plutarch. ibid.: εἶχε δὲ καὶ τὸν Πειραιᾶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὁ Σύλλας, καὶ τὰ πλεῖστα κατέκαυσεν· ὧν ἦν καὶ ἡ Φίλωνος ὁπλοθήκη, θαυμαζόμενον ἔργον. Apelliconis bibliotheca potitus est; ibid., XXVI: ἀναχθεὶς δὲ πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐξ Ἐφέσου, τριταῖος ἐν Πειραιεῖ καθωρμίσθη· καὶ μυηθεὶς ἐξεῖλεν ἑαυτῷ τὴν Ἀπελλίκωνος τοῦ Τηΐου βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ τὰ πλεῖστα τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλίων ἦν, οὔπω τότε σαφῶς γνωριζόμενα τοῖς πολλοῖς.

(90) Cic. Brut. XCI: « Quum venissem Athenas, sex menses cum Antiocho, veteris Academiæ nobilissimo et prudentissimo philosopho, fui; studiumque philosophiæ nunquam intermissum, a primaque adolescentia cultum et semper auctum,

et Rhodum proficiscerentur, qui eloquentiæ curam tempusque impendere studebant (91).

Rhodios inter oratores primas tenuerunt Apollonius Molon (92), Hermagoras, Artamenes, Aristocles, Philagrius (93). Asiani multo plures memorantur : Menecles et Hierocles (94), quorum utriusque orationes fuerunt, ut in asiatico genere, laudabiles (95); Æschylus Cnidius et Milesius Æschines, in quibus erat admirabilis orationis cursus, ornata sententiarum concinnitas non erat (96); Menippus Stratonicensis (97), illis temporibus disertissimus, ut in Atticis numerari possit ; Dionysius Magnes, Adramyttenusque Xenocles, in Asia rhetorum principes, quibus-

hoc rursus summo auctore et doctore renovavi. » De Panætii romanis et græcis auditoribus, cf. Lynden, De Panæt. I, § 12, 13.

(91) Cf. Ahrens, l. l. pars II, cap. I, § 31, succincta scholarum historia, p. 66-67.

(92) Cic. Brut. XCI.

(93) Dionys. Halic. in Dinarch. VIII : οἱ μὲν Ὑπερίδην μιμούμενοι, διαμαρτόντες τῆς χάριτος ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης δυνάμεως, αὐχμηροί τινες ἐγένοντο, οἷοι γεγόνασι Ῥοδιακοὶ ῥήτορες, οἱ περὶ Ἀρταμένην, καὶ Ἀριστοκλέα, καὶ Φιλάγριον καὶ Μόλωνα.

(94) Cic. De Orat. II, 23 : « Alabandensem illum Meneclem et ejus fratrem Hieroclem, quos ego audivi, tota imitatur Asia. »

(95) Idem, Brut. XCV.

(96) Idem, ibid.

(97) Strab. XIV : κἀνταῦθα δ' ἀνὴρ ἀξιόλογος γεγένηται ῥήτωρ Μένιππος κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν.... ὃν μάλιστα ἐπαινεῖ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ῥητόρων, ὧν ἠκροάσατο Κικέρων, ὥς φησιν ἐν

cum assiduissime fuit Tullius (98). Attica autem eloquentia jam diu evanuerat, adeo ut inter oratores vix collocandi sint Demetrius Syrus (99), Menedemus (100), Gorgias Atheniensis (101), Pammenes (102), Amphicrates (103), Matris (104).

τινι γραφῇ αὐτοῦ (vett. lib. αὐτὸς), συγκρίνων Ξενοκλεῖ καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον ἀκμάζουσιν, p. 454, ed. Casaub. 1587.

(98) Cic. Brut. XCI.

(99) Idem, ibid. : « Eodem tamen tempore Athenis apud Demetrium Syrum, veterem et non ignobilem dicendi magistrum, studiose exerceri solebam. »

(100) Cic. De Orat. I, 19 : « Disputabant contra diserti homines, Athenienses, et in re publica causisque versati, in quis erat etiam is, qui nuper Romæ fuit, Menedemus, hospes meus, etc. »

(101) De Gorgia, vide Ruhnk. præf. ad Rutil. Lup. p. X sq., et infra, De Rhetor. § IV.

(102) Cic. Brut. XCVII; Orator, XXX.

(103) Hujus meminit Plutarch. in Lucull., XXII : ἐτελεύτησε δὲ παρὰ τῷ Τιγράνῃ καὶ Ἀμφικράτης ὁ ῥήτωρ· εἰ δεῖ καὶ τούτου μνήμην τινὰ γενέσθαι διὰ τὰς Ἀθήνας. Λέγεται γὰρ φυγεῖν μὲν αὐτὸν εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ Τίγριδι· δεομένων δ' αὐτόθι σοφιστεύειν, ὑπεριδεῖν, καταλαζονευσάμενον, ὡς οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωροίη· μεταστάντα δὲ πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Μιθριδάτου θυγατέρα, Τιγράνῃ δὲ συνοικοῦσαν, ἐν διαβολῇ γενέσθαι ταχὺ, καὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπιμιξίας εἰργόμενον ἀποκαρτερῆσαι. Ταφῆναι δὲ καὶ τοῦτον ἐντίμως ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ κεῖσθαι περὶ Σαφὰν, ἐκεῖ τι χωρίον οὕτω καλούμενον.

(104) Quem cum Amphicrate et Hegesia jungit Longin. De Sublim. III, 2 : τά γε μὴν Ἀμφικράτους τοιαῦτα, καὶ Ἡγησίου, καὶ Μάτριδος· πολλαχοῦ γὰρ ἐνθουσιᾶν ἑαυτοῖς δοκοῦντες, οὐ βακχεύουσιν, ἀλλὰ παίζουσιν. Laudationem Herculis eum scripsisse docet Athen. Lib. X, p. 412, B : Μάτρις δὲ ἐν τῷ τοῦ Ἡρακλέους ἐγ-

CAPUT SECUNDUM.

De Rhetorica apud Græcos inde ab ortu ejus usque ad Augustum.

§ I. De Rhetorica usque ad Aristotelem.

1° *Rhetores Siculi.*

Sublatis in Sicilia tyrannis, de eloquentia præcepta dedisse ferunt Coracem, magistro usum Empedocle, qui primus circa Rhetoricen quædam movisse dicitur, Tisiamque Coracis discipulum (1). Idem fecere Gorgias, Polus, Licymnius, Alcidamas. Hæc fuit Siculorum rhetorum familia.

Non omnino liquet qualis fuerit Coracis doctrina, cujus admodum pauca et valde incerta

κωμίῳ καὶ εἰς πολυποσίαν φησὶ τὸν Ἡρακλέα προκληθῆναι ὑπὸ τοῦ Λεπρέως, καὶ πάλιν νικηθῆναι. De temperantia ejus, Idem, Lib. II, p. 44, D : Μάτρις δ' ὁ Ἀθηναῖος...... οὐδὲν ἐσιτεῖτο ἢ μυρίνης ὀλίγον· οἴνου δὲ καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἀπείχετο, πλὴν ὕδατος.

(1) Cic. Brut. XII : « Antea neminem solitum via nec arte; sed accurate tamen, et de scripto plerosque dicere. » Cf. Doxopat. Homil. in Aphthon. Rh. gr. Walz. t. II, p. 119; Anonym. Rhetor. Epitom. ibid. t. III, p. 610; Proleg. in Hermog. Rhet. ibid. t. IV, p. 11; Max. Planud. Proleg. Rhet. ibid.

fragmenta supersunt. Artem τῷ εἰκότι præcipue constare dicebat (2), Rhetoricenque definiebat πειθοῦς δημιουργόν (3). Tisias Rhetoricæ fines prolatare incepit (4): Thuriis Lysiam (5), Athenis Isocratem erudiit (6). Gorgias, Empedoclis et Tisiæ discipulus, dux legationis quam Athenas Leontini miserant, animos dictione sua perculit (7); Græciam perlustravit et in Thessalia commoratus est.

t. VI, p. 215 sqq.; Doxopat. proleg. Rhet. ibid. VI, p. 13; Troil., proleg. Rhet. ibid. p. 48; Proleg. De Statibus, ibid. VII, p. 6. Spengel., p. 22-37.

(2) Aristot. Rhet. II, 24: ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν, τὸ κατά τι καὶ πρός τι, καὶ πῆ, οὐ προστιθέμενα, ποιεῖ συκοφαντίαν· καὶ ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκὸς μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι εἰκός. Ἔστι δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη, κτλ.

(3) Anonym. Epitom. Rhet. l. l., t. III, p. 611. Adde Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus, ibid. IV, p. 575: γνωστέον δὲ, ὅτι καὶ Κόραξ ὁ τεχνογράφος τῷ τῆς καταστάσεως ὀνόματι κέχρηται, προοίμια τοῦ λόγου τὴν κατάστασιν καλῶν.

(4) Proleg. in Hermog. Rhet. ibid. t. IV, p. 14: ὁ Τισίας δὲ ἐκεῖνος ἀπελθὼν ἤρξατο διδάσκειν καὶ πλατύνειν τὴν ῥητορικήν.

(5) Plutarch. t. IX, p. 321, ed Reisk.; Phot. Bibl. Cod. CCLXI.

(6) Dionys. Halic. in Isocr. I. Cf. Spengel., l. l., et p. 37-39.

(7) Diod. Sic., XII, 53: Λεοντῖνοι Χαλκιδέων μὲν ὄντες ἄποικοι, συγγενεῖς δὲ Ἀθηναίων ἔτυχον ὑπὸ Συρακουσίων πολεμούμενοι· πιεζόμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Συρακουσίων κινδυνεύοντες ἁλῶναι κατὰ κράτος, ἐξέπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας.... Ἦν δὲ τῶν ἀπεσταλμένων ἀρχιπρεσβευτὴς Γοργίας ὁ ῥήτωρ δεινότητι λόγου πολὺ προέχων πάντων τῶν καθ' ἑαυτόν· οὗτος καὶ τέχνας ῥητορικὰς πρῶτος ἐξεῦρε. Οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ, παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον, διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τῆς συμμαχίας, καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, κτλ.

Delphos quoque adiit, ubi pythicam ob orationem statua aurea ei posita est (8). Docendo Athenis, ad magnas pecunias venit (9). Multa scripsit (10) : ex iis autem quæ ad Rhetoricen pertinent memorare satis erit singularum rerum laudes vituperationesque (11). Princeps exstitit in consectatione concinnitatis verborum, quæ sive *casus* habent *in exitu similes*, sive *paribus paria redduntur*, sive *opponuntur contraria* (12). Libros integros de Rhetorica composuisse alii negant, adseverant alii (13).

(8) De Gorgiæ peregrinatione vid. Jac. Geel., Hist. crit. sophist. [sectio II, cap. I, § I : de Gorgiæ vita et moribus, p. 23, sq.

(9) Plato, Hipp. maj. Bekk. ed. Lond. 1826, t. VI, p. 188 : Γοργίας τε γὰρ οὗτος ὁ Λεοντῖνος σοφιστὴς δεῦρο ἀφίκετο. . . . καὶ ἔν τε τῷ δήμῳ ἔδοξεν ἄριστα εἰπεῖν καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος καὶ συνὼν τοῖς νέοις χρήματα πολλὰ εἰργάσατο καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως.

(10) Vide Jac. Geel., l. l. § II, p. 31-36.

(11) Cic. Brut. XII : « Quod judicaret hoc oratoris esse maxime proprium, rem augere posse laudando vituperandoque rursus affligere. » Gorgias scribere aggressus est περὶ τῶν ἀνομοίων καὶ τῶν ὁμογενῶν, Dionys. Halic. De composit. verb. XII, p. 144, ed. Schæf. Rhetoricen definiebat : τέχνη περὶ λόγους (Spengel. e cod. Mon. VIII : περὶ λόγων) τὸ κῦρος ἔχουσα, πειθοῦς δημιουργὸς ἐν πολιτικοῖς λόγοις περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος, πιστευτικῆς καὶ οὐ διδασκαλικῆς· εἶναι δὲ αὐτῆς τὴν πραγματείαν ἰδίαν, μάλιστα περὶ δίκαια καὶ ἄδικα, ἀγαθά τε καὶ κακὰ, καλά τε καὶ αἰσχρά. Proleg. De Statibus, ἐκ τῶν Πλουτάρχου εἰς τὸν Πλάτωνος Γοργίαν, Rh. gr. Walz., t. VII, p. 33. Cf. ibid., p. 6; et Doxopat. Homil. in Aphthon., ibid. t. II, p. 104.

(12) Cic. Orat. XLIX.

(13) De Gorgia, legendus Spengel., l. l., p. 63-84.

Polum de Arte oratoria quædam scripsisse constat (14); de Grammatica multo plura, quæ Licymnius tradiderat (15). Exornandæ orationi quoque studuit (16): quod minime videtur mirandum apud scriptorem, qui non raro dithyrambica eloquebatur (17), theatralesque aucupabatur figuras (18). Rhetoricam Artem Licymnius ipse edidit (19).

(14) Syrianus, Schol. in Hermog. De Statibus : Πῶλος ὁ Γοργίου μαθητὴς ἐν τῇ τέχνῃ φησὶν κτλ. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 44. Cf. Spengel., l. l., p. 84-88.

(15) Schol. in Anecdot. Siebenk., p. 69 : Λικυμνίων, (Alii : Λικύμνιος) οὗτος τὸν Πῶλον ἐδίδαξεν ὀνομάτων τινὰς διαιρέσεις· οἷον, ποῖα κύρια, ποῖα σύνθετα, ποῖα ἀδελφὰ, ποῖα ἐπίθετα, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς εὐέπειαν. Aristot. Rhet. III, 2 : κάλλος δὲ ὀνόματος, τὸ μὲν, ὥσπερ Λικύμνιος λέγει, ἐν τοῖς ψόφοις, ἢ τῷ σημαινομένῳ· καὶ αἶσχος δὲ ὡσαύτως. Cf. Dion. Halic. in Lys, III. Is diversus est a Licymnio Chio, poeta lyrico.

(16) Max. Planud. Schol. in Hermog., De Formis, I : Γοργίας μὲν οὖν καὶ Πῶλος σφόδρα τοῦ κάλλους πεφροντικότες παντοδαπῶν παρισώσεων πληροῦσι τοὺς λόγους, Rh. gr. Walz. t. V, p. 514.

(17) Dionys. Halic. in Lysia, III : δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος, ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικήν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν κατασκευὴν καὶ οὐ πόῤῥω διθυράμβων ἔνια φθεγγόμενος· καὶ τῶν ἐκείνου συνουσιαστῶν οἱ περὶ Λικύμνιόν τε καὶ Πῶλον.

(18) Idem, II Epist. ad Ammæum, § II : εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ (subint. Θουκυδίδῃ)· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρανομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον κτλ.

(19) Aristot. Rhet. III, 13 : δεῖ δὲ εἶδός τι λέγοντα καὶ διαφορὰν, ὄνομα τίθεσθαι· εἰ δὲ μὴ, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες· οἷον Λικύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπούρωσιν ὀνομάζων, καὶ ἀποπλάνησιν, καὶ ὄζους. Hunc locum satis probabiliter sic refingit Spengel. : οἷον Λικύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπούρωσιν ὀνομάζων τὴν

Alcidamas, inter eos collocandus qui de arte bene dicendi præcepta reliquerunt (20), orationis partes quatuor esse dixit : Rhetoricen definiebat δύναμιν τοῦ ὄντος πιθανοῦ (21). Quæ citat Aristoteles (22), frigidum fuisse arguunt atque poetica verba et epitheta captasse ultra modum : hujus tamen ubertatem laudavit Tullius (23).

2° *Sophistæ.*

Quum multi veterum sophistarum *Rhetores* dicti fuerunt; *sophistæ* autem, qui in numero *Rhetorum* erant habendi; operæ pretium fuit utrosque distinguere, et suum in ordinem quemque revocare (24). Sophistas igitur Rhetoresque appellare liceat Gorgiam, Polum, Protagoram, Prodicum, Hippiam; Rhetores, Licymnium et Alcidamantem; inter utrosque, tamquam medios, collocare Thrasymachum et Theodorum Byzantium. Prætermissis sophistis illis, quos jam in

ἐπανάληψιν, καὶ ἀποπλάνησιν ὄζους. Quem vide l. l., p. 88-90.

(20) Dionys. Halic., I Epist. ad Ammæum, § II. Cf. Spengel., l. l., p. 172-180.

(21) Τοῦτον δὲ τὸν ὅρον οἱ περὶ τὸν Ἀλκιδάμαντα ἔλεγον, Proleg. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. VII, p. 8.

(22) Rhet. III, 3.

(23) Tuscul. I, 48.

(24) Id quod acri judicio perfecit Geel, l. l., cap. II : tres ætates Sophisticæ constituit, quarum prima pertinet ad Gorgiam, Protagoram, Prodicum et alios qui, quotquot fuerint, inter illos triumviros regnarunt; altera ætas illorum virorum discipulos protulit; postrema denique a tempore quo Isocrates Panathenaicum, Helenæ encomium, orationemque in Sophistas conscripsit, per multa secula senectutem traxit.

3.

sicula familia reperimus, brevissime loquar de Protagora, Prodico et Hippia. Hos enim solos novimus, quamquam alii ante Protagoram exstiterunt (25).

Protagoras, qui grammaticis rebus præcipuam impendit operam (26), Rhetoricen attigisse videtur (27): præcepta exemplo suo confirmavit. Litis inter eum et Euathlum, de pacta mercede exortæ, meminisse satis erit (28).

Grammaticæ pariter studuit Prodicus Ceus, verborum potestatem distinguens et proprium

(25) Plato in Menone, Bekk. ed. Lond. 1826, t. IV, p. 63 : καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπολλοι· οἱ μὲν πρότεροι γεγονότες ἐκείνου, οἱ δὲ καὶ νῦν ὄντες.

(26) Aristot. Rhet. III, 5 : τέταρτον, ὡς Πρωταγόρας, τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διῄρει, ἄῤῥενα, καὶ θήλεα, καὶ σκεύη· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα ὀρθῶς· ἡ δ' ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα ᾤχετο.

(27) Quinctil. III, 1 et 4. Cf. Spengel., l. l. p. 40-46.

(28) Quam elegantissime narrat Aul. Gell. V, 10; locum libenter transcripsissem, nisi esset paulo longior. Cf. Apul. in Florid. IV, 18; p. 87, ed. Oudend., et Diog. Laert. IX, 56. Unum subjiciam minus obvium, ex Schol. in Hermog. de Statibus, Rh. gr. Walz. t. IV, p. 179, ubi Cod. Ven.: οἶδεν ὁ τεχνογράφος, ὡς ἡ κατὰ μικρὸν τῶν συνεστώτων παράλλαξις πολλοὺς ἀπεργάζεται τῶν ἐγγὺς ἀσυστάτων τρόπους· ἔνιοι γοῦν τῶν μετ' αὐτὸν, ὧν ἐστιν Εὐαγόρας τε καὶ Ἀκύλας, καὶ μέχρι δώδεκα τρόπων τὰ ἀσύστατα προήνεγκαν, τέσσαρας ἄλλους τοῖς παρὰ Ἑρμογένους εἰρημένοις προσθέντες .... Τὸν ἄπορον ἐν κατηγορίᾳ, ὃν καὶ Κροκοδειλίτην οἱ Στωϊκοί φασιν· οἷον Εὔαθλος συνέθετο Πρωταγόρᾳ τῷ σοφιστῇ δώσειν μισθὸν, εἰ τὴν πρώτην δίκην λέγων νικήσειεν· μαθὼν δὲ, μὴ βουλόμενος λέγειν, ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου τὸν μισθὸν ἀπαιτεῖται· ὁ δὲ ἀντιλέγει· εἴτε γὰρ νικήσειεν, οὐ δίκαιο; δοῦναι κατὰ τὴν σύνταξιν, εἴτε κληθείη ὡς μήπω μαθὼν, οὐκ ἄξιος ἀπαιτεῖσθαι. Cf. Geel., l. l., p. 82-83.

sensum investigans (29): poetarum quoque interpretationi incubuit (30).

Rhetoricen exercuit Hippias Eleus (31), litterarum tamen syllabarumque distinctiones, et rhythmorum naturam in primis expiscatus est (32): eloquentiam suam poetico vestitu adornavit (33).

Thrasymachus Chalcedonius rationem judices commovendi, sive ad iram, misericordiam,

(29) Aristot. Topic. II, 6, p. 114, ed. Buhle: ἔτι εἰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς ἕτερον, διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα, καθάπερ Πρόδικος διῃρεῖτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν καὶ εὐφροσύνην· ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ, τῆς ἡδονῆς, ὀνόματά ἐστιν· εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ ἂν αὐτῷ φαίη συμβεβηκέναι. Nimiam ejus hac de re subtilitatem festive ridet Plato in Protag. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 318: « εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Πρόδικος· καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγιγνομένους κοινοὺς μέν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγομένοιν ἀκροατάς, ἴσους δὲ μή. Ἔστι γὰρ οὐ ταὐτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλέον, τῷ δὲ ἀμαθεστέρῳ ἔλαττον κτλ. Vide Spengel, l. l., p. 49-51.

(30) Themist. Orat. XXIII, p. 289, ed Petav. Paris. ann. 1684: ἐπεὶ καὶ Πρόδικος καὶ Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ μὲν ὀρθοέπειάν τε καὶ ὀρθοῤῥημοσύνην μισθοῦ ἐκδιδάσκων τοὺς νέους· ὁ δὲ τὰ Σιμωνίδου τε καὶ ἄλλων ποιήματα ἐξηγούμενος, σοφισταὶ ὅμως καὶ ἤστην καὶ ἐλεγέσθην.

(31) Quinctil. III, 1. Cf. Spengel., l. l., p. 60-61.

(32) Plato, Hipp. maj. Bekk. ed. Lond. 1826, t. VI, p. 195: ἀλλὰ δῆτα ἐκεῖνα ἃ σὺ ἀκριβέστατα ἐπίστασαι ἀνθρώπων διαιρεῖν, περί τε γραμμάτων δυνάμεως καὶ συλλαβῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν. Cf. Hipp. min. ibid. t. III, p. 12.

(33) Philostrat. Vit. Soph. lib. I, p. 499, ed. Morel. ἡρμήνευε δὲ οὐκ ἐλλιπῶς, ἀλλὰ περιττῶς, καὶ κατὰ φύσιν, εἰς ὀλίγα καταφεύγων τῶν ἐκ ποιητικῆς ὀνομάτων.

invidiam, sive ad lætitiam et dolorem impellendi docuit (34). Numerosam orationem invenit (35), et prima Actionis rudimenta inchoavit (36). De Arte rhetorica duos libros scripsit (37).

Theodori Byzantii, subtilioris in arte, in orationibus autem jejunioris, fragmenta quæ supersunt (38) eum arguta nimis et exilia præcepta captasse demonstrant. Hæc enim, multis post seculis, in senilem et quasi repuerascentem Rhetoricen apte quadrassent; adeo ut vix sit quod mireris apud Rufum occurrere similia (39). Quasdam accu-

(34) In libro Ἔλεοι inscripto, cujus meminit Aristot. Rhet. III, 1. De Thrasymacho, Plato, Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 162 : τῶν γε μὴν οἰκτρογόων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἑλκομένων λόγων κεκρατηκέναι τέχνῃ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου σθένος. Ὀργίσαι τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε, καὶ πάλιν ὠργισμένοις ἐπᾴδων κηλεῖν, ὡς ἔφη· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὁθενδὴ κράτιστος. Schol. in Anecdot. Siebenk. p. 70 : ὁ Χαλκηδόνιος ἐστὶν ὁ Θρασύμαχος κτλ.

(35) Cic. Orat. LII.

(36) Aristot. Rhet. III, 1.

(37) Aristophanis Schol. in Av. 881 : τὰ αὐτὰ τοῖς Θεοπόμπου καὶ Θρασύμαχός φησιν ἐν τῇ μεγάλῃ τέχνῃ. Scripsit ἀφορμὰς ῥητορικάς, teste Suida, apud Westermann, l. l. p. 140, not. 6, ubi addit Thrasymachum edidisse προοίμια, fretus auctoritate Athen. X, p. 416, A.

(38) Aristot. Rhet. III, 13 : ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον, καὶ ἐπιδιήγησις, καὶ προδιήγησις, καὶ ἔλεγχος καὶ ἐπεξέλεγχος.

(39) Cf. Rhet. gr. Walz. t. III, p. 452-454 : Rufum citans Spengel., l. l., p. 100, ablegat ad Anonymum Galei, p.

sandi et defendendi (40), urbanitatisque orationi addendæ rationes (41) tradidit.

194. ed. Fisch. Jam inde ab anno MDCCCXV Anonymi nomen latebris eruit cl. Boissonade.

Nimiam Theodori subtilitatem carpit Plato, Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 158 : ΣΩΚ. καὶ καλῶς γ' ὑπέμνησας. Προοίμιον μὲν οἶμαι πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ. Ταῦτα λέγεις — ἦ γαρ; — τὰ κομψὰ τῆς τέχνης; ΦΑΙ. Ναί. — ΣΩΚ. Δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα, μαρτυρίας τε ἐπ' αὐτῇ, τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα· καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν τόν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα. ΦΑΙ. Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον; ΣΩΚ. Τί μήν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ ἐπεξέλεγχον ὡς ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογίᾳ. Ubi Hermias : ἐπιπίπτωσιν λέγει τὸ ἐπὶ ἀποδείξει ἑτέραν ἀπόδειξιν ἐπαγαγεῖν. Ast. in Lexic. Plat. : πίστωσις, *confirmatio ;* ἐπιπίστωσις, *probatio alteri adjecta.* Quod non aliter explicat Thes. ling. gr. t. III, p. 1731, ed. Didot. E Spengelii sententia (l. l., p. 99), novas quasdam Theodoro inventas orationis divisiones prioribus non addit Plato; sed quæ ante nominaverat τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα, his technica vocabula a Theodoro primum prolata adjungit, ab eoque πίστωσιν et ἐπιπίστωσιν appellari tradit. Quæ explicatio ingeniosa; immo argutior, ut ad subtilitatem Theodori subtilitate sua Spengel. accessisse videatur.

(40) Aristot. Rhet. II, 23 : ἄλλος τόπος τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι· οἷον, ἐν τῇ Καρκίνου Μηδείᾳ, οἱ μὲν κατηγοροῦσιν ὅτι τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν· οὐ φαίνεσθαι γοῦν αὐτούς· ἥμαρτε γὰρ ἡ Μήδεια περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν παίδων· ἡ δ' ἀπολογεῖται, ὅτι οὐκ ἂν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ τὸν Ἰάσονα ἂν ἀπέκτεινε· τοῦτο γὰρ ἥμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα, εἴπερ καὶ θάτερον ἐποίησεν· ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος, καὶ τὸ εἶδος ὅλη ἡ πρότερον (Ald. προτέρα) Θεοδώρου τέχνη.

(41) Idem, Rhet. III, 11 : καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων δὲ τὰ ἀστεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὅ φησι λέγειν, οἷον τὸ τοῦ Στησιχόρου, ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται. Καὶ τὰ εὖ ᾐνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ

3° *Rhetores germanæ Græciæ, sive Attici.*

Ad tempora venimus per quæ magis ac magis Rhetoricæ fines propagati sunt; intereadum ejus regnum, suis tamquam descriptum provinciis, Aristoteles constitueret. Cephalus procemia et epilogos scripsit. Idem fecerat Antiphon Rhamnusius (42), qui, Gorgiæ exemplo, singularum rerum laudationes vituperationesque tractavit (43) : Rhetoricam artem composuit (44), nonnullaque docuit ad Grammaticen pertinentia (45). Theramenes, quem aiunt Isocratis magistrum

ἡδέα· μάθησις γὰρ καὶ λέγεται μεταφορά· καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέγειν. De Theodoro, cf. Spengel., l. l. p. 98-103.

(42) Fragmenta citat Suidas in voc. ἅμα, — αἰσθέσθαι, — μοχθηρός. Cf. Spengel, l. l. p. 105-106.

(43) Cic., Brut. XII. Antiphontem ἐν τοῖς ἀπόροις τεχνικὸν fuisse dicit Cæcilius, apud Plutarch. t. IX, p. 309, ed. Reisk.

(44) Longin. De Inv. : Ἀντιφῶν τε ἐν ταῖς ῥητορικαῖς τέχναις τὸ μὲν τὰ παρόντα ἔφη καὶ ὑπάρχοντα καὶ παρακείμενα αἰσθάνεσθαι κατὰ φύσιν εἶναι ἡμῖν· παρὰ φύσιν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτῶν ἐκποδὼν γενομένων ἐναργῆ τὸν πόθον· ὅθεν ἐπειδὴ παρὰ φύσιν ἐστὶν τὸ μνημονεύειν, ἡ φροντὶς καὶ ἡ ἄσκησις κράτιστον. Rh. gr. Walz. t. IX, p, 576.

(45) Cf. Spengel., l. l. p. 116. De Antiphontis orationibus disputata prætermitto ; quippe quæ ad rem meam nihil faciant. Satis erit notasse quonam genere dicendi usus fuerit. Proleg. De Statibus : τρεῖς χαρακτῆρές εἰσι τῆς ῥητορικῆς, οἷον εἴδη φράσεως· αὐστηρὸν, μέσον, ἰσχνόν. Θουκυδίδης μὲν τὸν αὐστηρὸν ἐπετήδευσε χαρακτῆρα, καὶ Ἀντιφῶν ὁ ῥήτωρ, ὁ τούτου διδάσκαλος. Rh. gr. Walz. t. VII, p. 26. Proleg. Auctor, exemplo ductus Hermogenis qui, De Formis, II, ibid. t. III, p. 386, narrat

fuisse (46), de Rhetorica scripsit (47). Lysiam, etsi primo dicendi artem profiteri solitus est (48), Rhetoricæ tamen præcepta dedisse comperimus (49).

Ultra Cephalum, Antiphontem, Lysiam progressus est Isocrates, magister perfectus, cujus e ludo, tamquam ex equo trojano meri principes exierunt (50). Multa de Rhetorice reliquerat, quamquam, Quinctiliani ætate, fidem non obtinebat Ars ejus quæ circumferebatur (51). Orationis

Antiphontem Thucydidis fuisse magistrum, recitavit (id quod fecit Sopater Schol. in Hermog. Rhet. ibid. t. V, p. 7), eam relationem cujus auctoritatem infirmavit Krüger, Quæst. de Vita Thucyd., p. 34; ubi enumerat scriptores qui, hac de re, conjecturam Cæcilii Calactitis, Dionysii Halic. æqualis et amici, pro certo testimonio secuti sunt. De Antiphonte, cf. Westermann, l. l. p. 59-63.

(46) Dionys. Halic. in Isocr. I.

(47) Plutarch. t. IX, p. 328, ed. Reisk. : καὶ ἐκείνου τινὰς οὔσας τέχνας αὐτῷ φασι συμπραγματεύσασθαι, ἡνίκα ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐσυκοφαντεῖτο, αἵ εἰσιν ἐπιγεγραμμέναι Βότωνος. Cf. Doxopat. Proleg. Rhet. in Rh. gr. Walz. t. VI, p. 21; ejusdem Homil. in Aphthon., ibid. t. II, p. 122; Spengel., l. l. p. 122.

(48) Cic. Brut. XII.

(49) Plutarch., t. IX, p. 324, ed. Reisk : εἰσὶ δ' αὐτῷ καὶ τέχναι ῥητορικαὶ πεποιημέναι. Harum Artium mentionem facit Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus : σημειωτέον ὡς ἐξετάζοντας τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἄλλα, δεῖ τὰς κατασκευὰς αὐτῶν καθολικὰς εἶναι καὶ τρόπον τινὰ θετικάς· εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τόποι γεγυμνασμένοι τῷ Λυσίᾳ ἐν ταῖς παρασκευαῖς· λέγει γὰρ οἵους ἀπεργάζεται ἡ πενία καὶ οἵους τὸ πλουτεῖν· καὶ ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 352. Cf. Spengel., l. l. p. 122-147.

(50) Cic., De Orat. II, 22; Brut. VIII.

(51) Quinctil. II, 15.

quatuor partes primus constituit (52), Rhetorisque officium esse dixit : τὰ μικρὰ μεγάλως εἰπεῖν, καὶ τὰ μεγάλα μικρῶς· καὶ τὰ νέα παλαιῶς, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς (53). Pauca ejus præcepta habemus (54).

(52) Quod conjicere licet e Theodecte, Isocratis discipulo, Doxopat. proleg. Rhet. : ἔργα δὲ ῥητορικῆς, κατὰ τὸν Θεοδέκτην, προοιμιάσασθαι πρὸς εὔνοιαν, διηγήσασθαι πρὸς πίστιν, ἀγωνίσασθαι πρὸς τὸ δεῖξαι, ἀνακεφαλαιώσασθαι πρὸς ἀνάμνησιν. Rh. gr. Walz. t. VI, p. 19. Eadem fere tradit Lollianus, in Prolegom. De Statibus, ibid. t. VII, p. 33 : ἔργον ῥήτορος, ὥς φησι Θεοδέκτης, προοιμιάσασθαι πρὸς εὔνοιαν, διηγήσασθαι πρὸς πιθανότητα, πιστώσασθαι πρὸς πειθώ, ἐπιλογίσασθαι πρὸς ὀργὴν ἢ ἔλεον.

(53) Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I, Rh. gr. Walz. t. VI, p. 132. Cf. Ejusdem Schol. ibid. II, p. 459; Max. Planud. Schol. in Hermog. De Formis, I, ibid., t. V, p. 455; et Hermog. De Form. II, ibid. t. III, p. 363.

(54) Quæ, huc et illuc sparsa, Spengel. collegit et illustravit l. l., p. 149-172. Desiderabantur tamen ibi nomina auctorum quos citat; præter quam quod lectionis varietatem suppeditant Rhetores græci a Walz. vulgati, Spengelii libro jam in lucem edito. Hæc in causa fuerunt cur eadem Isocratis fragmenta revolvens, auctoris cujusque nomen addiderim et varias lectiones quæ tanti videbantur :

1° *De Narratione* : apud Spengel., p. 160, in cod. Monac. CXXIII, fol. 188; — apud Walz. t. VII, p. 721 : Anonymus, Schol. in Hermog. De Inv. II.

Spengel.	Walz.
l. 1. ἔστι δὲ προκατάστασις	Ἰστέον, ὅτι προκατάστασις ἔστι.
l. 6. ἀπαρχῆς	ἀπ' ἀρχῆς.
l. 7-8. ἃς τὸ τελευταῖον προσέτεινέ μοι.	In cod. Par.: ἃς ὕστερόν μοι ἐπέθηκεν.
l. 10. φανήσεται	φαίνεται.
l. 13. ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ἐννοίας· ἀλλ' εἰ μέρος ἐστὶ τῆς διηγήσεως ἡ κατάστα-	τῆς τῶν ἀκουόντων ἐννοίας· διαφέρει δὲ διηγή-

Ex Isocratis discipulis, Philiscus Milesius de arte bene dicendi nonnulla scripsit (55): discipulum habuit Neanthem Cyzicum, qui in Rhetorica versatus est (56); Zoilus (57) schemata elocutionis

Spengel.	Walz.
σις καὶ ἀεὶ αὐτῇ σύνεστιν, ἀλλ' οὖν διαφέρει αὐτῆς ὅτι ἡ μὲν διήγησις ψιλὴν ἔκθεσιν ἔχει τῶν πραγμάτων, ἡ δὲ κατάστασις τῶν τε πρὸ τοῦ πράγματος ἔνια περιλαμβάνει καὶ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό.	σεως, ὅτι ἡ μὲν ψιλὴν ἔκθεσιν ἔχει τῶν πραγμάτων, ἡ δὲ τῶν τε πρὸ τοῦ πράγματος ἔνια περιλαμβάνει, καὶ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.
l. 20. διηγεῖται	ἀφηγεῖται.
l. 24. καὶ τὰ πρὸ τοῦ πράγματος	Desunt.
l. 25. ἕκαστος	ἑκάτερος.

Cf. Anonym. Schol. in Hermog. De Formis, I, Rh. gr. Walz. t. VII, p. 917. Eadem fere *De Narratione* tradit Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus, in Spengel., p. 161; apud Walz., t. IV, p. 712.

Spengel.	Walz.
l. 7. μάλιστα δὲ τῶν	μάλιστα δὲ τό.
l. 8 εὖ ἐχόντων εἰρημένων	εὖ ἐχόντως εἰρημένον.
l. 14. συμβαλλουμένοις..............	συμβαλλομένοις (Ald. συμβαλομένοις).

2° *De Dictione:* apud Spengel., p. 161-162, Anonymus Schol., p. 386, et Cod. Monac. VIII, fol. 464: — apud Walz. Rh. gr. V, p. 469: Max. Planudes, Schol. in Hermog. De Formis, I. De Isocrate, rhetore, cf. Spengel., l. l., p. 149-172.

(55) Suidas in Φίλισκος: γέγραπται δὲ αὐτῷ τάδε· Μιλησιακός, Ἀμφικτιονικός, τέχνη ῥητορικὴ ἐν βιβλ. β', Ἰσοκράτους ἀπόφασις. Eudoc. p. 423: συνέταξε τέχνην ῥητορικήν. Cf. Dionys. Halic. I Epist. ad Ammæum, § II, ubi perperam dicitur Φίλιστος, Siculi historici nomine.

(56) Eudocia, p. 309.

(57) Cf. Fr. Aug. Wolf. Prolegom. ad Homer., p. CXCII.

et sententiarum tractavit (58); Theodectes Phaselites, politus scriptor, Artem edidit (59): hujus discipulus fuit Rhetor, nomine Sibyntius (60). Artes quoque composuerat quæ prorsus interciderunt Isæus, Demosthenis magister (61).

Multum inter se discordant illi quibus talia

(58) Hujus censuram agit Quinctil. IX, 1 : « Sic enim verum erit aliam esse orationem ἀσχημάτιστον, i. e. carentem figuris, quod vitium non inter minima est; aliam ἐσχηματισμένην, i. e. figuratam. Id ipsum tamen anguste Zoïlus terminavit, qui id solum putaverit *schema*, quod aliud simulatur dici, quam dicitur ; quod sane vulgo quoque sic accipi scio ; unde et *figuratæ controversiæ* quædam, de quibus paulo post dicam, vocantur. » Non aliter Phœbammon sophista : ὁρίζεται δὲ Ζώϊλος οὕτως· σχῆμά ἐστιν ἕτερον μὲν προσποιεῖσθαι, ἕτερον δὲ λέγειν. Ἁμαρτάνει δὲ οὗτος ὅτι οὐ περιλαμβάνει περὶ πάντων τῶν σχημάτων· τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ τοῦ εὐθέος καὶ ἁπλοῦ σχηματίζεται· ὡς ὅτε ἀποφαινόμεθά τι, ἢ διαποροῦμέν τι καθ' ἑαυτοὺς, ἢ ἀποστροφῇ χρώμεθα ἄνευ προσποιήσεως. Rh. gr. Walz. t. VIII, p. 493-494.

(59) Eudoc., p. 230 : ἔγραψε τέχνην ῥητορικὴν ἐν μέτρῳ. Antiquitus igitur usitatum fuit, id quod renovatum videmus in Rh. gr. Walz. t. III, p. 617 sq., ubi occurrit Rhetorices Epitome ab Anonymo politicis versibus descripta. Quinquaginta Theodectes condidit tragœdias e quibus laudat Aristot. Alcmæonem et Ajacem, Rhet. II, 23 ; Orestem, ibid. 24; Helenam, Polit. I, 6; Tydeum, Poet. XVI; Lynceum, ibid. XVIII. Orationes scripsit quarum fragmenta idem citat, Rhet. II, 25. Stephan. Byzant. in Φασηλίς: καὶ λόγους (subintell. ἐποίησε) ῥητορικοὺς ἐπῶν, ubi in corrupto ἐπῶν orationum numerum latere opinatur Ruhnk. Hist. crit., p. LXXXIII.

(60) Eudoc., p. 381 : Σιβύντιος Θεοδέκτου τοῦ Φασηλίτου ἀναγνώστης καὶ οἰκέτης, ὃς ἐῤῥητόρευσεν οἰκετῶν πρῶτος· ἔγραψε τέχνας ῥητορικὰς, μελέτας τε καὶ ἐπιστολάς. Cf. Suid. in Σιβύντιος.

(61) Dionys. Halic. in Isæo, IV.

curæ sunt de Auctore *Rhetorices ad Alexandrum.* Eam Aristoteli abjudicandam uno ore pronuntiant qui maxima auctoritate valent ; neque validis confirmatur argumentis opinio Nostratis (62), qui librum Coraci restituere conatus est. Victorio contendenti Anaximenem auctorem esse libenter accedebam, quum in eam sententiam me prorsus adduxerunt quæ disserit Spengel. (63), ut ostendat ante libros Aristotelis de Rhetorica editam fuisse hanc Artem, cujus ætatem definit, exemplis ad explicanda præcepta confictis (64). Idem, probabili conjectura fretus, tradit, tempore quo vetus hic liber vulgatus fuit, *duo* tantummodo Rhetorices genera exstitisse (65).

Quod si emensum iter nunc rapidissime relegimus, ut hoc compendium uno velut intuitu comprehendamus ; videre erit qualis ab ortu suo usque ad Aristotelem Rhetorica fuerit. Primis lineis eam descripserunt Corax et Tisias ; Gorgias communes locos invenit et quædam elocutionis artificia; Grammaticam attigerunt Polus et Licymnius ; Alcidamas quatuor orationis partes instituit. Grammaticis rebus magis quam Rhetoricæ operam dederunt Protagoras et Prodicus ; Thrasymachus numerosam elocutionem aucupa-

(62) Garnier, Mém. sur l'*Art oratoire* de Corax ; Mém. de l'Institut, an. 1815.

(63) L. l., p. 182 sq.

(64) Vide p. 188-189 : inde colligit vulgatam fuisse intra annorum spatium 340-330 ante Chr.

(65) Cf. ibid. p. 182-187.

tus est, de movendis affectibus quædam docuit, Actionemque adumbravit: ad subtiliora præcepta confugit Theodorus Byzantius. Incrementa cepit Rhetorica, Antiphonte et Cephalo ducibus; ulterius autem eam promoverunt Isocrates ejusque discipuli: *exordium, narrationem, confirmationem, epilogum* et disciplinam *de Elocutione* constituerunt. In ambiguo tamen est utrum duo an tria tunc temporis fuerint Rhetorices genera.

§ II. De Aristotele Rhetoricarum artium scriptore.

Nunc inducendus in scenam Aristoteles, Rhetoricæ vera lex et norma. Nequaquam satis dolendum interiisse multa ex iis quæ tanto de argumento scripserat vir sagacissimi ingenii, copiosissima instructus doctrina. Compertum enim habemus hunc in aliorum recensendis vel explicandis artibus versatum fuisse, litterisque mandasse ea quæ ipse excogitaverat, perlectis oratoribus et poetis quorum partu læta exsultabat Græcia.

Si quis igitur ea quæ disseminata collegimus in unum, quantum fieri potuit, ut sub conspectum venirent omnia quæ de Rhetorica tradita fuerant ante Aristotelem, contulerit cum Arte Stagiritæ in tres libros distributa; is sane fatebitur in cunis vagientem Rhetoricen jacuisse, donec hujus ductu et auspiciis ad summum eveheretur fastigium. Hac de causa, temporibus

anteactis tantisper immorari non abs re profecto videbitur.

Quod si nihil aliud sophistæ sibi proposuissent quam manca et vix inchoata præscribere de Rhetorica, non id tanti fuisset, ut Socrates potiusve Plato omnibus eloquentiæ suæ viribus eos impugnarent. Cujus vehementissimæ colluctationis causa aliunde repetenda; videlicet, e placitis sive docentium nihil esse, vel si quid sit, ab homine non comprehendi, vel, quamvis possit comprehendi, non posse tamen explicari, neque communicari cum alio (66), fluere omnia omniumque mensuram esse hominem, et in utramque partem qualibet de re disputari posse (67): sive de diis ita disputantium, ut alii nullos esse deos affirmasse perhibeant (68); alii nihil adseverent, sed opinentur non satis firme

(66) Cf. Geel. l. l., de Gorgiæ placitis, p. 36-47.

(67) Idem, de Protagoræ placitis, p. 86-109.

(68) De Protagora Sext. Empir., Adv. Mathem. IX, p. 564-565, ed. Fabr.: ὁ δὲ Πρωταγόρας ῥητῶς που γράψας, περὶ Θεῶν, οὔτε εἰ εἰσὶν, οὐθ' ὁποῖοί τινές εἰσι, δύναμαι λέγειν· πολλὰ γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με. Παρ' ἣν αἰτίαν θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένων τῶν Ἀθηναίων, διαφυγὼν, καὶ κατὰ θάλατταν πταίσας, ἀπέθανε. Μέμνηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σίλλων ταῦτα διεξερχόμενος·

. . . . ὡς καὶ μετέπειτα σοφιστῶν
Οὔτ' ἀλιγυγλώσσῳ, οὔτ' ἀσκόπῳ, οὔτ' ἀκυλίστῳ
Πρωταγόρῃ· ἔθελον δὲ τέφρην σὺν γράμματα θεῖναι,
Ὅττι Θεοὺς κατέγραψ' οὔτ' εἰδέναι, οὔτε δύνασθαι,
Ὁπποῖοί τινες εἰσὶ καὶ οἵτινες ἀθρήσασθαι
Πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικείης· τὰ μὲν οὔ οἱ
Χραίσμησ'· ἀλλὰ φυγῆς ἐπεμαίετο, ὄφρα μὴ οὕτως
Σωκρατικὸν πίνων ψυχρὸν πότον αἴδι δύῃ.

Sophistas credidisse esse Deos (69). Hæc et talia tradentes (70) utebantur subtili dialectica et iis in dicendo lenociniis, quæ juvenum mentes inescarent. Hoc vere publicum malum quum ingravesceret, omniumque ex animo Justi Verique cognitionem penitus excissurum videretur; exstiterunt Socrates et Plato, sanioris philosophiæ auctores et assertores, per quos non ita multo post factum est, ut sophistæ, detractis pigmentis quibus inanes suas speculationes exornabant, procul rejicerentur. Quis unquam susceptum opus feliciori ingenio tractavit, optatumque perduxit ad exitum? Plato nunc Protagoram disputationibus suis omnia temere permiscentem, in eas angustias adducit, ut non scientiæ artifex, sed nugarum effictor esse videatur; quippe qui verba adhibeat nullam utilitatem afferentia ad vitam bene instituendam (71); nunc in lucem evocat sophistas, impuros tamquam caupones, qui, dum se discendæ virtutis magistros profiterentur, quæstui serviebant (72); eosdemque suis laqueis intricat, adeo ut eorum ineptiæ per se concidant et evanescant (73): modo ad Rhetoricen

(69) Cf. Geel., de Prodici philosophia, p. 132-150.

(70) Cum Geel. de Sophistis disputante, Cf. Hermann Koller: Die griechischen Sophisten, zu Sokrates und Plato's Zeit, und ihr Einfluss auf Beredsamkeit und Philosophie, Stuttgart, 1832, in 8°.

(71) Cf. Protagor., Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 277-311; 345 sqq.

(72) Cf. Euthydem., ibid. t. IV, p. 99-102; 175-179.

(73) Cf. Hipp. min., ibid. t. III, p. 9-14.

accedens commenta sophistarum profligat, manifestumque facit quantum hac arte abuterentur, qui specioso titulo fucum facerent populo (74); modo tradens artem orationis bene constituendæ, docet multum interesse oratoris noscere rei genus et speciem; eam definiendo explicare atque in partes tribuere; consequentia cernere et repugnantia, distinguere ambigua, quid cujusque ingenio sit congruum aucupari; orationem apte disponere et exornare, eaque omnia exercitatione et studio assequi (75).

Aristoteles cum sophistis gessit inimicitias quas a Platone, magistro suo, acceperat; sed longe aliam dicendi docendique viam ingressus est. Plato enim, ut erat natura propensior ad jocos, sophistas facetiis lacessivit; Aristoteles, argumenta premens, nihil ex rugis cavillando remisit. Apud Platonem est dicendi genus plerumque purum, floribus distinctum, ex quo manat, tamquam ex horto, aura suavissima, violisque odorata (76); Aristoteles dicendi ornatum negligit, in eo totus ut rem demonstret. Sophistas, quum pæne jacerent, novis ferit vul-

(74) Cf. Platon., Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 138-167.

(75) Cf. Eumdem, Phædr. ibid. t. I, p. 196-197.

(76) Dionys. Halic. Epist. ad Pompeium, II : ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. Καθαρά τε γὰρ ἀποχρώντως γίνεται καὶ διαυγὴς, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων.... χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων αὖρά τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται.

neribus ; eorum syllogismos fallaces esse ostendens, sophismataque solvendi rationem tradens (77). Id in primis sibi proponit, ut omnibus sit persuasum, neminem sine philosophia posse effici eloquentem. Quod ut pervincat, ea quæ sunt extra rem tractare dicit illos qui præcepta scribunt de prooemio, de narratione, etc. (78); oratorisque munus nihil aliud esse contendit, nisi ut doceat rem esse, vel non esse, vel factam, vel non factam (79). Quum autem parum sit orationem aptam esse ad fidem faciendam, multumque conferat oratorem apud audientes fide dignum haberi, audientes erga oratorem bene affici, eadem enim non videntur amantibus et odio flagrantibus, irascentibus et leniter se habentibus (80); diligenter statuit Aristoteles oratori cognoscendos esse animi affectus, quos ita ipse perscrutatur (81), ut humanæ mentis penitissimos recessus et latebras nemo unquam majori sagacitate rimatus sit. Neque illa omittit quibus orator vir probus

(77) Cf. Aristot., Sophist. Elench. Cap. I-IX ; ibid. Cap. XVI-XX.

(78) Aristot. Rhet. I, 1 : φανερὸν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος τεχνολογοῦσιν, ὅσοι τἄλλα διορίζουσιν, οἷον τί δεῖ τὸ προοίμιον, ἢ τὴν διήγησιν ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων.

(79) Idem, ibid. : ἔτι δὲ φανερὸν, ὅτι τοῦ μὲν ἀμφισβητοῦντος οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν.

(80) Idem, ibid. II, 1 : οὐ γὰρ ταὐτὰ φαίνεται φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν· οὐδ' ὀργιζομένοις καὶ πρᾴως ἔχουσιν· ἀλλ' ἢ τὸ παράπαν ἕτερα, ἢ κατὰ μέγεθος ἕτερα, κτλ.

(81) Ibidem, II, 2-11.

videbitur (82). Quod si argumentum in quo versatur eum cogit sive de elocutione, sive de orationis partibus præcepta dare, talia tamquam invitus et fastidiose tangit (83).

Rhetorica igitur, florente Aristotele, manibus sophistarum erepta, exutisque nugis, philosophicam formam induit; eamdem habitura apud omnem Stagiritæ familiam; donec, varia commutabilique rerum humanarum ratione, ad rhetores iterum abiret.

§ III. De Rhetorica ab Aristotele usque ad excidium Corinthi.

Athenis eloquentiam cum libertate concidisse et apud exteras gentes peregrinatam fuisse vidimus. Hinc Asiani oratores, hinc Rhodii, Atticorum similiores (84). Dum in Asia et apud insularum cives revirescebat eloquentia, Alexandriæ nata est Philologia cui Pergameni quoque sese

(82) Aristot., Rhet., III, 1 : ἢ γὰρ τῷ αὐτοί τι πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιούς τινας ὑπολαμβάνειν τοὺς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖχθαι, πείθονται πάντες.

(83) Ibid. : καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀψὲ προῆλθε (subintell. τέχνη)· καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβανόμενον. Ἀλλ' ὅλης οὔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν ῥητορικὴν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιητέον. Ibid. 13, *De Orationis partibus* : Νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως. . . . ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, κτλ.

(84) Cic. Brut., XIII.

dederunt. Quamquam verisimile est Rhetoricam a Rhodiis non fuisse neglectam, nihil tamen ex eorum doctrina, quod sciam, superest. Alexandrini autem et Pergameni omissa, ut ita dicam, Rhetorica, Grammaticæ præcipue incubuerunt; adeo ut, deficientibus Rhetoribus, apud philosophos quærenda sit Rhetorica; in quam, sive explicandam, Peripateticos et Stoicos, sive impugnandam, Academicos et Epicureos, studium contulisse pro certo habemus.

1° *De Rhetorica apud Peripateticos.*

Inter Aristotelis discipulos, de Rhetorica scripserunt Ponticus Heraclides et Theophrastus (85). Heraclidis liber *De Oratoris officio* ex Diogenis Laertii testimonio novimus (86); Theophrastum vero quem copiosissima doctrina (87) Aristotele, magistro suo, dignum effecit, in Rhetorica

(85) Nihil reperi unde colligerem Eudemum, Phaniam (alii: Phæniam, cf. Menag. in Diog. Laert. p. 201, ed. Meibom.), Aristoxenum, Dicæarchum Rhetoricam attigisse.

(86) Diog. Laert. V, 88: ῥητορικὰ δέ· Περὶ τοῦ ῥητορεύειν, ἢ Πρωταγόρας.

(87) Cic. Tuscul. III, 28: « Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur, quod cervis et cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; hominibus quorum maxime interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse ut, omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur. Querebatur igitur se tum, quum illa videre cœpisset, exstingui. »

collocasse curam multa confirmant; sed ea quæ de hac arte reliquerat (88) interierunt, paucis exceptis fragmentis de Elocutione (89), de argumentorum partitione (90), de laude ac vituperatione (91).

(88) Diog. Laert. V, 46 : περὶ τῶν ἀτεχνῶν πίστεων. Ibid. 47 : περὶ ἐνθυμημάτων, — περὶ εὑρημάτων, — περὶ λέξεως, — παραγγέλματα ῥητορικῆς. Ibid. 48 : προοιμίων, — περὶ τέχνης ῥητορικῆς, — περὶ τεχνῶν ῥητορικῶν, εἴδη, — περὶ ὑποκρίσεως. Ibid. 50 : περὶ δικανικῶν λόγων, α'.

(89) Dionys. Halic. De Compos. verbor. XVI, p. 212, ed. Schæf. : εἴρηται δέ τινα περὶ τούτων καὶ Θεοφράστῳ τῷ φιλοσόφῳ κοινότερον ἐν τοῖς περὶ Λέξεως, ἔνθα ὁρίζει, τίνα ὀνόματα φύσει καλὰ, παραδείγματος ἕνεκα, ὧν συντιθεμένων, καλὴν οἴεται καὶ μεγαλοπρεπῆ γενήσεσθαι τὴν φράσιν, καὶ αὖθις ἕτερα μικρὰ καὶ ταπεινὰ, ἐξ ὧν οὔτε ποίημα χρηστὸν ἔσεσθαί φησιν, οὔτε λόγον. Idem, in Lysia, XIII : ἐν γοῦν τοῖς περὶ Λέξεως γραφεῖσι, τῶν τε ἄλλων καταμέμφεται (subintell. Θεόφραστος) τῶν περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ τὰ παραπλησία τούτοις σχήματα διεσπουδακότων...... Κωλύσει δ' οὐδὲν ἴσως καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν θεῖναι τοῦ Θεοφράστου. Ἔστι δὲ ἥδε· « Ἀντίθεσις δ' ἐστὶ τριττῶς, ὅταν τῷ αὐτῷ τὰ ἐναντία, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτὰ, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία (rectius Markland : τὰ ἐναντία) προκατηγορηθείη. Τοσαυταχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ συζευχθῆναι. Τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, παιδιῶδες καθαπερεὶ ποίημα· διὸ καὶ ἧττον ἁρμόττει τῇ σπουδῇ. Φαίνεται γὰρ ἀπρεπὲς σπουδάζοντα τοῖς πράγμασι, τοῖς ὀνόμασι παίζειν, καὶ τὸ πάθος τῇ λέξει περιαιρεῖν. Ἐκλύει γὰρ τὸν ἀκροατήν. Idem, in Isocr. III : καθόλου δὲ τριῶν ὄντων, ὥς φησι Θεόφραστος, ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τε ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων, κτλ.

Demetrius, De Elocutione, ed. Schneider, XLI : διόπερ Θεόφραστος παράδειγμα ἐκτέθειται μεγαλοπρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον· « τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων. » Idem, CXIV : ὁρίζεται δὲ τὸ ψυχρὸν Θεόφραστος οὕτω· ψυχρόν ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τὴν οἰκείαν ἀπαγγελίαν, οἷον· « ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ »,

Phalereus Demetrius, quum patria pulsus esset, Alexandriam se contulit, ubi dolorem suum doctrinæ studiis levavit multaque ita scripsit (92), ut Theophrasti discipulus posset agnosci (93). Librorum multitudine peripateticos omnes superavit (94), dictusque est grammatico-

(de quo Hesychius: ἀπυνδάκωτος· ἀπύθμενος, Σοφοκλῆς Τριπτολέμῳ), ἀντὶ τοῦ· ἀπύθμενος ἐπὶ τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται. Idem, CLXXIII: ὡρίσατο δ' αὐτὰ Θεόφραστος οὕτως· κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν, ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδὺ, ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον. Idem, CCXXII: ἐν τούτοις τε οὖν τὸ πιθανὸν, καὶ ἐν ᾧ Θεόφραστός φησιν, ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἔνια καταλιπεῖν καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι, καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὐτοῦ. Cf. Cic. De Orat. I, 10; III, 48; Orat., XXIV; LI; LVII; LXIV; Quinctil., IX, 4. Theophrasti fragmentum de Actione, vide in Philodem. Rhetor., n° 1007, not. Col. XIII.

(90) Cic. De Inv. I, 35: «Nobis autem commodior illa partitio videtur esse, quæ in quinque partes distributa est, quam omnes ab Aristotele et Theophrasto profecti maxime secuti sunt. Nam quemadmodum illud superius genus argumentandi, quod per inductionem sumitur, maxime Socrates et Socratici tractaverunt; sic hoc, quod per ratiocinationem expolitur, summe est ab Aristotele, atque a peripateticis et Theophrasto frequentatum.»

(91) Quinctil. III, 7: «Potissimum incipiam ab ea, quæ constat laude ac vituperatione. Quod genus videtur Aristoteles, atque eum secutus Theophrastus, a parte negotiali, hoc est πραγματικῇ, removisse, totamque ad solos auditores relegasse.»

(92) Cic. De Finib. V, 19.

(93) Cic. De Offic. I, 1.

(94) Diog. Laert. V, 80. Suidas: γέγραφε φιλόσοφά τε καὶ ἱστορικὰ καὶ ῥητορικὰ καὶ πολιτικὰ καὶ περὶ ποιητῶν.

rum peritissimus (95). Magistri sui exemplo, scripsit de Rhetorica (96).

Strato Lampsacenus, qui in locum Theophrasti venit, natura fuerat ad eloquentiam optime compositus (97); physicis autem rebus animum applicuit. Huic successit Lyco, non minus valens eloquentia (98); neque dubium est quin scripserit quædam, etsi multum erat in scribendo sui dissimilis (99). Graves ei simultates intercesserunt cum Hieronymo, ejusdem sectæ philosopho (100), qui de poetis (101) et oratoribus

(95) Tertullian. Apologet. § XVIII.

(96) Diog. Laert. l. l., 80-81 : τὰ δὲ, ῥητορικά· δημηγοριῶν τε καὶ πρεσβειῶν· ἀλλὰ μὴν καὶ λόγων Αἰσωπείων συναγωγαί... περὶ ῥητορικῆς, α′, β′. Πρεσβευτικὸς, α′. Περὶ πίστεως, α′. Περὶ χρειῶν, α′. De Demosthene illum scripsisse innuit Dionys. Halic. De admiranda vi dicendi in Dem., LIII: καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα (in marg. cod. Bodl. ὡς κράτιστα) ἕξειν ἔμελλεν, οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο· καίτοι φύσει πρὸς ταῦτα οὐ πάνυ εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς Δημήτριος ὁ Φαληρεύς φησι, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγγράψαντες. Vix est quod moneam librum περὶ τῆς Ἑρμηνείας Phalereo esse abjudicandum. Cf. Schneider., præfat.; Westermann. l. l., p. 218-221 et not. 14-17.

(97) Diog. Laert. V, 58.

(98) Idem, ibid. 65 : καί φασιν Ἀντίγονον ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἦν, ὥσπερ μήλου τὴν εὐωδίαν καὶ χάριν ἄλλοθί που μετενεγκεῖν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καθάπερ ἐπὶ τοῦ δένδρου, τῶν λεγομένων ἕκαστον ἔδει θεωρεῖσθαι.

(99) Idem, ibid. 66 : ἐν μὲν τῷ λέγειν γλυκύτατος ἦν..... ἐν δὲ τῷ γράφειν ἀνόμοιος αὑτῷ.

(100) Idem, ibid. 68 : οὕτω δὲ ἦν ἐχθρὸς Ἱερωνύμῳ τῷ περιπατητικῷ, ὡς μόνον μὴ ἀπαντᾶν πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἐτήσιον ἡμέραν.

(101) Lobeck., Aglaophamus, De Orphicis II, T. I, p. 340.

nonnulla tradidit; scriptore alioqui parum emunctæ naris atque inter eos collocando, quos nemo ad umbilicum usque evolvere sustinuerit (102); id quod aperte declarat inepta quam de Isocrate censura egit (103).

Lyconem excepit Ceus Ariston, qui Rhetoricam attigit (104). Post hunc, Critolaus antiquos imitari studuit: gravitate proximus acces-

(102) Dionys. Halic. De Compos. verbor. IV, ed. Schæf. p. 64-68.

(103) Cf. Cic. Orat. LVI; Dionys. Halic. in Isocr., XIII. Hieronymum *Aristotelis discipulum* vocat Athenæus, X, p. 424, F. Hæc significare, illum peripateticæ doctrinæ studiosum fuisse docet temporum ratio.

(104) Quinctil. II, 15 : « Qui vero non omnia subjiciebant oratori, sollicitius ac verbosius, ut necesse erat, adhibuerunt discrimina : quorum fuit Ariston, Critolai peripatetici discipulus, cujus hic finis est: *scientia videndi et agendi in quæstionibus civilibus, per orationem popularis persuasionis.* Hic scientiam, quia peripateticus est, non, ut Stoici, virtutis loco ponit. » Quem cum Aristone Chio minime confundendum hæc ostendunt; Ceus enim erat Ariston peripateticus, Strab. X: Κέως δὲ τετράπολις μὲν ὑπῆρξε· λείπονται δὲ δύο ἥ τε Ἰουλὶς καὶ ἡ Καρθαία... Ἐκ δὲ τῆς Ἰουλίδος, ὅ τε Σιμωνίδης ἦν ὁ μελοποιὸς, καὶ Βακχυλίδης ἀδελφιδοῦς ἐκείνου· καὶ μετὰ ταῦτα Ἐρασίστρατος ὁ ἰατρὸς, καὶ τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφων Ἀρίστων, ὁ τοῦ Βορυσθενίτου Βίωνος ζηλωτής, p. 335, ed. Casaub. 1587. Idem tradit Steph. Byzant. in voc. Ἰουλίς. Aristonem peripateticum, Critolai discipulum, exemplo Quinctil., vocat Sext. Empir. Adv. Mathem. II, p. 301, ed. Fabr.: καὶ Ἀρίστων, ὁ Κριτολάου γνώριμος, σκοπὸν μὲν ἐκκεῖσθαί φησιν αὐτῇ τὴν πειθώ. Apud Plutarch., De exil. T. III, p. 438, ed. Wyttenb., atque Menag. not. in Diog. Laert. V, 36, post Aristonem occurrit Critolaus. Quinctilianum, Sextumque a vero deflexisse demonstrat temporum ratio.

sit, et redundavit ejus oratio (105). Solebat carpere Rhetoricam quam vocabat κακοτεχνίαν (106). Nihil habeo quod dicam de Diodoro, Critolai auditore. Hic de summo bono a cæteris ita dissensit, ut vere peripateticus nominari non possit (107).

2° *De Rhetorica apud Stoicos.*

Quæ de Stoicis memorantur manifestum faciunt quantam in Rhetorica operam posuerint. De oratione (108) atque de Homero (109) Cittieus Ze-

Auctore enim Brucker., Hist. phil. T. I, p. 858, Lyconis in locum successit Ariston, Olymp. CXXXVIII. Porro, ab ann. ante Chr. CCXX usque ad legationem Critolai, Diogenis, Carneadis, ann. CLV ante Chr., elapsi erant quinque et sexaginta anni; quo tempore Critolaus ætate jam provectus erat: pone, si libet, eum tunc octogesimum annum attigisse; sequitur Critolaum natum esse ann. CCXXXV ante Chr. Quintum et decimum igitur annum vix assecutus erat, quum docere cœpit Ariston, quem inde colligo Critolai magistrum fuisse, non discipulum. Vide Brucker. l. l. Rem in medio relinquit Westermann. l. l. p. 172, not. 10: *Später Ariston*, Critolaus *Lehrer* oder *Schüler*.

(105) Cic. De Finib. V, 5.

(106) Quinctil. II, 17; Sext. Empir. l. l. II, p. 291, ed. Fabr.: ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ περὶ Κριτόλαον τὸν περιπατητικὸν, καὶ πολὺ πρότερον, οἱ περὶ Πλάτωνα, εἰς τοῦτο ἀνιδόντες, ἐκάκισαν αὐτὴν, ὡς κακοτεχνίαν μᾶλλον ἢ τέχνην καθεστηκυῖαν.

(107) Cic. De Finib. V. 5.

(108) Diog. Laert. VII, 39.

(109) Idem, ibid. 4: προβλημάτων Ὁμηρικῶν πέντε· Περὶ ποιητικῆς ἀκροάσεως. Dion. Chrysost. Orat. LIII: γέγραφε δὲ καὶ Ζήνων ὁ φιλόσοφος εἴς τε Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδυσσείαν, καὶ περὶ τοῦ

non scripsit, Posidonius de Elocutione (110), Chius Ariston de chriis et in Rhetores (111); Cleanthes et Chrysippus, de Rhetorica (112). To-

Μαργίτου δέ. Δοκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ ποίημα ὑπὸ Ὁμήρου γεγονέναι νεωτέρου καὶ ἀποπειρωμένου τῆς αὐτοῦ φύσεως πρὸς ποίησιν.

(110) Diog. Laert., ibid., 60 : ὡς ὁ Ποσειδώνιός φησιν ἐν τῇ Περὶ Λέξεως εἰσαγωγῇ.

(111) Idem, ibid., 163.

(112) Utrumque carpit Cic. De Finib. IV, 3 : « Quamquam scripsit artem rhetoricam Cleanthes, Chrysippus etiam ; sed sic ut, si quis obmutescere concupierit, nihil aliud legere debeat. » Chrysippum lacessit Fronto, p. 86, ed. Niebuhr. : « Evigila et adtende quid cupiat ipse Chrysippus. Num contentus est docere, rem ostendere, definire, explorare? Non est contentus, verum auget in quantum potest, exaggerat, præmunit, iterat, differt, recurrit, interrogat, describit, dividit, personas fingit, orationem suam alii accommodat. » Eumdem, propter orationis obscuritatem, subsannat Epictet. cap. XLIX, ed. Coray. : ὅταν τις ἐπὶ τῷ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυσίππου βιβλία σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι, εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν οὗτος ἐφ' ᾧ σεμνύνηται. Ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; Καταμαθεῖν τὴν φύσιν, καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι. Ζητῶ οὖν τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος, καὶ ἀκούσας ὅτι Χρύσιππος, ἔρχομαι πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα. Ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον, καὶ μέχρι τούτων σεμνὸν οὐδέν. Ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις· τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. Ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἐξηγεῖσθαι, θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δὴ, ὅτι ἀντὶ Ὁμήρου Χρύσιππον ἐξηγούμενος. Μᾶλλον οὖν, ὅταν τις εἴπῃ μοι· ἐπανάγνωθί μοι Χρύσιππον· ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

Rhetoricam uterque definiebat *scientiam recte dicendi*, Quinctil. II, 15. Chrysippi fragmenta præbet Plutarch. De Repugn. Stoic. t. V, p. 213, ed. Wyttenb. : Χρύσιππον δὲ πάλιν ἐν τῷ Περὶ ῥητορικῆς γράφων « οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσε-

tam philosophiam in tres partes diviserunt (113), nimirum in Physicam, Ethicam, Logicam; rursusque dicebant, Logicam complecti Rhetoricam et Dialecticam (114). Rhetoricam definiebant, *scientiam bene dicendi de iis quæ copiosiori oratione egent* (115); Dialecticam autem, *scien-*

σθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγιείας, » ὁμολογεῖ τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ἀνεξόδους εἶναι καὶ ἀπολιτεύτους, καὶ τὰ δόγματα ταῖς χρείαις ἀνάρμοστα καὶ ταῖς πράξεσιν.

Idem, ibid., p. 267: τὴν ῥητορικὴν ὁρίζεται τέχνην περὶ κόσμον εἰρομένου λόγου καὶ τάξιν (sic Wyttenb. pro vulgata lectione: περὶ κόσμου εἰρημένου λόγου τάξιν)· ἔτι δὲ ἐν τῷ πρώτῳ ταῦτα γέγραφεν· « οὐ μόνον δὲ τοῦ ἐλευθερίου καὶ ἀφελοῦς κόσμου δεῖν οἴομαι ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων ὑποκρίσεων κατὰ τὰς ἐπιβαλλούσας τάσεις τῆς φωνῆς, καὶ σχηματισμοὺς τοῦ τε προσώπου καὶ τῶν χειρῶν.

Ibid.: οὐ μόνον ταῦτα παρετέον τοῦ βελτίονος ἐχομένους, ἀλλὰ καὶ ποιὰς ἀσαφείας τοῦ λόγου καὶ ἐλλείψεις, καὶ νὴ Δία σολοικισμοὺς ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν οὐκ ὀλίγοι. Cf. Baguet, De Chrysippi vita, doctrina et scriptis, §. 103; Annal. Academiæ Lovan., t. IV.

(113) Exemplo Academicorum et Peripateticorum. Cic., De Finib. IV, 2: « Existimo igitur, inquam, Cato, veteres illos Platonis auditores, Speusippum, Aristotelem, Xenocratem; deinde eorum, Polemonem, Theophrastum, satis et copiose et eleganter habuisse constitutam disciplinam....Totam philosophiam tres in partes diviserunt: quam partitionem a Zenone retentam esse videmus. » Cf. Plutarch., Placit. philosoph. I, p. 468, t. IX, ed. Reisk. Cleanthes sex esse philosophiæ partes docuit: διαλεκτικὸν, ῥητορικὸν, ἠθικὸν, πολιτικὸν, φυσικὸν, θεολογικόν. Diog. Laert. ubi sup. 39.

(114) Diog. Laert. ibid., 41.

(115) Idem, ibid., 42: τήν τε ῥητορικὴν ἐπιστήμην οὖσαν τοῦ εὖ λέγειν περὶ τῶν ἐν διεξόδῳ λόγῳ.

tiam recte disserendi circa orationem quæ ex interrogatione et responsione consistit (116). Rhetoricam tripartitam esse docebant; unam deliberativam, judicialem aliam, tertiam demonstrativam (117). Eamdem in Inventionem, Elocutionem, Dispositionem, Actionem dividebant; Orationem vero in Exordium, Narrationem, Confutationem, Epilogum (118).

Rhetoricam quum docerent bene dicendi esse scientiam, apud eos *bene dicere* nihil aliud erat, quam *vera dicere* (119). Illam igitur conjunge-

(116) Diog. Laert., ibid. Quid inter se differant Dialectica et Rhetorica tradit Alexander Aphrodis. apud Suid. in Διεξοδικούς — : διαφέρει ἡ Διαλεκτικὴ τῆς Ῥητορικῆς τῷ τὴν Διαλεκτικὴν περὶ πᾶσαν ὕλην τῇ δυνάμει χρῆσθαι, καὶ μὴ διεξοδικοὺς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει· ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ ὅλον τὸ ὄνομα αὐτῇ· καὶ καθολικωτέρας καὶ κοινοτέρας τὰς ἀποφάσεις ποιεῖσθαι. Τήν τε Ῥητορικὴν, μήτε περὶ πᾶσαν τὴν ὕλην ὁμοίαν εἶναι τῇ Διαλεκτικῇ. Περὶ γὰρ τὴν Πολιτικὴν μᾶλλον ὁ ῥήτωρ, καὶ διεξοδικῶς γε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρῆσθαι λόγῳ· καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα μᾶλλον λέγειν πρὸς περιστάσεις, καὶ τύχας, καὶ καιροὺς, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τοὺς τόπους, καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς λόγους σχηματίζει, ἅπερ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστά ἐστι· περὶ τούτων γὰρ αἵ τε συμβουλαὶ, καὶ τὰ ἐγκώμια, καὶ αἱ δίκαι. Idem pressius exprimit, Cic. Orat. XXXII : « Zeno quidem ille, a quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare solebat, quid inter has artes interesset. Nam quum compresserat digitos pugnumque fecerat, *Dialecticam* aiebat ejusmodi esse; quum autem diduxerat et manum dilataverat, palmæ illius similem *Eloquentiam* esse dicebat. » Aristot. Rhet. I, 1 : ἡ Ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ Διαλεκτικῇ. Cf. Sext. Empir. Adv. Mathem. p. 289; 302; 370, ed. Fabr.

(117) Diog. Laert. l. l., 42.

(118) Idem, ibid. 43.

(119) Prolegom. De Statibus, in Rh. gr. Walz. t. VII, p. 8 : οἱ

bant cum Dialectica quam contendebant esse, *scientiam verorum et falsorum atque neutrorum* (120). Hanc ob rem operæ pretium est paucis describere qualis fuerit Stoicorum disciplina de Dialecticis; sed, quum ea quæ mente concepimus, oratione tamquam corpore induta, prodeant in lucem; pauca quoque exponenda erunt de Grammatica, quæ insignem locum in eorum doctrina tenuit.

Φαντασίαν vocabant visum in animo impressum effictumque ex eo unde esset, quale esse non posset ex eo unde non esset (121). Visum acceptum jam et

μὲν γὰρ αὐτὴν (subintell. ῥητορικὴν) ἐκάλεσαν ἐπιστήμην, ἀπὸ τοῦ μείζονος ὁριζόμενοι ἐπιστήμην τοῦ εὖ λέγειν οἱ Στωϊκοί· τὸ δὲ εὖ λέγειν ἔλεγον τὸ ἀληθῆ λέγειν.

(120) Diog. Laert. ibid. 42; Sext. Empir. l. l. XI, p. 724, ed. Fabr.: καὶ αὐτοὶ δὲ τὴν Διαλεκτικὴν ἔφασαν ἐπιστήμην ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων· οὐκοῦν προϋφέστηκε τῆς Διαλεκτικῆς τἀληθῆ καὶ ψευδῆ καὶ οὐδέτερα. Cf. Eumdem, Pyrrhon. Hypotypos. II, p. 88; 123, ed. Fabr.

(121) Cic. Acad. I, lib. II, 6. Diog. Laert. l. l., 45: τὴν δὲ φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ψυχῇ· τοῦ ὀνόματος οἰκείως μετενηνεγμένου ἀπὸ τῶν τύπων ἐν τῷ κηρῷ τοῦ δακτυλίου γινομένων. Hac de re inter se dissensisse Stoicorum coryphæos narrat Sext. Empir., Adv. Mathem. VII. p. 417, ed. Fabr.: « φαντασία οὖν ἐστι κατ' αὐτοὺς, τύπωσις ἐν ψυχῇ· περὶ ἧς εὐθὺς καὶ διέστησαν. Κλεάνθης μὲν γὰρ ἤκουσε τὴν τύπωσιν, κατὰ εἰσοχήν τε καὶ ἐξοχὴν, ὥσπερ καὶ διὰ τῶν δακτυλίων γινομένην τοῦ κηροῦ τύπωσιν. Χρύσιππος δὲ ἄτοπον ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον· πρῶτον μὲν γάρ φησι, τῆς διανοίας, δεήσει, ὑφ' ἕν ποτε τρίγωνόν τι καὶ τετράγωνον φαντασιουμένης, τὸ αὐτὸ σῶμα, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, διαφέροντα ἔχειν περὶ αὐτὸ σχήματα, ἅμα τε τρίγωνον καὶ τετράγωνον γίνεσθαι, ἢ καὶ περιφερές· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. Εἶτα πολλῶν ἅμα φαντασιῶν ὑφισταμένων ἐν

approbatum appellabant *Comprehensionem*, haud absimilem iis rebus quæ manu prenderentur (122). Ad hæc quæ visa erant et quasi accepta sensibus, *Assensionem* adjungebant (123), quam dicebant esse in nobis et voluntariam. Quod erat sensu comprehensum, id ipsum *sensum* nominabant. Si ita erat comprehensum, ut convelli ratione non posset, *Scientia* dicebatur; sin aliter, *inscientia*; ex quo existeret opinio, quæ esset imbecilla et cum falso incognitoque communis (124).

Principem animæ partem, sive Rationem, chartæ similem esse tradebant, notiones rerum percipiendi facultate præditam, eamdemque per se quibusdam communibus impleri notitiis (125).

ἡμῖν, παμπληθεῖς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς ἕξειν τὴν ψυχήν· ὃ τοῦ προτέρου χεῖρόν ἐστιν. Αὐτὸς οὖν τὴν τύπωσιν εἰρῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ὑπενόει, ἀντὶ τῆς ἑτεροιώσεως· ὥστε εἶναι τοιοῦτον τὸν λόγον· φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ψυχῆς, μηκέτι ἀτόπου ὄντος, τὸ αὐτὸ σῶμα ὑφ' ἓν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πολλῶν περὶ ἡμᾶς συνισταμένων φαντασιῶν, παμπληθεῖς ἀναδέχεσθαι ἑτεροιώσεις, κτλ.

(122) Cic. Acad. II, lib. I, 11.

(123) Idem, ibid. De Assensione, legendus Aul. Gell. XIX, 1, quem vide, not. in Philod. Col. XXIX. Cf. J. V. Le Clerc. not. in Cic. T. XXVI, p. 280, ed. in 12; Brucker. Hist. philos. t. I, p. 917 sq.; Tiedemann, Syst. der Stoisch. Philosoph. T. I, p. 60 sqq.

(124) Cic. ibid.

(125) Plutarch. Placit. philosoph., T. IX, p. 564-565, ed. Reisk.: οἱ Στωϊκοί φασιν· ὅταν γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἔχει τὸ ἡγεμονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ὥσπερ χάρτης ἐνεργῶν εἰς ἀπογραφήν· εἰς τοῦτο μίαν ἑκάστην τῶν ἐννοιῶν ἐναπογράφεται... Τῶν δ' ἐννοιῶν αἳ μὲν φυσικαὶ, γίνονται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους καὶ ἀνεπιτεχνήτως· αἳ δ' ἤδη δι' ἡμετέρας διδασκαλίας καὶ ἐπιμελείας· αὗται

Cogitandi Actionem, ejusque ortum et processum ad hunc ordinem redigebant: rerum objectarum imagines transibant in animum, in quo *Visa* procreabant; id quod mens conceperat, oratione fiebat manifestum (126). Proinde, tria conjugata admittebant: *Rem* quæ objicitur, *Vocem* quæ profertur; *Significationem* vocis, quæ in mente solius intelligentis subsistit. Ad hæc, Stoicorum sententia erat, *rem* atque *vocem* esse corpoream; *significationem*, sive *ideam significa-*

μὲν οὖν ἔννοιαι καλοῦνται μόνον· ἐκεῖναι δὲ καὶ προλήψεις. Ὁ δὲ λόγος, καθ' ὃν προσαγορευόμεθα λογικοὶ, ἐκ τῶν προλήψεων συμπληροῦσθαι λέγεται, κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα κτλ. Pro vocibus, ὥσπερ χάρτης ἐνεργῶν εἰς ἀπογραφήν, Reisk. proponit: ὥσπερ χάρτην νεουργὸν εἰς ἀπογραφήν. Wyttenb. T. IV, p. 630, rem in medio relinquit: « Nolui mutare; alioqui proximum erat a Galeno sumere χάρτην. Sensum vertendo expressi: *Stoici dicunt, quando in lucem prognatus est, homo habet principem partem animi, veluti chartæ, actuosus ad inscribendum in ea.*» Schmidt, *Stoicorum Grammatica*, Halis 1839, nescio qua auctoritate fretus, legit, p. 13: ὥσπερ χαρτίον ἐνεργὸν εἰς ἀπογραφήν. Apud vet. edit. sic exhibetur: ὥσπερ χάρτης ἐνεργεῖν, κτλ.

(126) Diog. Laert. l. l., 49: προηγεῖται γὰρ ἡ φαντασία· εἶθ' ἡ διάνοια ἐκλαλητικὴ ὑπάρχουσα, ὃ πάσχει ὑπὸ τῆς φαντασίας, τοῦτο ἐκφέρει λόγῳ. Sext. Empir. Adv. Mathem. VIII, p. 461', ed. Fabr.: καὶ δὴ τῆς μὲν πρώτης δόξης προεστήκασιν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τρία φάμενοι συζυγεῖν ἀλλήλοις· τό τε σημαινόμενον, καὶ τὸ σημαῖνον, καὶ τὸ τυγχάνον. Ὧν σημαῖνον μὲν εἶναι τὴν φωνὴν, οἷον τὴν, Δίων· σημαινόμενον δὲ αὐτό τὸ πρᾶγμα τὸ ὑπ' αὐτῆς δηλούμενον, καὶ οὗ ἡμεῖς μὲν ἀντιλαμβανόμεθα, τῇ ἡμετέρᾳ παρυφισταμένου διανοίᾳ· οἱ δὲ βάρβαροι οὐκ ἐπαΐουσι, καίπερ τῆς φωνῆς ἀκούοντες· τυγχάνον δὲ, τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον, ὥσπερ αὐτὸς ὁ Δίων.

tam esse id incorporeum quod proprie appellabant Λεκτόν (127). Denique arbitrabantur veritatem et falsitatem competere neque *rei*, neque *voci*; sed *significationi*, seu *dicto* duntaxat; non omni quidem, sed illi solum *perfecto* quod ἀξίωμα vocabant (128). Quum autem omnis oratio contineat *Sonum* qui rem significat, atque *rem* quæ sono significatur, *Dialecticam* dividebant in *verba* et *significationes* (129).

Vocem definiebant, aerem ictum atque percussum (130); quæ in cæteris animalibus ab impetu

(127) Sext. Empir. Pyrrhon. Hypotypos. III, 5, p. 142, ed. Fabr.: εἰ μὲν γὰρ λεκτόν ἐστιν ὁ λόγος, καὶ ἀσώματος, ὥς οἱ Στωϊκοί φασιν, κτλ. Senec, Epist. CXVII: « Dico deinde: *Cato ambulat.* Non corpus quidem est quod nunc loquor, sed enuntiativum quiddam de corpore; quod alii effatum vocant, alii enuntiatum, alii edictum. » Cf. Aul. Gell. V, 15; Schmidt, l. l., p. 54-57; ibique in primis, not. 78.

(128) Diog. Laert. VII, 63: τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν λέγουσιν εἶναι αὐτοτελῆ οἱ Στωϊκοὶ· τὰ δ' ἐλλιπῆ. Ἐλλιπῆ μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ἀναπάρτιστον ἔχοντα τὴν ἐκφοράν· οἷον, Γράφει· ἐπιζητοῦμεν γὰρ, Τίς; Αὐτοτελῆ δ' ἐστὶ τὰ ἀπηρτισμένην ἔχοντα τὴν ἐκφοράν· οἷον, Γράφει Σωκράτης. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐλλιπέσι λεκτοῖς τέτακται τὰ κατηγορήματα· ἐν δὲ τοῖς αὐτοτελέσι, τὰ ἀξιώματα, καὶ οἱ συλλογισμοὶ, καὶ τὰ ἐρωτήματα, καὶ τὰ πύσματα.

(129) Senec. Epist. LXXXIX: «Διαλεκτικὴ in duas partes dividitur: in verba et significationes, id est, in res quæ dicuntur et vocabula quibus dicuntur. »

(130) Diog. Laert. ibid. 55: « ἔστι δὲ φωνὴ ἀὴρ πεπληγμένος, ἢ τὸ ἴδιον αἰσθητὸν ἀκοῆς, ὥς φησι Διογένης ὁ Βαβυλώνιος ἐν τῇ περὶ φωνῆς τέχνῃ. Priscian. I, p. 537, ed. Putsch. (T. I, p. 9, Krehl.): « Philosophi definiunt vocem esse aerem tenuissimum ictum, vel suum sensile aurium, id est, quod proprie auribus accidit. Est

cæco prorumpit, in hominibus a ratione proficiscitur (131). Præterea, *articulata* est vox hominis; *inarticulata* autem et *confusa* vox animalium: prior scriptilis; altera, simplex sonus (132). Illa vocabatur *Dictio*, cujus elementa erant viginti quatuor litteræ (133), e quibus *septem* vocales, sex

prior definitio a substantia sumta; altera vero a notione quam Græci ἔννοιαν dicunt, hoc est, ab accidentibus.» Senec. Q. N. II, 6 : « Quid enim est vox nisi intentio aeris, ut audiatur, linguæ formata percussu. » Idem, ibid. 29 : « Natura aptus est aer ad voces. Quidni, quum vox nihil aliud sit quam ictus aer. » Vide quos citat Menag. not. in Diog. p. 287.

(131) Diog. Laert., ibid. : ζώου μέν ἐστι φωνὴ, ἀὴρ ὑπὸ ὁρμῆς πεπληγμένος· ἀνθρώπου δέ ἐστιν ἔναρθρος καὶ ἀπὸ διανοίας ἐκπεμπομένη. Theodos. p. 16 : εἴρηται δὲ Φωνὴ διὰ τὸ εἶναι φῶς νοῦ, ἤγουν ἡ τὰ ἐν τῷ νῷ φωτίζουσα. Diomed. I, p. 274 sq., ed. Putsch. : « Hæc (subintell. oratio) enim, secreta pectoris arguens, ad linguam sui gubernatricem migrat, mobili quodam vocis articulatæ spiritu, rotundoque gubernaculi moderamine temperata, et interiore vicino aere pectoris argutia verberato, palatoque sensim paulatimque pulsato, velut internuncius ac proditor humanæ mentis ad indicia exprimenda cogitationis, per os sermonemque rationabiliter agitatur. Hoc enim suo magnoque natura beneficio, expressa ratione sermonis, nos cæteris separatos ab animalibus, sola homines fatetur atque demonstrat. »

(132) Diomed. II, p. 413, ed. Putsch. : « Omnis vox aut arti« culata est aut confusa. Articulata est rationalis hominum lo« quelis explanata ; eadem et litteralis vel scriptilis appellatur, « quia litteris comprehendi potest. Confusa est irrationalis vel « inscriptilis, simplici vocis sono animalium effecta, quæ scribi « non potest, ut est equi hinnitus, tauri mugitus etc. » Cf. quos citat Schmidt, l. l., p. 19.

(133) Diog. Laert. l. l., 56 : τῆς δὲ λέξεως στοιχεῖά ἐστι τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα· τριχῶς δὲ λέγεται τὸ γράμμα, τό τε στοιχεῖον, ὅ τε χαρακτὴρ τοῦ στοιχείου, καὶ τὸ ὄνομα, οἷον ἄλφα. Sic ex

mutæ (134): reliquæ, ut videtur, semivocalibus annumerabantur (135). Stoici in *Dictione* distinguebant *Dialectum* et *significationem* (136),

emendatione Galesii legendum esse censuit Casaub. Eamdem lectionem cæteri editores secuti sunt, quæ tamen mihi nonnihil religionis movet. Apud H. Stephanum spinosus hic locus ita exhibetur, p. 257: τῆς δὲ λέξεως στοιχεῖά ἐστι τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα. Τριχῶς δὲ λέγεται τὸ γράμμα· ὅ τε χαρακτὴρ τοῦ στοιχείου καὶ τὸ ὄνομα. Audiendus Ammon. De simil. et different. vocab., ed. Valckenaer., p. 37: γράμμα στοιχείου διαφέρει· στοιχεῖον μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐκφώνησις καὶ ὁ φθόγγος, οὗ τὸ γράμμα ἐστὶ σημεῖον ἢ τύπος ἢ σχῆμα· ὡς ἐν τῷ Δ, Ο. Τρίγωνον μὲν γάρ ἐστι τὸ Δ, στρογγύλον δὲ τὸ Ο. Τὸ δὲ στοιχεῖον τὸ ὁλόκληρον, οἷον ἄλφα, βῆτα, καὶ τὰ λοιπά. Τὰ δὲ στοιχεῖα καταχρηστικῶς γράμματα κτλ. Liquet γράμμα esse typum ac formam; στοιχεῖον autem ἐκφώνησιν καὶ φθόγγον, h. e. sonum quo illi typi, illæ formæ efferuntur ac pronuntiantur; ut in trigono γράμμα est Δ; at στοιχεῖον est δέλτα. Inde sequitur scribendum fuisse ἄλφα, βῆτα, nam si α, β, scribas, non procedit quod ait Ammonius; quum α, β, sint vere γράμματα, at vero ἄλφα, βῆτα, proprie στοιχεῖα, non γράμματα, nisi improprie. Cf. Henr. Vales. ad Harpocr., p. 207, ed. Maussac. Ante Valckenaer., vulgata scriptura hæc erat: γράμμα στοιχείου διαφέρει. Στοιχεῖον μὲν γάρ ἐστιν αὐτὴ ἡ ἐκφώνησις, καὶ ὁ φθόγγος· οὗ τὸ γράμμα σημεῖον ἢ τύπος, σχῆμά· ὡς ἐν τῷ, τρίγωνον μὲν γάρ ἐστι τὸ Δ, στρογγύλον δὲ τὸ Ο, τύπος. Τὸ δὲ στοιχεῖον τὸ ὁλόκληρον, οἷον Α, Β, καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα καταχρηστικῶς γράμματα. Nullam, in Diog. Laert. l. l., varietatem Codd. Par. præbent. Nihil addendum arbitror, retinendamque H. Stephani lectionem; sed hunc in modum interpungendam esse: τριχῶς δὲ λέγεται (supple στοιχεῖον)· τὸ γράμμα, ὅ τε χαρακτὴρ τοῦ στοιχείου, καὶ τὸ ὄνομα.

(134) Diog. Laert., ibid. 57.

(135) Assentior iis quæ tradit Schmidt, l. l., p. 19: « Jam

λόγον vocantes orationem quæ certum sensum exhibebat (137). Etymologicæ curam impenderunt, eo usque ut ad ineptias descenderent (138).

Quod ad orationis partes adtinet, *quatuor* tantummodo admiserunt Stoicorum principes (139);

» per se haud temere quis conjecerit et aspiratas (scilicet præ-« ter liquidas quas hodie dicimus ac tres compositas conso-« nantes) a Stoicis semivocalibus fuisse annumeratas; etsi quod « diserte Priscianus narrat, hunc quoque errorem a qui-« busdam antiquis Græcorum grammaticis invasisse Latinos, « qui quidem aspiratas semivocales esse putarint, nulla alia « causa inducti, nisi quod spiritus in iis abundet, id ad Stoi-« corum redire doctrinam vel minus esset probabile. »

(136) Diog. Laert. l. l., 56: διάλεκτος δέ ἐστι λέξις κεχαραγμένη ἐθνικῶς τε καὶ Ἑλληνικῶς· ἢ λέξις ποταπὴ, τουτέστι, ποιὰ κατὰ διάλεκτον· οἷον, κατὰ μὲν τὴν Ἀτθίδα «θάλαττα,» κατὰ δὲ τὴν Ἰάδα «ἡμέρη.»

(137) Idem, ibid. et 57: λέξις δέ ἐστι, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ὥς φησιν ὁ Διογένης, φωνὴ ἐγγράμματος, οἷον· ἡμέρα· ἐστί. Λόγος δέ ἐστι φωνὴ σημαντικὴ, ἀπὸ διανοίας ἐκπεμπομένη..... Διαφέρει δὲ φωνὴ καὶ λέξις, ὅτι φωνὴ μὲν καὶ ὁ ἦχός ἐστι· λέξις δὲ, τὸ ἔναρθρον μόνον. Λέξις δὲ λόγου διαφέρει, ὅτι λόγος ἀεὶ σημαντικός ἐστι· λέξις δὲ καὶ ἀσήμαντος ὡς ἡ Βλίτρι (alii Βλήτυρι, vel Βλίτυρι)· λόγος δὲ οὐδαμῶς.

(138) De Stoicis Etymologicæ studiosissimis cf. Schmidt, l. l., p. 23-35.

(139) Dionys. Halic. De compos. verbor. II, p. 18-20, ed. Schæf.: ἡ σύνθεσίς ἐστιν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα, ποιά τις θέσις παρ' ἄλληλα τῶν τοῦ λόγου μορίων· ἃ δὴ καὶ στοιχεῖά τινες τῆς λέξεως καλοῦσι. Ταῦτα δὲ Θεοδέκτης μὲν καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφήσαντες χρόνους, ἄχρι τριῶν προήγαγον, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες ἕως τεττάρων προὐβίβασαν, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα.

Chrysippus autem nomen divisit in *proprium* et *appellativum*, Antipaterque Tarsensis *medietatem* adjunxit (140). Quum longum esset huc afferre eorum doctrinam de orationis partibus (141), non abs re tamen esse arbitratus sum

(140) Diog. Laert. l. l., 57 : τοῦ δὲ λόγου ἔστι μέρη πέντε, ὥς φησι Διογένης τε ἐν τῷ Περὶ φωνῆς, καὶ Χρύσιππος· ὄνομα, προσηγορία, ῥῆμα, σύνδεσμος, ἄρθρον. Ὁ δὲ Ἀντίπατρος καὶ τὴν μεσότητα τίθησιν ἐν τοῖς Περὶ λέξεως καὶ λεγομένων. Stoicos ulterius progressos fuisse docet Dionys. Halic., l. l. p. 20, ed. Schæf.: εἶθ' οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνοματικῶν, πέντε ἀπεφήναντο τὰ πρῶτα μέρη. Ἕτεροι δὲ καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀποζεύξαντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἕκτον στοιχεῖον τοῦτο ἐποίησαν. Οἱ δὲ καὶ τὰ ἐπιῤῥήματα διεῖλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προσθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. Οἱ δὲ καὶ ἄλλας τινὰς εἰσάγοντες τομὰς, πολλὰ τὰ πρῶτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν, ὑπὲρ ὧν οὐ μικρὸς ἂν εἴη λόγος.

(141) Maxime necessaria subjiciam :

1° De *Articulo*, Diog. Laert. l. l., 58 : ἄρθρον ἐστὶ στοιχεῖον λόγου πτωτικὸν, διορίζον τὰ γένη τῶν ὀνομάτων, καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, οἷον· ὁ, ἡ, τό· οἱ, αἱ, τά. Cf. Schmidt, l. l. p. 39-43.

2° De *Appellatione* et *Nomine*, Diog. Laert. ibid. 58 : ἔστι δὲ προσηγορία μὲν, κατὰ τὸν Διογένην, μέρος λόγου σημαῖνον κοινὴν ποιότητα· οἷον, ἄνθρωπος, ἵππος. Ὄνομα δέ ἐστι μέρος λόγου δηλοῦν ἰδίαν ποιότητα· οἷον, Διογένης· Σωκράτης. Cf. Schmidt l. l. p. 43-44. Quinque casus distinxerunt, teste Diog. Laert. lib. VII, 192; ubi tradit Chrysippum scripsisse Περὶ πέντε πτώσεων, α'. Quamquam non est diffitendum, ibid. 65, tres tantum obliquos casus commemorare Dioclem: πλάγιαι δὲ πτώσεις εἰσί· γενικὴ, καὶ δοτικὴ, καὶ αἰτιατική, ubi Aldobrandin. : « Vocativus et Ablativus non videntur a Nominativo differre, « nisi adjectione. Nominativo enim additur vocandi particula et auferendi præpositio, ut Nominativi significationem deponat, et vel Vocativi vel Ablativi suscipiat. » Cf.

pauca addere de *Prædicatis*, quæ multum ad *Pronuntiata* (ἀξιώματα) conferebant.

Schmidt, l. l. p. 57-60. Idem, p. 58-59, explicat quatenus in hujus termini usu ab Aristotele Stoici recesserint.

3° De *Verbo*, Diog. Laert. ibid. 58 : ῥῆμα δέ ἐστι μέρος λόγου σημαῖνον ἀσύνθετον κατηγόρημα, ὡς ὁ Διογένης, ἤ ὥς τινες, στοιχεῖον λόγου ἄπτωτον, σημαῖνόν τι συντακτὸν περί τινος ἤ τινων, οἷον· γράφω· λέγω. Cf. Schmidt, l. l. p. 45. Vide, ibid., p. 66-70: *Cur Temporum* et *Modorum doctrina fuerit a Stoicis omissa.*

Verbis annumerabant *Participium* (ἀντανάκλαστον προσηγορίαν, h. e., reciprocam appellationem); verbis et nominibus *Adverbium.* Priscian. II, p. 574, ed. Putsch. (T. I, p. 66, sq. Krehl.) : « Secundum Stoicos vero quinque sunt orationis par- « tes: nomen, appellatio, verbum, pronomen sive articulus, « conjunctio. Nam participium connumerantes verbis *partici-* « *piale verbum* vocabant vel casuale : necnon etiam adverbia « nominibus vel verbis connumerabant; et quasi adjectiva ver- « borum nominabant. » Sosip. Charis. II, p. 175, ed. Putsch. : « Quum adverbium Stoici, ut alias diximus, πανδέκτην vo- « cent; nam omnia in se capit quasi collata per satyram con- « cessa sibi rerum varia potestate. » Vide quos citat Schmidt, l. l. p. 45-46.

4° De *Conjunctione*, Diog. Laert. ibid. 58 : σύνδεσμος δέ ἐστι μέρος λόγου ἄπτωτον, συνδοῦν τὰ μέρη τοῦ λόγου. De hac parte orationis peculiarem scriptionem Posidonius reliquerat. Apollon., de Conjunct., Bekker. Anecdota, T. II, p. 480: Ποσειδώνιος ἐν τῷ Περὶ συνδέσμων ἀντιλέγων πρὸς τοὺς φάσκοντας, ὡς οἱ σύνδεσμοι οὐ δηλοῦσι μέν τι, αὐτὸ δὲ μόνον τὴν φράσιν συνδέουσι, φησίν, etc. Conjunctioni copulabant *Præpositiones* (Priscian. II, p. 574, ed. Putsch., T. I, p. 67, Kr.), easque præpositivas conjunctiones vocabant. Apollon. De *Syntax.* IV, I, p. 300: ἔνθεν γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς προθετικοὺς ἐκάλουν συνδέσμους καὶ προθέσεις, ἄμεινον ἡγησάμενοι ἀπὸ τῆς ἐξαιρέτου συντάξεως τὴν ὀνομασίαν θέσθαι, ἤπερ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, καθάπερ οἵ τε συναπτικοὶ καὶ συμπλεκτικοὶ καὶ οἱ ὑπόλοιποι. Quam doctrinam Stoicorum impugnat Priscian. XIV, p. 983, ed. Putsch. (T. I, p. 592, Kr.). Cf. Schmidt, l. l. p. 46-48.

Pronuntiatum duo membra necessario continebat : id de quo aliquid prædicaretur, atque id quod prædicaretur de aliquo. Hoc *prædicatum*, illud *casum* dicebant (142) : quinque distinxerunt casus, quos vindicabant solis nominibus (143).

Recta nominabant prædicata, quæ indicabant motum corporis aut animi, in aliam rem personamve transeuntem; *supina* habitum passivum exprimentia; *neutra*, neque motum transitivum, neque habitum passivum exhibentia; *reciproca*, supinis annumeranda propter passivum habitum quem indicant, *passivis* autem eximenda, quum passivus ille habitus proficiscatur ab ipsa persona quæ patitur (144). Prædicata vocabantur Συμβάματα, quando per nominativum con-

(142) Plutarch. Quæst. Platonic. t. X, p. 194, ed. Reisk. : πρῶτον λόγον οἱ παλαιοὶ, τὴν τότε καλουμένην πρότασιν, νῦν δ' ἀξίωμα, προσηγόρευον, ὃ πρῶτον λέγοντες, ἀληθεύουσιν, ἢ ψεύδονται. Τοῦτο δ' ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος συνέστηκεν, ὧν τὸ μὲν πτῶσιν οἱ Διαλεκτικοὶ, τὸ δὲ κατηγόρημα καλοῦσιν.

(143) *De Casibus* vide not. 141.

(144) Diog. Laert. l. l., 64-65 : ἀντιπεπονθότα δέ ἐστιν ἐν τοῖς ὑπτίοις, ἀνύπτια ὄντα· ἐνεργήματα δέ ἐστιν, οἷον· κείρεται. Ἐμπεριέχει γὰρ ἑαυτὸν ὁ κειρόμενος. Aldobrandin. pro ἀντιπεπονθότα posuit αὐτοπεπονθότα. Hunc confutat Menag., auctoritate Philonis et Origenis fretus. Prior enim, *De Caino*, p. 82, ed. Turneb.: ὥσπερ γὰρ τὸ κείρεσθαι διττόν· τὸ μὲν ὡς ἀντιπεπονθὸς κατὰ ἀντέρεισιν, τὸ δὲ ὡς ὑπεῖκον καθ' ὑπόπτωσιν· πρόβατον μὲν γὰρ ἢ δέρμα ἢ τὸ λεγόμενον κώδιον, οὐδὲν ἐνεργοῦν ἐξ αὑτοῦ, πάσχον δὲ μόνον, ὑφ' ἑτέρου κείρεται· ὁ δ' ἄνθρωπος συνδρῶν, καὶ σχηματίζων, καὶ ἐπιτήδειον παρέχων ἑαυτὸν, ἀνακιρνὰς τῷ πάσχειν τὸ ποιεῖν κτλ. Alter, Adv. Celsum, VI, p. 315 : ἐπειδὴ τὸ πείθεσθαι, ὡσπερεὶ τῶν

structiones absolvebantur (145); Παρασυμβάματα, si obliquus casus cum nominativo proferretur (146); Ἀσυμβάματα, quum ex duobus obliquis fieret constructio (147). *Pronuntiatum* definiebant, id

καλουμένων ἀντιπεπονθότων, ἐστὶν ἀνάλογον τῷ κείρεσθαι ἄνθρωπον, ἐνεργοῦντα τὸ παρέχειν ἑαυτὸν τῷ κείροντι· διὰ τοῦτο κτλ. Qui loci apprime facere videntur ad afferendam Diogeni medicinam. Retinendum enim ἀντιπεπονθότα ostendunt. Ad hæc, παρέχων atque παρέχειν innuunt pro ἐμπεριέχει substitui posse ἐμπαρέχει, ut sit: ἀντιπεπονθότα δέ ἐστιν ἐν τοῖς ὑπτίοις ἀνύπτια ὄντα· ἐνεργήματα δέ ἐστιν, οἷον: κείρεται. Ἐμπαρέχει γὰρ ἑαυτὸν ὁ κειρόμενος. Latinam interpretationem sic refingo: *Reciproca vero sub forma supinorum non supina sunt: actiones autem significant, ut* κείρεται. *Semetipsum enim tradendum præbet* ὁ κειρόμενος. Ubi *supina* et *supinorum* idem significant quod *passiva* et *passivorum*; Aldobrandin. not. in Diog. Laert. l. l., p. 191, ed. Meibom.: « Quod enim Græci ὕπτιον, « Latini *supinum* dicunt: alioqui poteram vertere *passiva*, « voce quamquam non satis latina, tamen a veteribus gram- « maticis usurpata. »

(145) Priscian. XVIII, p. 1118, ed. Putsch. (T. II, p. 109, Kr.): « Sciendum, quod has quidem constructiones quæ per nomina- « tivum absolvuntur, Stoici ἀξιώματα vel συμβάματα, i. e. digni- « tates vel congruitates vocabant, ut: ego Priscianus scribo; « Apollonius ambulat; Cato (alii: Plato) philosophatur. » Suidas, v. σύμβαμα: κατὰ τοὺς γραμματικοὺς πρότασις ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζουσα, οἷον· Ἰωάννης περιπατεῖ.

(146) Priscian. ibid.: « Illas vero quibus transitiones ab alia « ad aliam fiunt personam, in quibus necesse est cum nomina- « tivo etiam obliquum aliquem casum proferri, παρασυμβάματα « dicebant, h. e. minus quam congruitates, ut: Cicero servat « patriam. » Suidas: παρασύμβαμα δὲ πρότασις ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, οὐκ αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζουσα, οἷον· Ἰωάννῃ μέλει· φήσας γάρ· Ἰωάννης περιπατεῖ, οὐδενὸς ἄλλου ἔχρῃζεν· εἰπὼν δέ. Ἰωάννῃ μέλει, περὶ τίνος παρέλειψεν εἰπεῖν.

(147) Priscian. ibid., p. 1119: « Quando vero ex duobus

quod est verum aut falsum; sive dictum per se perfectum, enunciabile quantum in se ipso (148). Inter se differre docebant interrogationem (ἐρώτημα) et (πύσμα) percontationem (149).

« obliquis constructio fit, ἀσυμβάματα, i. e. incongruitates dice-
« bant, ut: placet mihi venire ad te, sive nominibus ipsis tan-
« tum, seu verbis hoc exigentibus. »

(148) Diog. Laert. VII, 65; Cic. Tuscul. I, 7; Sext. Empir. Pyrrhon. Hypotypos. II, 11, p. 90, ed. Fabr.: καὶ τὸ μὲν ἀξίωμά φασιν εἶναι λεκτὸν αὐτοτελὲς, ἀπόφαντον ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ.

(149) Diog. Laert. ibid. 66: ἐρώτημα δέ ἐστι πρᾶγμα αὐτοτελὲς μὲν, ὡς καὶ τὸ ἀξίωμα· αἰτητικὸν δὲ ἀποκρίσεως.... Πύσμα δέ ἐστι πρᾶγμα πρὸς ὃ συμβολικῶς οὐκ ἔστιν ἀποκρίνεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος, ναί· ἀλλὰ εἰπεῖν· Οἰκεῖ ἐν τῷδε τόπῳ. Joann. Philoponus, in prior. Analytic. p. VII: διαφέρει ἡ διαλεκτικὴ ἐρώτησις τῆς πυσματικῆς· ὅτι πρὸς μὲν τὴν διαλεκτικὴν ἐρώτησιν ἀρκεῖ ἢ τὸ Ναὶ, ἢ τὸ Οὒ ἀποκρίνασθαι.... Πρὸς δὲ τὰς πυσματικὰς πλείονος δεῖ λόγου, οἷον·

Τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν; Πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
(Odyss. I, 170.)

Αὕτη πυσματικὴ ἡ ἐρώτησις, πρὸς ἣν πλειόνων δεῖ λόγων τῷ ἀποκρινομένῳ· ἐπάγει γοῦν·

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν.
(Odyss. IX, 39.)

Utraque locum obtinet inter figuras Rhetor. Alexander, De Figur. XXII: ἐρώτημά ἐστι, πρὸς ὃ ἀνάγκη ἀποκρίνασθαι κατ' ἀπόφασιν ἢ κατάφασιν οὕτω, ναὶ ἢ οὔ· οἷον, ἐξῆλθες ἐπὶ τὴν μάχην, ἢ οὔ; Καὶ ὡς Δημοσθένης· « πότερον ταῦτα ποιῶν ἔλυε « τὴν εἰρήνην, ἢ οὔ; » Ἀνάγκη γὰρ καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ναὶ ἢ οὒ ἀποκρίνασθαι. Ibid. XXIII: πύσμα δέ ἐστι, πρὸς ὃ διεξοδικῶς ἀπαντῆσαι δεῖ καὶ διὰ πλειόνων, ὡς ἔχει τὸ τοιοῦτον· « ἐμὲ δὲ, ὦ τριταγωνιστὰ, τὸ τίνος φρόνημα λαβόντα τούτοις συμβουλεύειν ἔδει; » Ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ἔστιν ἀποκρίνασθαι ναὶ ἢ οὔ· ἀλλὰ διὰ πλειόνων ἀνάγκη ἀπαντᾶν τῷ τοιοῦτον ἐροῦντι. Rh. gr. Walz. T. VIII, p. 455; cf. Zonæum, De Figur. ibid. p. 678; Anonym. ibid. p. 703-704.

Subtilem Stoicorum de varia pronuntiatorum specie doctrinam transcribere a meo proposito alienum est: legendi vero hac de re Diogenes Laertius (150), maximeque Sextus Empiricus (151). Neque miremur, si tantam in Pronuntiatis operam posuerunt, quum apud illos Pronuntiata essent Demonstrationis fundamentum; scientia autem ortum duceret a Demonstratione, quæ nihil aliud erat quam ratio e rebus perceptis ad id quod non percipiebatur adducens (152).

In argumentis sophismatibusque explicandis multi quoque fuerunt Stoici (153), atque ex omni illa disciplina colligebant Dialecticam esse necessariam, virtutemque in specie virtutes continentem (154), cui adhærescebant *lapsus deviatio*, edocens utrum assentiri oporteat necne (155), *levitatis amotio*, qua cavemus ne assentiamur verisimilibus (156), *accurata circumspectio*, quæ neque redargui neque convinci potest (157), *vanitatis expers gravitas*, ad rectam rationem visa referens (158).

(150) Diog. Laert. l. l., 69, sqq.

(151) Adv. Mathem. VIII, 11, p. 533, sqq. ed. Fabr.

(152) Cic. Acad. I, lib. II, 8; Diog. Laert. VII, 45: τὴν δὲ ἀπόδειξιν, λόγον διὰ τῶν μᾶλλον καταλαμβανομένων, τὸ ἧττον καταλαμβανόμενον περὶ πάντων. Ubi cum Davis. περιστάντα ponendum arbitror pro περὶ πάντων.

(153) Cf. Diog. Laert. ibid. 77 sq.; Sext. Empir. l. l., VIII, p. 500 sqq.

(154) Diog. Laert. ibid. 46.

(155) Idem, ibid.

(156) Idem, ibid.

(157) Idem, ibid. — (158) Idem, ibid. 47.

Orationem dividebant in *pedestrem ac solutam*, atque in *numerosam* et *metro adstrictam*, ποίημα vocantes verba plura modice in quamdam conjecta formam; ποίησιν, perpetuum argumentum ex rhythmis, ut Ilias Homeri et Annales Ennii (159). Virtutes orationis quinque esse tradebant: *græcismum* (160), *perspicuitatem* (161), *brevitatem* (162), *decorum* (163), *artificiosam conformationem* (164); vitia duo præcipua, *barbarismum* et *solœcismum* (165).

(159) Diog. Laert., l. l., 60; Varro apud Nonium, v. Poema.

(160) Idem, ibid. 59: ἑλληνισμὸς μὲν οὖν ἐστι φράσις ἀδιάπτωτος ἐν τῇ τεχνικῇ καὶ μὴ εἰκαίᾳ συνηθείᾳ.

(161) Idem, ibid.: σαφήνεια δέ ἐστι λέξις γνωρίμως παριστῶσα τὸ νοούμενον.

(162) Idem, ibid.: συντομία δέ ἐστι λέξις αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα περιέχουσα πρὸς δήλωσιν τοῦ πράγματος.

(163) Idem, ibid.: πρέπον δέ ἐστι λέξις οἰκεία τῷ πράγματι.

(164) Idem, ibid.: κατασκευὴ δέ ἐστι λέξις ἐκπεφευγυῖα τὸν ἰδιωτισμόν.

(165) Idem, ibid.: ὁ δὲ βαρβαρισμὸς ἐκ τῶν κακιῶν λέξις ἐστὶ, παρὰ τὸ ἔθος τῶν εὐδαιμονούντων Ἑλλήνων· σολοικισμὸς δέ ἐστι λόγος ἀκαταλλήλως συντεταγμένος. Suidas pro εὐδαιμονούντων habet εὐδοκιμούντων, quod sequitur Voss. De Vitiis sermon. lib. I, 1, vertitque: *probatorum*. Vulgatam lectionem merito retinet Aldobrandin.: « εὐδαιμονούντων — *beatorum* dixit pro *urbanorum*. » Sext. Empir. Adv. Mathem. II, 10, p. 260: βαρβαρισμός ἐστι παράπτωσις ἐν ἁπλῇ λέξει παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν· καὶ σολοικισμός ἐστι παράπτωσις ἀσυνήθης κατὰ τὴν ὅλην σύνταξιν ἀνακόλουθος. Ad Logicam magis quam ad Grammaticam pertinent quæ docet Diog. Laert. de Definitione, ibid. 60; de Descriptione, ibid.; de Genere, ibid.; de Specie, 61; de Divisione atque Subdivisione, ibid.; de Partitione, 62; de Amphibolia, ibid.

3° *De Rhetorica apud Academicos.*

Socratem et Platonem vidimus tam acriter invectos fuisse in sophistas, ut oratoriæ arti crimini verterent mala quæ perverso eloquentiæ usu exoriebantur. Utroque exstincto, eorum mens, usque vivax, apud Academicos in posterum Rhetoricæ perpetuam conflavit invidiam. Veterem enim Academiam quam Speusippus et Xenocrates continuaverant, quum excepisset Academia *Secunda* vel *Media;* deinde Academia *Tertia* vel *Nova*, Platonis et Carneadis exemplo, Academici plerique Eloquentiæ curam dederunt; multi tamen in accusanda Rhetorica quæsiverunt laudem.

Philosophiæ studium cæteris disciplinis apud Academicos minime interclusit aditum. Xenocrates de Arte librum edidit (166); Speusippus de Artium reprehensione, multaque alia scripsit (167). Neque philosophiæ se totum permisit Polemon cui tantam admirationem Homerus et Sophocles injecerant, ut diceret alterum *epicum* esse *Sophoclem,* alterum *tragicum Homerum* (168). Polemonis auditor Crates librum *de Comœdia*, orationesque composuit. Quis eloquentiam magnopere coluisse neget Crantorem, quem ad do-

(166) Diog. Laert. IV, 12.

(167) Idem, ibid. 4.: καταλέλοιπε δὲ πάμπλειστα ὑπομνήματα καὶ διαλόγους πλείονας κτλ.

(168) Idem, ibid. 20.

lorem fovendum lectitabat Tullius (169), nequaquam profiteri dubitans ad verbum ejus libellum, non magnum quidem, sed vere aureolum ediscendum esse (170)? Homerum et Euripidem Crantor in primis diligebat, dicere solitus operosum esse, salva proprietate, scribere tragice simul cum affectu misericordiæ (171). Homerum quotidie, ante somnum, legebat Arcesilaus, mediæ Academiæ pater. Mane, ubi primum excutiebatur somno, ut innueret se poetam illum revolvere velle, exclamabat: *Pergo ad Amasium* (172). Pindarum quoque et Platonem summo in honore habuit (173).

Has inter artes, Rhetorica nunquam apud Academicos in honore fuit. Quæ enim Sextus Empiricus narrat (174) de Critolao et Charmida, multis criminibus Rhetoricam accusantibus; eadem mutato nomine, in quemvis Academicorum apprime cadere possunt.

(169) Teste S. Hieronym. in Casaub. not. ad Diog. Laert., l. l., 27.

(170) Cic. Acad. I, lib. II, 44.

(171) Diog. Laert. ibid. 26: ἐργῶδες ἐν τῷ κυρίῳ τραγικῶς ἅμα καὶ συμπαθῶς γράψαι.

(172) Idem, ibid. 31.

(173) Idem, ibid.: τόν τε Πίνδαρον ἔφασκε δεινὸν εἶναι φωνῆς ἐμπλῆσαι καὶ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων εὐπορίαν παρασχεῖν. Ibid. 32: ἐῴκει δὴ θαυμάζειν καὶ τὸν Πλάτωνα, καὶ τὰ βιβλία ἐκέκτητο αὐτοῦ.

(174) Adv. Mathem. II, p. 292, ed. Fabr.: εἰώθασι καὶ οὗτοι τοιαῦτά τινα λέγειν, ὅτι τὰς μὲν τέχνας οὐκ ἐκβάλλουσιν αἱ πόλεις πάνυ τοι βιωφελεῖς οὔσας ..... τὴν μέν τοι ῥητορικὴν πάντες πανταχόθεν ὡς πολεμιωτάτην ἐδίωξαν. Cf. p. 297-298.

4° *De Rhetorica apud Epicureos.*

Epicurus, quum diceret philosophiam rationibus et disputationibus vitam parare beatam (175), Rhetoricam omnesque alias disciplinas nihili faciebat; quippe quæ ad bene vivendum minime conferrent. Non adhibendam esse igitur fidem arbitror Sexto Empirico narranti Gargettium talem se gessisse, sive ut suam tegeret inscitiam (176), sive quia Platoni, Aristoteli, Nausiphani, suo quondam doctori, multisque aliis copiosa disciplinarum supellectile instructis invideret (177). Veri

(175) Sext. Empir. Adv. Mathem. XI, 6, p. 720, ed. Fabr.: Ἐπίκουρος μὲν ἔλεγε τὴν φιλοσοφίαν ἐνέργειαν εἶναι, λόγοις καὶ διαλογισμοῖς τὸν εὐδαίμονα βίον περιποιοῦσαν.

(176) Sext. Empir. Adv. Mathem., p. 215, ed. Fabr.; Cic., De Finib. I, 21: «Nonne ei (subintell. Epicuro) maximam gratiam habere debemus, qui hac exaudita quasi voce naturæ, sic eam firme graviterque comprehenderit, ut omnes bene sanos in viam placatæ, tranquillæ, quietæ, beatæ vitæ deduceret? Qui quod tibi parum videtur eruditus, ea causa est, quod nullam eruditionem esse duxit, nisi quæ beatæ vitæ disciplinam juvaret.» Athen. XIII, p. 588, A: «ἐπ' ἄλλο δ' εἶδος μεταβήσομαι λόγων, καὶ πρῶτόν γε μνησθήσομαι τοῦ φιλαληθεστάτου Ἐπικούρου· ὅστις ἐγκυκλίου παιδείας ἀμύητος ὤν, ἐμακάριζε καὶ τοὺς ὁμοίως αὐτῷ ἐπὶ φιλοσοφίαν παρερχομένους, τοιαύτας φωνὰς προϊέμενος· « μακαρίζω σε, ὦ οὗτος, ὅτι καθαρὸς πάσης αἰτίας ἐπὶ φιλοσοφίαν ὥρμησας.» Ὅθεν αὐτὸν καὶ ὁ Τίμων φησίν·

Γραμμαδιδασκαλίδην ἀναγωγότατον ζωόντων.

Quem versum præcedit alter apud Diog. Laert. X, 3: διὸ καὶ τὸν Τίμωνα φάσκειν περὶ αὐτοῦ·

Ὕστατος αὖ φυσικῶν καὶ κύντατος ἐκ Σάμου ἐλθὼν,
Γραμμαδιδασκαλίδης, ἀναγωγότατος ζωόντων.

(177) Sext. Empir. l. l.

multo similius videtur rem ita evenisse, quia Epicurus cæteros apud philosophos nihil reperiebat quod doctrinæ suæ faveret. Inde factum, ut Stoicos impugnaret (178), scriberet contra Theophrastum (179) et Dialecticos (180), Logicam a se procul expelleret (181). Veritatem solam sapientis investigatione dignam esse dictitans, figmenta poetarum despiciebat (182), docebatque nihil aliud e Rhetorica petendum esse, quam orationis perspicuitatem (183). Quapropter disci-

(178) Ut qui accurate versarentur in Grammatica et Dialectica quas respuebat. De Epicuro Grammaticæ contemptore, Sext. Empir. Adv. Mathem. I, 13, p. 274-275, ed. Fabr.: αὐτοὺς δὲ εὑρήσομεν τοὺς τῆς Γραμματικῆς κατηγόρους Πύῤῥωνά τε καὶ Ἐπίκουρον κτλ. Quod ad Dialecticam adtinet, vide not. 181.

(179) Cf. Menag. not. in Diog. Laert. X, 28.

(180) Diog. Laert. ibid. 8, 27.

(181) Sext. Empir. Adv. Mathem. VII, p. 373: μεθ' οὗ (subintell. Ἀρχελάου) τινες καὶ τὸν Ἐπίκουρον τάττουσιν, ὡς καὶ τὴν λογικὴν θεωρίαν ἐκϐάλλοντα· ἄλλοι δὲ ἦσαν, οἵ φασι μὴ κοινῶς αὐτὸν τὴν λογικὴν παρῃτῆσθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Στωϊκῶν. Quam ob rem, Gassendi, De vita ac moribus Epicuri, VII, 10, contendit eum Dialecticam nomine commutato, necessaria retinuisse; inutiles autem Stoicorum tricas omisisse. A logicis certe auspicatos esse philosophiam Epicureos docet Sext. Empir. ibid. p. 374: οἱ δὲ Ἐπικούρειοι ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰσβάλλουσι· τὰ γὰρ κανονικὰ πρῶτον ἐπιθεωροῦσι, περί τε ἐναργῶν καὶ ἀδήλων καὶ τῶν τούτοις ἀκολούθων ποιοῦνται τὴν ὑφήγησιν.

(182) Plutarch., De audiend. Poet. t. VI, p. 53, ed. Reisk.: πότερον οὖν τῶν νέων, ὥσπερ τῶν Ἰθακησίων, κηρῷ τινι τὰ ὦτα ἀτέγκτῳ καταπλάσσοντες, ἀναγκάζωμεν αὐτοὺς τὸ Ἐπικούρειον ἀκάτιον ἀραμένους, ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν.

(183) Diog. Laert. l. l., 13: σαφὴς δ' ἦν οὕτως, ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ῥητορικῆς ἀξιοῖ μηδὲν ἄλλο ἢ σαφήνειαν ἀπαιτεῖν. Epi-

pulos suos hortabatur ut caverent a dicendi artificio; id quod testatur epistolæ ad Herodotum perdifficilis locus (184), qui, quo planius intelli-

cureis dicendi ornamenta respuentibus labem aspergit Dionys. Halic. De Compos. verbor. XXIV, p. 374-376, ed. Schæf.: εἰ δέ τις δοκεῖ καὶ πόνου πολλοῦ ταῦτα καὶ πραγματείας μεγάλης ἄξια εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένην· ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τοὺς ἐξακολουθοῦντας αὖ τοῖς κατορθουμένοις ἐπαίνους, καὶ τὸν καρπὸν τῶν ἁπάντων, ὡς γλυκὺς, εὐπαθείας ἡγήσεται τοὺς πόνους. Ἐπικουρείων δὲ χορὸν, οἷς οὐδὲν μέλει τούτων, παραιτούμεθα· τὸ γὰρ, οὐκ ἐπιπόνου τοῦ γράφειν ὄντος, ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ στοχαζομένοις τοῦ πυκνὰ μεταπίπτοντος κριτηρίου, πολλῆς ἀργίας ἦν καὶ σκαιότητος ἀλεξιφάρμακον. Ante omnia igitur dictionem *propriam* captavit Epicurus, quod ei quidam vitio verterunt; Diog. Laert., l. l.: κέχρηται δὲ λέξει κυρίᾳ κατὰ τῶν πραγμάτων, ἣν, ὅτι ἰδιωτάτη ἐστὶν, Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς αἰτιᾶται. Eam tamen minime reprehendit Cic., De Finib. I, 5: « Oratio me hujus philosophi non offendit; nam et complectitur verbis quod vult et dicit plane quod intelligam. »

(184) Diog. Laert. ibid. 37-38: πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγγοις, ὦ Ἡρόδοτε, δεῖ εἰληφέναι, ὅπως ἂν τὰ δοξαζόμενα, ἢ ζητούμενα, ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν εἰς ὃ ἀνάγοντες ἐπικρίνειν, καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν εἰς ἄπειρον ἀποδεικνύωσιν, ἢ κενοὺς φθόγγους ἔχωμεν. Ἀνάγκη γὰρ τὸ πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι, καὶ μηθὲν ἀποδείξεως προσδεῖσθαι, εἴπερ ἕξομεν τὸ ζητούμενον ἢ ἀπορούμενον καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνάξομεν, εἴτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν, καὶ ἁπλῶς τὰς παρούσας ἐπιβολὰς, εἴτε διανοίας, εἴθ' ὁτουδήποτε τῶν κριτηρίων. Ibi multa videntur egere medicina. L. 3, pro εἰς ὃ ponendum censeo cum Hübner., Nürnberger., atque Schneider., εἰς ταῦτα, quod exhibent Codd. Par. 1757, 1759, et bene congruit cum Epicuri doctrina: namque, comprehensis quæ subjiciuntur vocibus, illa fiunt πρόληψις ad quam cætera sunt referenda. L. 4, pro ἀποδεικνύωσιν, iisdem Codd. fretus substituam ἀποδει-

gatur, *Canona* paucis explicem necessarium est.

Philosophiam Epicurus divisit in Canonicam, Physicam, Ethicam (185); Dialecticæ

κνύουσιν, quod notum habuisse videtur Ambros. Traversari vertens: *ne indiscreta sint omnia nobis in infinitum demonstrantibus.* Male Aldobrandin.: *ne aut omnia infinita indicari non posse nobis ostendant.* Kühn. conjicit ἀποτείνωσιν: *ne omnia indiscussa nobis in infinitum abeant, tendant*; quam conjecturam Schneider. respuit. L. 7: pro ἀνάξομεν, prætulit Schneider. ἀνάξωμεν, cui assentior. In εἴτε, quod ter occurrit l. 7-9, aliquid inesse mendi suspicatus est Hübner.; unumque e tribus expungendum judicavit. Idem pro ὁτουδήποτε, l. 9, scribit ὅ, τι δή ποτε. Sic omnia plana fiunt; locum igitur in hunc modum refingo: πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγγοις, ὦ Ἡρόδοτε, δεῖ εἰληφέναι, ὅπως τὰ δοξαζόμενα, ἢ ζητούμενα, ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν, εἰς ταῦτα ἀνάγοντες (Codd. Par. habent ἀναγαγόντες), ἐπικρίνειν· καὶ μὴ ἄκριτα (subintell. ᾖ) πάντα ἡμῖν εἰς ἄπειρον ἀποδεικνύουσιν, ἢ κενοὺς φθόγγους ἔχωμεν. Ἀνάγκη γὰρ τὸ πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι καὶ μηθὲν ἀποδείξεως προσδεῖσθαι· εἴπερ ἕξομεν τὸ ζητούμενον ἢ ἀπορούμενον καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνάξωμεν· εἴτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν καὶ ἁπλῶς τὰς παρούσας ἐπιβολὰς τῆς διανοίας· εἴτε καθ' ὅ, τι δή ποτε τῶν κριτηρίων. Quæ latine ita vertenda propono: « Primum igitur, o Herodote, ea quæ subjecta sunt vocibus oportet comprehendisse; ut quæ opinamur, vel quærimus, vel de quibus ambigimus, ad illa referentes dijudicare possimus; neque indiscreta sint omnia nobis in infinitum demonstrantibus, neque inanes voces habeamus. Necesse est enim primam notionem secundum unamquamque vocem dispici, nihilque probatione indigere; siquidem habebimus ad quod referamus quæsitum, vel dubitatum, vel opinatum. Sive secundum sensus, omnia ac simpliciter præsentes mentis adgressiones observare oportet, sive secundum quamlibet aliam judicii normam. »

(185) Sic Diog. Laert. l. l., 29-30. Haud scio an rectius

utpote supervacaneæ *Canona* suum substituit, veritatis discendæ instrumenta esse docens *sensus*, *anticipationes*, *affectus* (186). Quæ sensus perceperant, sequebatur *opinio* seu vera, seu falsa (187). *Anticipationem* vocabat ipsam rei notionem ortam e memoria ejus quod sæpius sensibus nostris se obtulit; ita ut, absque anticipata notione, neque quærere liceat, neque dubitare (188). Anticipationes evidentes esse dicebat: ea autem quæ sunt tantummodo *opinabilia*, ut evidentia fierent, referenda esse ad Anticipationem suam, i. e. ad prius aliquid evidens, ex quo penderent (189). Loquentibus utendum esse docebat verbis usitatis atque perspicuis; audientibus omni ope atque opera enitendum, ut obscura vel ambigua procul amoverent.

Quamquam Epicurus Rhetoricam despiciebat (190), de ea tamen librum scripsisse certis

esset dicere Epicurum constituisse bifariam philosophiam, physicam nimirum et ethicam. *Canonica* enim nihil aliud erat quam εἰσαγωγὴ, Diog. Laert. ibid. : τὸ μὲν οὖν κανονικὸν ἐφόδους ἐπὶ τὴν πραγματείαν ἔχει.

(186) Diog. Laert. ibid. 31.

(187) Ibid. 34: τὴν δὲ δόξαν καὶ ὑπόληψιν λέγουσιν· ἀληθῆ τέ φασι καὶ ψευδῆ· ἂν μὲν γὰρ ἐπιμαρτυρῆται ἢ μὴ ἀντιμαρτυρῆται, ἀληθῆ εἶναι· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιμαρτυρῆται ἢ ἀντιμαρτυρῆται, ψευδῆ τυγχάνειν.

(188) Ibid. 33; Sext. Empir. Adv. Mathem. I, 3, p. 228, ed. Fabr.; XI, 2, p. 695.

(189) Diog. Laert. l. l., 33.

(190) Quinctil. II, 17: « Agnon... Rhetorices accusationem professus est; nam de Epicuro qui disciplinas omnes fugit, nihil miror. » Quam ob rem ejus secta ab eloquentia prorsus aliena existimabatur. Idem, XII, 2: « In primis nos Epicurus a se

confirmatur testimoniis (191). Ejus inter discipulos inclaruerunt ante alios Metrodorus (192), Dialecticis infensus (193), et Hermarchus (194). Hic primum vacaverat eloquentiæ (195), cui

ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam velocissima jubet. » Cf. Cic. Brut. XXXV.

(191) Diog. Laert. l. l., 13. Max. Planud. Schol. in Hermog. De Formis, I: ὁ δέ γε Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ ῥητορικῆς αὐθαδέστερον, οἶμαι, λέγων φησὶν αὐτὸς μόνος εὑρηκέναι τέχνην πολιτικῶν λόγων· τοὺς δὲ ἄλλους (Cod. Mon. VIII, ἀλόγους) ἀποσκορακίζων (Idem Cod., ἀποσκληροσαρκίζων) ῥήτορας ἑαυτῷ πως μαχόμενα λέγει· φύσις γάρ ἐστιν ἡ κατορθοῦσα λόγους, τέχνη δὲ οὐδεμία, Rh. gr. Walz. t. V, p. 440—441.

(192) Lampsacenum fuisse narrat Strab. XIII: ἐκ Λαμψάκου δὲ Χάρων τε ὁ συγγραφεὺς..... καὶ Μητρόδωρος, ὁ τοῦ Ἐπικούρου ἑταῖρος, p. 406, ed. Casaub., 1587. Apud Diog. Laert. X, 22, legitur: μαθητὰς δὲ ἔσχε πολλοὺς μὲν, σφόδρα δὲ ἐλλογίμους, Μητρόδωρον Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην καὶ Σάνδην Λαμψακηνόν. Cic., Tuscul. V, 27: « Qui enim beatior Epicurus, quod in patria vivebat, quam quod Athenis Metrodorus. » Casaub. inde collegit non Atheniensem fuisse Metrodorum, atque Ἀθηναῖον apud Diog. Laert. cujusdam alius philosophi nomen significare. Cui assentitur Meibom. legens: μαθητὰς δὲ ἔσχε πολλοὺς μὲν, σφόδρα δὲ ἐλλογίμους, Μητρόδωρον, καὶ Ἀθηναῖον κτλ. Rectius Gassendi, De Vit. Epicur. I, 8, voces Ἀθηναῖον καὶ Τιμοκράτην καὶ Σάνδην, ut spurias expungendas esse censuit, quibus detractis cætera optime cohærent. Jonsius, De Scriptor. Hist. philosoph. I, 20, suspicatur Metrodorum dictum esse Lampsacenum; ideo quod Epicuri, dum Lampsaci commoraretur, assecla fuerat.

(193) Adversus Dialecticos librum scripsit. Diog. Laert. ib. 24.

(194) Sic scribendum esse, non *Hermachus*, id quod legitur apud Diog. Laert. ibid., καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἕρμαχος Ἀρχεμάχου κτλ., confirmant Philodemus, compluribus locis; Villoison, Anecd. gr. t. II, p. 159; Visconti, Iconogr. gr. t. I, p. 216, ed. in 4°.

(195) Diog. Laert. ibid.: τὰς δὲ ἀρχὰς προσέχων ῥητορικοῖς.

paulo post dixit extremam salutem, ut philosophiam amplexaretur.

§ IV. De Rhetorica ab excidio Corinthi usque ad Augustum.

Rhetorica, quæ ab Aristotele mortuo usque ad Corinthum eversam apud Peripateticos gratia valuerat, male excepta fuit, immo pervicaciter oppugnata ab Academicis et Epicureis. Mutata autem vice, inde ab excidio Corinthi usque ad Augusti tempora, philosophorum elapsa manibus, proprium domicilium sibi fecit. Nova enim de oratoria arte præcepta tradiderunt peculiares magistri, inter quos Hermagoras, Apollonius Molon, Gorgias Atheniensis, Castor primas obtinuerunt. Scripta quæ reliquerant vetustas pæne abolevit; adeo ut pauca, et illa quidem valde turbata, vix exstent vestigia. Quæ indaganti mihi, ut definiatur qualis tunc temporis græcorum rhetorum ratio docendi fuerit, operæ pretium esse videtur, breviter enarrare quænam disciplinæ, illa ætate, Romæ viguerint; ut quæ cum studiis Græcorum arctissime conjungerentur.

Apud Romanos serum fuit Grammaticæ studium, initiumque ejus mediocre exstitit (196). Nullos ante Appium Claudium (197) memoratos ludos littera-

(196) Sueton. De illustrib. Grammat. I: « Rudi scilicet ac bellicosa etiam tum civitate, necdum magno opere liberalibus disciplinis vacante. »

(197) Dionys. Halic. Antiqq. Rom. XI, 28 : ταύτην τὴν κόρην

rios reperi. Quæ *primæ litteræ* ibi dictæ sunt (198), nihil aliud erant quam legendi, pronuntiandi, scribendi, memorandique exercitationes : ea fuit romanæ Grammaticæ infantia. Hanc promovit Livius Andronicus, qui docendi græca latinaque lingua domi atque foris provinciam sustinuit (199). Eamdem viam ingressus Ennius Romanos, quorum res gestas epico carmine celebravit, litteris græcis in quibus ipse versatus erat, imbuere conatus est (200). Non ita multo post, Alexandriæ Aristarchus,

(Virginiam) ἐπίγαμον οὖσαν ἤδη, θεασάμενος Ἄππιος Κλαύδιος ἀναγινώσκουσαν ἐν γραμματιστοῦ· ἦν δὲ τὰ διδασκαλεῖα τῶν παίδων τότε περὶ τὴν ἀγοράν. Cf. J. G. Walch., De gymnas. litterariis veterum Romanorum, Jenæ, 1721.

(198) Pseudo-Ascon. in Divin. § 47 : « Omnem scholam ludum dixere Romani, et magistri ludi dicuntur qui primas litteras docent. »

(199) Sueton. l. l., I : « Antiquissimi doctorum, qui iidem et poetæ et oratores semigræci erant (Livium et Ennium dico; quos utraque lingua domi forisque docuisse adnotum est), nihil amplius quam græca interpretabantur ; ac si quid latine ipsi composuissent, prælegebant. »

(200) Festus, in voc. Regium :

Contendunt Græcos : Graios memorare solent sos,
Quod græca lingua longos per tempori' tractus,
Hos pavi.

Eodem fere tempore, Sp. Carvilius primus mercede docuit, litteramque G a C distinxit ; Plutarch. Quæst. Rom. LIX, p. 278, ed. Didot. : ὀψὲ δ' ἤρξαντο μισθοῦ διδάσκειν, καὶ πρῶτος ἀνέῳξε γραμματοδιδασκαλεῖον Σπόριος Καρβίλιος, ἀπελεύθερος Καρβιλίου τοῦ πρώτου γαμετὴν ἐκβαλόντος. Idem, ibid. p. 277 : καὶ γὰρ τὸ Κ πρὸς τὸ Γ συγγένειαν ἔχει παρ' αὐτοῖς · ὀψὲ γὰρ ἐχρήσαντο τῷ γάμμα, Καρβιλίου Σπορίου προσεξευρόντος. Ludum quoque aperuit Chilo, Catonis Censorii servus; Plutarch. Cat. maj. XX : γενομένου

Pergami Crates, diversam secuti sunt docendi rationem (201). Ad senatum missus ab Attalo, Ro-

δὲ τοῦ παιδὸς, οὐδὲν ἦν ἔργον οὕτως ἀναγκαῖον, εἰ μή τι δημόσιον, ὡς μὴ παρεῖναι τῇ γυναικὶ λουούσῃ τὸ βρέφος καὶ σπαργανούσῃ. . . Ἐπεὶ δ' ἤρξατο συνιέναι, παραλαβὼν αὐτὸς ἐδίδασκε γράμματα· καίτοι χαρίεντα δοῦλον εἶχε γραμματιστὴν, ὄνομα Χίλωνα, πολλοὺς διδάσκοντα παῖδας.

(201) Aul. Gell. II, 25 : « In latino sermone, sicut in græco, alii Ἀναλογίαν sequendam putaverunt, alii Ἀνωμαλίαν. Ἀναλογία est similium similis declinatio, quam quidam latine proportionem vocant. Ἀνωμαλία est inæqualitas declinationum consuetudinem sequens. Duo autem græci grammatici illustres Aristarchus et Crates, summa ope, ille Ἀναλογίαν, hic Ἀνωμαλίαν defensitavit.» Varro, de Ling. Lat. IX, 1 : « . . . . Nesciunt docere quam discere, quæ ignorant. In quo fuit Crates, nobilis grammaticus, qui fretus Chrysippo homine acutissimo, qui reliquit sex libros περὶ ἀνωμαλίας, heis libris contra ἀναλογίαν atque Aristarchum est nixus ; sed ita, ut scripta indicant ejus, ut neutrius videatur pervidisse voluntatem ; quod et Chrysippus, de inæquabilitate quum scribit sermonis, propositum habet ostendere similes res dissimilibus verbis, et dissimilibus similes esse vocabulis notatas (id quod est verum) ; et quod Aristarchus, de æquabilitate quum scribit et de verborum similitudine, quorumdam inclinationes sequi jubet, quoad patiatur consuetudo. »

De Cratetis et Aristarchi controversiis, legendi Schmidt, Stoicorum Grammatica § I, p. 2-4 ; § VI, not. 50, p. 30-33 ; J. A. C. Van Heusde, Disquisit. de L. Ælio Stilone, Trajecti ad Rhenum, 1839, p. 22-25. Wolf. Prolegom. ad Homer. p. 278 : « Permirum est, in paucis reliquiis Cratetis satis argumenti esse, ut quibus de rebus cum Aristarcho contenderit, et quantum inferior fuerit illo, suspicari liceat. Imo nullius veterum criticorum ingenium et doctrinam nobis tam bene nosse videmur quam Cratetis. Ac primum quidem, quum Aristarchus Homerum ad simplicitatem priscorum temporum, non ad novas opiniones temere affictas, interpretari instituisset, Crates Stoicus gloriæ vatis male consuli putavit, nisi ipsi multiplices artes

mam Grammaticæ studium Crates primus intulit (202). Ibi, fracto crure, per omne legationis et valetudinis tempus assidue disseruit, Romanisque exemplo fuit ad imitandum (203). Qui post discessum ejus docuerunt, poetarum carmina(204), præcipueque Annales Ennii, publice legebant et interpretabantur (205); quamvis anagnostarum magis quam grammaticorum munus implerent (206). *Litterati* appellati fuerunt (207),

Pergamenas allineret, eumque converteret in Philosophum, Mathematicum, Astronomum, Geographum et quidvis potius quam quod ipse voluerat. »

(202) Sueton. De illustrib. Grammat. II.

(203) Inter secundum ac tertium bellum punicum, sub ipsam Ennii mortem. E regione Palatii prolapsus in cloacæ foramen, crus fregit. Cf. Sueton. ibid.

(204) Sueton. l. l.: « Hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc divulgata, vel defunctorum amicorum, vel si quorum aliorum probassent, diligentius retractarent, ac legendo commentandoque etiam cæteris nota facerent. »

(205) Idem, ibid.: « Ut postea Quintus Vargunteius Annales Ennii, quos certis diebus in magna frequentia pronuntiabat. » Ubi Casaub.: « Recitatio hæc Annalium in corona circumstantium morem græcorum Rhapsodorum in Homericis versibus pronuntiandis referebat. Quare ut fuere in Græcia, qui Homeridæ dicebantur; sic in Italia, qui Enniastæ. »

(206) Suringar. Hist. Critic. Scholiast. Lat. t. I, p. 58: « Interpretes illi, etsi negari non queat ipsos in istorum poetarum scriptis interpretandis nonnihil operæ collocasse, an carmina quæ legerint, scriptis commentariis interpretati fuerint, summopere dubia res. Equidem crediderim hos interpretes anagnostarum magis quam grammaticorum munere functos esse. »

(207) Sueton. l. l., IV: « Appellatio grammaticorum græca consuetudine invaluit; sed initio *litterati* vocabantur. »

majorque in dies ad eos confluxit turba audientium. Paulatim, accedente prosæ cura(208), Grammatica in scientiæ formam perducta est, neque amplius *litteratio* fuit sed *litteratura;* dictique sunt *grammatici* qui *litterati* vocabantur. Grammatici poetarum pertractationem, historiarum cognitionem, verborum interpretationem, pronuntiandi quemdam sonum juris sui fecerunt(209).

Perinde atque Grammatica, sero apud Romanos, immo difficilius recepta est Rhetorica (210) cujus initia fluxerunt quoque a Græcis. Per varias enim regiones dispersis Achæis exsulibus, multi Romam ad instituendos juvenes convenerunt (211). Rhetorica quam veteres grammatici docuerant (212), etsi prohibita fuerat

(208) J. A. C. Van Heusde, l. l., p. 25 : « Florentibus hisce studiis accessit paulo post prosæ orationis cura et interpretatio. Historica opera Fabii Pictoris, Cincii Alimenti, præsertim Catonis scripta et orationes, quas hoc magis intererat rite cognoscere, quo ad civilem vitam propius pertinebant, in plurimorum notitiam, assiduitate atque industria interpretum, perveniebant. »

(209) Cic. De Orat. I, 42. — (210) Sueton. De clar. Rhetor. I.

(211) Polyb. Reliq. lib. XXXII, 10, ed. Didot. : ὁ δὲ Πολύβιος, ξενισθεὶς τῇ τοῦ μειρακίου καταρχῇ τῶν λόγων, οὐ γὰρ εἶχε πλέον ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τότε· Μὴ πρὸς Θεῶν, Σκιπίων, ἔφη, μηδὲ λέγε ταῦτα, μηδ' ἐν νῷ λάμβανε τὸ παράπαν.....Ἐγὼ δὲ κἂν αὐτὸς ἡδέως σοι συνεπιδοίην ἐμαυτὸν, καὶ συνεργὸς γενοίμην εἰς τὸ καὶ λέγειν τι καὶ πράττειν ἄξιον τῶν προγόνων. Περὶ μὲν γὰρ τὰ μαθήματα, περὶ ἃ νῦν δρῶ σπουδάζοντας ὑμᾶς καὶ φιλοτιμουμένους, οὐκ ἀπορήσετε τῶν συνεργησόντων ὑμῖν ἑτοίμως, καὶ σοὶ κἀκείνῳ. Πολὺ γὰρ δή τι φῦλον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπιῤῥέον δρῶ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων.

(212) Sueton. De illustrib. Grammat. IV: « Multorum de utra-

(213), utilis tamen et honesta censeri cœperat; ita ut multi eam præsidii causa et gloriæ appeterent (214), quum Carneades, Diogenes, Critolaus Romam legati venerunt (215). Quibus auditis, flagravit romana juventus incredibili quodam eloquentiæ studio(216), quod exstinguere

que arte commentarii feruntur. Secundum quam consuetudinem posteriores quoque existimo, quamquam jam discretis professionibus, nihilominus vel retinuisse, vel instituisse et ipsos quædam genera institutionum ad eloquentiam præparandam, ut problemata, paraphrases, allocutiones, ethologias, atque alia hoc genus; ne scilicet sicci omnino atque aridi pueri rhetoribus traderentur. »

(213) Sueton., De clar. Rhetor. I: «Quod ne cui dubium sit, vetus senatusconsultum, item censorium edictum, subjiciam: — « Caio Fannio Strabone, M. Valerio Messala, consulibus, Marcus Pomponius prætor senatum consuluit. Quod verba facta sunt de Philosophis et de Rhetoribus, de ea re ita censuerunt: ut M. Pomponius prætor animadverteret, curaretque, uti ei e republica fideque sua videretur, ut Romæ ne essent.» — De iisdem, interjecto tempore, Cn. Domitius Ænobarbus et L. Licinius Crassus, censores, ita edixerunt: « Renuntiatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinæ instituerunt — nobis non placere. » Cf. Aul. Gell. XV, 11.

(214) Sueton. ibid.

(215) De illa legatione, cf. Cic. De Orat. II, 37; Plutarch. Cat. maj. XXII; Aul. Gell. VII, 14.

(216) Plutarch. l. l., XXII: εὐθὺς οὖν οἱ φιλολογώτατοι τῶν νεανίσκων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας ἵεντο, καὶ συνῆσαν ἀκροώμενοι καὶ θαυμάζοντες αὐτούς. Μάλιστα δ' ἡ Καρνεάδου χάρις, ἧς δύναμίς τε πλείστη, καὶ δόξα τῆς δυνάμεως οὐκ ἀποδέουσα, μεγάλων ἐπιλαβομένη καὶ φιλανθρώπων ἀκροατηρίων, ὡς πνεῦμα, τὴν πόλιν ἠχῆς ἐνέπλησε. Καὶ λόγος κατεῖχεν, ὡς ἀνὴρ Ἕλλην εἰς ἔκπληξιν ὑπερφυὴς, πάντα κηλῶν καὶ χειρούμενος, ἔρωτα δεινὸν ἐμβέβληκε τοῖς

non potuit Catonis auctoritas iterum iterumque in Curia reclamantis (217): sic antiqua studia excepit Græcorum eruditio. Exinde, quicumque apud Romanos sive ingenii fama, sive doctrina floruerunt, studiose coluere græcas litteras quibus exercitatissimos fuisse legimus L. Ælium (218), Titumque Albutium (219). Græce historiam scripserat A. Albinus (220); Catulo Græci ipsi linguæ suæ subtilitatem elegantiamque concedebant (221); apud Rhodios græcam orationem habuit Tib. Gracchus (222); in M. Æmilio

νέοις, ὑφ' οὗ τῶν ἄλλων ἡδονῶν καὶ διατριβῶν ἐκπεσόντες ἐνθουσιῶσι περὶ φιλοσοφίαν.

(217) Plutarch. ibid.: ὁ δὲ Κάτων ἐξ ἀρχῆς τε τοῦ ζήλου τῶν λόγων παραῤῥέοντος εἰς τὴν πόλιν ἤχθετο, φοβούμενος μὴ τὸ φιλότιμον ἐνταῦθα τρέψαντες οἱ νέοι, τὴν ἐπὶ τῷ λέγειν δόξαν ἀγαπήσωσι μᾶλλον τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ τῶν στρατειῶν· ἐπεὶ δὲ προύβαινεν ἡ δόξα τῶν φιλοσόφων ἐν τῇ πόλει.... ἔγνω μετ' εὐπρεπείας ἀποδιοπομπήσασθαι τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ἐκ τῆς πόλεως. Καὶ παρελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ἐμέμψατο τοῖς ἄρχουσιν, ὅτι πρεσβεία κάθηται πολὺν χρόνον ἄπρακτος ἀνδρῶν, οἳ περὶ παντὸς, οὗ βούλοιντο, ῥᾳδίως πείθειν δύνανται. Idem, ibid. XXIII: ταῦτα δ' οὐχ, ὡς ἔνιοι νομίζουσι, Καρνεάδῃ δυσχεράνας ἔπραξεν, ἀλλ' ὅλως φιλοσοφίᾳ προσκεχρουκὼς, καὶ πᾶσαν Ἑλληνικὴν μοῦσαν καὶ παιδείαν ὑπὸ φιλοτιμίας προπηλακίζων· ὅς γε καὶ Σωκράτη φησὶ λάλον καὶ βίαιον γενόμενον ἐπιχειρεῖν, ᾧ τρόπῳ δυνατὸν ἦν, τυραννεῖν τῆς πατρίδος, καταλύοντα τὰ ἔθη, καὶ πρὸς ἐναντίας τοῖς νόμοις δόξας ἕλκοντα καὶ μεθιστάντα τοὺς πολίτας κτλ.

(218) Cic. Brut. LVI.

(219) Idem, ibid. XXXV.

(220) Idem, ibid. XXI.

(221) Cic. De Orat. II, 7.

(222) Idem, Brut. XX.

Lepido primum apparuit lenitas illa Græcorum, et verborum comprehensio (223); Rutilius græca oratione latinam historiam edidit (224); M. Tullius, Roma profectus, Græciam totamque Asiam peragravit, ut cum nobilissimis philosophis (225), summisque oratoribus exerceretur (226); M. Ant. Gnipho non minus græce quam latine doctus fuit (227); Atteius philologus profitebatur se in græcis litteris magnum processum habuisse (228).

Hac ætate, rhetores græci oratoriam artem

(223) Cic., ibid. XXV.

(224) Athen. IV, A, p. 168.

(225) Audiit 1° inter Epicureos: Phædrum (Epist. ad Famil. XIII, 1; ad Attic. V, 11), Zenonem (De Natur. Deor. I, 21), Philodemum (Orat. in Pison. 28), Scyronem (Acad. II, 33); — 2° inter Stoicos: Diodotum (Brut. XC; Tuscul. V, 39), Athenodorum Tarsensem (Epist. ad Famil. III, 7), Posidonium (ad Attic. II, 1; De Natur. Deor. I, 3); — 3° inter Peripateticos: Cratippum (De Offic. I, 1); — 4° inter Academicos: Philonem (Acad. pluribus locis), Dionem Alexandrinum (Acad. II, 4; pro Cœlio, 10; 21), Aristum (ad Attic. V, 10), Antiochum (Brut. XCI.).

(226) Cic. Brut. XCI.

(227) Sueton. De illustrib. Grammat. VII.

(228) Idem, ibid. X. Testis est Cicero quanto in honore tunc temporis haberentur græcæ litteræ; Sueton. De clar. Rhetor., II: « De hoc Cicero ad M. Titinium sic refert: Equidem memoria teneo, pueris nobis, primum latine docere cœpisse L. Plotium quemdam; ad quem quum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant græcis exercitationibus ali melius ingenia posse. »

bifariam fecerunt, *causam* appellantes rem positam in disceptatione rerum et controversia; *quæstionem*, rem positam in infinita dubitatione (229). Quinque dicebant esse tamquam eloquentiæ membra : *invenire* quid dicendum sit, inventa *disponere*, deinde *ornare verbis*, post *mandare memoriæ*, tum ad extremum *agere ac pronuntiare* (230).

Hermagoras, Temno oriundus (231), viam velut propriam sibi aperuit. Rhetoricæ finem aiebat *persuasibiliter dicere* (232), addebatque *Statum* esse, per quem subjecta res intelligeretur, et ad quem probationes partium referrentur (233). Definito genere causæ, intuendum Hermagoræ videbatur

(229) Cic. De Orat. II, 19.

(230) Cic. Ibid.

(231) Strab XIII : ταῖς δὲ νῦν Αἰολικαῖς πόλεσιν ἔτι καὶ τὰς Αἰγὰς προσληπτέον καὶ τὴν Τῆμνον, ὅθεν ἦν Ἑρμαγόρας ὁ τὰς ῥητορικὰς τέχνας συγγράψας, p. 427, ed. Casaub. 1587. Hunc Suidas confudit cum altero, Theodori Gadarei discipulo.

(232) Quinctil. II, 15. Sext. Empir. Adv. Mathem. II, p. 301, ed. Fabr. : Ἑρμαγόρας τελείου ῥήτορος ἔργον εἶναι ἔλεγε· τὸ τεθὲν πολιτικὸν ζήτημα διατίθεσθαι κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον πειστικῶς. De hac Hermagoræ definitione, Sopater Schol. in Hermog. De Statibus : ὁ μὲν γὰρ Ἑρμαγόρας οὕτω διαιρεῖ· ἔστι τι γένος, λογικὴ ἐπιστήμη, εἶδος δ' αὐτῆς ἡ ῥητορική· ὅλον δὲ τῆς ῥητορικῆς τὸ δικανικὸν καὶ συμβουλευτικὸν καὶ πανηγυρικόν. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 63. Idem, in Hermog. Artem, ibid. t. V, p. 15 : οἱ δὲ Στωϊκοὶ ἀντίστροφον τῇ Διαλεκτικῇ αὐτὴν καλοῦσιν· οἱ δὲ περὶ Ἑρμαγόραν δύναμιν τοῦ εὖ λέγειν τὰ πολιτικὰ ζητήματα. Max. Planud. Rhetor. prolegom. ibid. p. 213 : οἱ δὲ Ἑρμαγόρειοι οὕτως· δύναμις περὶ λόγον, τέλος ἔχουσα τὸ πείθειν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ.

(233) Max. Planud. Schol. in Hermog. De Statibus : κατὰ μέντοι τὸν Ἑρμαγόραν Στάσις ἐστὶ, καθ' ἣν ἀντιλαμβανόμεθα τοῦ ὑποκειμένου πράγματος· διὰ δὲ τοῦ « Ἀντιλαμβανόμεθα » τὰ τῶν

quid esset *quæstio*, *ratio*, *judicatio*, *continens*, i. e. συνέχον vel firmamentum (234). Docuit esse quæstiones aut *in scripto*, aut *in non scripto*; in scripto esse de jure; in non scripto esse de re; illud *legale*, hoc *rationale* genus, i. e. νόμιμον et λογικόν, appellabat (235). Legales quæstiones has fecit : *scripti* et *voluntatis* (quam ipse vocabat κατὰ ῥητὸν καὶ ὑπεξαίρεσιν, i. e. dictum et exceptionem), *ratiocinativum*, *ambiguitatis*, *legum contrariarum* (236). Solus putavit *status rationales* esse quatuor : conjecturam, proprietatem, translationem, qualitatem (237). Hanc divisit *in appetenda* et *fugienda*, quæ pars erat deliberativa; *in personam* (pars ea ostendebatur *laudativa*); *in negotialem*, in qua de rebus ipsis quærebatur, remoto personarum complexu; *in juridicialem*, in qua fere eadem quærebantur;

ἀντιδίκων παρέστησε πρόσωπα. Rh. gr. Walz. t. V, p. 252. Cf. Anonym. De Statibus, ibid. p. 592; t. VII, p. 173.

(234) Quinctil. III, 11.

(235) Idem, ibid., 5.

(236) Idem, ibid., 6.

(237) Idem, ibid. 6. Cf. Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus : ἐκεῖνος (subintell. Ἑρμαγόρας) μὲν γὰρ Στάσιν ἔλεγε κοινὴν τὴν ποιότητα· τὰς δὲ λογικὰς εἴδη τῆς ποιότητος· ὥσπερ ἡμεῖς στοχασμοῦ εἴδη φαμὲν τὸ διπλοῦν καὶ ἁπλοῦν, ὡσαύτως καὶ ὅρον· ἀκριβέστερον δὲ Ἑρμογένης κοινὸν ὄνομα τὴν ποιότητα εἶπεν, τῶν κατὰ ποιότητα ἐξεταζομένων· ὡς γὰρ κοινὸν μὲν ὄνομα τὸ ὂν τῶν γενικοτάτων, γένη δὲ αὐτὰ τὰ δέκα· καὶ εἴδη οἷον ἄνθρωπος, δίπηχυ, τρίπηχυ, λευκὸν, δεξιὸν καὶ ἑξῆς· κύριον δὲ, οἷον Σωκράτης· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου· κοινὸν μὲν ἡ ποιότης· γένη δὲ ἀντίληψις, ἀντίστασις, καὶ ἑξῆς· κύρια δὲ ταῦτα, ὡς ἄτομα· ἄτομα γὰρ αἱ καθ' ἕκαστα Στάσεις κτλ. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 223.

sed certis destinatisque personis (238). Primus omnium instituit *translativam constitutionem* (239), cujus erat controversia, quum quæreretur aut quem, aut quicum, aut apud quem, aut apud quos, aut quo modo, aut quo jure, aut quo tempore agere oporteret; aut omnino aliquid de commutatione aut informatione actionis ageretur (240). Post Reprehensionem, degressionem; tum postremam conclusionem posuit. In hac degressione putabat oportere quamdam inferri orationem a causa atque a judicatione ipsa remotam, quæ aut sui laudem, aut adversarii vituperationem contineret, aut in aliam causam deduceret, ex qua conficeret aliquid confirmationis

(238) Quinctil. l. l., 6; statimque addit: « Nec me fallit, in primo Ciceronis Rhetorico aliam esse loci negotialis interpretationem, quum ita scriptum sit: — « Negotialis est, in qua quid juris ex civili more et æquitate sit, consideratur; cui diligentiæ præesse apud nos jurisconsulti existimantur.» — Sed quod ipsius de his libris judicium fuerit, supra dixi: sunt enim velut regestæ in hos commentarios quos adolescens deduxerat, scholæ; et si qua in his culpa, tradentis est; sive eum movit quod Hermagoras prima in hoc loco posuit exempla ex quæstionibus juris; sive quod Græci πραγματικούς vocant juris interpretes. »

(239) Cic. De Inv. I, 11: « Hujus constitutionis Hermagoras inventor esse existimatur, non quod non usi sint ea veteres oratores sæpe multi, sed quia non animadverterint artis scriptores eam superiores, nec retulerint in numerum constitutionum. Post autem ab hoc inventam multi reprehenderunt, quos non tam imprudentia falli putamus (res enim perspicua est), quam invidia atque obtrectatione quadam impediri.»

(240) Idem, ibid.

aut reprehensionis; non argumentando, sed augendo per quamdam amplificationem (241).

Hæc quidem pauciora sunt quam ut judicem de illo rhetore, qui multa composuerat (242). Ducibus tamen Cicerone et Quinctiliano, dicam in Rhetorica quam ex antiquis Artibus edidit, Hermagoram electas res collocasse ingeniose satis et diligenter; nonnihil quoque novi protulisse virum alioqui subtilem et in plurimis admirandum, tantum diligentiæ nimium sollicitæ, ut ipsa ejus reprehensio laude aliqua non indigna sit (243); cujus disciplina ad inveniendum expedita, etsi ornamenta non satis opima dicendi, tamen apta quædam et parata singulis causarum generibus argumenta tradebat (244).

Apollonius Molon, quum actor in veris causis scriptorque præstans, tum in notandis animadvertendisque vitiis, et instituendo docendoque prudentissimus (245), orationum in Curia græce

(241) Cic., ibid., 51.

(242) Quinctil. III, 5.

(243) Quinctil. III, 11.

(244) Cic. Brut. LXXVI: «C. Siciniusigitur, Q. Pompeii illius, qui censor fuit, ex filia nepos, quæstorius mortuus est, probabilis orator; jam vero etiam probatus, ex hac inopi ad ornandum, sed ad inveniendum expedita, Hermagoræ disciplina: ea dat rationes certas et præcepta dicendi; quæ si minorem habent apparatum, sunt enim exilia, tamen habent ordinem, et quasdam errare in dicendo non patientes vias.» Cf. ibid. LXXVIII.

(245) Cic., ibid. XCI, ubi hæc de semetipso narrat: «Is dedit operam, si modo id consequi potuit, ut nimis redundantes nos, et superfluentes juvenili quadam dicendi im-

habendarum princeps exstitit, primusque exterarum gentium sine interprete in senatu auditus est (246). Hic, quum studia Ciceronis acuisset, id invitus effecit, ne quorum arma Romani vicerant, eorum ingenio vincerentur (247). Apollonii Cæsar quoque auditor fuit (248). Ex iis quæ de Rhetorica scripserat, nihil superest nisi σχήματος definitio (249).

punitate et licentia, reprimeret, et quasi extra ripas diffluentes coerceret. Ita recepi me biennio post, non modo exercitatior, sed prope mutatus.»

(246) Valer. Max. II, 2 : « Quis ergo huic consuetudini, qua nunc græcis actionibus aures curiæ exsurdantur, januam patefecit ? Ut opinor, Molo rhetor.... quem honorem non immerito cepit, quoniam summam vim romanæ eloquentiæ adjuverat. »

(247) Vell. Paterc. II, 34 ; Plutarch. in Cic. IV : λέγεται δὲ τὸν Απολλώνιον, οὐ συνιέντα τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, δεηθῆναι τοῦ Κικέρωνος Ἑλληνιστὶ μελετῆσαι· τὸν δ' ὑπακοῦσαι προθύμως, οἰόμενον οὕτως ἔσεσθαι βελτίονα τὴν ἐπανόρθωσιν· ἐπεὶ δ' ἐμελέτησε, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκπεπλῆχθαι καὶ διαμιλλᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἐπαίνοις, τὸν δ' Ἀπολλώνιον οὔτ' ἀκροώμενον αὐτοῦ διαχυθῆναι, καὶ παυσαμένου σύννουν καθέζεσθαι πολὺν χρόνον· ἀχθομένου δὲ τοῦ Κικέρωνος, εἰπεῖν· « Σὲ μέν, ὦ Κικέρων, ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, τῆς δ' Ἑλλάδος οἰκτείρω τὴν τύχην, ὁρῶν, ἃ μόνα τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, καὶ ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σοῦ προσγενόμενα, παιδείαν τε καὶ λόγον. »

(248) Sueton. in Cæs. IV : « Cæterum, composita seditione civili, Cornelium Dolabellam, consularem et triumphalem virum, repetundarum postulavit ; absolutoque, Rhodum secedere statuit, et ad declinandam invidiam, et ut per otium ac requiem Apollonio Moloni, clarissimo tunc dicendi magistro, operam daret. »

(249) Phœbammon, De Figur., in Rh. gr. Walz. t. VIII, p. 494:

Doctrina commendabilem fuisse Gorgiam Atheniensem inde colligimus, quod Tullius eo magistro uti in declamando voluerit filium, qui non parum se profecisse declaravit; quum a docente, propter ejus dissolutiores mores, dicedere jussus est (250). Prorsus interiisset liber quem *de Schematibus* scripsit Gorgias, nisi eum vertisset P. Rutilius Lupus. Dolendum est profecto clarorum oratorum fragmenta non jam exstare, nisi latine: id tamen hæc interpretatio habet commodi, quod nusquam alibi reperienda exempla suppeditat, sumta e scriptoribus qui omnino vel

Ἀθηναῖος δὲ ὁ Ναυκρατίτης καὶ Ἀπολλώνιος ὁ ἐπικληθεὶς Μόλων ὡρίσαντο οὕτω· σχῆμά ἐστι μεταβολὴ εἰς ἡδονὴν ἐξάγουσα τὴν ἀκοήν. Appollonii dictum laudat Cic., De Inv. I, 55: « Commotis autem animis diutius in conquestione morari non oportebit. Quemadmodum enim dixit rhetor Apollonius: Lacryma nihil citius arescit. »

(250) Cic. Epist. ad Famil. XVI, 21: « Multum etiam mecum est Epicrates, princeps Atheniensium, et Leonides, et horum cæteri similes: τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. De Gorgia autem quod mihi scribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis; sed omnia postposui, dummodo præceptis patris parerem. Διαῤῥήδην enim scripserat, ut eum dimitterem statim. Tergiversari nolui, ne mea nimia σπουδή suspicionem ei aliquam importaret. Deinde illud etiam mihi succurrebat, grave esse me de judicio patris judicare. » Causam demissionis docet Plutarch. in Cic. XXIV: Γοργίαν δὲ, τὸν ῥήτορα, αἰτιώμενος εἰς ἡδονὰς καὶ πότους προάγειν τὸ μειράκιον, ἀπελαύνει τῆς συνουσίας αὐτοῦ. Non vanas fuisse has Ciceronis suspiciones arguunt quæ tradit Plinius, H. N. XIV, cap. ult.: « Tergilla Ciceroni M. F. binos congios simul haurire solitum ipsi objicit, Marcoque Agrippæ a temulento scyphum impactum. »

magna ex parte interciderunt; Cleocharem (251) dico, Charisium (252), Daphnidem (253), Demetrium Phalereum (254), Democharem (255), Hegesiam (256), Hyperidem (257), Isidorum (258), Lyconem (259), Myronem (260), Pytheam (261), Sosicratem (262), Stratoclem (263).

Nihil est quod referam de Castore quem alii Massiliensem, Rhodium alii fuisse tradunt (264); nisi eum scripsisse de Rhetorica, de argumentis, de facultate persuadendi (265).

Dum Grammaticæ studia Alexandriæ florebant, ibi Agatharchidas fere solus Rhetoricæ curam habebat (266) : in Græcia, gram-

(251) Lib. I, § 2, p. 5; § 10, p. 35, ed. Ruhnk.

(252) Lib. I, § 10, p. 37; Lib. II, § 6, p. 95; § 16, p. 125.

(253) Lib. I, § 15, p. 52.

(254) Lib. I, § 1, p. 4; Lib. II, § 16, p. 128-129.

(255) Lib. I, § 2, p. 7; § 20, p. 66.

(256) Lib. I, § 7, p. 25; § 11, p. 41; Lib. II, § 2, p. 77; § 10, p. 119.

(257) Lib. I, § 4, p. 15; § 19, p. 63; Lib. II, § 2, p. 79; ibid. § 6, p. 92; § 9, p. 115; § 11, p. 120; § 17, p. 130.

(258) Lib. II, §. 16, p. 127-128.

(259) Ibid. § 7, p. 99-100.

(260) Lib. I, § 20, p. 66; Lib. II, § 1, p. 73.

(261) Lib. I, § 11, p. 40; § 14, p. 49-51.

(262) Lib. I, § 8, p. 30; Lib. II, § 13, p. 122.

(263) Lib. I, § 9, p. 32; Lib. II, § 20, p. 135.

(264) Cf. Fabr. Bibl. Gr. VI, p. 126, Harles; Heyne, de Castoris Epochis, in Comment. Societ. Gœtting. I, p. 67.

(265) Suidas, in voc. Κάστωρ. Eudoc., p. 268.

(266) Photius, Bibl. Cod. CCXIII : τούτῳ πατρὶς μὲν ἡ Κνίδος ἦν· ἡ δὲ τέχνη γραμματικὸν ἐπεδείκνυτο. . . . Ἔστι δὲ ἐξ ὧν τὸν

maticis rebus fere nullam, multam autem Rhetoricæ operam tribuebant Academici et Epicurei,

ἄνδρα, τοὺς λόγους αὐτοῦ διελθόντες, ἐπέγνωμεν, μεγαλοπρεπής τε καὶ γνωμολογικός· καὶ τῷ μὲν τοῦ λόγου μεγέθει καὶ ἀξιώματι, τῶν ἄλλων μᾶλλον χαίρων.... Τὸ μὲν ἡδὺ καὶ κηλοῦν, καὶ τὴν ψυχὴν διαχέον, λεληθότως δι' ὅλου κατασπείρει τοῦ γράμματος· εἰς τροπὴν δὲ ὅτε (alii ὅτι) παρενήνεκται, οὐδεμίαν λύπην δηλοῦσαν ἀφίησι. Ποιεῖ δὲ αὐτῷ τοῦτο μάλιστα, οὐχὶ ἡ τῶν λέξεων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μεταβολὴ, ἀλλ' ἡ ἀπὸ πραγμάτων ἑτέρων εἰς ἕτερα, μετά τινος σοφῆς καὶ ἠρεμαίας μεταχειρίσεως, μετάβασίς τε καὶ μετατροπή. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀντιλαβεῖν μὲν ὄνομα ῥήματος, ἀμεῖψαι δὲ τὸ ῥῆμα εἰς ὄνομα· καὶ λῦσαι μὲν λέξεις εἰς λόγους, συναγαγεῖν δὲ λόγον εἰς τύπον ὀνόματος, οὐδενὸς ἀνεπιτηδειότερος ὧν ἴσμεν. Καὶ ζηλωτὴς μέν ἐστι Θουκυδίδου, ἔν τε τῇ τῶν δημηγοριῶν διασκευῇ καὶ δαψιλείᾳ· τῷ μεγαλείῳ δὲ μὴ δευτερεύων τοῦ λόγου, τῷ σαφεῖ παρελαύνει τὸν ἄνδρα. Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ τοιοῦτος, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ἔχων κλέος. Εἰ δὲ καὶ τὸ τῆς ῥητορικῆς ἐπώνυμον αὐτῷ ἡ μὴ νήφουσα ψῆφος οὐκ ἐπέθετο· ἀλλὰ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ οὐδὲν ἐλάττων τῶν γραμματικῶν, οὐ δεύτερος ἢ τῶν ῥητόρων, δι' ὧν καὶ διδάσκει καὶ γράφει, καταφαίνεσθαι. Similia de Thucydide præbet Dionys. Halic. Thucyd. jud. XXIV : καὶ τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνοματικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν. Cf. Epist. II ad Ammæum, § II, ubi pro vulgata lectione ὀνομαστικῶς, posui ὀνοματικῶς. Aliud enim ὀνομαστικός, aliud ὀνοματικός: illud dicitur de casu recto, hoc de certa classe nominum; Schæfer. ad. Gregor. Corinth. p. 698; Sylburg. ad Dionys. Halic. de Compos. Verbor. cap. II, p. 21, ed. Schæf. Ernesti., Lexic. Technol. gr. Rh. p. 231, docet λέξιν ὀνομαστικήν (leg. ὀνοματικήν) dici de verbis quæ participiis, pronominibus etc. conficiuntur, τὴν ἀπὸ τῶν ῥημάτων εἰς ὀνόματα πεποιημένην, vocabula a nomine vel verbo flexa, adeoque quodammodo nova et insolentia. Rem exemplis explanat Dionys. Halic. Epist. II, ad Ammæum, § V-VI.

Quod adtinet ad λῦσαι μὲν λέξεις εἰς λόγους, συναγαγεῖν δὲ λό-

apud quos oratoriam artem lacessere tamquam patrii moris erat.

Charmidam (267), Academicorum exemplo, in oppugnanda Rhetorica laureolam quæsivisse testis est memorabilis illa rixa ejus cum Menedemo (268). Quum Rhetoricæ doctores vim rerum maximarum arte sua complecti gloriarentur, contendebat Charmidas, abundanti doctrina et quadam

γον εἰς τύπον ὀνόματος, Aristot. Rhet. III, 6, τῷ ὀνόματι opponit τὸν λόγον, h. e., definitionem, sive circumscriptionem loco nominis : εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε· τὸ λόγῳ χρῆσθαι ἀντ' ὀνόματος, οἷον· μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. Εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. Καὶ ἐὰν αἰσχρὸν, ἢ ἀπρεπές· ἐὰν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ᾖ αἰσχρὸν, τοὔνομα λέγειν· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὀνόματι, τὸν λόγον. Cui rei lumen admovent verba Auctor. Prolegom. in Hermog. Rhet. : ἰστέον ὅτι πάντα τὰ ὄντα ἢ διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνονται ἢ διὰ πλειόνων· καὶ ὅτε μὲν διὰ μιᾶς, ἀκούει τὸ τοιοῦτο ὄνομα· ὅτε δὲ διὰ πλειόνων, ἀκούει τὸ τοιοῦτο λόγος. Rh. gr. Walz. T. IV, p. 17. Exempla suppeditat Dionys. Halic. l, l. § IV.

(267) Χαρμίδας dicitur apud Græcos; Sext. Empir. Pyrrhon. Hypotypos. I, cap. 33, p. 56, ed. Fabr. : τρίτη δὲ καὶ νέα (subintell. Ἀκαδημία), ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον· ἔνιοι δὲ καὶ τετάρτην προστιθέασι τῶν περὶ Φίλωνα καὶ Χαρμίδαν. Idem, Adv. Mathem. II, p. 292, ed. Fabr. : Οἱ δὲ περὶ τὸν Κριτόλαον καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἐν οἷς ἐστι Κλειτόμαχος καὶ Χαρμίδας, εἰώθασι κτλ. Euseb. Præparat. Evangel. XIV, 4, post commemoratas tres Academiæ successiones addit : ἔνιοι δὲ καὶ τετάρτην προστιθέασι, τὴν τῶν περὶ Φίλωνα καὶ Χαρμίδαν· τινὲς δὲ καὶ πέμπτην καταλέγουσι, τὴν τῶν περὶ Ἀντίοχον. *Charmadas* autem vocatur apud Cic. De Orat. I, 18, 20; Orat. XVI; Academic. I, lib. II, 6. De Charmida, cf. Fab. Bibl. Gr. III, p. 167, Harles.

(268) Cf. Cic. De Orat. I, 18-20.

incredibili varietate rerum et copia, omnes partes illius prudentiæ quæ versaretur in perspiciendis rationibus constituendarum et regendarum rerum publicarum petendas esse a philosophia (269); Rhetorum vero libros nugis esse refertos. Quæ disserit, ut ostendat ne vix quidem ipsam dicendi rationem eos attigisse, illa viam præmuniunt iis quæ in sophistas scripsit Philodemus.

De Philodemi rhetoricis libris.

Nunc mihi declarandum id cujus causa hæc dissertatio instituta est; nimirum qualis, Nostri ætate, fuerit *Sophistica*, quinam tunc *Sophistæ* dicendi fuerint.

Ex quo Eloquentiæ studium invasit populos Asiæ, Rhodiosque et aliarum insularum cives; etsi, deficientibus litterarum monumentis, nihil adseverare liceat, tamen Oratores a Cicerone commemoratos, non tam oratores fuisse quam declamatores, inde ab Hegesia, satis veri simile esse dicam. Illud certe constat, Hegesiam apud veteres *sophistam* nominari (270). Philodemi

(269) Cic. Ibid.

(270) Dionys. Halic. De Compos. Verbor. XVIII, p. 244-246, ed. Schæf.: ὧν ἐστι πρῶτός τε καὶ τελευταῖος καὶ μέσος ὁ Μάγνης σοφιστὴς Ἡγησίας. Ibid. p. 248: τί δὲ ὁ λαμβάνει πρᾶγμα ὁ σοφιστής; τοιόνδε· Ἀλέξανδρος, πολιορκῶν κτλ. Quam ob rem in numero sophistarum Hegesiam habuerit Dionys., declarant quæ dicit l. l. p. 256: οὕτως εὐγενῶς ἅμα καὶ δεινῶς πάθη λέγεσθαι προσῆκεν ὑπ' ἀνδρῶν φρόνημα καὶ νοῦν ἐχόντων· ὡς δὲ ὁ

tempore (271), antiqua eloquentia, in dies magis despecta, omnino perierat: cujus in locum successit alia dicendi facultas, intolerabili se jactans fastu. Attica musa e civitatibus expulsa, nova musa e Phrygiæ speluncis nuperrime exorta dignitates omnes, urbiumque magistratus ad se rapiebat (272); adeo ut, ea ætate, *Sophistica* dicta fuerit illa theatralis et imperita eloquentia. Hujus fautores et sectatores appellabantur *sophistæ* (273), qui iidem fere atque rhetores fuisse videntur. Ex iis enim quæ de Apollonio Molone feruntur (274), conjicere possumus Rhe-

Μάγνης εἴρηκεν, ὡς ὑπὸ γυναικῶν ἢ κατεαγότων ἀνθρώπων λέγοιτ' ἄν, καὶ οὐδὲ τούτων μετὰ σπουδῆς, ἀλλ' ἐπὶ χλευασμῷ καὶ καταγέλωτι.

(271) Cicero, tempore suo, Romæ Philodemum floruisse docet, De Finib. II, 35; Orat. in L. Pison. 28. Nostrum audiverat vel legerat Dionys. Halic. qui Romam venit, quum Cæsar Augustus, nuper devicto et sublato Antonio, solus rebus romanis præesset; namque, omisso nomine, ab eo mutuatus est verba Hieronymi de Isocrate. Cf. Philod. Rhet. n° 1007, col. XVII-XIX; Dionys. in Isocr. XIII; adeo ut quæ Dionysius de oratoribus ætatis suæ tradit in Commentar. De Orat. Antiq. I, ea de oratoribus Philodemi æquævis intelligi possint.

(272) Dionys. Halic. Commentar. De Antiq. Orat. I; Cic. Orat. VIII: « Caria, et Phrygia, et Mysia, quod minime politæ minimeque elegantes sunt, adsciverunt aptum suis auribus opimum quoddam et tanquam adipale dictionis genus, etc. »

(273) Inter sophistas hujus ætatis libenter annumeraverim Rhodios et Asianos oratores quorum memini, p. XXIX-XXX.

(274) Cic. Brut. XCI.

toricæ magistros tunc temporis eloquentiam tractasse : idem de Hermagora, Atheniensique Gorgia probabilibus conjecturis colligitur (275). Quod ad Rhetoricam adtinet, eam, Hermagora duce, novam ingressam esse viam monuimus; vel potius, exuta philosophicæ disciplinæ forma, in subtiles difficilesque argutias abiisse. Quæ ex conjectura, vel adjuvantibus Tullii Quinctilianique verbis, hac de re assequebamur; ea nunc, repertis Philodemi libris, valida tandem ratione obfirmantur: quamquam dolendum solitos fuisse Epicureos adversarios suos, suppresso nomine, lacessere. Quo fit ut, expleta pæne lacuna aliquot annorum in litterarum græcarum historia, sophistæ quorum doctrina traditur et impugnatur, in tenebris tamen usque delitescant.

Præter odium quo disciplinas artesque omnes Epicurus prosecutus est (276), compertum habe-

(275) Hermagoram oratorem citat Senec. Controv. II, 9; III, 20; V, 30. Posidonium contra hunc disserentem Rhodi audivit Pompeius, Plutarch. in Pomp. XLII : ἐν δὲ Ῥόδῳ γενόμενος πάντων μὲν ἠκροάσατο τῶν σοφιστῶν, καὶ δωρεὰν ἑκάστῳ τάλαντον ἔδωκε. Ποσειδώνιος δὲ καὶ τὴν ἀκρόασιν ἀνέγραψεν, ἣν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἑρμαγόραν τὸν ῥήτορα περὶ τῆς καθ' ὅλου ζητήσεως ἀντιταξάμενος. Gorgiæ declamationes laudat Senec. Controv. I, 4. De ejusdem libro περὶ τῶν Ἀθήνησιν ἑταιρίδων cf. Athen. XIII, p. 567, 583, 596; quamquam hunc fortasse diversum esse a rhetore censet Ruhnk. in præf. Rutil. Lup. p. XI. Gorgiæ rhetori adscribuntur *Helenæ Encomium* et *Palamedis Apologia*.

(276) Cf. de Rhetorica apud Epicureos, p. LXXVII-LXXXIII.

mus inter ejusdem effata de sapiente hæc recenseri : οὐδὲ ῥητορεύσειν καλῶς... οὐδὲ πολιτεύσεσθαι (277). Mortuo Epicuro, idem Rhetoricæ contemptus, eadem rerum publicarum negligentia (278) fuit apud ejus discipulos quorum nullus id commisisset, ut a magistri sui placitis descisceret (279). Hac religione ductus, Philodemus sophistas aggressus est, qui juvenes ad capessendas res publicas adhortabantur.

Nostri enim argumenta ostendunt sophistas

(277) Diog. Laert. Lib. X, 118-119.

(278) Cic. De Orat. III, 17 : « Fuerunt etiam alia genera philosophorum. . . . Ex illis autem quæ remanent, ea philosophia quæ suscepit patrocinium voluptatis, etsi cui vera videatur, procul abest tamen ab eo viro quem quærimus, et quem auctorem publici consilii et regendæ civitatis ducem, et sententiæ atque eloquentiæ principem in senatu, in populo, in causis publicis esse volumus. Nec ulla tamen ei philosophiæ fiet injuria a nobis : non enim repelletur inde, quo aggredi cupiet ; sed in hortulis quiescet suis, ubi vult ; ubi etiam recubans molliter et delicate, nos avocat a rostris, a judiciis, a curia, fortasse sapienter, hac præsertim republica. »

(279) Diog. Laert. l. l., 9 : οἵ τε γνώριμοι πάντες ταῖς δογματικαῖς αὐτοῦ σειρῆσι προσκατασχεθέντες. Aldobrandin. vertit : « Tum discipuli omnes illius decretis quasi detenti catenis, » perinde ac si legisset σειραῖς. Senec. Epist. XXXIII : « Apud istos (subintell. Epicureos) quidquid dicit Hermarchus, quidquid Metrodorus, ad unum refertur : omnia quæ quisquam in illo contubernio locutus est, unius ductu et auspiciis dicta sunt. » Numenius in Euseb. Præparat. Evangel. XIV, 5 : οἱ Ἐπικούρειοι. . . ἐν οὐδενὶ μὲν ὤφθησαν Ἐπικούρῳ ἐναντία θέμενοι οὐδαμῶς. Ὁμολογήσαντες δὲ εἶναι Σόφῳ συνδεδογμένοι, καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο ἀπέλαυσαν τῆς προσρήσεως εἰκότως· ὑπῆρξέ τε ἐκ τούτου ἐπὶ πλεῖστον τοῖς μετέπειτα Ἐπικουρείοις, μηδ᾽ αὐτοῖς εἰπεῖν

Rhetoricam magnis extollere laudibus; dictitantes illos qui arti suæ se darent non ita multo post rei publicæ bene gerendæ aptissimos fieri. Quorum vanitatem fallaciamque res ipsa manifestam faciebat; quando multi qui, pecunia insumta, sophistas audierant declamantes, non ideo perite magis causam orabant, concionemve habebant ad populum (280). Politica enim facultas, Philodemi sententia, non ea est quæ per Rhetoricam comparetur (281). Quod si contemnendi illi nugatores in suis *Technis* nonnunquam iisdem nominibus utuntur quibus viri politici; minime tamen politicæ facultatis effectrix habenda est Sophistica (282). Rhetores sycophantis annumerat,

πω ἐναντίον οὔτε ἀλλήλοις, οὔτε Ἐπικούρῳ μηδὲν εἰς μηδὲν, ὅτου καὶ μνησθῆναι ἄξιον· ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς παρανόμημα, μᾶλλον δὲ ἀσέβημα, καὶ κατέγνωσται τὸ καινοτομηθέν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς οὐδὲ τολμᾷ. Κατὰ πολλὴν δὲ εἰρήνην αὐτοῖς ἠρεμεῖ τὰ δόγματα, ὑπὸ τῆς ἐν ἀλλήλοις αἰεί ποτε συμφωνίας· ἔοικέ τε ἡ Ἐπικούρου διατριβὴ πολιτείᾳ τινὶ ἀληθεῖ, ἀστασιαστοτάτῃ, κοινὸν ἕνα νοῦν, μίαν γνώμην ἐχούσῃ· ἀφ' ἧς ἦσαν, καί εἰσι, καὶ, ὡς ἔοικεν, ἔσονται φιλακόλουθοι. Themist. Orat. XXIII, p. 287, ed. Petav. Paris. 1684 : καὶ ἄλλῳ δὴ φιλοσόφῳ ἄλλοι νόμοι εἰσὶν, ὁπόσους συνέγραψεν ὁ ἀρχηγέτης τῶν λόγων, οὓς διώκει τε καὶ προὐστήσασο.... Ὅτῳ δὲ μέλει ὁ κῆπος, ὁπόσους Ἐπίκουρος ὁ Νεοκλέους· καθάπερ Σόλωνι μὲν τῷ Ἀθηναίῳ· Λυκούργῳ δὲ τῷ Σπαρτιάτῃ κτλ. Ubi Petav. : « Scribe Σόλωνος et Λυκούργου, ut νόμοι subaudiantur. » Quem secutus est G. Dindorf. p. 347.

(280) Cf. Philodemi Rhetor. Neapoli editam anno 1832, col. III. (Hic liber, in annotat. quæ sequuntur, littera A designatur).

(281) Ibid. col. VII.

(282) Ibid. col. XII.

ut qui bonos cives calumniis perdere conarentur (283); minimeque audiendos esse dicit eos qui, ut fucum facerent, jactitabant colendam accurate Rhetoricam ; ideo quod ingentes divitias sophistæ sibi comparabant. Immo ejusmodi pecunias non minus respuendas esse censet quam fraudatorum et meretricum quæstus, paupertatemque opibus per tales artes congestis multo magis anteponendam (284). Præterea, ars rhetorum, quæ Justi et Honesti notiones non tradebat, in causa erat cur in judiciis et concionibus plura acciderent naufragia quam apud Caphareum (285): unde colligit necesse esse eum qui bonus politicus evadere studet, habere æquitatem, benignitatem, affectuum moderationes, prudentiam, atque in eo conspirare naturam, institutionem, solertiam (286). Si quis sic fuerit compositus, eum nihil movebunt rhetores justa vel injusta ex opinione vulgi definientes, acriterque contendentes civitatibus administrandis philosophos nequaquam esse idoneos (287).

Rem ita se habere demonstrant quæ efficit po-

(283) Cf. Philodemi Rhetor. Neapoli editam anno 1835, col. V. (Hic liber, in annotat. quæ sequuntur, littera B designatur.)

(284) Ibid. col. VI.

(285) Ibid. col. XXV. Adludit ad Eubœæ promontorium, de quo cf. Virgil. Æneid. XI, v. 256-260; Propert. lib. III, Eleg. VII, v. 39-40; Walpole Travels, p. 286, etc.

(286) A, col. XV et XVI.

(287) B, col. XIV et XVI.

litica facultas. Hæc enim, per se minime utilis, cum honestate est conjungenda, ut multa et magna conferre queat. Quod assequi nunquam poterimus, nisi in dijudicandis justis vel injustis, honestis vel turpibus, utilibus vel inutilibus, a vulgi opinione discedamus (288).

Duces igitur eligat vir politicus philosophos adeo amantes veritatis, ut privatam utilitatem communi bono posthabeant : a se procul amoveat rhetores nihil ad veritatem loquentes, dum opes honoresque obtineant (289). Quo modo enim quidquam in concionibus publicis aut in judiciis recte facere possent sophistæ quibus præcipua cura est, ne dicendi forma audientes offendant (290), conjunctionesque et omnia orationis ornamenta attente sectantur, rerum parum studiosi (291). Qui autem philosophiæ incumbit, is consequitur non solum facultatem honesta et utilia persuadendi; sed etiam usum omnium rerum, quæ ad bene vivendum conferunt (292).

Hæc sparsa per duo volumina collegi, ut unum veluti sub aspectum venirent. Similiter sophistas ætatis suæ Noster carpit, minus quidem φιλοσοφικῶς, magis vero τεχνικῶς, in libro quem nunc publici juris facio. Nisi mea me fallit opinio, e

(288) B, col. XX-XXVIII.
(289) Ibid., col. VII et VIII.
(290) A, col. V.
(291) Ibid., et col. VI.
(292) B, col. XXXII.

primis hujus libri columnis conjicere possumus, id quod de Epicuro scripsit Gassendi. (293), non veram et germanam Rhetoricam, sed assentatricem et sophisticam impugnare Philodemum. Distinctione enim adhibita, τέχνην a ῥητορικαῖς διατριϐαῖς secernere videtur : priorem Eloquentiæ prodesse, alteras plerumque in nugas evadere dicit. Quæ conjectura eo probabilior est, quod Noster declarat se antea tradidisse oratori arte minime opus esse ; nunc artem multum valere profitetur (294). Hoc confirmant quæ addit irridens sophistas, qui viros suapte natura eloquentes laudibus efferebant (295). Id tamen inficias haud iverim hunc docere, utpote decebat Epicureum, utilitatem Rhetoricæ in eo præcipue sitam esse, quod dicenti adminicula suppeditet, ut recta oratione utatur (296); unde manifesta fit vanitas eorum qui jactitabant contineri in suis Diatribis præcepta de omni argumento optime tractando (297), quum tanta facultas nemini concessa fuerit (298).

His constitutis, pergit ad propositum, sophi-

(293) De Vita Epicuri, etc., lib. VIII, 9.

(294) Cf. Philodemi Rhetor. cui, in volum. Herculanens. Oxonii editis, inscribitur Numerus 1007, col. II. (Hic liber, in annotat. quæ sequuntur, littera C designatur).

(295) C, col. VIII.

(296) Ibid., col. V.

(297) Ibid., col. IX.

(298) Ibid., col. XII.

starumque leges de orationis partibus expendit. Ab Actione incipiens narrat quænam apud Græcos fuerit statim ab ortu; quo modo Tragœdia et Comœdia primum circumscripta, paulatim recepta fuerit in Rhetoricam; qualis singulas ætates, singulas vitæ conditiones deceat; ibique obiter Hieronymi et Demetrii Phalerei de Isocratis orationibus Actioni parum accommodatis judicium commemorans, ostendit quam hac in re futiles essent sophistæ (299). Eosdem subinde exagitat, qui, quum sibi civilem prudentiam arrogarent, vana effutiebant præcepta de exordio et narratione, de argumentis et epilogo, de fine Rhetoricæ (300); contenditque judiciale et deliberativum genus sophistis merito abjudicari, nihili autem facienda esse quæ de demonstrativo constituerant; immo damna afferre, quum in laudationibus Clytæmnestram et Paridem Penelopæ Hectorique anteponerent. Addit eos, dum popularem auram aucuparentur et amori quæstus, aut ostentationi omnia posthaberent, in tantam contemptionem venisse, ut nemo iis, vel dicentibus vera, fidem jam adhiberet (301). Hæc Nostro viam aperiunt, ut colligat ea quæ sophistæ partes documentaque Rhetoricæ appellabant, sive falsa esse, sive nihil utilitatis habere; adeo ut artis suæ immodici jactatores,

(299) C, col. XII-XXI.
(300) Ibid., col. XXI-XXXI.
(301) Ibid., col. XXXI-XLII.

in pollicitationibus claudicantes deprehendantur (302).

Philodemum adversus sophistas scribentem multa exacuebant. Epicuri enim in hortis educatus (303) odium velut hereditarium in cæteros philosophos conceperat, maximeque in Stoicos qui summo studio Rhetoricam discebant et docebant. Quum vero sophistæ, Stoicorum vestigiis ingressi, juvenibus ante omnia suaderent, ut ad rem publicam accederent, inde illa exarsit ira Epicureorum contraria docentium (304); præter quam quod, extincta libertate, declamatores Eloquentiam adduxerant in nugas omnibus recti

(302) C, col. XLIII-XLIV.

(303) Diog. Laert. X, 10: καὶ χαλεπωτάτων δὲ καιρῶν κατασχόντων τηνικαῦτα τὴν Ἑλλάδα, αὐτόθι καταβιῶναι, δὶς ἢ καὶ τρὶς ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν Ἰωνίαν τόπους διαδραμόντα πρὸς τοὺς φίλους, οἳ καὶ πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο, καὶ συνεβίουν αὐτῷ ἐν τῷ κήπῳ, καθά φησιν καὶ Ἀπολλόδωρος· ὃν καὶ ὀγδοήκοντα μνῶν πρίασθαι. Hujus horti meminit Plin. H. N. lib. XIX, 4. Inde Epicurei οἱ ἀπὸ τῶν κήπων dicuntur a Sexto Empirico, Adv. Mathem. IX, p. 566, ed. Fabr.: καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰωνίας, Σωκράτης τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τάχα δὲ οἱ ἀπὸ τῶν κήπων, ὡς αἱ ῥηταὶ τοῦ Ἐπικούρου λέξεις μαρτυροῦσι, Θεὸν ἀπολείπουσιν. Themistius pro Epicureo philosopho usurpavit: ὅτῳ μέλει ὁ κῆπος. Cf. not. 279.

(304) Senec. De otio sapient. XXX: « Duæ maximæ in hac re dissident sectæ, Epicureorum et Stoicorum; sed utraque ad otium diversa via mittit. Epicurus ait: Non accedet ad rempublicam sapiens, nisi si quid intervenerit. Zeno ait: Accedat ad rempublicam, nisi si quid impedierit. Alter otium ex proposito petit, alter ex causa. Causa autem illa late patet; si respublica corruptior est, quam ut adjuvari possit,

judicii viris despicatissimas, in primis autem Epicureis qui, sanæ orationis ornamentorum contemptores, pigmenta quisquiliasque Asianorum non poterant non aspernari.

Id quoque notatu dignum, in ætatis suæ sophistas Philodemum conari convertere tela quibus æquævos Plato confoderat. In quod studium Nostrum fortasse provocavit parum honesta rivalitas. Acerrimus enim vindex magistri sui, qui famam Platonis obliquo limaverat oculo (305), gloriosum id sibi futurum esse credidit, si ostenderet Epicuri hortulis non minus quam Academia sophistas excludi; suamque sectam, etsi eloquentiam dedignabatur, tantum valere quantum Socraticos ad spurias malasque artes refellendas. Hoc mihi videtur eo veri similius, quod Philodemum legenti in mentem sæpius venit iisdem fere argumentis uti, quibus Plato. Dicendi autem genere Noster se gerit Platoni prorsus

si occupata est malis: non nitetur sapiens in supervacuum, nec se nihil profuturus impendet. » Arrian. in Epictet. dissertat. III, 7: ἐπινοεῖς Ἐπικουρείων πόλιν· ἐγὼ οὐ γαμῶ· οὐδ' ἐγώ· οὐ γὰρ γαμητέον· ἀλλ' οὐδὲ παιδοποιητέον· ἀλλ' οὐδὲ πολιτευτέον. Τί οὖν γένηται; Πόθεν οἱ πολῖται; Τίς αὐτοὺς παιδεύσει; Τίς ἐφήϐαρχος; Τίς γυμνασίαρχος; Cic. Epistol. Famil. VII, 12; « mirabar, quid esset quod tu mihi litteras mittere intermisisses. Indicavit mihi Pansa meus, Epicureum te esse factum. O castra præclara! ... Quid porro fiet populo Ulubrano, si tu statueris πολιτεύεσθαι non oportere? »

(305) Sext. Empiric. Adv. Mathem. I, p. 215, ed. Fabr.: τάχα δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς ὁμοίους δυσμένειαν πολυμαθεῖς γεγονότας.

dissimilem; quippe qui exilis, jejunus, inelegans fecisse satis arbitretur, si modo non offendat oratio sua, et verbis complectatur quod vult. Apud eum huc et illuc occurrunt verba poeticum nescio quid redolentia, ex quibus Epigrammatum Auctorem facile agnoscas; plerumque tamen est valde frigidus, de quo haud immerito dixeris, id quod Tullius de T. Albutio : « perfectus Epicureus evaserat, minime aptum ad dicendum genus (306). » Ad summam, hunc libenter contulerim cum Sexto Empirico de Grammatica et Rhetorica declamitante : uterque enim in argumentando perpugnax, eadem fere apud utrumque orationis siccitas (307).

(306) Cic. Brut. XXXV.

(307) Hæc sunt quæ de Philodemi rhetorica disciplina mihi satis probabilia videntur; intereadum editis libris nonnihil luminis afferant qui supersunt vulgandi. Nunc dicendum esset quonam ordine libros suos de Arte oratoria Nostrum disposuisse censeam. Hac autem de re tum demum certum erit judicium, quando in publicæ lucis usuram venerint volumina omnia quæ de Rhetorica condidit. Quum vero tria tantummodo habuerim, imprudenter rem facerem, si nullus dubitarem suum definire locum singulis partibus ædificii, quod adhuc non prorsus e ruderibus eruitur.

NOTITIA

DE

PHILODEMO

ET

HERCULANENSIBUS VOLUMINIBUS.

Philodemus noster (1) inter Epicureos præclarus, poetaque non ignobilis, Gadareus (2) erat. Romam venit, ubi floruit eodem tempore quo Tullius. Multa scripserat (3), e quibus nihil aliud

(1) Hujus de patria, ætate, disciplina scriptisque fuse et erudite disputavit Car. Rosinius, præfat. ad Libr. De Musica, p. 1 sqq.; ubi præter Epicureum commemorat Philodemum Pythagoreum, Locris in magna Græcia natum; tertium Opunte in germana Græcia; quartum Lampsaco oriundum. Inter recentiores, Nostri meminerunt Turneb. Advers. XXI, 15; Menag. in Diog. Laert. X, 3; Jonsius, Hist. philosoph. II, 18; Reisk., Notitia poetarum Anthologicorum, quæ extat in edita ab eo Anthologia Cephalæ; Sam. Petit. Obs. I, 9; Dan. Heinsius, De Satira Horatiana; Fabric. Bib. gr. III, p. 609, Harl.; Chardon de la Rochette, Mélanges, t. I, p. 196, etc.

(2) Strab. XVI: ἐκ δὲ τῶν Γαδάρων Φιλόδημός τε ὁ Ἐπικούρειος γεγονὼς, καὶ Μελέαγρος, καὶ Μένιππος ὁ Σπουδογελοῖος, καὶ Θεόδωρος ὁ καθ' ἡμᾶς ῥήτωρ, p. 522, ed. Casaub. 1587.

(3) Philodemi citat opus Athen. X, p. 445, A: ὥς φησι Φιλόδημος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ῥόδῳ Σμινθίων. Aliter hujus operis auctorem appellat, III, p. 74, F: Φιλόμνηστος δ' ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ῥοδίῳ Σμινθείων φησὶν κτλ. Nihil habemus unde pronuntietur utra

quam Epigrammata supererant (4); quum reperta fuerunt Volumina Herculanensia (5). Quo tempore, quibus rerum vicibus, qua ratione, quo accurante subinde in lucem emissa fuerint usque ad annum 1827, studiose indagatus est et dili-

lectio sit verior. Scripsit quoque τὴν τῶν φιλοσόφων σύνταξιν, Diog. Laert. X, 3. S. Ambros. Epistol. Classis I, epist. LXIII, p. 1026, ed. Benedict. ann. 1690, pro *Philodemus* dixit *Philomarus* (Harles perperam, in Fabr. Bibl. gr. : Philomarus, Ambros. X, epist. 82. Benedict. Ambros. II, p. 1020): « Ipse quoque Epicurus quem isti sequendum magis quam Apostolos putant, assertor voluptatis, etsi neget invectricem (alii, inventricem) mali esse voluptatem, non tamen negat ex ea fieri quædam ex quibus generentur mala. Denique nec luxuriosorum vitam reprehensibilem videri quæ repleatur delectationibus, nisi vel doloris vel mortis quatiatur metu. Atque hic quam alienus a vero sit etiam hinc deprehenditur, quod voluptatem in homine, Deo Auctore, creatam asserit principaliter; sicut Philomarus, ejus sectator, in Epitomis suis disputat; et hinc adlegat Stoicos esse auctores sententiæ. » Ibi annotant DD. Editt. : « Mira in hoc nomine scribendo varietas. Edit. vet. Philuminaris; Rom. Philomarus; Ms. Filominus; nonnulli: Filuminus. Haud inviti crediderimus eumdem esse quem Diog. Laert. Philodemum nominat. »

(4) Vide Brunck. Analect. t. II; Car. Rosin. l. l., p. 4-6; p. 10.

(5) Cf. J. Winckelmann., Briefe an Biankoni, königl. sächs. Hofr. 1-3. Nachrichten von den alten Handschriften, die sich in dem königl. Museum zu Portici befinden, 1758. Opp. Vol. II, p. 227. — Ejusd. Sendschreiben von den Herkulanischen Entdeckungen an den Reichsgrafen von Brühl. Dresd. 1762. 4. Opp. Vol. II, p. 94.

genter enarravit Christian. Petersen. (6). Maxime necessaria summatim proferam.

Ann. 1793. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. I. Neapoli, in Fol°. Continet Φιλοδήμου περὶ Μουσικῆς Δ̄, cujus libri duodequadraginta columnæ servatæ sunt. In hunc restituendum Mazocchius, Rosinius, Ignarra, Baffius etc. operam contulerunt; commentarios scripsit et editionem paravit Car. Rosinius. In Catalogo Oxoniensi refertur sub numero 1497.

Ann. 1797. Dissertatio Isagogica ad Herculanensium Voluminum explanationem, Neapoli, in Fol°., Auct. Car. Rosinio. Operæ quam in librum *De Musica* impenderat, difficultatumque rationem reddit.

Ann. 1804. De Papyris seu Voluminibus græcis Herculanensibus Commentatio. Argentorati, in 8°. Auct. Chr. Theoph. de Murr.

Ann. 1806. Eumdem librum paucis mutatis et additis, Germanice versum typis repetivit de Murr, hoc titulo insi-

(6) In libello qui inscribitur: Phædri Epicurei, vulgo Anonymi Herculanensis, De Natura Deorum fragmentum, instauratum et illustratum a Christian. Petersen. Hamburgi, 1833, in 4°, p. 1-8.

gnitum: *Philodem von der Musik. Ein Anszug aus dessen viertem Buche. Aus dem Griechischen einer Herculanischen Papyrusrolle übersetz.* Berlin, in 4°.

Ann. 1809. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. II. Neapoli, in Fol°. Insunt : 1° poematis latini de bello Actiaco, Augusti tempore scripti, ab aliis L. Vario, ab aliis C. Rabirio attributa fragmenta, quæ supplevit et explanavit Nicol. Ciampittius; 2° Libri secundi et undecimi Ἐπικούρου περὶ Φύσεως reliquiæ restitutæ et editæ, curantibus Car. Rosinio et Barthol. Pessettio.

Neapolin, inde ab anno 1802, missus fuerat Hayter, bibliothecæ Principis Valliæ præfectus. Quo adjuvante, primis duobus annis, septuaginta volumina evoluta sunt; plura sequentibus annis duobus, quum, parte regni siculi a Francogallis occupata, res bello interrupta est. Voluminum evolutorum secundus hic tomus, ante bellum fere perfectus, anno 1809, regnante Joachim. Napoleone in lucem editus est.

Ann. 1810. Herculanensia or Archeological and Philological dissertations, containing a manuscript found among the ruins of Herculanum. Auct. W. Drummon-

dio. London, in 4°. Fragmentum de natura Deorum hic primum exhibetur, ignoto auctoris nomine. Narrat W. Drummondius litem exortam inter Anglos et Neapolitanos, de exemplis descriptis quæ, Francogallis bellum inferentibus, Panormum asportata fuerant.

Ann. 1814. Fragmenta de Bello Actiaco, suis et Morgensternii annotationibus instructa, typis repetivit I. Th. Kreissig., Lipsiæ, in 4°.

Ann. 1818. Epicuri reliquias ad Rosinii exemplar, notis auctas, omissis tabulis æneis, edidit Io. Conr. Orellius. Lipsiæ, in 8°.

Ann. 1824. Herculanensium Voluminum pars prima. Oxonii, sumptibus Typographei Clarendoniani lithographice excudebat N. Whittock. Continet hæc prima pars :

1° Φιλοδήμου περὶ κακιῶν, 26 col., n. 1008. Ejusdem operis liber quem ex indice Oxoniensi non enotasse ait Petersen. p. 7, legitur in edit. Neapol. Tom. III, 24 col.

2° Ἀνονύμου περὶ ὀργῆς, 56 col.; n. 182.

3° Φιλοδήμου περὶ κακιῶν καὶ ἀντικειμένων ἀρετῶν. Tres libri extant, et editi sunt Δ et Θ, col. 28, Neapoli, 1827, Tom. III, in Fol°. (Horum alter in Oxon. Catalog. n. 1675 insignitum

est, col. 18; alter n. 1424, col. 23, inscribitur : Φιλοδήμου περὶ κακιῶν καὶ τῶν ἀντικειμένων ἀρετῶν καὶ τῶν ἐν οἷς εἰσι καὶ περὶ ἅ.)

4° Δημητρίου περὶ ποιημάτων, 28 col., n. 1014.

Ann. 1825. Herculanensium Voluminum pars secunda. Oxonii, 1825, in 8°. In hac secunda parte continentur :

1° Φιλοδήμου περὶ ῥητορικῆς Δ, 45 col., n. 1007.

2° Φιλοδήμου περὶ ῥητορικῆς K, 70 col., n. 1674.

3° Φιλοδήμου περὶ ποιημάτων, 38 col., n. 1425.

Eod. anno. Real Museo Borbonico. Officina de' Papiri descritta dal Canonico Andrea de Iorio, Membro onorario del Academia delle belle arte. Neapoli, in 8°. Insunt plura illustrandæ historiæ de voluminibus papyraceis idonea.

Ann. 1827. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. III. Neapoli, in Fol°. In hoc volumine exstant :

1° Φιλοδήμου περὶ κακιῶν καὶ τῶν ἀντικειμένων ἀρετῶν καὶ τῶν ἐν οἷς εἰσι καὶ περὶ ἅ Δ et Θ. 28 col. (7)

(7) Cf. Georg. Frider. Schoemann : *Specimen observationum in Theophrasti OEconomicum et Philodemi librum IX de virtutibus et vitiis*, Gryphiswaldiæ, 1839, in 4°. Auctor

2° Φιλοδήμου περὶ κακιῶν, 24 col.
Prius opus restituit et illustravit Franc. Iovaronius; posterius Aloys. Caterinus.

Ann. 1832. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. IV. Neapoli, in Fol°. In hoc continentur :

1° Πολυστράτου περὶ ἀλόγου καταφρονήσεως· Οἱ δὲ ἐπιγράφουσιν· Πρὸς τοὺς ἀλόγως καταθρασυνομένους τῶν ἐν τοῖς πολλοῖς δοξαζομένων, 24 col.; fragmentorum Tabulæ III.

2° Φιλοδήμου περὶ ῥητορικῆς Ἀριθμος ΧΕ,

propositum suum his verbis explicat, p. 6-7 : « Nuper demum unam quasi ex magno naufragio tabellam fortuna nobis retulit, Philodemi Epicurei, Ciceronis æqualis, de administratione rei familiaris disputationem, majoris operis de virtutibus oppositisque vitiis particulam, in Herculani ruderibus repertam.... Ediderunt hanc Franciscus Javaronius et Carolus Maria Rosinius, in Vol. Herculanens. Tom. III, Neapoli, 1827, et post hos Carolus Gœttlingius, una cum Aristotelio et anonymi œconomico, Jenæ, ann. 1830. De Neapolitanis quidem editoribus nunc dicere nolo .... Popularis autem Noster, quum præclare de tribus illis opusculis vel illustrandis vel emendandis meruerit, permulta tamen aliis facienda reliquisse judicandus est : neque id mirum, in Philodemo præsertim, plurimis et maximis in papyro lacunis aliisque mendorum generibus misere fœdato, quæ lectionem in nulla non pagina plus semel impediant sententiamque scriptoris obscurent. Hanc ob causam, quum nos et olim nonnihil curæ his libellis impenderimus, et hoc ipso tempore ad lectionem eorum revocati simus, non ab re visum est aliquot emendationis nostræ et interpretationis specimina publice proponere. »

16 col. Videtur idem esse quod in Oxoniensi Catalogo sub n. 1426 refertur.

Utrumque opus interpretatione latina et commentariis adornavit Ang. Ant. Scotti. Horum non meminit Christian. Petersen.

Ann. 1833. Phædri Epicurei vulgo Anonymi Herculanensis, de Natura Deorum fragmentum instauratum et illustratum a Christiano Petersen. philos. doctore et philologiæ classicæ professore publico in Gymnasio Hamburgensium Academico. Hamburgi, in 4°.

Ann. 1835. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. V, pars prior. Neapoli, in Fol°. Continet hæc pars :

1° Φιλοδήμου περὶ ῥητορικῆς, 32 col. fragmenta 5.

2° Φιλοδήμου περὶ Ἠθῶν καὶ Βίων, sive : De Dicendi Libertate, 24 col. Hæc interpretatione latina, brevissimisque commentariolis instruxit Ant. Octavianus (8).

Ann. 1839. Herculanensium Voluminum, quæ supersunt, Tom. VI. Neapoli, in Fol°. Continet :

(8) Posteriorem partem hujus Tomi, Parisiis, nusquam reperire potui. Deest in Bibliotheca doct. Firmin. Didot., qui cætera Volumina, magno sumptu, sibi comparavit. Unde conjicio eam nondum fuisse editam.

1° Φιλοδήμου περὶ τῆς τῶν Θεῶν εὐστοχουμένης διαγωγῆς κατὰ Ζήνωνα, col. XV; fragmentorum Tabulas VIII. (In Oxoniensi Catalogo, p. III, numero 152, titulo plane diverso ita indicatur: ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ .ΕΡΙ.... ΤΗ.ΩΣ...ΙΣΕ.....ΔΩΝ.ΑΓΩ..)

2° Metrodori de Sensionibus commentarius.

Utrumque librum restituit, latine vertit, præfatione scholiisque instruxit Ang. Ant. Scotti.

Præter Philodemi libros supra memoratos citantur ejusdem quatuor et viginti alii in Oxoniensi Catalogo:

N°.... 26. Φιλοδήμου περὶ θείων, col. 24.
57. — —, col. 10.
155. — — Περὶ... κων, col. 4.
163. — — Περὶ πλούτου Α, col. 28.
207. — — Περὶ ποιημάτων, col. 10. Subnotatum legitur Ἀριθ. XXIΔ.
339. — — Περὶ τῶν.... col. 20.
1003. Φιλοδήμου, col. 11.
1005. — — Πρὸς τούς......, col. 24.
1015. — — Περὶ ῥητορικῆς, col. 77.
1050. — — Περὶ θανάτου Δ, col. 40.
1065. — — Περὶ φαινομένων καὶ σημειώσεων, col. 39.
1232. — — Περὶ Ἐπικούρου, col. 6.
1289. — — Περὶ Ἐπικούρου, col. 7.

1389. Φιλοδήμου κα.... μ... η. εως. εικ... Ζηνῶνος σχολῶν.
Ο Γ
ΡΙΘ.. ΗΗΗΔΔΔ... ΠΙΙΙ, col. 10.

1414. — — Περὶ χάριτος.

1418. Φιλοδήμου... ποητέου καὶ περ... σαι καί τινων ἄλλων πραγματείαι ΜΝΗ, col. 15.

1423. — — Περὶ ῥητορικῆς Δ. Τῶν εἰς δύο τὸ πρότερον, col. 19.

1427. — — Περὶ ῥητορικῆς.

1506. Φιλοδήμου [πε]ρὶ ῥη[το]ρικῆς ὑπομνηματικόν. Ἀριθμ. ΧΧΧΗΗ,

1538. Φιλοδήμου περὶ ποιημάτων τοῦ Ε τῶν εἰς δύο τὸ Β, col. 12.

1669. — — Περὶ ῥητορικῆς, col. 35.

1672. — — Περὶ ῥητορικῆς Β, col. 39.

1674. Φιλοδήμ... ορ... κης. Ν..... Κ. ΧΧΧΧΗΗ, col. 71.

1675. — — Περὶ κακιῶν καὶ ἀντικειμένων ἀρετῶν, col. 18.

Epicuri et Epicureorum libri in Oxoniensi catalogo inscripti.

Ἐπικούρου Περὶ φύσεως, col. 5, n. 154.
— — Idem, col. 2, n. 362.
— — Idem, col. 11, n. 697.
— — (Ἐπικου... φύσεως), n. 989.
— — Περὶ φύσεως, col. 24, n. 1042.
Ἐπικού[ρου] [φύσε]ως, col. 28, n. 1056.

— — Περὶ φύσεως, col. 16, n. 1142.

— — Περὶ φύσεως ΙΕ..... ΧΧΧΗΗ..... γεμάχου, n. 1151.

Ἐπικούρου φύσεως, n. 1385. Nihil præter titulum.

Δημητρίου περί τινων συζητηθέντων δίαιταν, col. 5, n. 1006.

— — Περὶ ποιημάτων, col. 28, n. 1014.

— — Περὶ γεωμετριάς, col. 6, n. 1061. (In Catalogo: fortasse Demetrii.)

— — Πρὸς τὰς Πολυαίνου ἀπορίας, col. 2, n. 1429.

Καρνείσκου Φιλίστα Β. Ἀριθ. ΧΧΧΗΗΔΔΔΠΙΙΙ, col. 15, n. 1027.

Κολώτου πρὸς τὸν Πλάτωνος Λύσι.. col. 12, n. 208.

Instituti operis ratio.

In meo de Rhetorica libro instaurando usus sum volumine Oxonii lithographice excuso, ann. 1825, in quo paginæ ad Archetypum exprimuntur eadem mensura, iisdem characterum formis, iisdem notis, interstitiis, lacunis scissurisque deformatæ.

Contextum, qualis est in hoc volumine, minusculis vulgatisque characterum formis descriptum apposui. Quas supplevi litteras, syllabas, voculasque, vel detritas vel depravatas, eas majusculis characterum formis delineandas curavi; ut primo intuitu recognoscere in promptu esset, quid de meo sit penu.

Hic liber iisdem mendis scatet, quibus misere fœdantur Volumina Herculanensia hactenus edita. Quod in causa fuit cur idem Crisis genus adhi-

berem, cujus cæteri editores beate jam fecerunt periculum.

I. Notavi 1° elementa, punctis confixa, upote superflua et expungenda; 2° litteras in interjecto linearum spatio impositas, quod plerumque argumento est (9) ceu inferioribus deletis superscriptas retinendas esse, ceu in infra scripta dictione illas esse inserendas (10).

II. Animadverti 1° non ejusdem longitudinis esse omnes versus; 2° in ejusdem columnæ versibus litterarum numerum fluctuare (11); 3° neque eumdem esse in omnibus columnis versuum numerum (12). Quam ob rem, Rosinii exemplo, majorem supplendi facultatem mihi tribuendam esse arbitratus sum; præcipue, quum lacuna fieret in fine versus.

III. Evolutis iterumque revolutis Herculanensibus Voluminibus, catalogum condidi, in quo exhibentur litteræ quæ sæpius permutan-

(9) Car. Rosin., Præfat. in Philod. libr. De Musica, p. 19.

(10) Cf. Col. V; VI; VII; XXII; XXIV; XXV; XXXI; XXXIII; XXXIV; XXXV; XLII.

(11) Hac de re mihi in animo est citare tantummodo versus integros : col. VIII, 24 et 25; X, 1 et 2; XVII, 1 et 2; XIX, 1 et 22; XXIII, 1 et 22; XXVII, 4 et 26; XXX, 2 et 22; XXXI, 2 et 22; XXXIII, 1 et 2; XXXVIII, 2 et 24; XXXIX, 1 et 3; XL, 6 et 14; XLI, 2 et 19; XLII, 5 et 25; XLIII, 2, 3, 4, 11; XLIV, 1 et 18.

(12) Columnarum quatuor classes instituere liceat, pro numero versuum quos continent:

1° Col. VI; VII; XII; XIV; XXXVIII; XXXIX; XL: 25 versus.

tur. Notas autem quæ passim occurrunt explicare supersedi (13.)

IV. Græca latine verti κατὰ λέξιν, quantum fieri potuit.

2° Col. II; III; IV; V; VIII; IX; X; XI; XIII; XV; XVI; XVII; XIX; XX; XXVI; XXVII; XXXII; XXXVII; XLI; XLIII; XLIV: 26 versus.

3° Col. XVIII; XXI; XXII; XXIII; XXIV; XXV; XXVIII; XXIX; XXX; XXXI; XXXIII; XXXIV; XXXV; XXXVI: 27 versus.

4° Col. XLII: 28 versus.

(13) Ideo quod compendia scribendi et notas quæ periodorum aut capitum divisionibus subjiciuntur, nunc reperias in Herculan. Volum. t, VI, præfat. ad Philodemum, *de Deorum vivendi ratione*, p. XIII.

CATALOGUS

LITTERARUM PERMUTATARUM

IN HERCULANENSIBUS VOLUMINIBUS

HACTENUS EDITIS (1).

A.

A, pro **Δ**., A, IX, 32... L, XLIII, 11.

AI, — **Ạ**., A, VII, 7 : IX, 10 : X, 8; 14; 27 : XXXVI, 17; 18 : XXXVII, 19: multisque in aliis locis... D, IX, 42 : XI, 28 : XV, 46 : XVI, 2 : XIX, 15: XXIII, 41... E, XV, 18 : XVI, 35... H, IV, 32... I, XXIV, 14... K, III, 17... L, XLIV, 16.

(1) Hunc Catalogum ad ordinem alphabeticum redegi, ut exempla ex Herculanensibus Voluminibus petita conjecturas meas firmarent, quotiescumque asseverabam alias litteras cum aliis permutari. Similes litterarum permutationes affatim suppeditabunt viri Palæographicæ Artis peritissimi, inter quos citare satis erit Dorvill. in Chariton.; Freder. Iac. Bast. Commentat. palæogr.; Schæffer. Annotat. in Gregor. Corinth.; ejusdem Meletemat.; Cl. Boissonad. opera varia; Cl. Hase, in Lydum de Ostentis; Cl. Letronne, in libro inscripto; *Recherches pour servir à l'histoire de l'Égypte*, etc.

Litteræ Herculanensia Volumina designant : A— lib. Philodemi de Musica; B— lib. II Epicuri de Natura; C— lib. XI Epicuri de Natura; D— lib. Philodemi de virtutibus et vitiis oppositis; E—lib. ejusdem de vitiis; F — lib. Polystrati de injusto contemptu; G — Polystrati fragmenta; H — lib. Philodemi de Rhetorica, Neapoli editum, ann. 1832; I — lib. ejusdem de Rhetorica, Neapoli editum, ann. 1835; J — ejusdem libri fragmenta; K—lib. Philodemi de dicendi libertate; L — lib. Philodemi de Rhetorica, quem publici juris nunc facio; M — lib. Philodemi de Deorum vivendi ratione; N — Metrodori de Sensionibus commentarium.

Prior numerus columnas indicat; posterior versum.

ΑΛ, — ΛΑ., A, XXXII, 7.
ΑИ, supervacuum, H, VII, 25.

Γ

Γ, pro K., F, XIII, 25 : XXI, 7.
Γ, — N., F, I, 14... G, Tab. III, fr. 11, v. 5.
Γ, — Π., A, II, 7 : III, 12 : XIX, 34 : XXXIV, 16: multisque in aliis locis... D, VI, 11 : VIII, 24 : XIV, 20 : XIX, 19 : XXII, 42 : XXIII, 18; 37; 43 : XXV, 26... E, V, 4 : X, 18; 27; 28 : XIV, 34 : XVII, 13 : XVIII, 8... F, XXIII, 16... G, Tab. I, fr. 1, v. 3 : Tab. III, fr. 10, v. 4... H, IV, 5 : VI, 10 : VIII, 7; 8 : XII, 6... K, XXII, 6... L, II, 23 : III, 14, XXIII, 14... M, Tab. II, fr. 3, v. 5; Tab. IV, fr. 7, v. 7.
Γ, — P., A, XXI, 22.
Γ, — T., A, II, 35 : XII, 2... I, XXIII, 5... K, VII, 10 : IX, 13... L, IV, 14 : V, 24 : XIII, 1 : XIX, 15: XXII, 2; 12 : XXXII, 24 : XXXV, 11 : XL II 17.

Δ.

Δ, pro A., A, I, 45 : II, 17; 18... J, IV, 8.
Δ, — Λ., A, I, 31... L, XXXIX, 1 : XLIV, 13.

Є.

Є, pro Θ., A, IX, 5 : XXXV, 28 : XXXVII, 16... D, XXIV, 29... I, XXXII, 5... K, XIII, 19.
Є, — O., A, XIV, 33... F, II, 18... I, XIV, 21... L, IX, 22 : XIX, 24 : XXXVII, 8 : XL, 7.
Є, — P., A, V, 2.
Є, — C., A, XXXIV, 5... D, XXII, 34... L, II, 16 : VII, 12 : X, 22 : multisque in aliis locis.
Є, evanidum, I, XXV, 31... L, XI, 20 : XIII, 17.
ЄI, pro H., A, XXXII, 33... L, XIII, 2.
ЄI, — I., A, I, 36 : III, 13; 37 : IV, 29 : VII, 16 : VIII, 15 : IX, 10 : X, 12 : XXXIV, 14 : XXXV, 30 : XXXVII, 26 : multisque in aliis

locis... D, VIII, 3 : XVII, 31... E, XVI, 30 : XIX, 18... G, Tab. I, fr. 4, v. 5... H, I, 3; 11; 31 : VI, 20; 22 : VII, 18; 31 : VIII, 3; 6; 9; 31 : IX, 2; 7; 21; 27 : X, 1; 28 : XI, 4; 7; 19; 20 : multisque in aliis locis... L, II, 22 : III, 1 : XI, 8; 23 : XII, 11 : XIII, 19 : multisque in aliis locis... M, Tab. V, fr. 9, v. 5.

H.

H, pro AI., D, II, 11... L, XII, 14.

H, — Є., D, XI, 24.

HI, — Ḥ., A, II, 42 : multisque in aliis locis... D, IX, 42: XVI, 2; 5 : XVII, 20 : XXIII, 40... E, XIV, 39 : XV, 18 : XVI, 8; 35 : XXI, 11; 24; 27 : XXIV, 21... F, IV, 4... I, XXVI, 35 : multisque in aliis locis... K, VI, 4; 21 : XIV, 22 : XX, 8... L, II, 23 : VI, 22.

Θ.

Θ, pro Δ., F, III, 16... L, IX, 25.

I.

I, evanidum, A, I, 3 : VIII, 41... D, XIX, 28... F, XII, 20... L, XIII, 7 : XVIII, 17 : XX, 1 : XXV, 3 : XXVI, 3; 4 : XXXI, 15 : XXXII, 13 : XXXIV, 15 : multisque in aliis locis.

I, pro ЄI., D, IV, 7; 8... L, II, 17 : VIII, 16 : XXIV, 4 : XXXVI, 1.

I, — OI., A, XXI, 23.

K.

K supervacuum, L, XLII, 1.

K, pro Γ., E, XXIII, 25.

K, — X., A, XX, 30... E, XV, 9... F, XXIII, 20... L, VIII, 6.

Λ.

Λ, pro A., A, I, 1; 31; 40; 44 : II, 25; 29; 33 : III, 28 : IV,

25 : V, 17 : VI, 22; 39; 42 : VII, 34; 38; 39: VIII, 20; 32 : IX, 3; 23; 27 : XI, 5; 6; 16 : multisque in aliis locis... L, VII, 25 : XXVI, 11 : XXXII, 10 : XLII, 10.

Λ, — Μ., A, III, 24 : X, 29: XII, 10: XV, 16: XXXV, 36 : XXXVII, 7; 22... B, V, 9... C, VIII, 14... D, II, 14... E, XXII, 13... F, XI, 6... G, Tab. II, fr. 7, v. 2... I, XXVI, 14... K, IX, 16 : XI, 5; 6 : XIV, 22 : XIX, 10; 23... L, X, 26.

Λ, — Ν., A, III, 37 : V, 29 : VII, 21 : VIII, 10; 43 : IX, 6 : X, 19: XII, 36: XIV, 12: XXXVII, 18: XXVIII, 31...D, XXVIII, 7... F, IV, 17 : XI, 22 : XVII, 4; 28 : XVIII, 26 : XXI, 1 : XXIII, 2... K, III, 7 : VII, 25 : VIII, 25 : IX, 16; 19 : XV, 14 : XVIII, 24 : multisque in aliis locis... L, X, 13. XXII, 10... M, Tab. II, fr. 3; v. 3 : Tab. IV, fr. 7, v. 6; 8.

M.

Μ, pro ΑΛ., A, VIII, 32.

Μ, — ΙΛ., A, XVIII, 25.

N.

Ν, pro Γ., sequente Γ : E, XIX, 36... I, XXXII, 2... K, XXXII, 15... L, XV, 18 : XXI, 8 : XXII, 23 : XXIV, 19 : multisque in aliis locis.

Ν, — Γ., sequente K : B, X, 2... L, XXIX, 23 : XXX, 27 : XXXIV, 6; 9 : XXXVII, 17 : XXXIX, 18 : XL, 6; 17 : XLI. 15; 16.

Ν, — Γ., sequente X : K, XVII, 27... L, XXVII, 11 : XLI, 21.

Ν, — Μ., A, II, 28... L, IX, 26 : XXXI, 23.

Ν, — Μ., sequente B : K, XIII, 19 : XV, 4... L, XXXI, 23.

Ν, — Μ., sequente M : K, XIII, 19 : XV, 4.

Ν, — Μ., sequente Π : A, XIV, 6 : XXV, 10... C, IX, 5.

Ν, — Μ., sequente Φ : A, XXXI, 9... K, X, 22 : XX, 21.

Ν, — ΑΙ., K, XVIII, 19.

Ƶ.

Ƶ, Ʒ pro Z., A, XIX, 1 : XXI, 24.

O.

O, pro Є., A, II, 31 : V, 20... L, IX, 26 : X, 2 : XVII, 16 : XXIII, 15 : XXIV, 25 : multisque in aliis locis.

O, — Θ., A, II, 6; 37 : III, 7 : V, 2; 39 : VI. 9; 13 : VIII, 23 : XIII. 36 : XV, 7 : multisque in aliis locis... L, X, 10 : XII, 10; 20; 22 : XXXI, 17 : multisque in aliis locis.

O, — C., A, XXXIV, 25 : multisque in aliis locis... D, XIV, 21 : multisque in aliis locis... L, II, 26 : IV, 19; 23 : XXIII, 11 : XXVII, 25 : XXXVIII, 21 : multisque in aliis locis.

O, — Ω., A, XXXVII, 13... D, XXII, 11 : XXIII, 29... F, XXII, 19... H, X, 11... K, IX, 9.

O, evanidum, D. IX, 17 ... L, XVI, 1 : XXII, 4.

OЄ, pro OIЄ., D, XI, 20 : XIII, 9 : XIV, 40... K, 14; 20.

OH, — OIH., A, VI. 6 : VII, 10 : X, 2; 9; 26 : XI, 15 : XV, 7; 20 : XVII, 15, 34 : multisque in aliis locis... D, XVIII, 39 : XIX, 38 : XXII, 21... H, I, 6 : XV, 30... K, XIII, 20.

OC, — OY., K, I, 18.

Π.

Π, pro N., A, IV, 24... L, VII, 13 : VIII, 13 : XIX, 24 : XXIV, 2 : XXVIII, 17 : multisque in aliis locis.

Π, — Y., A, VII, 34... L, XXVI, 7.

Π, — X., H, XI, 18.

Π, — ΓP., A, XXII, 35.

ΠI, — TH., A, XXXVII, 13.

C.

C, pro Є., A, I, 13 : II, 39 : III, 5 : V, 15 : VII, 4 : VIII, 5; 26; 27 : X, 8; 26 : multisque in aliis locis...

B, IX, 8... D, I, 13 : XVI, 38 : XVII, 31 : XXII, 32... E, IX, 6 : XXIII, 32... H, VI, 25; 32 : XIV, 8... J, II, 15 : III, 7 : IV, 7... K, IV, 15 : XIX, 19... L, IX, 17 : X, 7 : XII, 9 : XV, 17 : XVI, 22 : multisque in aliis locis.

C, — Θ., A, VI, 23 : XVIII, 25... C, XIII, 1... F, XV, 12... L, VIII, 17 : XLII, 12.

C, — O., A, I, 27; 30 : II, 1; 19 : III, 12; 21 : V, 1; 4; 21; 22; 26; 28; 40 : VI, 31 : VII, 5; 24 : multisque in aliis locis... D, I, 15 : II, 2; 17; 22; 26 : VI, 2 : X, 24; 31 : XI, 28 : XIII, 16 : XIV, 27 : XXIV, 2 : XXV, 28; 32... F, XI, 17 : XVIII, 17... M, Tab. III, fr. 6, v. 10... L, XXII, 19.

C, — P., A, XXXVI, 34... L, XI, 13 : XVII, 17 : XXXVII, 1.

T.

T, pro Γ., A, VIII, 23 : IX, 34... H, X, 28... L, II, 25 : XX, 20 : XXIV, 3 : XXXII, 12 : XXXIII, 22 : XXXVI, 8 : XXXVIII, 10 : XL, 11 : XLIV, 1.

T, — Z., A, VIII, 9.

T, — Θ., A, II, 33.

T, — Y., A, XVI, 31 : XIX, 1 : XXXVI, 9... L, V, 11 : XIX, 20.

TT, — TI., A, XXXIV, 7.

Y.

Y, pro I., A, VII, 17... H, VIII, 29... L, VIII, 9.

7, evanidum, A, I, 8 : XXXV, 1... L, XV, 24 : XXI, 3 : XXX, 25 : XXXII, 21 : XLIV, 5.

X.

X, pro K., A, IV, 13 : V, 13 : XIV, 33 : XVIII, 21 : XXII, 17.

Ψ.

Ψ, pro Φ., A, XII, 38 : XIII, 32... H, VI, 3... L, XXXIII, 25.

Ω.

ω, pro O., A, XXXIII, 23... F, XII, 20... K, XXII, 4... L, VIII, 7 : XV, 12 : XXVI, 25 : XXIX, 21 : XXVIII, 13 : XLIV, 20.

ωι, — Ω., B, II, 10 : IV, 9 : VII, 4... C, I, 1; 2; 3; 13; 19 : VII, 14 : atque in omnibus fere columnis... D, III, 4 : multisque in aliis locis... E, XII, 29 : XIII, 4; 12 : XV, 8; 20; 28; 37; 38 : XVIII, 21; 26 : XIX, 17 : XXII, 8; 13; 34 : XXIII, 10; 23; 30 : XXIV 9; 24... F, III, 6 : IX, 16 : XI, 16 : XIII, 7 : XIV, 9 : XV, 8... G, Tab. II, fr. 5, v. 4... K, IX, 6; 13 : XIII, 18 : XX, 9; 14.

VOCES NOVÆ

EX HERCULANENSIBUS VOLUMINIBUS

HACTENUS EDITIS COLLECTÆ ATQUE LEXICIS INSERENDÆ (1)

A.

? Ἀδιαλόγιστος, ος, ον, Qui dignoscere nequit; K, XX, 22.

? Ἀδίσταστος, ος, ον, Indubitatus; A, XIV, 32.

? Ἀναπείδησις (ἡ), Agendi ratio sine digniorum hominum respectu; E, XXII, 13-14.

? Ἀναφιλονεικέω-ῶ, Reciproca contentione gaudeo; D, XV, 17.

? Ἀνθοδεύομαι, Obviam eo; Adversor, I, XVIII, 13-14.

? Ἀπαναριστήτως, Absque prandio; M, X, 11-12.

? Ἀποφθεγματίας (ὁ), Apophthegmatum amans; K, VI, 4-5.

? Ἀποφύης, ης, ες, Natura aptus; N, XVII, 11-12.

Ἀρετήφορος, ος, ον, Virtute præditus vel ornatus; I, XXVIII, 3-4; L, XXXVII, 8-9.

Ἀστόχαστος, ος, ος, A scopo aberrans; L, X, 21-22.

(1) Notantur hoc signo (?) voces resartæ : cæteræ omnes in Ms. exhibentur integræ. Volumina Litteris designantur (vide, p. CXXV): prior numerus columnas indicat; posterior versum.

Δ.

Διαπροεκτίθημι, Diligenter antea expono; N, XX, 3-4.
? Διαφθίω, Corrumpo, M, Tab. I, fr. 1, v. 3.
? Διενθήκη (ἡ), Repositorium; L, XLIII, 15.
? Διηκριβωμένως, Accurate; L, II, 22.
Δικαγγέλλω, Jure mandata exsequor; E, II, 29.
Δικαστηριακός, ός, όν, Judicialis, *in malam partem accipitur;* L, XXXII, 14-15.
Δυστελέω-ῶ, Difficulter ad exitum duco; L, XXXVIII, 20-21.

E.

? Ἐκμόρφωσις (ἡ), Efformatio; M, XIV, 36-37.
? Ἐμποδεία (ἡ), Impedimentum; C, VI, 9-10.
? Ἐξοικονομέω-ῶ, Suppleo; K, VII, 23-24.
? Ἐπάλλαγμα (τό), Indiscretus ab altero in alterum transitus; insensibilis conversio; C, III, 3.
? Ἐπάνακτος, ος, ον, Ad consentiendum adductus; M. Tab. III, fr. 6, v. 9.
? Ἐπιδιάπτομαι, Attingo; H, XI, 9.
? Ἔργειλος (ὁ), Operator; M, I, 5.
? Εὐβούλητος, ος, ον, Qui sapienter excogitatus fuit; L, V, 1-2.

K.

Καινοί (οἱ), Novatores; E, III, 3.
? Καταστάθμησις (ἡ), Instrumentum, cujus ope, solis obliquitates expendebantur, vel ipsa per instrumentum exploratio; C, V, 12-13. (Denotat quoque non instrumentum, sed ipsius effectum; puncta videlicet, quæ regula in quadrante designat, ibid. 17.)
? Καταφλυάστέον (τὸ), Id quod inter nugas amandandum est; M, II, 16-17.
Κάτοψις (ἡ), Visio; C, VII, 18.

Λ.

Λεσχεία (ἡ), Confabulatio; F, IX, 4.
Λογέομαι-οῦμαι, Consideror; I, XIX, 25.

M.

Μεταῤῥίπτειν, Præcipitare, neutro sensu; E, X, 32.
? Μετελέως, Misericorditer; M, VI, 34.
Μίνθωνος, Stercorosus; E, XXI, 19.

O.

Ὅμαισος, ος, ον, Qui eadem sorte vel conditione utitur; K, XII, 17.

Π.

Παραδάζομαι vel Παραδιάζομαι, Impertior; M, Tab. V, fr. 10, v. 9-10.
? Παραπλούσιος, Ditissimus; M, Tab. VI, fr. 12, v. 14.
? Παραψηλάφησις (ἡ), Prava investigatio, seu intelligentia; I, X, 12-13.
Παρυπονοέομαι-οῦμαι, Suspicor; K, IX, 21.
? Περιδέομαι, Valde indigeo; M, XII, 34.
? Προσανάπτω, Aliquid alicui imputo; E, VIII, 5.
? Προσδιαφθορά (ἡ), Incommodum; L, XLIII, 20-21.
? Προσκατόρθωσις (ἡ), Systema; M, XI, 24.

Σ.

Σεμνόκοπος, ος, ον, Qui affectata gravitate alios mactat; E, XXI, 3.
? Συμπολιτεία (ἡ), Mutua civium gubernatio; A, XXIV, 18-19.
? Σηνζητητικός, ος, ον, Disputandi, seu inquirendi avidus; I, XI, 9.

Φ.

? Φιλοπαῤῥησιάστης (ὁ), Libere loquentium amicus; K, XVI, 19-20.

SPECIMINA

HERCULANENSIS PAPYRI

OXONII EXCUSÆ.

1007.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

Δ'

PHILODEMI

DE RHETORICA

IV.

ÆQUO ET ERUDITO LECTORI.

Prima columna, capite truncata, tot lacunas exhibet, ut nullus sensus erui queat. Hoc in causa fuit cur eam in medio relinquerem prorsus intentatam.

Sex aliæ quæ sequuntur columnæ, II-VII, ita sunt lacunosæ et incertæ (vide specimina), *ut quid sibi voluerit Auctor assequi non liceret, nisi divinando. Quod si, in his restituendis atque explicandis, sive paulo audacior, sive parum felix videor; ignosce, quæso, eruditissime Lector, propter summam susceptæ rei difficultatem.*

περι . λου . . . οσαγορευθικα
θει . μτου καλως αν π . . ε
γο . . ντοσι . χλ . . . . λοα . . ρι
. . . . . . αιτο . . . . τι . . . .
. . . . να . . . . τεχ . . . .
. . . . αις . . . . . ι . . . . .
. . . . τοις . . . .
πατη . . . .
. . . .
π . . αυεγι . . . . . .
. . . . χρα . . . .
λνδ . . . .
. . ε . π . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . χες . . . .
τω . . . .
ον ων . . . .
σιχα

Ὅταν ἀδρῶτΑΙ ἘΝ Τῼ ΠΡΟοιμίῳ μὲν Ὁ ΛΌΓος, ἕως ἂΝ μὴ τραχὺ μήΤ' ἐΝ ἘΝΘΥΜΉμασιν Ἤ περὶ οὟ τὸ πΡᾶΓΜΆ ἘΣΤΙ, ΜΉΤ' ἐν λέξει. καὶ ΠΟΛΛ- οἱ ΜῊΝ φιλόσοφοί ΦΑΣΙ Παρὰ τοῪΣ ΤΕΧΝΙΚΟὺς ταῦτα τοῖς ΠΡΆΓ- ΜαΣΙΝ Ἢ Τοῖς ΛόΓΟΙΣ ἘΓΓίνεΣΘΑΙ. αὐΤῸΣ ΜῈΝ ΟὟΝ ΤΟΎΤΟΥΣ ἐπαιτιΏ- μΕΝΟΣ ἮΝ, ὩΣ προσδοξα- ζόΜΕΝος καὶ ΘΕΩΡῶΝ ἘΚ ΤΙΝων ἰδιωμάΤων ΤΙΝᾺΣ ΔΕΙΝΟῪΣ περι- γίΝΕΣΘΑΙ μάλΙΣΤΑ, ΤῸ ΔῈ μυ- ρίῳ μΕῖΖον ἐκ ΔΟΓΜΆΤΩΝ ΤῶΝ ἡμΕΤΈΡων πεΡῚ ΛΌΓΟΝ ΓΕΝΈΣ- θαι, ΚΑῚ ΤΟΥ͂Το ἐψαΥ͂ΣΘΑΙ ΠΕρὶ ὃ ἐ- πΕΠίσΤευΣαΝ, Οὐκ ἄΡΑ ΤῊΝ ἌΚΑ- τον ἐκτεθλαΚΌΤας· μΕίζΩ ΔῈ ἀναπεφωνΗΚΈΝαι χΕΊΡΟΥς ὑΠΕ- ράγαΝ, ἐπαΥ͂ΣΘΗσαΝ· Οὐ, νὴ ΔΊ', ὙΠΕΎ- Θυνοι. διὸ καὶ πρότερΟΝ μῈν ΤούΤΟΙς εἶπον, ὅτι ΛΌΓους οἸΣΤΈ- ΟΝ αὖ διηκριβωΜΈνως ἘΠὶ καλὸν τῇ φύσει, ΚΑὶ οὐ ΔΙᾺ ΤῸ κατασκεύασμα. νῦν ΔῈ ΤΟΥ͂Το θαῤῥῶν λέΓω, μΕΤ- ὰ τῆΣ συμΠλοκῆΣ ἘΣΕΣΘΑΙ ΚΑῚ Ἀ-

CAP. I.

De Rhetorica sophistarum in universum.

... quum abundans est oratio in exordio; dummodo exordium illud nihil abruptum habeat, tum in argumentis de re quæ agitur, tum in dictione. Multi quidem philosophi dicunt hæc secundum magistros Artium in rebus atque in oratione fieri. Quam ob causam ego illos incusabam; utpote qui magis magisque cogitans perpenderem quasdam esse peculiares rationes per quas nonnulli fiunt eloquentiæ maxime periti, atque id quod multo majus est per dogmata nostra fieri in oratione, sicque id eos attigisse ad quod obtinendum sibi confiderunt, neque profecto naviculam suam perfregisse; sed summum in modum invalidiores quam ut vocem altius intenderent, cessaverunt; nequaquam, per Jovem, rationi reddendæ obnoxii. Itaque prius his dixi orationes in lucem edendas esse accurate effictas ad id quod pulcrum est natura, non per artem. Nunc vero audenter assevero multiplici artificio atque

κριϐεΊΑ̣ ἀξιολόγΟΥς, οὐΔ' ἔΧΟνταΣ τὸ πεΡιΤτὸν ὕΨΟς, διΕκΛΆΜψαν οὐκ ἀπὸ τῶν σωφιστικῶν παραγγελμάτΩΝ. Ἡμᾶς ΣΗΜαίνΕΙΝ φαιδΡὰ μὲΝ ΔεΙ͂ Ὡς οὐδενὶ φυΣικῷ ῥΉΤΟΡΕΣ τεΧΝΙΚῶς χΡῆσθαι δΥΝΉΣονται ΤΗ̣͂ ΛΟΓΙΌΤΗΤΙ· ΟὔτΕ, ΤΈΧΝΗς ἀπΟΎΣΗΣ τερΠΝᾺ ΛΕλΈχθΑΙ, κΑῚ ΤΡΙΒΗ͂Σ ΧΩΡΊΣ. ἘΙ ΔῈ μετὰ λύΠΗΣ ΛΈΓΟΥΣΊ ΤΙΝες, ἐΜΠΕΙρΊας ΔΕΙ͂Γμά τι ἘΝ ΠᾶσΙΝ ἔΓκεΙταΙ ΠΡΆΓΜΑΣΙ· σΥνΆΓΕΣΘαΙ Δ' Ἐς ῥΗτοΡΙΚοΥ͂ς ὄχΛΟΥΣ ΠάΝΤΕΣ ΝομίσουΣΙ ΤΡΙΒΗ̣͂ τῶΝ ΤΕΧνΩ͂ν· ὀλίΓΟΙΣ Δ' ἜΔΟΞέ τισιν ῥΗΤΟΡΕΎΕΙΝ ἀλλοΚότοις ἡμΩ͂Ν νόμοιΣ, οἵ Γ' οὐδὲ μαΓΕίαΝ τοῖΣ Ἰατρικοῖς, Ἢ ΓοηΤΕΊΑΝ τοῖς ΜΟυσικοῖς καὶ γεωμέτραις, οὐΔῈ τοιΑΥ͂ΤΑ ΔΙΔΌΑΣΙ πᾶσι τεχΝίταιΣ, ὩΣ ΣΟΦΙΣΤΑῚ, ὧν θαύμαΣΑς πάΛΑΙ ΕἸΜῚ ΤΗ͂Σ ΚΑτασκευῆς, καὶ μάλισθ' ὅταν ὑπὸ τῆς ὀχλικῆς θυέλλης μὴ στρΈΦΩΝΤαι, καὶ διὰ ΕΥ̓ρΊΠΩν σΤΗΡΊΖΩΝΤΑΙ.

diligentia commendabiles fore; etsi minime habent eximiam illam sublimitatem quæ fulgorem suum e sophitarum præceptis non mutuatur. Nos enim clare significare decet nulla innata virtute rhetores adjuvari ut, famulante Arte, possint eloquentia uti; neque, Ars quum absit, deficienteque exercitatione, jucunda dicta unquam fuisse. Quod si orando quidam audientibus dolorem movent, experientiæ argumentum in omnibus rebus inest, eosque in gregem rhetoricorum annumeratos fuisse longo artium usu arbitrabuntur omnes; paucis vero quibusdam visum est quempiam eloquentia valere per nostras leges, quæ videntur absurdæ; quia neque magiam medicis, vel incantamenta musicis atque geometris, neque alia hujusmodi omnibus artificibus tradunt; id quod sibi tribuunt sophistæ quorum pridem copias admiratus sum; præcipue, quum turbulenta tempestate non distorqueantur, atque mediis in Euripis stent firmi.

κΑὶ λέΓομεν, Πᾶσιν ἢ τοῖς πε-
ρὶ μᾶλλον δεῖν ΣυνΝοίαΣ Ἢ π-
άντων ὅσ᾽ οἱ Ὑπ᾽ ἄΛΛου ΤΈΧΝας ἀΣΚΗ-
ΘΈΝτΕΣ διεΤέΛεσαΝ, ὩΣ ΕἼΡΗται
Ἤδη. καὶ ΤῸ πρΩ͂ΤΟν ἜΣΤαι γε λέ-
ΓΕΙΝ ΜῈν τεΘΕΩΡΗΚΌΤΑΣ τοΫ͂Θ᾽,
ὍΠως ἕΚαΣΘ᾽ ὡς Λίαν ἔργῳ ΕἼΗ
προσΉΚΟΝΤα. φΙΛΟΣΌΦΩΝ ΓᾺΡ ἘΣ
χεῖραΣ ἸΈΝαι τὸΝ ΚΟΙΝῸΝ ΛΌΓΟΝ
ΦΑΊΗ ΤΙΣ· Οὐ παρεἴη ΔῈ ΤΟΥ͂ΤΟ ΜΗ-
δΕΝὶ ΤΩ͂Ν ἐν τοῖΣ ΤΗ͂Σ ῥη-
τορικῆς· θαυΜΆζω δῈ ὅτι
ΦΗΣὶ ΚάλΛΙΠΠΟΣ ἐν ΤΩ͂ Π-
ρΩ͂ΤΩ Τῆς ῥητορΙΚΗ͂Σ· ΤΩ͂ ΠΡΟΤΡΈ-
ΨΑΝΤί γε προχΕΙΡΌΤΑΤΌΝ ΠΩΣ
ἂν εἶναι διὰ ΤΑὐΤᾺ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ͂Ν.
τραΓιΚεύΕΤαί Πη, ἑνῚ λΌΓΩ ΛΈ-
γειν, καὶ τοιαΫ͂τας ἀμΦΙ-
βολίας ἑλεῖν μὲΝ τὸν Σύν-
δικον· καὶ τῶν ἄρθρωΝ Φη-
ΣῚΝ προΫ͂ργου μέλον ΕἸ-
ναι, τοὺς δ᾽ ἐπαΓορεύΟΝ-
τας συνδέσμουΣ ΣὐνΑΝΤΑΠΟ-
διδόναι, καθάπεΡ Μὴν ἜΦΑ-
μεν τοῦτον ποΙΕῖΝ καὶ τοΫ͂ς
ταΫ͂Τα πεΠοιηκόΤαΣ πΟΙΉ-

Dicimus autem, quibuslibet hominibus vel discipulis nostris magis opus esse meditatione quam illis omnibus præceptis quæ quicumque Artes aliunde edocti absolverunt, ut jam monuimus. Hoc primum erit, orare quum perpenderimus quomodo singula reapse valde conveniant quæstioni. Nam penes philosophos esse orationem de rebus communibus aliquis merito dixerit: quod quidem conceditur nemini eorum qui Rhetoricæ incumbunt; mirorque quod Callippus doceat in primo rhetoricæ libro, oratori qui adhortationibus usus fuerit in promptu futurum esse accusare per easdem rationes. Tragice quodam modo tradit, ut uno verbo rem aperiam, tales etiam amphibolias eligere patronum, articulisque curam impendere multum prodesse, atque illos qui jam dictis alia insuper addunt conjunctiones disponere, ita ut sibi respondeant; sicut diximus id solemne esse apud nostrum sophistam, et apud eos qui condiderunt poe-

μαΘ' ὧΝ οὔτε χρήσιμον, ΟΎτ' εΎ-
βούλητόν ΤΙ. ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν
παραλλαγῊν ταύτην οὐ-
κ ἐκ ΤΩ͂Ν σοφιστικῶν τε-
χνΩ͂Ν ΟὖΤΟι ἐποιήσαντο. τΆς δὲ ΤΈχ-
νας ΤαΎΤας λΕΛΟΊΠΑΣΙν κατΑΤΕ-
ΛέΣαΝΤΕΣ ΟἹ πΑΛΑΙοί· λόΓΟυς δῈ πλΕῖ-
ον ἐμεΛΈΤΗσΑΝ ΟἹ νΕΏΤΕΡοι,
ΤᾺΣ τέΧΝαΣ ΑΎΞΟΝΤΕΣ, ἍΣ μηδ' ὅ-
λας ἈΠΈΛιπΟΝ · ἘΠεὶ ἄλλα
ΎπέρΠΟΛΛΑ ἌΛΛΟΙ ἀνέΛΑΒΟν
θΕΩροΎΜΕΝΑ ἤδη, τέΤΑΡΤο-
ν Δ' ΕΎΡΟΝ ΕἶδΟΣ, Καὶ τὰς δίκας
ἘΚδΙΔΆΣΚΟΝΤΕς· καὶ πρὸς ΤΟΎ-
ΤΟΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ἭΨΑΝΤΟ πλΗΜ-
μελΗΜάΤΩΝ, Ἃ ΜΗδένα μη-
δὲΝ ἈΣΚΗ͂ΣΑΙ ΕἾΔΟΝ, πρὶν ἰσχῦ-
σαι τὰς ῬΗΤΟΡΙΚὰς διαΤΡΙ-
βάς. καὶ ΜῊΝ ΑἹ ΤΈΧΝαι ΠΕΠαι-
δευμένΩΝ Ἄλλ' ἔΔΟΣΆΝ
τισιν ἢ παιΔΕΥτῶς ἜΧΕΙΝ· ὯΣΤΕ
καὶ νῦν τούτουΣ ΜΆλιστα τῶν
λοιπῶν ὀρθΟεπεῖν, καὶ τὸ
λέγειν εἰκῆ διαΙρεΤῶΣ ΦΕΎΓΕΙΝ,
καὶ ἈπρΕπὲΣ μάλα, κΗΦΗνΊΔΟΥ
τάχιστΑ διορΘΟῦΝτος, μόνΟΝ

mata in quibus occurrit nihil utile, nihil sapienter excogitatum. Quin immo ne illa quidem discrimina per sophisticas Artes hi constituerunt. Tales igitur sunt Artes quas compositas reliquerunt veteres. Commentationes vero suas accuratius scripserunt recentiores; amplificantes Artes, quas tamen non omnino absolutas reliquerunt: permulta enim alii acceperunt jam excogitata, quartumque invenerunt genus, etsi judiciale quoque edocebant; præter quam quod politica delicta attigerunt, ut qui animadvertissent neminem unquam hæc tractasse, priusquam vigerent rhetoricæ exercitationes. Artes autem quibusdam eas edoctis alia præbuerunt quam doctrina exornari: inde etiam nunc efficitur ut viri eruditi præ reliquis omnibus recte eloquantur, temere dicere fugiant, atque indecorum admodum esse videatur, si rem Cephenides adducere citissime ad perfectionem sciat, huic illum solum

χάριν οὐκ ἀπΟδεΔωκέναι τὸν καλούμενον ΣΟΦΌΝ. Ἔμαθον δ' ἀφικόΜΕΝΟΙ ΕἸς Ἀθήνας ἐΠῚ ΤΟΎς τΌτΕ ΠΑΡᾺ Πρυτάνεσιν ἐν δίΚΑΙΣ ὌΝΤΑΣ, Ἰσχυρά Τε σΥλλΈΓΟΝΤΑΣ διΚΑιώΜΑΤΑ. ἘΣ δέκα τε ἄνΔΡΑΣ ἙΚΆΣΤης ΦΥΛῆΣ ΦΑΣΙΝ ἘΛθΌΝΤας, ΤΙΝᾺ ΤΡΌΠΟν ἐΠΙΒΕβλΈφθαι τῶν ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂ν, (τΟΎΤΩΝ πρὸ αὐτῆς αΫΘΕΝτῶν)· οὐΔῈ ΠΟΛιτιΚῶΝ μΌνων, ἀλΛὰ καὶ φιλοσοΦΙΚΩ͂Ν καὶ τῶν ΚΑΘ' ἁΠλᾶς ΔΙαΝοήσεις καῚ ΔΙὰ κΑΤΑΝοήσεις ΠρΟΦΕΡοΜΈΝΩΝ· ΝοΜΊΣΑΙ Δ' ΟΥ̓κ ΕἾΝαι ἘΠὶ τῶν ἈΣΚΗΣάΝΤΩΝ ΠάντΩς ἄΛΛα· ὡς τεχνογράφΩΝ ΔιαπεφΕυγότων οὐ μόνοΝ Τὰς οὕτω προχείροΥς ἐν Ταῖς ἑρμΗνείαις ἀτοπίαΣ, ἀλΛὰ σχΕΔὸν καὶ πάσας. καῚ Δὴ Γὰρ οὐδ' ἐπέτρεΨΆν πῃ βοηθεῖν ἑαυτῷ λέΓΟντΑ Τὴν κοινῶς κεκλΗμένΗΝ ῥητορικὴν ἀπολύεΙΝ αὐτῶν.

quem sapientem vocant gratias non retulisse. Artes porro didicerunt Athenas confluentes ad illos qui apud Prytanes tunc judicio contendebant, validaque colligebant causæ præsidia. Ferunt eosdem, quum ad decem viros cujusque tribus venissent, quodam modo animum advertisse ad politicas res (his decem viris pro unaquaque tribu, arbitrio suo, quidvis agendi potestatem habentibus); neque ad res politicas tantummodo attendisse, sed etiam ad philosophica, atque ad illa quæ per simplices cogitationes et per altas cujusque rei cognitiones enuntiabantur; sicque censuisse talia argumenta non esse penes eos qui prorsus diversa quæsiverunt, quasi rhetoricæ magistri vitarent non solum peccata quæ in elocutionem tam facile cadunt, sed fere quælibet alia. Neque concesserunt profecto auxilium ullo modo eum sibimet ipsi afferre, qui dicit illam quam communiter vocamus Rhetoricam his culpis eximere.

Ἀλλὰ τὸν Φοίνικα διδάσκαλον Ἀχιλλεῖ συναπεστΆΛθαι Φησὶν Ὅμηρος. οὐδὲ τὴν φύσεΙ καὶ περὶ λόγον ἀρετὴν κατ' ἐξοχῊν ἰδίως ἂν ΕἼΗ ἀΓοΡΕυθήσεσΘαι ῥητορικΉΝ. Εἰ δέ τις βουλεΎΟΙΤ' ΑΥ̓ΤΗ̣͂ πΆΝΤ' ὀΡθΟῦσθαι, διΑῬῬήδην γ' ἂΝ εἴρηκεν, πρὸ τῶν ῥητοριΚΩ͂Ν διατριβῶν μηΔΈΝα Ἧφθαι τῶΝ πληΜμελημάτων τούΤων. οὐδ' οὕτωΣ μὲν οὗΤΟΣ εἶπεν, ἀλλ' ἀπΕΊΡωΣ ἰσχύεΙν τὰς ῥητορικὰς διατΡΙβάΣ· ἍΤε μηδὲ ΠερικλέΑ ΤΥΧΌΝΤΑ στεφάνου, Θουκυδίδην μηδὲ τὸν Ὀλόρου, τήν γε ΠρΌχειρον ἐκπεφευΓέΝαι καχεξίαν τῆς ἑρμηΝείας· ἀλλὰ μΗδ' ἐπιτεθεωρηκέναι. τάχα γὰρ ἐΠῚ Τούτων κατῆρχθαί τις ἐρεῖ τᾶς διατριβάς· ἰσχυκΈναι δὲ οὐδΕῚΣ, εἰ μή τις ΤΩ͂Ν ἀναισχύντων· καί

Atqui Phœnicem doctorem cum Achille missum fuisse narrat Homerus. Neque innatam virtutem quæ in oratione versatur, per excellentiam peculiariter Rhetoricam prædicari licet. Quod si quis existimaret per illam omnia ad rectum exitum perduci, hoc idem esset ac si expressis verbis diceret, ante rhetoricas exercitationes, neminem ejusmodi peccatis fuisse obnonoxium. Minime autem ita locutus est hic Sophista; contra vero dixit infinitam vim habere exercitationes rhetoricas; quum neque Pericles qui corona donatus fuit, neque Thucydides, Olori filius, hunc pravum dictionis habitum qui est in promptu effugerunt; immo ne ad eum quidem animum adverterunt. Fortasse enim horum ætate, exordium habuisse illas exercitationes aliquis dixerit; nemo autem eas viguisse contendet, nisi fuerit e numero illorum qui se impudenter gerunt; quam-

τΟι διαφέρουσιν οὐΔὲΝ, καὶ μετὰ τὴν ἰσχὺν ΤΩΝ διατριβῶν ἀνιστόρητοι γεγονότες ἁπάσης τῶΝ, πρὸ τοῦ παρελθεῖν αὐτὰΣ καὶ κΑτισΧῦσαι, διαλεχθέντων. ἀλλ' οὐθὲν ἧττον ὁΡῶνται φανεΡῶς οἱ μὲν οὐχ ἧττον ἀγΟΡεύΟΝτες ἐν λέξεΙ τῶν ἄκρως δΙατριβικῶν, οἱ δὲ μᾶλλον. ἀναρίθμητοι δὲ τῆς οὕτω προχείρου καχεξίας, οΫΚ Ὀκνοΰ͂ΣΙΝ εἰπεῖν Ὅτι τὸΝ τρόπον τοῦτον ὃν διὰ τῶν παραδειγμάτων οὗτος ὑπέδΕιξεν, ὁ Καπανεὺς, καὶ μαΘὼν μόνος, λαλεῖ. δοκῶ δὲ μηδ' ἀΓυμνάστων μόνον ἐν λόγοις ταύτας εἶναι τὰΣ καχεξίας, ἀλλὰ Καὶ τὸν κοινὸν λεγόμεΝον Νοῦν οὐ προσφερομένων· ὥστε κινδυνεύειν ἡμᾶς, κατὰ τὸν λόγον, καὶ τοῦτο περιποιεῖσθαι Παρὰ τῆς ἰσχύος τῶν ῥη-

vis nulla re præstent; immo, ex quo floruerunt exercitationes rhetoricæ, prorsus alieni facti sunt a vigore eorum qui orationes habuerunt, priusquam illæ exercitationes in lucem prodirent, vimque assequerentur. Attamen manifeste videas quosdam in orationibus suis non minus eo genere dicendi utentes quod aucupantur illi qui summe versantur in rhetoricis exercitationibus; quosdam etiam multo magis. Quum autem innumerabiles sint homines hujus pravi habitus qui est ita in promptu, dicere non dubitant, eadem ratione quam per exempla hic Sophista tradit, Capaneum tractare orationem, etsi per se solum fuit eruditus. Ego vero existimo eos qui tali malo laborant non solum in eloquentia nequaquam exercitatos esse, sed etiam præ se non ferre id quod sensum communem appellamus; adeo ut videamur, sicuti par est, sanam quoque mentem nobis comparare e virtute rhe-

τορικῶν διατριβῶν. διόΠΕΡ μηΔὲν θαυμάζωμεν τὸ μόνα τάξαΣθαι τὸ πεπαιδευμένως διαλέγεσθαί τισιν ἢ ἀπαιδεύΤως· ὃ καὶ αὐτὸΣ θεῖναι τετόλμηκΕΝ, ὥσπερ τῶΝ διατριβῶν Πάσας τὰς παιδείας διδασκουσῶν, ΚΑὶ τῶν γραμματικῶν, καὶ μοΥσικῶν, καὶ γεωμετρικῶν. τί γὰρ δεῖ φιλοσόφωΝ, ΕἰπΕῖν τὰ κατὰ τὰς ἰδίαΣ ΠΑΙΔΕΎΣεις οὐ πεπαιδευμέΝΩν, ῬᾷΟΝ ΔῈ Λαλούντων ἢ μυρίων ἐΓγεγηρακότων ταῖς διατρΙΒΑῖΣ, Ἢ οὐκ ἀπείρως παίδΕίας ἁπάσης διαλεγομένων; εἰ γὰρ αὖ τὸ ῥητορικῶς λαλεῖν μόνον ἐκάλει πεπαιδευμένως, λΌΓοΣ χρυσὸς ἦν ἌΝ· ἀμέλει δὲ καὶ φαίνεται τοιΟῦτος, ὅΣ Γε καὶ μάλιστα τῶν λοιπῶν ὀρθΟεπεῖν φησι τούτους, καὶ πᾶσαν εἰκαιότητα Διαφεύγειν. κάΜπρΕπές ΦΗ-

toricarum exercitationum. Idcirco nequaquam miremur nonnullos tantummodo præcepisse erudite aut inerudite cum quibusdam disserere; quod quidem hic Sophista statuere ausus est, perinde ac si doctrinas omnes traderent exercitationes sive grammaticæ, sive musicæ, sive geometricæ. Quid enim opus est philosophis qui, disciplinis minime comparati ad explicandum oratione illa quæ per peculiares institutiones ediscenda sunt, rectius tamen loquuntur quam tam multi qui in exercitationibus consenuerunt; vel saltem disputant eruditionis non prorsus expertes? Quod si hic Sophista solummodo diceret rhetorice loqui esse erudite loqui, eloquentia cuilibet alii rei vere præferenda esset; atqui talis et ipse hic sophista re vera esse videtur, quando quidem profitetur illos qui rhetoricam edocti fuerunt recta oratione ante cæteros omnes uti, temeritatemque omnem in dicendo effugere. Conveniens esse addit

σιν ἔν τισιν τάχιστα διορθοῦσθαι συνΕιθισμένους, παρεσκευάσθαι καὶ περὶ παντὸς ἐπεσκεμμένους λέγειν, καὶ παρὰ τῶν εἰδότων πεΠυσμένους· ὥσΤε τῆς Ἑλλάδος οὕτως ἠνθηκυΊας τότΕ πεπαιδευμένοις καὶ ΠΟΙηταῖς, ἅπαντας ἁπλῶΣ ἘΠΊΣτασΘαι τῶν σοφιστΩ͂Ν Τῌ ὈΡΘοεπείᾳ τὸ δίκηΝ λέγειΝ· μηδ' ὅλως τινὰ περιφΡΟΝεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ μόΝουΣ Τοὺς διατριΒΙκούς· ὧν εἸΝαι Ἀλογωτέρους ἑτέρους οὐκ ἄν τις ἐπιΔείξειε, κΑὶ πάντων πολλάκις προεΚΠΙπτόντωΝ, μόνους ἐν ὀλίΓΟις· εἴπερ ἄρα Καὶ τούΤους ἐν τοῖς πλαστοῖς καὶ τοῖς γεγραμμένοις ἀστοχάστουΣ θεωροῦμεν, καὶ μΌνους, ἃ ποιεῖν ἔφησεν, ἘΚΠΙΟιΕῖσθαι, τοὺς ὑπὲρ ὧν ἩΜεῖς εἴπαμεν οὐδενὸς ΠΈΡΙ ΟΥ̓δέποτ' ἐπεσκεμΜΈ-

illos qui quædam promptissime ad bonum exitum perducere solent, ad id etiam paratos esse ut de omni argumento, adhibita meditatione, orationem habeant, quum a peritis viris eruditi fuerunt; adeo ut, Græcia hominibus liberaliter educatis poetisque tunc temporis ita florente, omnes in universum tenuisse artem tractandæ causæ, accurata dictione sophistarum in usum suum advocata; neque ulli omnino eos fuisse contemptui, nisi solis scholasticis; præ quibus cæteros a ratione magis alienos esse nemo ostenderit; neque, dum omnibus sæpe res secus cedit, eosdem solos esse quibus cœpta sua in paucis male cedant: si re vera quidem hos in fictorum et pictorum operibus a scopo aberrantes videmus; ea vero quæ facere præscripsit illos solos peragere, quos diximus nullam rem unquam attento animo perpendis-

νους· τοὺς δὲ φιλοσόφουΣ
οὓς ἅπαντες προειλήφα-
σιν ἀσφαλεΣτάτους καὶ
σκεπτικωτάτους, τούτων
τε ἀμελεῖΝ, καὶ μηδὲ πα-
ρὰ τῶν εἰδότων οἵους τ' εἶ-
ναι πυνθάΝΕΣθαι. τὸ γὰρ
αὖ πΕρὶ τῶΝ ΠΟΛιτιΚῶν
πραγμάτων τΑὐτΆ λέ-
γειν αὐτὸΣ ὑπαΚούΩΝ Μέλλειν,
πάλιΝ οὐκ ἐπὶ τὸ ἔπεΙΤΑ τάΔ'
ὑποδΕίγματα ἈΠΟΦΈΡΕΙ , ἐΝ τῇ
λέξει ἀχειΡίας πάΣΑΣ ΤΙθεὶς,
καὶ προΣαγορεύων τὴν διάφευ-
ξιν αὐΤῶν ὀρθοέπειαν. οὐ
μὴν ἀλΛὰ τοὺς ῥήΤΟρας ἐΓ-
κατορΘΟῦν ἐν τοῖς ῥητορικοῖς
ἐλεΓΚτιΚῸΝ πρὸς τὸ διαλεκτι-
κόν ἘΣτΙν· οὗΤΟΣ δ' ἔλεΓχον
ποιούμενΟΣ, Ἔφη προσδεή-
σεσθαΙ τῆς ῥητορικῆς, ἢ πρὸς
τοὺς ἄλλους πεπαιδευμέ-
Νους, μᾶλλον δὲ καὶ τεχνί-
ταΣ ὅΛως, οἳ τὰ ΣΧΈτλια καΤᾺ
πλεῖΣΤά που ΛΈΓΟΥΣΙ· πόσοι δῈ,
οἳ φύΣΕΙ Τὰς τέΧΝαΣ ἈΣΚΟΥ͂ΣΙ. ΠΟΛ-

se; philosophos autem quos opinione sua omnes præsumserunt esse a lapsu tutissimos, meditationique maxime assuefactos, talia negligere; neque eos esse, qui hæc a peritis ediscant. Eadem de politicis quæstionihus suo loco traditurum esse hic Sophista subaudiens, rursus in posterum talia argumenta non profert; ut qui omnes solertiæ defectus in dictione ponat, horumque fugam nominet rectam dicendi rationem. Attamen rhetores, rhetorica tractantes, rem ad felicem exitum perducere, hoc Dialecticæ vituperationi esse contendit; idque in argumentum vertens, asseverat Dialecticæ Rhetorica opus esse, sive in cæteros homines liberaliter educatos, sive potius in artifices universe, qui plerumque inepta dicunt; quoti enim, favente natura, artes excolunt! Mul-

Λοὺς ΑΫ́Θις καὶ Φίλωνα τὸν ἈΡ-
χιτέκτονα περὶ τῆς Σκευοθή-
κης οὗτος αὐτὸς εἰσήΓαγεν
δημηγοροῦντα. σὺν δὲ ΤΟῖς
θεοῖς, οΫ́Τε τὰς διατριβᾺΣ Τῶν
ῥητορικῶΝ ἰσχυροποΙΉΣΑν-
τες ἐν ΣΠΟΥΔῌ γε τῶν διατριβΩ͂ν
οὔτΟΙ ἘνΕΒΊΩΣαν, οὔτΕ σΥΝεΙ-
θίσθησαΝ ΠΕρὶ παντὸς ΚΑΤΕ-
σκέφθαι· Καὶ διὰ τούΤΩΝ, μῊ ἘΚ-
πίπτειΝ ἢ διοΡΘΟΫ́Σθαι τὸ τ-
Άχιστα. οὐΔΕνὶ τοιγαΡ-
οῦν ἡ τοσΑΫ́ΤΗ ἜξΙΣ ἦΝ τΩ͂Ν ἩμεΤΈ-
ρων. τινὲς Δ' ἐν τΑῚΣ τέχνΑΙς
ἀθηναῖοΙ ΠΛΕΊΣΤου λόγου ΤᾺ τῆς
ὑποκρίσΕΩΣ ἨΞΊΩΣΑΝ. ΕἸ μὲν ταῦ-
τά τίς ἘΣΤΙΝ ἜΧων, καὶ Σεμνό-
τερος αΫ̓τὸς φαίνεται· καὶ
πρὸς ἓν εἶναΙ ΜΑ͂Λλον ποιεῖ
τὸν ἀκούοΝΤΑ, καὶ συνΙέ-
ναι, καὶ μνημονεύΕΙν, καὶ
κινεῖσθαι παΘητικῶς,
ἄλλων ΟΫ́Κ ἈΝΟΙΚΕίως ταῦ-
τα δρώντων, ὉμΟΛογοῦ-
μέν ΓΕ· ἀλλ' οΫ̓ μῊΝ ΤῊ Ῥη-

tos rursus idem Sophista induxit, atque Philonem architectum apud populum de armamentario concionem habentem. Diis autem volentibus, neque rhetoricis exercitationibus vim addentes in harum exercitationum studio vitam triverunt; neque assuefacti sunt cuicumque rei disceptandæ, atque per tales exercitationes non male peragendæ, aut ad bonum exitum perducendæ quam celerrime. Nemini vero Nostrorum tanta facultas concessa fuit. ¶ In Artibus autem suis quidam Athenienses Actionem maximi æstimarunt. Si quis eam possideat, gravior ipse judicatur : id quoque hunc pervincere, ut audiens circa rem unam magis detineatur, omniaque intelligat atque memoria teneat, vehementerque commoveatur, aliis convenienter hæc peragentibus, profitemur quidem ; attamen non ad Rhe-

CAP. II. De Actione.

τορικῆ τΟΫτο πρΟΣΉΚΕΙ τάΤΤειν, μᾶλλον ἢ τῊ δΙαλεκτικῆ καὶ τῆ γραμματικῆ, μΑθεῖν ἄν τις ἐπιΘυμῊ ΤέΧΝΗΝ καὶ ἈΡΕΤῊΝ ΤῊΣ ὑΠοΚΡΙΤΙΚῆς, ἣΝ δΥνατΉΝ Πως ἐΠΟΙΗΣΆΝ ΤΙΝες. καὶ τρίτοΝ, ἐν ῥΗΤΟΡΙΚῆ μὴ ΟΫΣΑΝ, καὶ νὴ ΔΊΑ μένΤΟΙ, καιΝὴν ἐν ΚΩΜῳδίᾳ, κΑῚ ΤΡΑΓῳδίᾳ, καὶ μΊμοις, καὶ τοῖΣ ἀναλόγοις, ὑπόκρισιν ΎΠΟΤιθΈασιν τῆ ῥητορικῆ. μακαρΊζομεν αὐτοὺς τῆς Συνέσεως· εἰ δὲ τοὺΣ ΤᾺ κοινὰ διατιθεμένΟΥΣ Καὶ προσδεῖΝ τοῦ σΥΝΙΈναι τῆΣ ΎΦ' αὐτῶν διδασκαλίας νομίζουσιν, Ἐπιζητοῦμεν τί δήποτε καΤεγΝωκΌΤες ἡμῶΝ, ΤὴΝ ἐν τοῖς ἡμετέρΟις Γε οὖσαν ὑπόκρισιν ΑΫΤοῖΣ ἈπονΈμουσιΝ· ἔτι δὲ μᾶΛΛον, ἐκ τίνος ἀντιποιοῦνΤΑΙ τῆς κοινῆς ὑποκρίσεως, τῶΝ ΟΫδὲν ΚΑΘῊκόν τι προφερΟμένων ἐπιστήμΟΝΕΣ; ΤέΧΝας τ' οὐ-

toricam magis pertinet de ea præcepta componere, quam ad Dialecticam vel ad Grammaticam; si quis discere voluerit artem et virtutem Actionis quam potentem effecerunt nonnulli. Eam, quum in Rhetorica non existeret; immo, per Jovem, quum in comœdia, in tragœdia, in mimis atque in aliis huiusmodi recens esset, tertias in Rhetorica obtinere constituunt. Quibus sagacitatem suam gratulamur: sin arbitrantur illis qui communia exponunt etiam opus esse, ut disciplina quam ipsi tradunt imbuantur; quærimus quid crimini vertentes nobis Actionem, quæ e nostris disciplinis profecto pendet, sibi vindicant; immo potius, cur sibi tribuant Actionem eam quæ omnibus communis est; etsi earum rerum sunt periti quæ nihil quod quodam modo conveniat præ se ferunt? Horum autem Artes ne

κ ἂν ἀπαίδευτος ἀΞΙΟΙ͂ ΕΥ͑ΡιΣ-
κομέναΣ διὰ τοΥ͂ ὑπόΚΡιΣΙΝ
Προσηκόντως τοῖς πρά-
Γμασιν διατιθεμένου· ἸΔΌΝΤ-
ΕΣ Γὰρ ἀΚΑΊΡΩΣ χανόντας
ἐν ἀρχῇ, Ἢ τòΝ ΤΌνον ἐΠΆΡΑΝΤΑΣ,
νοΉΜατα ῥέΟΝΤΑ ἘΚΦΈΡΕΙΝ,
ἐΝ ΤΟῖς ῥητορικοῖς ὑπο-
κρίσεως ἀνΤιποιοῦνται.
μαΚρÀΝ μÈν ΤΟΥ͂Τ' ἜΣτιν τῶΝ
σΥνΙΈΝΤΩΝ ΑΥ̓ΤΗ͂Σ ΤÌΗν δύνα-
μΙν· ἐπεΙΔΆΝ τις κΑÌ τῆς φΙ-
λοσΟφίας βελτίω καὶ κα-
ΤÀ Τοῦτ' ἐμφανίζῃ τὸ ΤΟ-
ιοΥ͂τοις ἴδιον ἜξοχΑ, τÒ
ΟΥ̓δὲν ὑποκρΊνεσθαι Ποιεῖν
ἝΤΕρον. Καὶ ΤÒ τοὺς ἄλλους ΠοιΕΙ͂Ν
ΤΟΎτων φάσΚΕΙΝ μόΝΩν, ἐσ-
τὶν ἐΝδεχόμεΝΟΝ τὴν
ὑπὸ τΟῦ θέλοντοΣ ἀντι-
στροφήν. κἂν εἴπΩσιν ὅ-
τι μόνοι τέχνας Ὑπὲρ αΥ̓-
τῆς παρέδοΣαν, ΣΚιομα-
χήσουσι· καὶ Τῶν ποιητῶν,
οὐχ ὅτι τῶΝ ἄλλων ὑπο-

ignarus quidem existimaret fuisse inventas per eum qui Actionem suam convenienter rebus accommodat; nam quum oratores viderunt qui intempestive, statim ab initio, hiantes vel intendentes vocem, profluentes expromunt sententias; in Rhetorica Actionem sibi vindicant. Multum hoc distat ab iis qui Actionis vim comprehendunt; quandoquidem hanc aliquis ipsa philosophia potentiorem esse ostenderet, vel per id quod viris Actione præcellentibus est summum in modum peculiare; nimirum, nihil aliud esse quod cæteros Actione valentes efficiat. Quod si quis dixerit cæteros Actionis peritos præstare sophistarum esse proprium, argumentum in eum retorquere quilibet poterit. Sin contendunt se solos de illa dedisse præcepta, inaniter pugnabunt; poetis ipsis, non tantummodo cæteris, Ac-

κρίνεσθΑΙ ΔΙδασκόΝτων, καὶ
τῶν λογικΩ͂Ν ἀπάΝΤων, κἂν
μὴ συΓΓράφωΣιν· διὰ τὸ
βαιὰς εἶναι τὰς θεματικὰς
Παρατηρήσεις ἈπΌ Γε τῆς
ΑἸΣθήσεως, ὑπῸ ΤΩ͂Ν ΔΙΑΣΑφοΎν-
ΤΩΝ οἵας δεῖ ποΙΉΣΑΣθαι
ΤÀς ΔΙαθέσειΣ, ΚΑῚ ὍΠΩΣ Πολλὰ
δεῖ τῶν παθῶν αὐτῶν
δΕΙΝΌΤΕρα σχηματΊζειΝ καὶ
ΤῸ ΣΧΗ͂Μα, καὶ τῊΝ φωνῊΝ,
ΚΑῚ Τἆλλα ΛΈγοντΟς. ἔΝ-
θεΝ ΓÀΡ τοὺς ἰδιώτας, καὶ
τΟῪς βαρβάρους, εἰ μὴ καὶ
τἄλΛα ζῶα, τοῖς πάθεσιΝ ἀ-
κΟλούθους τὰς μεταβο-
λὰς ἔχοντας θΕωροῦμεν.
τινὰ δ' ὧν παραΓγέλλου-
σιν οὗτοι καὶ φυσικῆς εὐ-
κΑιΡΊας δεῖται, κΑθάπερ
εὐμέλεΙα φωνῆς καὶ με-
γέθη, καὶ τόνοι, καὶ πνεῦ-
μα, καὶ προσώπου, καὶ Χει-
ρῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ σώμα-
τος ἀξίωμά τε καὶ ῥυθμοὶ,
καὶ τόλμα, καὶ τοιαῦτ' ἄλ-

tionem docentibus, necnon et iis omnibus qui eloquentia pollent; etsi nihil scribunt : paucæ enim sunt originales observationes e sensibus deductæ ab illis qui explicant qua ratione habitus corporis disponere deceat, et quomodo multos affectus solito vehementiores effingere oporteat dicentis habitum, vocem, aliaque. Per hæc enim, apud indoctos et barbaros, immo apud cætera animalia, pro variis affectibus, varias commutationes fieri videmus. Quædam autem ex iis quæ sophistæ præcipiunt naturæ commodis egent: qualia sunt apta modulatio magnitudoque vocis, ejusdem intentiones; latera; vultus, manuum, totiusque corporis dignitas atque modi; fiducia, similiaque a-

λα· διΟ καὶ τὸν ἰσοκΡάτην Εἰκότως
φασὶ τῆς πολειτΕΊας ἀποστῆ-
ναι. νὴ Δί' ἀλλὰ δημοσθένης
καὶ πρῶτον ἔλεγε καὶ δεύ-
τερον καὶ τρίτον εἶναι τὴν
ὑπόκρισιν ἐν τῊ ῬΗΤΟρικῇ.
κάλλιπΠΟΣ ἰσΟΚΡΆΤΟΥΣ καὶ νι-
κόστρατος ἜφησΑΝ τὸ
πᾶν ἐν τραΓῳδίᾳ· λύκων
δ' ἐν κωμῳδίΑ· καὶ οΥ̓ διὰ τοῦ-
το τῆς κοινῊΣ ἅπαΝΤΑ ΤἈΓΑΘᾺ
αΥ̓ΤῊΝ ἔχειν ἊΝ τις ΛΈΞΕΙεΝ.
ἈΘλίως μέντοι Κατὰ ΠᾶΝ ὁμΟ-
Ἰως ἔλεγεν, ὅτι τὸ πάΝΤΩΣ
συνεργοῦν καὶ μεθοδΕΥό-
μενον, ἐν τοῖς ἰδίοις Ἐφ' ἑ-
κάστων πολὺ μεῖοΝ, ἐν
τῇ ῥητορικῇ δρᾷ μᾶλλον
ἢ ταῖς ἄλλαις πεζολοΓΊαις·
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτΟ κΕ-
ΝΌΝ. Καὶ τὴΝ ἘΝ τοῖς ΔεινοΤΆ-
τοις οΥ̓Σι φωνὴν ἘΚείΝΟΥ
Αἰσχίνης ὀνειδίζει ποΤΈ
Γ' εἶΝΑΙ ΠΙκράν· παρὰ δῈ ΤΩ̣
Φαληρεῖ λέγεται ΤΟΥ̓Το, ποΙ-
κίλον μὲν αὐτὸν ὑποΚρ-

lia; quapropter Isocratem merito ferunt a Politica sese amovisse. Atenim Demosthenes dicebat primas, secundas, tertiasque tenere Actionem in Rhetorica. Callippus, Isocratis discipulus, atque Nicostratus asseruerunt eamdem in tragœdia, Lycon vero in comœdia, præcipui momenti esse; non ideo omnia communis Actionis commoda huic inesse quisquam dixerit. Attamen inepte prorsus Demosthenes quodam modo dicebat id quod in quacumque re valde adjuvat, methodiceque tractatur, quum sit in peculiaribus rebus ad singula multo minus valens, in Rhetorica magis valere quam in cæteris soluta oratione scriptis; quod quidem est et ipsum inane. Atqui in iis quæ vere vehementissima sunt vocem illius nonnunquam asperam esse exprobrat Æschines; sed a Demetrio Phalereo dicitur Demosthenem polluisse Actio-

ιτὴν γεγονέναι καὶ περιττὸν, οὐχ ἁπλοῦν δὲ, οὐδὲ κατὰ τὸν γενναῖον τρόπον, ἀλλ' ἐς τὸ μαλακώΤΕρον καὶ ταπεινότερον ΎποκΡίνοντα. οἱ δ' οὖν πολλοὶ τῶν σοφιΣΤΩΝ ἐοίκασιΝ, ὩΣ ΕἸ ζῶα γεγράφασιν ἀθλίως, ὑποκεκρίσΘαι· πονηρὸν γὰρ ἐΝ ὑπόκΡΙΣΕσιν αἱ ΜΑκραὶ πΕΡίοδοι· καθάπερ καὶ παρὰ ΔΗμητρίῳ κΕῖται περὶ τῶΝ Ἰσοκράτους. ἱερώνΥΜΟς δέ φησιν ἀναγνῶναΙ Μὲν αὐτοῦ τοὺς λόγουΣ ΚΆΛΛΙΣΤΑ δυνήσΕσθαί τιΝΑ· δΗΜΗγοΡῆσαι δὲ, τήν τε φΩνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπαίροντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατΑσκευῇ, ΜΕΤᾺ τῆς ἁρμοττοΎσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν, οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέΓΙστον καὶ κινητικώτατον παρΑΙΤεῖσθαι τῶν ὄχλων· ἄψυχον γὰρ αὐτοῦ, ἰσαίαν, Οὐ ΠαΘΗΤΙΚῊν εἶναι

ne varia atque excellenti, non simplici; neque ad nobilia tantummodo, sed etiam ad molliora et humiliora eum suam Actionem accommodasse. Plerique autem sophistarum Actione usi esse videntur, quasi figuras inepte pinxerint; pravæ enim sunt in Actionibus longæ periodi, id quod etiam reperias apud Demetrium de Isocratis periodis. Hieronymus dicit quempiam hujus orationes legere quidem optime posse; sed in concione, altiori et contentiori voce, adjuncta huic orationis structuræ Actione convenienti, nequaquam eas pronuntiari posse. Quod enim maxime valet, movendisque vulgi affectibus est aptissimum illum a se procul amovere; quippe cujus dictio vigore careat, semperque sit æquabilis, nequaquam vehemens,

τὴν λέξΙν, καὶ οἷΟν ἓΝ πρᾶΓΜα τὸν ΤΌνον πεποιημένην· τὸ Δὲ κεκλασμένον καὶ παντοδΑΠῸν, καὶ ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ ταῖς παθητικαῖς ἈΠΟθΈΣεσιν διειΛΗΜμένον ἀποΒεβληκένΑΙ· ΤΗ͂ Δὲ λειότητι διὰ ΤΟΥ͂ παντῸΣ δουλεύειν. τοιγαΡΟῦν ΑὐΤῊΝ ἀνάγνωστον μὲν εἶναι Τῆς φωνΗ͂Σ ὑφειμένης, ἐπαΡθείσης δὲ μῊ Ἄπαν· ταῖς ΚΑΤΑΣΚΕΥΑῖς καΤΕΝειλοῦσαν τῸΝ λέγοντα, καὶ τὴν ὑπόκρισιν ἀφαιρούΜενοΝ. καὶ σχεδὸν ἐναντΊΟΝ πάντη τῶν πΟλιτικῶν ΤΌνδε πολΙτευόμενον, ἐπῚ τὰ πΟΙΟΥ͂ντα πολιτικὴν, ΠΡΟΣΈΤι καὶ δημηΓορικὴν, καΤΑκεχύσθαι ΤῊΝ λέξιν, καὶ μὴ Τὴν ἐπιδίφριον καὶ καταψιθυρίζουσαν· τὸν λόγον ὅμοιον γοῦΝ εἶναι τῷ δασὺ καὶ μέγα περιθέμενον πρόσωποΝ παιδίου φωνὴν ἀΦιέΝΑΙ. ΦΗΣῚ ΚΑῚ ΤΟΥ͂το, τοῖς ἔλ-

atque, quod ad tonum adtinet, quasi una et eadem res ageretur, informata: dicendi enim genus perfractum, omni de re conflatum, vocis intentione ac remissione, ejusdemque patheticis depositionibus distinctum rejecisse Isocratem; ut qui lenitati ubique inserviret. Quam ob rem orationes ab hoc scriptas legi posse voce summissa, aut non elata prorsus; quamquam artificiosa tractatione per omnia versent eum qui illas publice dicit, vel Actione sublata. Præterea tradit oratorem illum, quamvis e regione politicarum rerum semper steterit, disseruisse de Politica, effusumque fuisse in ea quæ efficiunt elocutionem politicis et deliberativis rebus convenientem, non effeminatam atque insusurrantem; eloquentiam igitur ejus ita se habere, perinde ac si quis, villosa et magna persona capiti suo imposita, pueruli vocem emittat. Id quoque dicit, Isocratem Græ-

λησιν συμβουλεύοντα, καὶ
πλάσμα, καὶ τὴν ἄλλην κα-
τασκευὴν δημηγόρου πε-
Ριβαλλόμενον, ἐπαίρειν ὡς
τοῦ παιδὸς φωνὴν αΫτὸΝ,
ΚΑῚ ΚΕΚραΓέναι, μήτε τόνον,
μήτε πάθος, μήθ' ὑπόκριΣ-
Ιν δυναμένουΣ φέρειν τοὺς
ἘΚείνΟΥ ΛΌΓΟΥΣ· οὔτ' αὐτὸ μόνον
ΠρᾶΓΜΑ ἐνέχοντας, ἀλλὰ
καὶ ΝΟΫν ἐκείνου, ποτῈ μῈν
ἐψιλωμένως, τὰ πολλὰ ΔῈ
ῥύδην καὶ τόνῳ κεκλιμέ-
νῳ, ἢ καὶ διωργισμένως ἐκ-
φέροντας· ὅΤαν δ' ἦθος ἐμ-
φαίνειν θέλωσι, κΟιλοφώ-
νως Καὶ πεπλασμένως
λαρυγγίζοντας. ἀλλὰ
δὴ τὰ μὲν περὶ τῆς Ὑποκρί-
σεως παραγγέλματα πΡώ-
ην τισὶν ἐφλυαρήθη. θαυ-
μαστῶς δὲ καὶ τῶν ἡρώ-
ων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς
ὑπεΚρίΝοντο πολλΟὶ,
καθάπερ ἐστὶν λαβεῖν
τὰ ΜῈΝ ἌΛΛΑ ΠΑρὰ ποιητῶν,

cis consilia dantem, orationis conformationem, cæteraque artificia quæ concionatori sunt propria sibi assumentem, tamquam puerum vocem extollere, atque crocitare; orationes autem ejus neque contentionem, neque concitatos affectus, neque Actionem admittere posse; neque id solum in se habere, sed etiam sententiam ejus nonnunquam nude, plerumque tamen fragose, vocisque intentione summissa, atque etiam irate exprimere; quum vero mites affectus repræsentare student, voce velut in recessu obscurata, diductoque gutture artificiose, eas clamitare. Alioquin, præcepta de Actione apud quosdam non ita pridem in nugas abierunt. Mirum autem in modum Heroes et illi qui heroas secuti sunt Actioni curam dederunt, id quod colligi potest, partim e poetis,

τὰ δὲ καὶ παρ' ἱστορικῶν, καὶ ἘΞ ὧν αὐτοὶ γραπτῶν καταλελοίπασιν. οἱ δὲ τεχνογράφοι καὶ φανερὸν καθίστασιν τὸ κατ' ἀλήθειαν μὲν ὑπάρχον, ἐπικρυπτόμενον δ' ὑπὸ τῶν πολιτικῶν, ὅτι τοῦ φανῆναι σεμνοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ, μάλιστα δὲ τοῦ πλΑΝῆσαι τοὺς ἀκούΟνταΣ, ἔτι δῈ τοῦ δεινῶσαι, μεθοδεύουσι τὰς ὑποκρίσεις· ὧν οὐδενὸς ὁ τῶν ἄλλων τεχνίτης, οὐχ ὅτι τῶν κατὰ ΤῊΝ φιλοσοφίαν, προσδεῖται. διὸ καὶ τῶν πρός τι τὴν ἐπιτετευγμένην ὑπόκρισιν εἶναί τις λέγων οὐκ ἂν διαμαρτάνοι. ῥήτορι μὲΝ Γὰρ ἡ τοιαύτη, τάχα δὲ καὶ τῷ πολιτικῷ, καὶ τῷ σοφιστῇ διαφόρωΣ πρᾶΞΙΣ προσήκει, φιλοσόφῳ δ' ἑτέρα· τοῖς δ' ἀπ' ἄλλων μαθημάτων ἌλλΗ· καὶ νέῳ, ΚΑῚ ἈΚμΑΐῳ,

partim ex historicis, atque ex iis quæ illi litteris mandata reliquerunt. Artium autem magistri aperte statuunt, id quod verum est, sed occultatur a viris politicis; nimirum se, ita ut graves et optimi habeantur, præsertimque ut in errorem audientes adducant atque res amplificent, adhibita methodo, Actionis præcepta instituere: quibus artificiis nequaquam eget ille qui cæterarum disciplinarum est peritus, nedum id intelligendum sit tantummodo de eo qui in rebus ad philosophiam pertinentibus versatur. Itaque si quis dixerit Actionem, omnibus suis numeris absolutam, collocandam esse inter illa quæ ad aliquid referenda sunt, is non errabit. Rhetori enim, forsitanque politico viro atque sophistæ, non eodem modo Actio tractanda est: alia philosopho convenit, alia iis qui in aliis disciplinis versati fuerunt; diversa est quoque juveni, viro ævi integro,

καὶ γέροντΙ Παραλλάττου-
σα, καὶ γυναικὶ δηλονότι·
μᾶλλον δὲ, καὶ κατὰ τοΎτους
ἑτέΡα πρέπει· παρ᾽ ἄλλοις
γὰρ ἄλλη διαχωρεῖ καὶ κα-
ταγελᾶται. προσειληφθῶ
δ᾽ ὅτι καὶ τΆ πλείω τῶν παρ-
αΓγελμάτων παιδαγω-
γοῖς ἔοικεν· οἱ δὲ τὴν τέ-
χνην καὶ διὰ τούτων ὑ-
πολαμβάνουσι μεγαλύ-
νειν· ἀλλὰ μὴν οἱ μὲν
τῶν σοφιστῶν τὰς κοι-
νὰς φρένας ἔχοντες οὐ
περὶ τῶν ἐν παντὶ προ-
βλήματι προοιμίων, καὶ
διΗγήσεων, καὶ πίστεων,
καὶ ὑπεξαιρέσεων, καὶ
ἐπιλόγων ἑαυτοῖς οἴον-
ται προσήκειν· ἀλλὰ τῶν
ἐν τῷ πΟΛΙΤΙΚῷ τόδε
τῶν παχυτέρΩν πλῆθος,
ὡς μόνοις ταῦτ᾽ ἐκπονεῖ-
ται λέγει. διείληφε δε οὔ-
τ᾽ εἰ μόνα τὰ πολιτικὰ
διὰ τούτων φησὶν προ-
βαίνειν τῶν μερῶν, οὔτ᾽ εἰ

seni, mulieri: immo iis singulis, pro cujusque conditione consentanea est Actio dissimilis; apud alios enim alia in usu est, aut exploditur.

CAP. III.
Inania sophistarum præcepta de Orationis partibus et argumentis.

¶ Hoc præterea additum esto, pleraque præcepta pædagogicis haud absimilia esse; sophistæ autem artem suam per hæc amplificare arbitrantur; at vero qui inter eos communem sortiti sunt prudentiam, ii non in omni quæstione de exordiis, narrationibus, argumentis, exceptionibus, perorationibus verba facere conveniens sibi esse existimant; sed stolida turba illa, quæ in politicis rebus versatur, a se tantummodo talia tractari prædicat. Nequaquam distinguit utrum politicas quæstiones solas, an quascumque alias processus per has orationis partes habere dixe-

πάντα μέν· (μόνοι δ' αὐτοὶ τὰς εἰς πάνΤ' ἐναρμοτΤούσας μεθόδους ὑπογράφουσιν)· οὔτ' εἰ μόνΟι περὶ τῶν ἰδίων, ἢ μάλισΤΑ ΠάΝΤΩΝ παρέδοσαν· οἱ Δ' ἄλλοι παραλελοίπασιν, ἢ βραχέως ἐφεστΉκασι ταῖς ἰδίως τοῖς ἑαυτῶν ἐμπρέψαι δυναμέναις. ὧν τὸ μὲΝ πρῶτον ἄθΛιόν ἐστιν, ὅτι σχεδὸν πᾶν σκέμμα διὰ Τούτων, ἀλλ' οὐ τὸ πολιτικὸν μόνον διοικεῖται· τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι περὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ γραμματικὴν, καὶ μουσικὴν, καὶ Γεωμετρίαν, καὶ τἄλλα ΤΟῖς ὅλοις, οὐδὲν Οἱ πΑχΕῖΣ ΟὖΤοι παραδεδώκασιν· ἈΛΛὰ Μὴν κοινά τινα, ΚΑτὰ σύνεΣΙΝ ΚΟΙΝΉΝ. Ἢ τὰ πάντων παραΓγέλματα οὐδ', εἴπερ ἦν, μᾶλλον αὐτοῖς συνεκεχώρητο, ἢ διέΓνωστο ΤῸ τῶν ἄλλων. ἀλΛὰ τοῦτο, Κατὰ λόΓον, ἐΞε-

rit; (soli enim illi omnibus argumentis accommodatas methodos conscribunt); neque utrum soli, aut ante alios omnes, de rebus sibi propriis præcepta tradiderint; dum cæteri talia omiserunt, vel paulisper animum applicuerunt methodis quæ argumentis sibi peculiaribus convenire poterant. Unde hoc primum incommodum exoritur, rem fere omnem quæ in disquisitionem venit, non solummodo politica argumenta per hos tractari; secundum autem, de rebus ad philosophiam, Grammaticam, Musicam, Geometriam, aliasque disciplinas in universum pertinentibus, nihil stolidos illos præcepisse; at vero communia quædam secundum communem prudentiam. Profecto præcepta omnibus argumentis communia, si quidem essent, non magis illis concessa fuerant, quam ab iisdem cognitum erat id quod cæterorum est. Hoc autem, sicut ratio postulat, per-

τάζειν βούλοιτό τις τοῖς φιλοσόφοις ἘΞΕΙ͂ΝΑΙ. τὸ δὲ τρίτον, ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ὑπὲρ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ δὴ μάλΙΣτα τοῖς φιλοσόφοις ἛΝΘΕν ἘΟΊΚασι κατΕΨΕῦΣθαι. καὶ ΔΙᾺ ΤῸ ἀποδεικνΎειν ΛΌΓων Ἢ ΠΡΟΣΏπων ΑΥ̓ΤΟῪΣ ἐΜΠΕΠΟΙΗμένους ΕὐθύνοΥς ἐκτετΕχνολόΓηται· διΗγήΣεσιν δ', ἴσως ΤΕ Καὶ τΟΙ͂Σ ἐπιλεγομένοις οὐ δαψΙλῶς χρῶνται· πλὴν οὐδῈ Περὶ τούτων ἀμελέστερον ἐκΕίνων ἀνεστράφησαν. τῆς δ' αὐτῆς ἀδιαληψίας ἔχεται καὶ τΟΥ͂το, λεγόμενον Ὑπό τινων· ὅτι μόνης ἢ μάλιστα τῆς ῥητορικῆς ἐστιν τὸ τοὺς ἐνδεχομένους εἰς ἕκαστον λόΓους ἐξευρίσκειν· διὸ καὶ τέλος αὐτῆς τοῦτ' εἶναί τινες ἔφησαν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐθὲν διαφέρει τοῦτο τῆς εὑρέσεωΣ· μᾶλ-

pendendum quispiam philosophis tribui velit. Tertium aliud inde venit, nimirum eos ob illa videri cæteris quidem, de rebus sibi propriis, philosophis autem præcipue, mendaciter multa confinxisse. Atqui, ut manifestum facerent semet ipsos orationum vel personarum censores constitutos fuisse, ab iisdem artificiose disputatum est; sed narrationibus, ac fortasse etiam epilogis non large utuntur; quamquam in his rebus non negligentius exercitati fuerunt quam cæteri. Ex eodem ratiocinationis defectu pendet id quod a quibusdam dicitur, penes rhetoricam solam esse, vel ad hanc in primis pertinere, convenientia argumenta invenire in singulis causis; quam ob rem hunc esse Rhetoricæ finem quidam dixerunt. Primo enim nihil hoc differt ab inventione; immo

λον δ' οὐδὲ τὸ περὶ τῶν πέΝτε τοῦ λόγου μερῶΝ τῆς εὑρέσεως· εὑρέσεις Γάρ εἰΣιν αἱ καθ' ἕκαστον ἐπιΤΕύξειΣ· οἱ δ' ὡς πολΥτέΧνΟΙΣ ἘΠΙφέρονταΙ ΤῸ ἘΝδιαΘέτως, καὶ ΤῸ ἈΠ' εὐθΕΊΑΣ, ΚΑῚ Τὸ πυΚΝῶΣ· ἁΠΛῶΣ οὐΔὲν Ὅ ΤΙ ΟΥ̓Χ ὁμΟΥ̓ ἐΝ ΤΈΧΝΑΙς διαΠΕΡΑΊνονΤΕΣ. δεύτεροΝ δὲ, εἰ μὲν καὶ πρὸς ἕΚασΤΟΝ τῶν ἘΝ ἰατρικῇ, καὶ μουσικῇ, καὶ γεωμετρίᾳ, καὶ τῶν ἄλλων τοὺΣ ἐνδεχομΈΝους εὑρίσκειν λόγους φασὶ, τὴν ῥητορικὴν τὰ πάντ' αὐτὴν εἶναι νομίζουσι· καὶ δῆλον ὅτι φαίνονται, κατὰ τὴν ἐπαΓγελίαν, πρὸς πάντ' εὐποροῦντες. οὐδὲ γὰρ, ὡς ἤδη πολλάκις εἴπαμΕν, αὐτοῖς προσήκει τὰς κοινὰς περὶ πάντων μεθόδους παρΙσΤάνΑΙ, μᾶλλον Ἤ τισιν τῶν ἄΛλων· οὐδ' εἰσὶ μὲν κοινΑὶ περὶ παν-

neque id quod traditur de inventione quinque partium orationis: inventiones enim sunt rationes assequendi unamquamque rem ad quam contendimus; hi vero illis inventionibus, tamquam multa arte efficiendis, attribuunt id quod vocamus loqui ex animi sententia, sine ullis verborum involucris, prudenter; in universum nihil non (*h. e. omnia*) simul in suis de arte præceptis absolventes et concludentes. Secundo, si eorum qui in medicina, musica, geometria versantur, pariterque aliorum qui alia exercent, esse dicunt invenire argumenta ad peculiares quæstiones pertinentia; rhetoricam per se solam omnia possidere arbitrantur; perspicuumque est illos videri, ex iis quæ prædicant, ad omnia paratam rerum copiam habere. Nequaquam autem, id quod jam sæpe diximus, decet ipsos magis quam reliquorum aliquos omnibus quæstionibus methodos communes instituere; non sunt enim communes omni-

των· ἈΛλ' Ἴδιαι καθ' ἑκάσΤΗν ἐπιστήμην, αἵ γε συνέχουσαι. καὶ πάρεστιν ἐν ἑτοΙμῳ λέγειν· ἦσαν ἘΝ ἐπικΈνῳ ΟἰΉΣΕΙ, Ἀπ' αὐτῆς τέχΝΗΣ παισὶ ΜΕΤΑΔΟΘΉΣΕσθαΙ τῆς εὑρέσεΩς τΩ͂Ν ἐν τοῖς ῥητοριΚοῖΣ ἘνδεχοΜένων λόγων. ἄλλως δὲ, οὐδὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς κατ' ἄλλΗΝ φιλοσοφίαν πρὸς ἕκαΣΤΟν ἐνδεχομένους λόγους εὑρίσκειν δυναμένων, ἀθλιότης βαθεῖα τοὺς ἐν ἑτερογενεῖ τέχνῃ προσποιεῖσθαι. καὶ τὸ πέρας οὐδ' ἐφήρμοσταί τι τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς τεχνολογίαις αὐτῶν, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς μόνον προβλήμασιν. ἃ γὰρ αὖ περὶ τῶν θετικῶν λέγουσιν ἡδονῆς μὲν γέμει πολλῆς, οὐκ εὔκαιρα δ' ἐστὶν νῦν ἐξετάζεσθαι· τὸ δὲ τοσοῦτο καὶ νῦν εἰπεῖν ΑΫτοΙΣ

bus quæstionibus methodi; sed disciplinæ unicuique peculiares, quæ quidem eam contineant. In promptu est dicere: in vana opinione versabantur, solius artis ope vel pueris traditum iri inventionem convenientium argumentorum in rhetoricis. Alioqui, quum ne philosophi quidem argumenta invenire possint, secundum aliud philosophiæ genus, quæ in unaquaque quæstione sint rei convenientia; mera ineptia est sibi vindicare argumenta quæ ad artem a sua diversam pertinent. Ac finis ne accommodatur quidem cæteris quæstionibus, sed politicis tantummodo, in Artibus quas scripserunt. Quæ enim rursus de infinitis tradunt, magnis quidem abundant illecebris; nequaquam autem ex re est hæc nunc ad examen vocari: id solum in præsentia illis dicere

χρὴ διΌτι ἙκάσΤῃ τέχνῃ, καΤᾺ μάθΗσιν ἑκάστην, ἘΣ-τί τινα καὶ περὶ ἀορίστων καὶ περὶ ὡρισμένων, ὑπὲρ ὦΝ ἑκατέρου τοὺς ἐνδε-χομένους ἐξευρεῖν λό-γοΥς μόνων ἐστὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιστημΌ-νων· ὥστε καὶ ῥητόρων τὰ Κατὰ τὴν ῥητορικὴΝ ὡρισμένα καὶ ἈΌριστΑ· τὸ δὲ τῶν ἄλλων τινὸς ἀντιποιεῖσθαι, μαργί-τοΥ μανίας ὅρους ἵστησιΝ. ἐξέστω τοιγαροῦν καὶ τέλος ἀποφαίνεσθαι τῆΣ Ῥητορικῆς, εἰ καὶ κα-ταΓέλαστον, τὸ τοὺς ἐν-δεχομένοΥς εἰς ἕκαστον πρόβλημα ῥητορικὸν ἐξευρίσκειν καὶ λέγειν (τὸ δὲ πρὸς ἕκαστον ἁ-πλῶς δεσμῶν ἔχει χρεί-αν· ἐκ ΠΕριουσίας δὲ λέ-γΟΙμΕΝ ΝΥν ἡμεῖς τὸ μη-δὲν ἄΦαΤον ὑπάρχειν

oportet in unaquaque arte, secundum disciplinam unamquamque, quædam inesse de infinitis et de definitis, quorum de utroque convenientia invenire argumenta ad eos solos pertinet qui in unaquaque fuerunt exerciti; ita ut ad rhetores pertineant ea quæ sunt secundum Rhetoricam definita et indefinita : cæterorum autem aliquid sibi assumere, id ad ipsos Margitæ insaniæ fines accedit. Liceat igitur finem Rhetoricæ in aperto proponere, etsi derisione dignum : *Ars est inveniendi et exprimendi rationes convenientes quibuscumque argumentis rhetoricis* (verum illud, *quibuscumque*, ita simpliciter dictum opus est ut arcte restringatur; immo nunc nos ex abundanti dixerimus sententiam minime esse talem,

εἰπεῖΝ· ΜἨ δυνατὸν εὑρΕῖν, λΈγεΙΝ δύνασθαι)· κἂν ᾖ τὸ φαυλόΤΑτον, ἀλλὰ μὴ μόνον τὸ χρήσιμον. εἰ καὶ τὸ τὴν διάθεσιν ἔχειν ἐπί τινων, ἀφ' ἧς εὑρεθήσεταΙ, τιμιώτατον· εἰ δὲ περὶ τῶν κατὰ τὰς κοινὰς αἰσθήσεις ἐπιβλεπομένων, κἂν ὑΠὸ παιδὸς ἐλεΓχθείησαν, τὸ δὴ λεγόμενον. χωρὶς γὰρ τοῦ φιλοσοφίας ἀντιποιήσασθαι, δῆλον ὡς ὁ τοὺς ἐνόντας οὕτως εὑΡίσκων λόγους, ὀφείλει καὶ τοὺς ἀναγκαΊους εἰδέναι καὶ τοὺς ἐνδεχομένους μὲν, οὐ μὴν ἀναΓκαίους· ἔνεισι γὰρ ἑκάτεροι. τὸ δὲ τί δι' ἀναγκαίων καὶ τί δι' ἐνδεχομένων περαίνεται, πολλοῦ δΕδεήκασι γινώσκειν (Εἰ καὶ Ἐκτυποῦσιν ἐν τοῖς Συμβουλευτικοῖς τόποις τὰς ονο-

quæ pronuntiari non possit; scilicet eum qui invenire nesciat, nihilominus dicere posse); *etiam si res sit vilissima, non tantummodo quum est utilis.* Quamquam ad quædam eo præditum esse animi habitu per quem inventio fieri possit, magni est faciendum; tamen si agitur de iis quæ inspiciuntur per communes perceptiones; confutarentur vel a puero, ut aiunt. Etenim, præterquam quod philosophiam sibi vindicaverunt, liquet necesse esse oratorem qui argumenta comprehensa in quæstione ita invenerit, cognoscere simul argumenta necessaria atque argumenta probabilia quidem, sed non necessaria: insunt enim utraque. Plurimum autem abest ut sciant quid per necessaria argumenta, quid per probabilia efficiatur (etsi effingunt in deliberativis locis illas appella-

μασίας)· ἔτι δÈ πρότερον, τί δυνατόν ἐστιν γενέσθαι καὶ τί τοῖς ὅλοις ἀδύνατον· ἐπίστασθαι προσῆκον, ὅπως ἂν τÒ MÈN εἰς τὸν λόγον παραλάβωΣΙ, τὸ δ' ὑπερβῶσι. Μανία δὲ πολλὴ τὸ περιάπτειν αὑτοῖς τὰ διὰ μέσης θεΩρΟΎΜενα φΥσιολογίαΣ καιΝΗ͂Σ. μᾶλλον δὲ κοινότερον ἔτι τοὺς ἀληθεῖς ἐνεῖναι συμβέβηκεν, οὐχὶ τοὺς ψευδεῖς· ἈΛΛὰ Καὶ Οὓς ἀνάγκη Κρίσιν αὐτοὺς ἔχΕιν τἀΛΗθοῦς τε καὶ ΤΟΥ͂ ψευδοῦς, οὐ πολὺ μᾶλλοΝ ἢ πτερΩ͂ν ἐνδέουσιν; ἐπεὶ καὶ τΩ͂Ν περὶ τοῦ δικαΝΙΚοΥ εἶναι τόδε, τί καὶ σῶφρον καὶ γενναῖον καὶ μεγαλόψυχον καὶ φιλικὸν, καὶ πρὸς θεοὺς εὐσεβὲς, καὶ πρὸς εὐερΓέτας εὐχάριστον, καὶ τὸ προσῆκον ἁπλῶς ἁΠάσαις ταῖΣ ἀρεταῖς ἐξευρίσκειν,

tiones); et multo etiam prius nesciunt, quid fieri possit, quid sit omnino impossibile : quod conveniat eos scire, ut illud in orationem conferant; hoc prætereant et excludant. Insaniæ autem magnæ est hos assumere sibi illa quæ per intimam physiologiam novam disquiruntur. Immo vero sæpius accidit rei inesse vera argumenta, non ea quæ sunt falsa; at illi qui vel per se solos necessario discrimen verorum et falsorum statuere deberent, nonne veris argumentis multo magis quam pennis carent? Etenim esse eorum qui in judiciali genere versantur, invenire quid sit prudens, quid nobile, quid magnanimum, quid ad amicitiam pertinens, quid erga Deos pium, quid erga benefactores gratum, quid denique conveniat in universum omnibus virtutibus,

φάναι τοὺς, ὡς ὄνος λύρας,
τῶν φύσει καὶ κατ' ἀλή-
θειαν ἀρετῶν ἐπησθημέ-
νους, εὐηθίαΝ ΔΕΪ νομίζειν.
εἰ δ' ἐροῦσι τὰ φαινόμενα
τοῖς πολλοῖς, (τοιαῦτ' εἶ-
ναι ΚΑὶ Τἀληθῆ, καὶ δυνατὰ, καὶ
μΕγΑΛΕῖα) μόνον ἐξεΥΡίσκειν,
καὶ τὰ πιθανότητ' ἔΧοντα·
χωρὶς τούΤΩΝ μηδὲν ἕΤΕρον
λέγειν ἢ τὸ τοὺς ἐνόντας
πολιτικοὺς λόΓοΥς ἐξευ-
ρίσκειν τὸν ποΛΙΤΙκόν· οὐ-
δ' ἕστηκεν τὰ φαινόμενα
τοῖς πολλοῖς, ὥΣτε ΠηΡοῦν-
ται πολλάκις· ὃ καὶ συμβαί-
νΕΙν θεωροῦμΕΝ. τοὺς δὲ
Πιθανοὺς εἰ ΜὲΝ πάλιν τοὺς
τοῖς πολλοῖς φανησομέ-
νουΣ ὙΠΟΛαμβάνουσι, ταὐΤὰ
ῥητέΟν· εἰ δὲ τοὺς συνΕΓ-
γίζοντας τοῖς οὖσιν, ἢ καὶ
τοὺς προχείρως εἰς συΓ-
κατάθεσιν ἐπισπωμένους,
οἶΜαΙ ὅτι, μὴ τῶν ὄντως
τοιούτων ἐπιγινωσκομέ-
νων αὐτοῖς, οὐδ' ἕτεΡον

hoc dicere eos qui, ut asinus lyram, noverunt virtutes quæ sunt secundum naturam atque veritatem; stultum judicare debemus. Quod si aiunt illa solum quæ multitudini rata sunt (qualia sint et vera et possibilia et ampla) sese invenire, et ea quæ sunt apta ad persuadendum; ultra hæc nihil aliud esse quod oratione tractet vir politicus, præter inventionem argumentorum quæ insunt in quæstione; respondebo minime firma esse illa quæ rata habet multitudo, adeo ut sæpe claudicent; id quod fieri videmus. Rursus, si ad persuadendum apta esse existimant ea quæ multitudini talia videbuntur, eadem sunt dicenda; si vero hoc dicunt de iis quæ veris argumentis proxime accedunt, vel facile perducunt ad assensionem; opinor, nisi pernoscantur ab ipsis illa quæ reapse talia sunt, nihil aliud

κατανοΗθήσεται τῶν εἰρημένων. ἴσως δέ τις ἐρεῖ μηδ' ὅλως τὴν δύναμιν ἀΦ' ἧς ἔστι τὰ πολιτικὰ πάντα καὶ τὰ σοφιστικὰ τῶν ῥητόρων ἐξευρίσκειν κΑὶ λΈΓειν, ΚΆΛλος ἔχειν τι· προτεινΌΜενος ἀνθ' ὧΝ ΕὑΡΉκαΣΙν ζωῊν, ἐΡῶ ἀΣκΕῖΝ ἘΚΕῖνο τοΙΟύτΟΥΣ σοφιστὰς, ΜΗδὲ ΠολλᾺ ΑΥ̓ΤΟΥ͂Σ ἐξευρίσκειν τῶν ἐνδεχΟμένων ἐν τοῖς πολιτιΚοῖς, ὅσον Ἐπὶ ταῖς τεχνολοΓίαΙς. πάλιΝ δ' Ἕτερος μὲν φήσει καὶ τοὺς μεγάλους σοφιστὰΣ ἐν τοῖς ΠΟΛΙτικοῖΣ ἀδυνατεῖν, οὓΣ κΑῚ τὰς ἐκδεδομένας ὑπ' ἄλλων ἂν τέχνας, καὶ τὰ παΡαπλήσια διασαφεῖν. ἐΓὼ δῈ ΛΈγΩ ΤΟΥ͂Σ μὲν ἀληθεῖΣ λόγους, οὔτε τοὺς σοφιστὰς, οὔτε τοὺς πολιτικοὺς ῥήτορας ἂν εὑρίσκειν ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πΛείονας ψεΥδεῖς· οὔ γε τοὺς τὸν ἀγαΘὸν εἰΣ συΓκατάθεσιν ἐΠΙΣπΩ-

perspectum iri inter illa quæ dicta fuerunt. Fortasse aliquis contendet facultatem per quam politica omnia et sophistica quæ ad rhetores pertinent invenire et exprimere datur, omnino nihil honesti in se habere: in medium afferens illa per quæ vitæ subsidia sibi comparaverunt; respondebo his solis rebus operam dare tales sophistas, neque eos multa argumenta quæ conveniunt quæstionibus politicis invenire, quatenus per Artes fieri potest. Rursus contendet alter etiam egregios sophistas in politicis nihil posse; quos eosdem asseret vulgatas ab aliis Artes, aliaque ejusdemmodi illustrare. Ego dicam vera argumenta neque sophistas, neque politicos rhetores invenire omnia; sed plura hos adhibere falsa, non illa quæ virum bonum ad assensionem pertra-

μένους ΠΙθανοὺς, ἀλλὰ τοὺς πλείους τὸν ΦΑυλότατον· καὶ ΤᾺ ΠλεῖΣτα λέγειν ἔξω τῶν ἐνδεχοΜΈνων ὄντα, παραλογιζόμενα δῈ τοὺς ἀκούοντας· ΟἹ̃Σ Γ' ἔΣΤΙ ΠΡοκείμενόν τις τῆΣ ΤΈΧνΗΣ ΚαΠΗΛεΊΑ. πάντας δὲ τοῪς ἐνόντας ἘξεΫ́ΡΟΙ τίς ἊΝ ΛΌΓΟΥΣ ἀπό τινος ἐπιπτώΣΕΩΣ; ὥστ᾽ ΕὐΝΌΗΤΟΝ, ὅτι γε παρὰ Τούτους οὐδέν ἐστιν ΑἸΣΧρὸν εἸπεῖν ἀδυνατήσειν· ἐπειδὴ φιλοσοφωτέρας ἐστῚ καῚ βαθείας Γε συνέσεως τὸ τοιοῦτον· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀξιωΘήσεταί τινος ἔτι λόγου καὶ κατ' ἄλλα μέρη τῆς ΜεΘόδου. νῦν δὲ κἀκεῖΝΟ ἀδιάλΗΠτΟΝ ΤΟύτων, ὅτι τῶν προϐΛΗμάτων τὰ μέν ἐστιν δικανικὰ, τὰ δὲ συΜϐουλευτικὰ, ΤᾺ δὲ περὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ Ψόγους. ὧν τὰ μὲν συνέχειν ἔφασαν τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοΚὰς, τὰ δ' ὑ-

hunt, ut quæ sint probabilia; sed argumenta quorum pleraque ad assensionem pessimum quemque pertrahunt, et ea dicere quæ sunt extra probabilitatem, audientesque in errorem inducunt; quippe quibus proposita sit quædam artis cauponatio. Argumenta enim quæ in quæstione insunt quis invenerit casu nescio quo? Ut sit animadversu facile rem esse minime turpem, si quis ad illorum normam dicere nequaquam possit; quum inceptum quale est eloquentia magis philosophicæ, altæque prorsus prudentiæ sit: verum hæc dignabor etiam alia tractatione, per alias quidem partes methodi. ¶ Nunc illud quoque ab iis quæ præcedunt sejungi non debet, nimirum inter quæstiones alias esse judiciales, alias deliberativas; alias denique in laudationibus et vituperationibus versari. Quarum primas dixerunt complecti aliorum cum aliis implicationes; secundas autem de-

CAP. IV. Sophistas impugnat docentes tripartitam esse Rhetoricam.

πογράφειν ΤΆ ΣΥμφέροντα πᾶσιν· τὰ δ' ἐπὶ τὰς ἀρετὰς προτρέπειν καὶ τῶν κακιῶν ἀπαλλάττειν. περὶ μὲν οὖΝ τῶΝ δικανικῶΝ καὶ συμβουλευτικῶν εἰς ἄΛλον καιρὸν ἐπιτηδεΙότΕρον ὑπερθήσομαι (καὶ γὰΡ ΎΠ' αὐτῶν ἀδολέσχΩΣ ΤΆΔΕ ἐκΕῖ παλΙΛλογεῖται)· πλὴν τοσοῦτ' εἰπεῖν, ὅτι τὸ διΚανικὸν οὐ δήπου δικανικὸν λέΓουσιν (ἢ τοὐναντΊον ἀκούσονται παρ' ἐνίων), ἀλλὰ δικαΣτηριακόν· καὶ πόλΕι τὸ συμβουλευτικὸν, οὐ τοῖς κατὰ μέρος ἀνΘρώποις ὑπὲρ τῶν εἰς βίον μακάριον ἀνηκόντων, ἵνα μὴ φανερὰ ψεύδωνται. καί φηΜΙ αὐτοὺς πρῶτΟν ἑαΥτοῖς τἀναντιώτΑτα συμβεβουλευκέναι, τὴν ζωὴν ταύΤην ἑλομένοις, ἀλλὰ ἡμῖΝ καὶ πλήθεσιν κοινῶς περὶ Τῶν πολι-

finire illa quæ omnibus utilia sunt; tertias ad virtutes hortari atque a vitiis avertere. De judiciali quidem et deliberativo genere dicere in aliud tempus magis idoneum differam (namque illi de his generibus in Artibus suis loquaciter ad satietatem usque eadem disserunt); nunc hoc tantummodo addam, sophistas id quod vere judiciale est non appellare judiciale (profecto a nonnullis contrarium audient), sed δικαστηριακόν, eosdemque docere genus deliberativum universæ civitati consulere, non civibus singulatim de rebus quæ ad beatam vitam conferunt, ne aperte mentiantur. Affirmo igitur illos, quum hoc vitæ institutum amplexi sunt, primum sibimetipsis quam pessime consuluisse, deinde vero nobis atque communiter omnibus civibus, de iis quæ pertinent ad res

τικῶν λεγομένων πραγμάτων, καὶ διότι τούτων ἑκάτερον οὐχ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν καὶ ἀπὸ τῆς τέΧνης, ἀλλ' ὑπ' ἄλλων γίνεται, καὶ κατὰ δύναμιν ἄλλην. ὑπὲρ δὲ τῶν κατὰ τοὺς ἐπαÍνουΣ καὶ ψÓΓους νῦν λέγωΜεν, ὅτι τοῖς πολιτικοῖς τῶν ῥητόρων παρασπείρεται μÈΝ οὐκ ὀλίγων ἐγκώμια καὶ ψόγοι· καθ' ἑαυτὰ δ' οὐ ποιεῖται, μᾶλλον δ' οὐδὲ παραπλήσια τοῖς τῶν σοφιστῶν ἐστιν, οὐδὲ περί τινων γίνεται ἄλλων ἢ τῶΝ ἀνατεινόντων εἰς τὸ κοινόν· οὐδ' ὅλως ἀντιποιΟῦνται μόνοι Γ' οὖτΟÍ τινας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν δύνασθαι. τὸ δὲ σοφιστικὸν γένος τοῦτ' ἐπαΓΓέλλεται· πρὸς ὃ καὶ λαλήσομεν, ἐπὶ τοὺς ἐκδεδομένους ὑπ' αὐτῶν λόγους ἀναΦέροντες. εἰ μὲν οὖν, ὥσπερ ἔνιοι, περὶ ἀφατίσον-

quas politicas nominamus; ideo quod horum generum utrumque neque a sophistis, neque ex rhetorica arte procedit; sed ab aliis, et per aliam facultatem efficitur. ¶ De iis autem quæ sive ad laudationes, sive ad vituperationes adtinent nunc hoc dicamus: a viris politicis in orationibus suis interseruntur quidem non paucorum laudationes vituperationesque; sejunctim vero illæ non componuntur, immo potius ne similes quidem sunt illis quæ a sophistis proficiscuntur; neque in ullis aliis rebus immorantur quam in iis quæ ad rempublicam pertinent; neque omnino sibi solis hi vindicant facultatem quosdam laudandi atque vituperandi. Familia autem sophistarum hoc de se jactitat: qua de re verba faciemus, ad libros ab illis editos orationem nostram referentes. Quod si, tamquam nonnulli, de quacumque re dicturi sint,

CAP. V. Lacessit sophistarum præcepta de genere demonstrativo.

Ται, μόνοΙ φασὶ Πᾶν ὅλως πρᾶγμα δύναμιν ἔχειν ἐπαινεῖν καὶ ψέγΕιν, ἄξιον πυθέσθαι πότερον ταὐτὸ λέΓουσιν, ὅταν μῈν θελήσωσιν ἐΓκωμιάζειν, ὅταν δὲ βουληθΩ͂σι ψέΓΕιν· ἢ τὰ μὲΝ ἐπαιΝετὰ μΌνον ἐΓΚωμιάζειν, τὰ δὲ ψΕκτὰ Μόνον ψέγΕΙΝ. εἰ μὲν γὰρ τὸ πρότερον, μετὰ τῆς ἀποπληξίαΣ τοῦ τὰ ψεκτὰ μὲν ἐγκωμιάζειν, τὰ δ' ἐπαινετὰ ψέγειν· οὐδ' ἐστὶν ἔπαΙνος, οὐδὲ ψόγος τῶν οὐκ ἐχόντων ἅ τις φήσει· πολλὰ δὲ οὐδ' ὅλως ἔπαινον, ΟΥ̓ΔῈ ψόγον ἐπιδέΧεταΙ τῶν πραγΜΆτων. εἰ δὲ τὸ δεΎτερον, οΎ μόνον τὴν σοφίαν αὐτοῖς ἀπονέμουσιΝ, ἀλλὰ καὶ τὴν Εἴδησιν ὧΝ ἕκαστΟν ὠφελημάτων καὶ βλαμμάτων παρασκευάζει· καὶ ΕΥ̓ΠΟροῦνται, πολλὰ μὲν τῶν ἐπαινΕτῶν ψέγοντες, Οὐκ ὀλίγα δὲ τῶν

soli contendunt se rem omnem universim laudare aut vituperare posse; æquum est inquirere utrum idem argumentum dicendi sumant, sive sibi proponant laudare, sive habeant in animo vituperare; an illa tantummodo quæ laudabilia sunt laudare velint, vituperare autem ea tantummodo quæ vituperabilia sunt. Nam si prius asserunt, præterquam quod amentis est laudare vituperabilia, laudabilia vero vituperare; ne potest quidem esse laudatio aut vituperatio rerum in quibus nequaquam reperiuntur ea quæ quis dixerit; multa autem, in universum, neque laudationem admittunt, neque vituperationem. Sin asseverant posterius, sibi arrogant non modo sapientiam, sed etiam cognitionem commodorum atque damnorum, quæ unaquæque res præbet; atque magnam sibi divitiarum copiam comparant, multa laudabilia vituperantes, non pauca vero

ψΕκΤῶν ἐπαινΟΫΝτες. εἰ μὲν τὸ πεΡὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων ἐγκώμια δύνασΘαι ποιεῖν ἐπαγγΈλλΟνται, τῶν δ' ἀνθρώπων τοὺς μὲν εὐλογεῖν, τοὺς δῈ δυσφημεῖν ὩΣ καΚοὺς Ἢ ἀΓΑθΟὺς, ὅταν πρΟέλῶνται ποιεῖν ἑκάτΕρον, ἡμεῖς ΜΕΜΦόΜΕΘΑ ΘΕΩ͂Ν Ἢ Ἀρίστου, καὶ ἀναισθήΤων, Οὐχ οἷον ἀλόγων ζώων αὐτοὺς ἐΓκώμια πεπΟΙΗκέναι· διὅΤΙ θΕῶν μὲν οὐδεὶς, οὐδ' ἡρώων ἐΓκωμΊΟυ δεῖταΙ τοῦ παρ' ἀνθρώπων· ἐστίν τΕ πᾶν ἔλαττον αὐτῶν, καὶ τὸ κατατευχθέν· ἀπρΕπέσΤατον δὲ τὸ γινόμενον Ἀπὸ τῶν σοφιστῶν. διὸ καὶ Λέγουσιν ἀριστοτέλην, ἤ τιΝα μέντοι, πρὸς ἀναξιμΈνην ἤ τινα δήποτ' εἰπεῖν τῶν σοφιστῶν, εἶΤ' ἀΡτέμιδος, εἴτ' ἀθηνᾶς ἐΓκώμιον γράψαντα καὶ σεΜΝυνΌ-

vituperabilia laudantes. Si de Diis heroibusque laudationes se scribere posse prædicant; hominum autem quosdam laudare, quosdam dictis lacessere, tanquam pravos aut bonos, quum utrumque facere susceperunt; nos eos reprehendimus, quod scripserunt laudationes sive deorum, sive optimi cujusque, sive rerum quæ sensu carent, nedum animalium rationis expertium; quia Deorum aut heroum nullus laudatione indiget ab hominibus composita: infra illos enim est laudatio quæcumque, vel optime condita; ea vero maxime indecora, quæ proficiscitur a sophistis. Qua de re ferunt Aristotelem, aut alium certe quemdam, dixisse ad Anaximenem vel quempiam sophistam, qui laudationem scripserat sive Dianæ, sive Minervæ, atque ea super-

μενον· οὐκ οἴΕι γὰρ, εἰπΕῖν, ἐάν ποτ' ἔρις ΓένηταΙ τῶν θεῶν, ὡς πρόΤερον, ἐρεῖν τὴν ἀφροδίτην· « καλὸν ἄρ' ἐΓκώμιόν σου καὶ ὁ δεῖνα ἐποίησεν. » τὸ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ μὲν ἘΓκΏΜιαζειν, Τὰ δὲ ψέΓειν, οὐδὲν καὶ ΑΫΤῶν τοὺς βΊους ὠφελεῖ, διὰ τὸ μήτ' αἰσθάνεσθαι τῶν λεγομένων αὐτὰ, μήΤ' Ἐπιδέχεσθαι μετάθεσιν ἐκ Τῆς οἰκείας φύσεως· ἄνθρωποι δὲ προτρέπονται μὲν ἐπὶ τὸ Σπουδαῖον ὑπό τινων ἐπαίνων, καὶ τῶν κακῶν ἀφίστανται διά τινας ψόγους· ἀλλ' οἱ ῥητορικοὶ σοφισταὶ βουσίριδας καὶ πολυφήμους, καὶ τοιούτους ἄλλους ἐγκωΜιάζοντες, τὰ τῶν ἀγαθῶν ἔπαθλα κοινοποιοῦσι, καὶ πολλοὺς εἶναι πονηροὺς προτρέπονται· καὶ προκρίνοντες Ἐν ταῖς ΠΑνηΓΎ-

biebat: annon opinaris, si quando inter Deas, ut quondam, fiat certamen, Aphroditen dicturam esse : « pulchram profecto de te laudationem etiam ille nescio quis composuit »? Quædam autem animalium rationis expertium laudare, quædam vituperare, nequaquam vel illorum vitam emendat, nedum nostræ prosit; propterea quod neque sentiunt quæ dicuntur, neque ea sunt ut a propria natura avocentur : homines autem impelluntur ad honesta quibusdam laudationibus, atque amoventur a vitiis per quasdam vituperationes; sed rhetorici Sophistæ Busiridas, Polyphemos, aliosque hujusmodi laudantes, præmia quæ viris bonis peculiaria erant, omnibus communia efficiunt; immo nonnullos in pravitatem inducunt: dumque præponunt in ludorum celebrita-

Ρεσιν πηνελόπης κλυται-
μΝήστραν καὶ τὸν πάριν
ἀΛέξανδρον ἕκτορος, ἀ-
φανΊζουσι τὰς Ἀρετὰς
τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἐφ' αὐ-
τοῖς. οὐδ' αὐτοὶ μέντοι γε
ἀπὸ διαθέσεως αὐξητΙ-
κῆς μΈΝ τῶν ἀρετηφΌ-
ρωΝ ἀνδρῶν, μΕΙωτικῆς
δὲ τῶν πονηρῶν, τοὺς
μὲν ἐγκωμιάζειν, τοὺς
δὲ ψέγειν ἐπιχειροῦσιν· ἀλ-
λ' ἢ διὰ κέΡδος, ἢ διὰ Φόβον, ἢ
δυνάμεΩς ἐπίδειξιν
ποιούμΕΝοι. κἂν ἄρα
ποτὲ τῶν ἀγαθῶν Τινας
ἐΓκωμιάζωσι, καὶ τῶν
ἀτόπων κατηγορῶσιν,
οὐ τῶν κατ' ἀλήθειαν ὄν-
των, ἀΛΛὰ τῶν ΤΟῖΣ πολ-
λοῖς νομιζομΈνων, καὶ
καθόλου τῶν τὰΣ δημώ-
δεις ἀρετὰς καὶ κακΊας
ἐχόντων· ὍΤε Παρὰ τῶν
ὄντων ὡς ἀληθῶς κἂν
τὰς κατὰ φύσιν ἀρετὰς

tibus Penelopæ Clytæmnestram, Paridemque Alexandrum Hectori, virtutes bonorum oblitterant, quantum situm est in ipsis. Neque vero illi ex animi inclinatione, sive ad viros virtute præstantes amplo præconio celebrandos, sive ad deprimendos pravos homines, alios laudare, alios vituperare aggrediuntur; sed lucri amore, aut propter metum, aut propter ingenii ostentationem. Quod si nonnunquam bonos quosdam laudant, aut improbos vituperant; non eos eligunt qui tales re vera sunt; sed illos qui a multitudine tales habentur, atque in universum virtutes et vitia secundum vulgi æstimationem possident; quum ab iis qui re vera tales sunt, veras certe virtutes,

καὶ κακίαΣ ᾔδεσΑν, καὶ πολὺ πρότερον αὐτοὶ τὰΣ μὲν ἐκέκτηντο, τῶν δ' ἐκαθάρευον. οὐ μὴΝ ἀλλ' ἐπεὶ πρᾶγμα καθ' ἑΑυτὸ τοῖς ὅλοις οὐδΈν ἘΣτιν ἐπαινετὸν ἢ ψεκτὸν, ἀλλὰ γίνεται τὸ μὲν καθ' ὅσον ὁμολογεῖ τῷ τέλει τῶν ἀΓαθῶν, τὸ δὲ καθ' ὅσον τῷ τῶν κακῶν· ὁ μὴ ταῦτ' ἐπιΕΙκῶς ἐπιλελογισμένΟς, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀναφορὰν, τὴν ἐπ' αὐτὰ, δΙορίζειν δυνήσεται τὰ λαμβανόμενα πρῸΣ τοὺς ἐπαίνους· ὃ δὴ καὶ ΓινόμΕνον ἐπὶ τούτων ὁρῶμεν. οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς ἃ πάντεΣ δυστελοῦΣιν, οὔτ' ἐΠὶ τοῖς παρ' ἡμᾶς ἐπαινοῦσι· πολλὰ δ' οὐδ' ὅλως ἀγαθοῦ φύσιν ἔχοντα παραΛΑμβάνουσΙ· τινὰ δὲ

vera vitia discere potuissent; ac multo etiam prius illas sibi comparassent, horum essent immunes. Verum quum nihil omnino per se sit laudabile aut vituperabile; sed tale fiat, quatenus sive cum fine bonorum, sive cum fine malorum congruit; qui hæc secum non reputaverit, quantum satis est, hic non poterit definire qua ratione ad bonum aut malum pertineant ea quæ in laudationes transferre suscepit; quod quidem apud hos sophistas fieri videmus. Non enim propter illa quæ omnes difficulter ad bonum exitum ducunt, neque propter illa quæ sunt in nobis, laudant: eligunt autem multa in quibus universim non inest natura boni; quædam

καὶ ΚαΚοῦ· καὶ μεγάΛΑ, οὐ πολλάκις.ἐνδΙατρίβουσίν τε μᾶλλον ἢ συμφέρει τοῖς ἐπαινουμένοις. ἔστιν δ' Ὅτε χαύνωσιν ἐργάζονται διὰ ΤὰΣ τῶν μετρίων ἐξοΓκώσεις· καὶ κατὰ πρόσωΠον ἐξυμΝοῦντες, εἰς μεγάλας ἄγουσιν διατροπάς. ἀστοχοῦΣιν δὲ καὶ τῶν συνακουόντων προσώπων, καὶ τῶν ἰδίων, καὶ τῶν περιστάσεων ἐν αἷς διατίθενταΙ τοὺς ἐπαίνουΣ. αἰνοῦσιν δὲ καί ποτε χάριν τῶν ἐπαινουμένων· ἐΓκωμιαΣτέον ΔΈ ποτε χάριν ἄΛλων, καί ποτε ἡμῶν αὐτῶν. καὶ πάνθ'ὅλως αἸΡεΤΈοΝ ΤᾺ ἀναΓκαίαν ἔχοντα χώραν πρὸς τοὺς ὀνησιφόρους ΛόΓους, ἣν ἘΝ Τῷ περὶ Ἐπαίνου λόγῳ διαστέΛ-

adeo quæ, suapte natura, sunt mala; magna vero non sæpe eligunt. Præterea in rebus laudatis immorantur magis quam conducit. Est etiam quum animos molliores reddunt, mediocria amplificando; atque laudando coram, in magnas animi perturbationes inducunt. Aberrant autem longe ab audientium corona, ab iis quæ sunt argumento propria, atque ab ea rerum conditione in qua componunt laudationes. Laudant nonnunquam eorum causa qui laudantur: laudare autem aliquando oportet etiam gratia aliorum; nonnunquam nostrimet ipsorum gratia. Illa porro omnia in universum ad laudationes eligenda sunt quæ orationibus utilitatem suppeditantibus necessario locum præbent, quem singulatim in libro de Encomio persequi-

λομεν. ὑπακουέσθω δÈ τὰ τοῖς εἰρημένοις ἀντίστροφα καὶ ἐπὶ τῶν ψόγων. ἄλλως Δὲ, τούτοις Παρακολουθεῖ τὸ μηδΈν ποτ' ἐΓκωμιάζουσι πιστεύεσθαι, τἀληθῆ λέΓΟΥσιν, διὰ τὸ καὶ ποΝηροὺς ἐπαινεῖν, πολλάκις δὲ καὶ μᾶλλον· καὶ τοὺς αὐΤοὺς οὕς ποτε ἔψεΞαν, πάλιν ἐπαινεῖν τούσδΕ, καὶ Ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. οὐ μόνον δὲ τῶν εἰς εὐδαιμοΝΊαν ἢ κακοδαιμοΝΊαν ἀνηκόντωΝ ἈδΥΝατοῦσΙΝ ἐΓκώμια διατίθεσθαι καὶ Ψόγους, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας καὶ δυνάμεις ἐξεχόνΤων, ἢ ἄΠΩΘΕΝ ἐπΗγμέΝων· εἰ μή τοΙ πεΡὶ ὧν οὐδ' ἐννοίας ἔχουσιν ἬθΕλΟν ἐΓκωμιάζειν, καὶ ἄΛλως ἑκάΤΕρον προσα-

mur. Subaudiantur autem de vituperationibus illa quæ supra dictis ex altera parte respondent. Cæteroquin, inde sequitur nullo modo fidem laudantibus unquam adhiberi, vel dicentibus vera; ideo quod improbos quoque laudant, sæpe etiam multo magis; atque eosdem quos olim vituperaverant, rursus laudant; immo propter eadem facta. Impares autem sunt scribendis laudationibus, aut vituperationibus non earum tantummodo rerum quæ ad felicitatem aut infelicitatem conferunt; sed etiam illarum quæ ex aliis disciplinis facultatibusque pendent, aut ex longinquo fuerunt arcessitæ; nisi forte de rebus sibi prorsus incognitis laudationes scribere maluerunt, et proinde falso nomine utrumque affici-

ΓΟρεύουΣιν. ἀλλὰ μὴΝ οὐδ' ἐφ' οἷς ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσιΝ Οἴδ' ἘΝΝΟΟΥ̃ΝΤαι (καὶ τοῖς ἀΚΟύουΣΙ ΤῸ ΚΑΘεστὼς ἧττοΝ αὐΤΟΙ̃Σ ΠΕΠοίηται, καὶ μάλ' εἰ ΘΕΟῪΣ ΛΈΓΟΥΣΙ καὶ ὑμνοῦσΙ)· τάχα δ' οὐδὲ τῶν φιλοσόφων ἔνιοι. τί γὰρ πάλιν δεῖ λέΓειν, Ὅτι πᾶσίν ἐστιΝ ἘξΟΥσία τὸ κατὰ μηδεμίαν αἰτΊΑΝ ἘΚΕΊνοις ἀποδεδομένον τοῖΣ ῥητορικοῖς σΟφΙΣταῖς; ἐὰν δ' εἰς ἐκεῖνο κατΑΓΟΡΕΎΣωΣιν, ὅτι Τὰ τοιαῦΤα ἐΓκώμια λέγειν καὶ γράφειν Οἴδασιν οἷα Δὴ ΠΕριφΈρεται, καὶ τοὺς τοΙούτους ψόγους ὅσους παρειλήφαμεν· εἰ δὲ βούλονΤαι, καὶ μόνοις ΣυΓχωρήΣομεν· ἴσον γάρ ἐστιν ὅμΟΙΑ τὰ τῶν ῬητΟρικῶν ἔρΓα τΟΙ̃Σ ῥΗΤορικΟΙ̃Σ εἶναι. περὶ μΈντοΙ τοῦ χρησιμεύειν τι τοῖΣ ἐΓΚΩμιαΖομένοις ΝΥ̃Ν,

unt. At vero non ad illa propter quæ laudant et vituperant animum advertunt (atque id quod tamquam præstitutus finis ab auditoribus proponitur, minus præstant hi laudatores, præcipue quum Deos orationibus hymnisque celebrant); immo fortasse ne philosophorum quidem nonnulli. Quorsum igitur dicam iterum, omnibus licere id quod nulla de causa concessum fuit sophistis rhetoricis? Quod si hac de re nos accusant, utpote qui percalleant dicere atque scribere laudationes quales illæ quæ circumferuntur, atque vituperationes quales sunt illæ quascumque ab aliis accepimus; si modo velint, id ipsis solis concedemus: æquum enim est rhetoricorum opera similia esse rhetoricorum operibus. De hoc tamen, videlicet demonstrativum genus aliquid utilitatis afferre, sive illis qui nunc laudantur,

καὶ ἐσομένοις ἜΠΕΙΤΑ, ἢ παλΑιΟῖς ἀΝΘρώποις, Διαμφισβητήσομεν· οὐδένα θΕωροῦντες ἐπανορθούμενον δι' αὐτῶν, οὐδ' ἐπινοοῦντες ὡς ἂν δύναιντο. καὶ μὴν ὁ δημΉτριΟΣ μετὰ τοῦ σοφισΤΙκοΥ͂ ΓένΟΥΣ τῶν λόγων προΣΤΙΘΕῚς τῷ δηΜηγΟΡικῷ καὶ δικΑνικῷ τὸν ἐντευκτικῸν ἅπασιν, ὋΝ μὲν ἘΚλαμβάνει τὸν τοῖς πλήΘεσιΝ ἐπὶ εὔΝΟΙαΝ ἭκοΝτΑ, κατὰ πρεσβείαΝ ΤΕ τοῖς δυνάΣταις, ἐχέτω μὲΝ ἐΠὶ τοῦ παρόντος (ὃ γὰρ ἐκ τούτων ἀγαθὸν γίνεται μεΤὰ ταΥ͂τα ἀποψόμεθα)· δΙότι δὲ ταὐτοῦ καὶ ταὐτὰ καὶ τὸ σοφιστικὸν εἶδος ἐποίησεν, λεγέσθω διαμαρτάνειν. εἰ δὲ τὸν περὶ τῆς ἀσΚΉΣΕΩΣ ΜΙᾶς λόγον ἴδιον ἡμῶν ὄΝτα, καὶ ποικίλωΣ ἐπιδΕικνύμενον, τῶν φιλοσόφων ἀφαιΡούμενος τοῖς Ῥητορικοῖς ἀνατίΘΗσι, τὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἑαυ-

sive posteris, sive hominibus qui quondam exstiterunt, dubitationem habebimus; quia neminem videmus qui ab illis ad rectum fuerit revocatus, neque intelligimus quomodo id efficere possint. Atqui, Demetrius una cum orationibus sophistici generis, conjungens deliberativo atque judiciali generi modum dicendi quem omnes facile assequuntur; quem quidem ipse definit dicendi genus, quod in gratiam abit apud multitudinem atque apud potentes viros in legationibus, in præsentiarum quiescat (quid enim boni inde oriatur postea videbimus); sed, propterea quod illa omnia et sophisticum genus eidem personæ tribuit, a recto aberrare dicatur. Quod si nostram commentationem quæ ad unam exercitationem pertinet, sed per diversa explicatur, philosophis eripuerit, ut illam rhetoribus attribuat; eam ipsam facultatem quæ in politicis rebus suæ

τοῦ ποΥ γενομένην ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ τὰς Σκέψεις μετάγει, τὰς πίστεως δεομένας. ἀποτεθεωρημέΝων τοιγαροῦν ὧΔέ πΩς ἀπάντων ἃ μέρη φασί τινες καὶ διδάγματα τῆς ῥητορικῆς, ὑπάρχει ὅτι Τὰ μὲν κατέψευσται, τὰ δ' οὐθὲν Χρησιμεύει τοῖς μὴ τὰ ῥητορικὰ σοφιστεύουσι. Δῆλον ὅτι πομπεύεται παρ' αὐτοῖς τὸ μητέρα τῶν μαθημάτων καὶ τῶν τεχνῶΝ εἶναι, καὶ Ἔτι διενθΉκην καὶ ἀφετήριον τὴν ῥητορικήν· καὶ μᾶλλον ἔτι μετὰ Τῆς πειθοῦς λαμβανομένην. τὸ ΓΑρ ὑπ' ἐνίωΝ λεγόμενον ὅτι καὶ βλάΠτει προσΦΘοΡΑῖς ἀπάΣαις, εἰς ἄλλον καιρὸν ἡμεῖς ὑπΕρβάλλομεΝ. ΤΟΥτΟ μέΝτοι, μαρτυρεῖσΘαι δΙὰ Τῶν ἀποτεΛεσμάτων, ὡς οἱ τῇ ῥητορικῇ προΣδιατρίψανΤες

potestatis quodam modo facta fuit, reducit ad disquisitiones quæ probatione indigent.

CAP. VI.

Totius disputationis conclusio.

¶ Perpensis igitur hac fere ratione omnibus quæ nonnulli appellant partes et disciplinas Rhetoricæ, constat quædam esse commenta; quædam nihil utilitatis præbere illis qui Rhetorica non utuntur more sophistarum. Manifestum est a rhetoribus in ostentationem jactari, disciplinarum artiumque matrem esse Rhetoricam, eamque præterea similem esse repositorio, vel loco unde proficiscuntur navigantes; atque multo magis ita se habere, si assumatur cum persuasione conjuncta. Quod autem a nonnullis dicitur, Rhetoricam nimirum nocere per omne incommodorum quæ infert genus, in aliud tempus differimus. Hoc vero, id est ipsius effectis, quasi testimoniis, confirmari eos qui in Rhetorica immorati sunt

ἀμείνουΣ Γίνονται τῶν ὁμογενῶν, διαστελλόμεθα φάσκοντες· εἰ μὲν ἐν τοῖς ἰδίοις ἀμείνους γίνεσθαι λέγουσιν, μὴ μόνον ψεΎδεσθαι φανερῶΣ, ἀλλὰ καὶ διανοΉσεως ἐκπίπτονταΣ ἈπάΣης· εἰ μὴ διανοητΈον ἄρα τὸν μαθόντα μουσικὸν τὰ ῥητορικὰ, μουσικώτερον ἀποτελΕῖσΘαι, τῆς ῥητορικῆς τὰ μουσικὰ μὴ διδασκούσης. εἰ δὲ τὰ κωΛύοντα τοῖς Θεωρήμασιν χρῆσθαι περιαιΡεῖν, τὸ τῇ φιλοσοφίᾳ προσὸν σφετερίζεΣΘαι, μηδὲν εἰς τὸ τοιΟῦτο ΠΡΌΣφορον προσφερομένους. εἰ δὲ πρὸς τὸ κατεργολαβεῖν μᾶλΛΟΝ Τῶν ἄλλων κομψεΊαν τινὰ περιποιουμΈνους· οὔτε πάνταΣ ἐπιδείξειν τοῦτ' ἐκποριζομένους, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πολλοὺς ἀποΠίπτοντας, καὶ ΠΡοσΈτι ἈΤιΜΟυμένουΣ·

peritiores fieri quam eorum propinquos, accurate distinguimus; dicentes sophistas, si in peculiaribus rebus per Rhetoricam se peritiores evadere prædicant, non solum mentiri aperte, sed etiam prorsus mente labi; nisi profecto intelligere debemus musicum, qui didicit Rhetoricam, musicæ peritiorem fieri, quamquam Rhetorica musicam non edocet. Quod si contendunt se prorsus evertere ea quæ impedimento sunt ne utilitatem e præceptis percipiamus; ego contra dicam eos sibi arrogare id quod philosophiæ proprium est; dum ipsi nihil suppeditant quod ad aliquid tale conferat. Denique, si gloriantur se ad pertractandum opus multo magis quam cæteros scitamenta quædam sibi comparare; respondebo non omnes re ipsa demonstraturos esse se hoc præstare: immo potius multis male cœpta sua cedere; præterea nullo in honore haberi;

οὔτε μᾶλλον Ἢ πλείονας ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς ἢ ποιητικῆς, καὶ γραμματικῆς, καὶ φιλοσοφίας Συνεργουμένους. ἃ δὲ Γοργίας εἰσῆκται λέγων, ὁ παΡὰ πλάτωνΙ, περὶ τοῦ τὸν ῥητορικὸν ἅπαντος τεχνίτοΥ τεχνικώτερον εἶναι Δόξειν, Ἐν τοῖς ὕστερον γραΦησομένοις λόγοις ὙποθεωΡήσομεν.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

Δ′.

neque magis aut plures Rhetorica quam Poetica, Grammatica, Philosophia adjuvari. Quæ autem Gorgias dicens apud Platonem inducitur, videlicet virum rhetoricum visum iri quolibet artifice artificiosiorem esse; ea in libris posterius scribendis perpendemus.

PHILODEMI
DE RHETORICA,
IV.

ANNOTATIONES

IN

PHILODEMUM.

COLUMNA II.

V. 1. Ὅταν ἁδρῶται... Propter ὅταν, quod in Ms. suadebant elementa ΤΑΝ, pro ΑΔΡΟ7...., posui ἁδρῶται, quocum omnia cohærent. Quod ad ἁδρόομαι et ἁδρός adtinet, cf. H. Stephan. Thes. ed. Didot., t. I, p. 706-708. Unum addam e Doxopat. Homil. in Aphthon. Rh. gr. Walz. t. II, p. 132 : Χαρακτῆρες δέ εἰσι τρεῖς, ἁδρὸς, ταπεινὸς, μέσος· ἁδρὸς μὲν οὖν ἐστιν ἡ κομπηρὰς ἔχων λέξεις, νοῦν δὲ ταπεινὸν, ὡς ἔχει τὰ τοῦ Λυκόφρονος, ταπεινὸς δὲ ὁ νοῦν μὲν ἔχων ὑψηλὸν, λέξεις δὲ ταπεινὰς, ὡς τὰ τοῦ Θεολόγου, μέσος δὲ ὁ μήτε νοῦν ὑψηλὸν ἔχων, μήτε λέξεις κομπηρὰς, ἀλλ' ἀμφότερα μέτρια κτλ. Ibi notandum est in cod. Ambros. omitti voces οὖν ἐστιν, cod. Taur. pro ἁδρὸς μὲν οὖν ἐστιν ἡ κομπηράς, exhibere ἁδρὸς μὲν ὁ κομπηράς, adeo ut vulgata possit hoc modo refingi: ἁδρὸς μὲν ὁ κομπηρὰς ἔχων λέξεις κτλ.

Si elementa ΤΑΝ negligere licuisset, hæc ita restituissem : ἁδροῦ τοῦ προοιμίου μὲν ὄντος. Nihil enim habet quod offendat hæc emendatio : similia reperias in Phædri fragmento, De Natura Deorum, ubi col. III, 26, pro αὐτῷ legendum esse αὐτοῦ recte judicavit Christian. Petersen. Quem vide, p. 13-14.

V. 2. Τραχύ... Cogitabam de βραχύ, sed quum τῇ τραχύτητι valde prosit ἡ βραχύτης eamque adjuvet, Ernesti., Lexic. Technol. gr. Rh. p. 357, τραχύ retinui; quod h. l. significare opinor *alacritatem vehementiorem*, cui contrarium est

τὸ ὕπτιον, i. e. genus dicendi in quo omnia sunt lenta, nervis, atque robore carentia.

V. 3. Ἢ...In Ms. Є mendosum est.

V. 5. Φιλόσοφοι... Præcipue Stoici, qui multum in Rhetoricam studium conferebant. Cf. Dissert. Isagog. Cap. II, § III, p. LVII-LXXIV.

V. 6-7. Πράγμασιν ἢ τοῖς λόγοις...Hæc sæpius conjunguntur; Hermog. De Invent. III, 5, l.l. t. III, p. 111: Τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν, καὶ λόγοις καὶ πράγμασι κτλ.

V. 8-10. Ἐπαιτιώμενος—προσδοξαζόμενος... Idem quod ἐπαιτιῶν—προσδοξάζων. Doxopat. Homil. in Aphthon, l. l., t. II, p. 279: Πάλιν ποτὲ μὲν τὰ παθητικὰ λαμβάνονται ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, ὡς τὸ λοιδορούμενος ἀντὶ τοῦ λοιδορῶν, καὶ αἰτιώμενος καὶ μεμφόμενος ἀντὶ τοῦ ἐπιτιμῶν.

V. 12-13. Μυρίῳ μεῖζον... Apud Nostrum, De Music. col. XXXVII, v. 25-30, occurrit μυρίῳ similiter significante *multo* ante comparativum: Καὶ μυρίῳ κρεῖττον ἔχειν τὴν ἐπιθυμίαν ἢ τὴν ἀχρηστίαν ἐπιδεικνυμένους τῶν ἄλλων τιλῶν ἐκ τῆς διεξόδου περαίνοντας. Noster adludit ad Epicuri verba quæ memorat Max. Planud. Schol. in Hermog. De Formis, I (vide Dissert. Isagog. p. LXXXII), nihilque aliud e Rhetorica petendum esse docentis quam orationis perspicuitatem, cf. ibid. p. LXXVIII.

V. 15-16. Ἐπεπίστευσαν..In Ms.: Є...ΠΙΤΙCΘЄ7ЄΑΗ.

V. 16-17. Τὴν ἄκατον...Inde Epicureum facile agnoscas. Plutarch. Adv. Epicur. t. X, p. 502-503, ed. Reisk.: Εὐδόξῳ δὲ καὶ Ἀρχιμήδει καὶ Ἱππάρχῳ συνενθουσιῶμεν, καὶ Πλάτωνι πειθόμεθα περὶ τῶν μαθημάτων, ὡς ἀμελούμενα δι' ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν, ὅμως βίᾳ ὑπὸ χάριτος αὐξάνεται. Ταύτας μέντοι τὰς τηλικαύτας καὶ τοσαύτας ἡδονὰς ὥσπερ ἀεννάους ἐκτρέποντες οὗτοι καὶ ἀποστρέφοντες, οὐκ ἐῶσι γεύεσθαι τοὺς πλησιάσαντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπαραμένους τὰ ἀκάτια φεύγειν ἀπ' αὐτῶν κελεύουσι. Cf. Eumdem, De Audiend. Poet. t. VI, p. 53, ed. Reisk.; Quinctil. XII, 2; Wyttenbach. Animadv. in Plutarch. t. VI, p. 176-177.

Imagines e rebus nauticis depromptas libenter adhibet Plato, velut in Protagor., Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 320: Ἐγὼ

μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν.....ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ὑμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων κτλ. Idem in Conviv. ibid. t. V. p. 87: Ἀλλ' ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ καὶ θεωρῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτῃ.

V. 21-22. Οἰστέον... Si, habita spatii ratione, licuisset, posuissem ἐξοιστέον, exemplo Dionys. Halic. Epist. ad Pompeium, III: Ὁ μὴν Ἡρόδοτος.....οὐκ ἐπετράπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν κρεῖσσόν τι ἐξοίσειν κτλ.

V. 23. Ἐπὶ καλὸν τῇ φύσει... Similiter, τῷ φυσικῶς καλῷ λόγῳ orationem artificialiter tractatam Noster opposuisse videtur in libro inscripto: Φιλοδήμου περὶ τῆς Ῥητορικῆς τῶν εἰς Δύο τὸ πρότερον. Hunc tantummodo novi ex iis quæ Justin. Quadrari cum Herculanensi Academia communicavit. Cf. Ragguaglio de' lavori dell' Academia Ercolanese per l'anno 1834, letto dal Segretario perpetuo Cav. F. M. Avellino, nella tornata generale de' 30 giugno 1835, p. 92-94.

V. 26: Τῆς συμπλοκῆς... In Ms.: THOC7MHΛOKω. Quod ad τῆς συμπλοκῆς adtinet, idem significare videtur atque μετὰ τοῦ τὰς ὑποθέσεις συμπλέκειν, de quo legendus Ernesti., l. l. p. 326.

COLUMNA III.

V. 1.. Ἀκριβείᾳ ἀξιολόγους...H. e. laudabiles, ut qui orationes scribant accurato studio elaboratas et castigatas; in quibus nihil luxuriet, sed ad veritatem et necessitatem usus præsentis exacta sint omnia. Cf. Ernesti., l. l., p. 11.

V. 2. Ὕψος.. In Ms.: 7... C. Posui ὕψος quod sensum commodum suppeditat, libenterque spatium admittit.

V. 2-3. Διεκλάμψαν... In Ms.: ΔICHKAΨAN, unde,

levi mutatione, facile fuit elicere ΔΙΕΚΛΑΜΨΑΝ.

V.3-4. Οὐκ ἀπὸ τῶν σοφιστικῶν παραγγελμάτων...Sophistas ætatis suæ magnifica pollicitantes lacessit similiter Isocr. Adv. Sophist.V, ed.Coray: Οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑπισχνουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμῆσαι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζουσιν, ἡγοῦνται δὲ τοῦτ' εἶναι τὴν τέχνην, ἣν ὡς πλείστους τῇ σμικρότητι τοῦ μισθοῦ, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐπαγγελμάτων προσαγάγωνται, καὶ λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν δυνηθῶσιν κτλ.

V. 4-10. Ἡμᾶς—τριβῆς χωρίς... Me multum diuque torsi, in hoc restituendo loco. Satis confido conjecturam meam non omnino esse alienam a doctrina Epicuri qui dictitabat : Φύσις γάρ ἐστιν ἡ κατορθοῦσα λόγους· τέχνη δὲ οὐδεμία, teste Max. Planud. Schol. in Hermog. De Formis, I ; Rh. gr. Walz. t. V, p. 441 ; Sophisticam impugnans quidem, germanæ autem Rhetoricæ non infensus, cf. Gassend. De Vita Epicuri etc., lib. VIII, 9. Hoc loco, Noster, magistri sui exemplo, lacessere videtur eos qui, sola Artis ope, eloquentiam se assecuturos esse existimabant ; non ideo tamen diffitetur ingenium vera doctrina exercitationeque adjuvari ; in quo consentit cum Platone, in Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 169 : Εἰ μέν σοι ὑπάρχει φύσει ῥητορικῷ εἶναι, ἔσει ῥήτωρ ἐλλόγιμος, προσλαβὼν ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην. Eadem docet Isocr. l. l., IX, ed. Coray. : Καὶ δεῖ τὸν μὲν μαθητὴν πρὸς τῷ τὴν φύσιν ἔχειν, οἵαν χρὴ, τὰ μὲν εἴδη τῶν λόγων μαθεῖν, περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν γυμνασθῆναι κτλ. ; Syrian. Prolegom. in Hermog. De Formis, Rh. gr. Walz. t. VII, p. 91 : Χωρὶς γὰρ τέχνης ἀνόνητα τὰ τῆς φύσεως πλεονεκτήματα.

V. 10. Τριβῆς... Apud Ernesti. l. l. deest vox τριβή cujus vim definit Doxopat. Prolegom. Rhetor. l. l., t. II, p. 78 : Τριβὴ γάρ ἐστι καὶ προπαίδευσις τὸ ῥητορικὸν προγύμνασμα, προπαιδεύουσα ἡμᾶς καὶ προασκοῦσα εἰς τὰ τῆς ῥητορικῆς εἴδη, καὶ εἰς τὰ μέρη τοῦ πολιτικοῦ λόγου.

V. 12. Δεῖγμα... Quid inter δεῖγμα, παράδειγμα, ὑπόδειγμα intersit, docet Joann. Siceliot., Schol. in Hermog. De Formis, I, l. l. t. VI, p. 123 : Φημὶ τοίνυν ἐγὼ, ὡς γενικόν ἐστι τὸ τοῦ

δείγματος ὄνομα· σημαίνει γὰρ καὶ τὸ παράδειγμα καὶ τὸ δεῖγμα καὶ τὸ ὑπόδειγμα· καὶ τὸ μὲν παράδειγμα ἐκ τῶν γνωριμωτέρων λαμβάνεται εἰς ἔνδειξιν τῶν ἀμφιβαλλομένων.... δεῖγμα δὲ τὸ ἐκ τῶν ὑποκειμένων....ὑπόδειγμα δὲ τὸ ἀληθὲς καὶ ἀναντίῤῥητον.

V. 17. Ἀλλοκότοις ... Si leges suas ἀλλοκότους, i. e. *absurdas* vocat, hoc εἰρωνικῶς dicit subintelligens, ut opinor : *videlicet, ex adversariorum sententia.*

V. 18-22. Μαγείαν — ὡς Σοφισταί... In Ms. ΜΑΙΑ nullum præbebat sensum. Posui μαγείαν, Γ enim excidere potuit, præterquam quod in Herculan. Volum. occurrit Ι pro ΕΙ. In v. 19, pro ΟΤ ΗC, levi mutatione, habebam ΓΟΗC: scripsi, efflagitante sensu, γοητείαν. Apud veteres, magia et præstigiatoris artificia inter κακοτεχνίας annumerabantur. Cf. Prolegom. in Hermog. Rhetor., l. l. t. IV, p. 26 : Καὶ κακοτεχνία μέν ἐστιν ἡ τῶν φαρμακέων καὶ γοήτων, ἐπὶ γὰρ κακῷ τῆς πολιτείας τὰς τοιαύτας εὑρήκασι τέχνας· ἄλλο γάρ ἐστι φαρμακεία, καὶ ἄλλο γοητεία, καὶ ἄλλο μαγεία. Ad rem intelligendam apprime facit Doxopat. Homil. in Aphthon. l. l. t. II, p. 107 : Ὁ δὲ ῥητορικὸς εἰ καὶ αὐτὸς περὶ τῶν προτεθέντων λέγει, εἴτε ἰατρικά εἰσιν (Cod. Matr. ἐστὶν), εἴτε φιλόσοφα, εἴτε μουσικὰ, ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ τῶν πολιτικῶν διαλαμβάνει.

V. 26. Διὰ εὐρίπων στηρίζωνται... Hæc ita restitui ex iis quæ leguntur in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XVI, v. 14—16. Στηρίζωνται scripsi ex Homer. Iliad. XXI, 241-242 :

> Ὤθει δ' ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόος· οὐδὲ πόδεσσιν
> Εἶχε στηρίξασθαι.

COLUMNA IV.

V. 1-5. Καὶ λέγομεν — ἤδη... Hæc mirum in modum corrupta caute restitui atque interpretatus sum. Nonnihil re-

ligionis mihi movit τοῖς περί, subintellecto ἡμᾶς, quod addidissem, si licuisset per spatium. Pro ΓΑΜΟ7, v, 3, scripsi ΥΠ' ΑΛΛΟΥ — *aliunde*, de quo legendus H. Stephan. Thes. ed. Didot, t. I, p. 1540—1541.

V. 4-5. Εἴρηται... Sive in ea parte hujus libri quæ interiit, sive in aliis de Rhetorica voluminibus, hactenus non editis.

V. 8-12. Φιλοσόφων—τῆς ῥητορικῆς... In hoc consentiunt Technologi. Cf. Sopat. Schol. in Hermog. Rhetor. Rh. gr. Walz. t. V, p. 27; Ejusdem Syrianique Schol. in Hermog. De Statibus, l. l., t. IV, p. 301; Auctor. Prolegom. De Statibus, l. l. t. VII, p. 44; Gregor. Corinth. Schol. in Hermog. De Methodo, ibid. p. 1107.

V. 12-16. Θαυμάζω—κατηγορεῖν... Hæc expiscari conatus sum, adjuvante Aristot. Rhet. II, 23: Ἄλλος (subintell. τόπος), ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει, ὥσθ' ἕπεσθαί τι αὐτοῖς ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν, καὶ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι, καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν..... Ὁ τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη. Idem, ibid.: Ἄλλος, κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς συμβουλεύουσι, σκοπεῖν τὰ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττουσι καὶ φεύγουσι... Καὶ προτρέπονται δ' ἐκ τούτων, καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων, ἀπολογοῦνται· ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων κατηγοροῦσιν. Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος, ὅλη τέχνη ἥτε Παμφίλου καὶ ἡ Καλλίππου.

V. 17. Τραγικεύεται... Scripsi τραγικεύεται, ad mentem Cic., De Orat. I, 51: « Neque vero *istis tragœdiis* tuis, quibus uti philosophi maxime solent, Crasse, perturbor, quod ista dixisti. »

V. 17-18. Ἑνὶ λόγῳ λέγειν... In Ms.: ΕΝΟΛ.....ΓΕΙΝ h.e. ἐν ὀλίγῳ λέγειν, ubi mendosum aliquid inest. Schol. Platon. Conviv. Bekk. ed. Lond. 1826, t. IX, p. 52: Ὡς ἔπος εἰπεῖν—ὡς φαίνεται, ὡς ἐν λόγῳ εἰπεῖν. Τοῦτο σχηματίζεται παρὰ τοῖς παλαιοῖς καὶ ὡς εἰπεῖν ἔπος, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν... Οἱ δέ φασιν ἀντὶ

τοῦ ὡς φαίνεται κεῖσθαι, ἢ ἀντὶ τοῦ ὡς ἐν λόγῳ εἰπεῖν. Quem citans Blomfield., Glossar. in Æschyl. Pers. v. 720, addit: «ὡς ἑνὶ λόγῳ, ut in Phædon., p. 65, ed. Wyttenbach. Corruptius Phavorinus: ὡς ἐν ὀλίγῳ, errore satis obvio.» De confusione ἐν ὀλίγῳ et ἑνὶ λόγῳ, cf. Not. in Platon. Phædon. Bekk. l. l. t. V, p. 316. Unde liquebat apud Philodemum pro ἐν ὀλίγῳ λέγειν, legendum esse : ἑνὶ λόγῳ λέγειν.

V. 18-19. Ἀμφιβολίας... Aristot. Rhet. III, 5, tradit quem ad finem ἀμφίβολα adhiberi possint : Ἓν μὲν δή, τὸ εὖ ἐν τοῖς συνδέσμοις. Δεύτερον δέ, τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν, καὶ μὴ τοῖς περιέχουσι. Τρίτον, μὴ ἀμφιβόλοις· ταῦτα δέ, ἂν μὴ τὰ ἐναντία προαιρῆται· ὅπερ ποιοῦσιν, ὅταν μηθὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται δέ τι λέγειν.

V. 20-21. Τῶν ἄρθρων φησίν... Idem, de articulorum usu, ibid. 6 : Καὶ μὴ ἐπιζευγνύναι, ἀλλ' ἑκατέρῳ ἑκάτερον· τῆς γυναικός, τῆς ἡμετέρας. Ἐὰν δὲ συντόμως, τὸ ἐναντίον· τῆς ἡμετέρας γυναικός.

V. 22-23. Ἐπαγορεύοντας... Intelligo illos qui jam dictis aliquid adjiciunt, cf. H. Stephan. Thes. ed. Didot, t. III, p. 1366; videlicet, ut quasi per ἔνστασιν urgeant et instent.

V. 23-24. Συνδέσμους συναναποδιδόναι. . . Accurate reddendas esse conjunctiones Isocrates tradidit in libro De Dictione, cujus fragmenta suppeditat Max. Planud. Schol. in Hermog. De Formis, I; Rh. gr. Walz. t. V, p. 469 : Δεῖ δέ. . . καὶ τοὺς συνδέσμους τοὺς αὐτοὺς μὴ σύνεγγυς τιθέναι, καὶ τὸν ἑπόμενον τῷ ἡγουμένῳ ἀνταποδιδόναι. Sic Aristot. Rhet. III, 5 : Ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως, τὸ ἑλληνίζειν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν πέντε· πρῶτον μέν, ἐν τοῖς συνδέσμοις. . . . Δεῖ δὲ ἕως μέμνηται, ἀνταποδιδόναι ἀλλήλοις, καὶ μήτε μακρὰν ἀπαρτᾶν, μήτε σύνδεσμον πρὸ συνδέσμου ἀποδιδόναι τοῦ ἀναγκαίου· ὀλιγαχοῦ γὰρ ἁρμόττει. Contraria docet Demetrius, De Elocutione, LIII, ed. Schneider. : Χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς· οἷον τῷ Μὲν συνδέσμῳ τὸν Δέ. Μικροπρεπὲς γὰρ ἡ ἀκρίβεια· ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πῶς χρῆσθαι κτλ.

V. 25. Τοῦτον... Intelligendum esse videtur de Sophista quem confutare Philodemus aggressus est. Similia reperias in Rhetorica, Neapoli edita, ann. 1832, col. V-VI : Ταῦτά τε δὴ

αὐτοῖς περίεστιν ἐκ τοῦ πράγματος, καὶ ἅμα συνδέσμοις ἕπεσθαι προσεχῶς, καὶ πτώσεσιν ἐν τοῖς λεγομένοις.

COLUMNA V.

V. 5-8. Ἐποιήσαντο — οἱ παλαιοί... Hæc ut restituerem, pro versu 5 montrose adulterato, elementis inter versus 4 et 5 exaratis usus sum, ex iis quæ eruditissimus atque sagacissimus Rosinius diserte tradit, in præfat. Philodem., de Music., p. 19 : « Modo aliæ aliis in interjecto spatio linearum impositæ litteræ cernuntur, quod vel argumento est inferioribus deletis superscriptas esse retinendas, vel in infra scripta dictione illas esse inserendas.» Quod si quibusdam hæc emendandi ratio paulo liberior videatur, alteram conjecturam de v. 2 — 8, iis subjiciam : Ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν παραλλαγὴν ταύτην οὐκ ἐκ τῶν σοφιστικῶν τεχνῶν οὗτοι ἐποιήσαντο, τάσδε τέχνας τοιαύτας οἱ διαπονήσαντες. Ταύτας μέν φασιν κατατελέσαι τοὺς παλαιούς· λόγους δὲ πλεῖον ἐμελέτησαν οἱ νεώτεροι κτλ.

V. 7-8. Οἱ παλαιοὶ—οἱ νεώτεροι... Rhetoricæ ortum progressusque narrat Aristot. Sophist. Elench. Cap. XXXIV : Οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες, παντελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον· οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες, παραλαβόντες παρὰ πολλῶν, οἷον ἐκ διαδοχῆς, τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων οὕτως ηὐξήκασι. Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχασι μέρη· διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἔχειν τι πλῆθος τὴν τέχνην.

V. 12-13. Τέταρτον... Notabilis in primis locus de *quarto* Rhetoricæ genere, cujus meminit Anonymus apud Spengel., Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 184-185 : Εἰδέναι χρὴ ὅτι γένος μὲν εἶναί φασι τὴν ῥητορικήν· εἴδη δὲ αὐτῆς οἱ μὲν δύο, πραγματικὸν καὶ ἐπιδεικτικόν· οἱ δὲ τρία· δικανικὸν, συμβουλευτικὸν, πανηγυρικόν. Εἰσὶ δ' οἳ καὶ τέταρτον τούτοις προστιθέασιν, τὸ ἱστορικόν. Ubi Spengel. exclamat : « Utinamne auctorem hujus sententiæ

innominatum Syrianus neglexisset; nam ex *omnium rhetorum* scriptis quæ haud pauca supersunt, quartam hanc speciem *solus* habet Anonymus περὶ ῥητορικῆς apud Galeum, p. 188. » Monuimus, in Dissert. Isagog., p. XXXIX, hujus Anonymi nomen invenisse Cl. Boissonad., inde ab anno 1815. Ex hoc Philodemi libro colligi potest Rufum non solum fuisse apud quem occurrebat hujus quartæ speciei mentio. Quod si Nostri locus minus probabilis videtur, utpote mancus, addam Joann. Siceliot., Schol. in Hermog. De Formis, II; Rh. gr. Walz. t. VI, p. 456: Καὶ οὐ προσεκτέον Θέωνι καὶ Σωπάτρῳ, παρὰ τὴν κοινὴν δόξαν καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορικῆς τιθεμένοις. Quod Theoni et Sopatro minime contra opinionem Aristotelis ratum fuisse dicit Anonymus, Schol. in Hermog. De Invent. III, l. l. t. VII, p. 794: Τὸ παρὸν δὲ τοῦτο παράγγελμα οὐ περὶ τῶν ἐναγωνίων ἐστὶ διηγημάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁπλῶς, ἱστορικῶν φημι καὶ πανηγυρικῶν· ἀντιδιαστέλλομεν γὰρ τὸ ἱστορικὸν τοῦ πανηγυρικοῦ, Ἀριστοτέλει ἐξακολουθοῦντες, τέταρτον τοῦτο εἶδος ἐπεισάγοντι ῥητορικῆς.

V. 15-16. Πολιτικῶν—πλημμελημάτων...Quæ definit Doxopat. Homil. in Aphthon. l. l., t. II, p. 559: Κατὰ πόλεων δὲ πλημμελήματα μοιχεῖαι, προδοσίαι, τυραννίδες, καὶ ὅσα οἱ κατὰ πόλεις πλημμελοῦσιν.

V. 24-26. Διαιρετῶς — τάχιστα... In Ms. διαιρετῶς suadebant elementa ΔΙΑΡΕΓΩ, ubi γ ponitur pro τ, quod sæpe fit in Herculan. Volum. Ex elementis ΚΑΛΙΠΡΕΠΕΣ, facile fuit elicere ΚΑΙ ΑΠΡΕΠΕΣ. Deinde, v. 25, ΜΑΛΑΚΑΙΣΙΝ divisi in ΜΑΛΑ et ΚΑΙΣΙΝ, ubi, pro hac voce truncata, in mentem venit scribere, sive ΚΗΦΗΝΙΔΟΥ, sive ΚΗΦΙΝΙΔΟΥ. Nihil enim habet quod offendat Η positum pro ΑΙ, quum hæc millies confundantur. Cephenidis sophistæ vel rhetoris mentionem habes apud Nostrum in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. VI, v. 17—18: Πλὴν μὴν Κηφηνίδης πλούσιος, οὕτως συκοφάνταις πρόσοδος μόνον ἐστὶν κτλ. Ibid., p. 6: » Quis iste Cephenides, vel Cephenedes sophista fuerit, ob scriptorum silentium nobis latet;

cæterum parum honorifice eum Auctor nominat, ut propterea non magni nominis rhetor fuisse videatur.» Unde colligere licet in Philodemi verbis, præcipue col. VI, v. 1—2, σκωμμάτιόν τι inesse.

COLUMNA VI.

V. 6. Δικαιώματα. . . Troilus, Rhetor. Prolegom. Rh. gr. Walz, t. VI, p. 48 : Τὸ Δικανικὸν ἀποδιδοὺς (subintell. Ὅμηρος) τῷ Ὀδυσσεῖ, δεικνὺς ὡς τοὺς ἀγωνιστὰς δεῖ πολλῶν εὐπορεῖν δικαιωμάτων.

V. 6-10. Εἰς δέκα τε—αὐθεντῶν... Tam multa desunt ut, quamquam in h. l. restituendo plurimum temporis a me sit consumtum, tamen nescio an satius fuisset hæc in medio tamquam desperata reliquisse. Quod ad εἰς δέκα—πρὸ αὐτῆς αὐθεντῶν adtinet, legendus Schol. Aristophanis, Plut. v. 277. Apud Athenienses olim duæ curiæ fuerunt : áltera περὶ τῶν φονικῶν, id est de capitalibus causis, pronuntiabat. Sedes hujus Ἀρειόπαγος. Judices qui perpetuum magistratum gerebant dicebantur Ἀρεοπαγῖται. Altera judices annuos habuit, qui tractabant τὰ δημοτικά, i. e. publicas causas. Erant a principio quinquaginta, unde vocabantur τῶν πενταχοσίων βουλή. Quum autem jurisdictio in tanto numero judicum erat impeditior, visum est ex quinquaginta illis decem tantum quotannis eligere ; rursus unum ex decem viris illis creandum qui reliquis novem præesset : hic Ἄρχων appellabatur, alii Πρόεδροι. Electio hoc modo fiebat : decem litteræ ab α usque ad κ sigillatim in tabellis expressæ in καδίσκον, h. e. sitellam vel urnam confuse injiciebantur, unde ordine eductæ in singulos distribuebantur. Cui α contigisset Ἄρχων erat : reliquis ordo litterarum in judicando ordinem designabat locorum. Ductis sortibus præco virgam dabat jurisdictionem sortitis, quo gestamine insigniti et in curiam proficiscebantur et de curia abibant.

Hæc me adduxerunt, ut scriberem : εἰς δέκα τε ἄνδρας ἑκάστης φυλῆς φασι ἐλθόντας κτλ.

V. 13 - 15. Καθ' ἁπλᾶς — προσφερομένων . . . Hæc me diu suspensum tenuerunt quum de verbis, tum de sensu. Verba restitui, conjecturis fretus quas suadebant litteræ superstites atque ipsa spatii ratio. Διανοήσεις significare arbitror idem quod διανοίας, sicut apud Plutarch. De Solertia Animal., t. X, p. 9-10, ed. Reisk. : Τούτων γὰρ οὐδὲν, ὅ τι μὴ λογικόν ἐστι, καὶ πάντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ περὶ τὰς νοήσεις, ἃς ἐναποκειμένας μὲν ἐννοίας καλοῦσι, κινουμένας δὲ διανοήσεις. Cf. H. Stephan. Thes. ed. Didot. t. II, p. 1253. Κατανοήσεις interpretor *altas rerum comprehensiones* vel *cognitiones*. Quod si Philodemus in his vocibus paulo subtilior esse videatur, consulto rem ita evenisse vero simile esse dicam : nimirum voluit, quasi proposito exemplo, manifestam facere sophistarum nimiam de affectato verborum assonantium exitu curam.

V. 20. Ἀτοπίας... Obvia est hæc vox apud rhetores; Anonym. Prolegom. in Hermog. Rhetor. l. l., t. IV, p. 10 : Ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ τὸ λέγειν τὰ τοιαῦτα πάσης ἐστὶν ἀτοπίας ἀνάμεστον· ἄλλως τε δὲ καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄλλως λέγονται καὶ ἄλλως νοοῦνται.

COLUMNA VII.

V. 1-3. Τὸν Φοίνικα—Ὅμηρος... Id quod Phœnix ipse narrat apud Homer. Iliad. IX, 438-443 :

....Σοὶ δέ μ' ἔπεμπε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς
Ἤματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπεν
Νήπιον, οὔπω εἰδόθ' ὁμοιΐου πολέμοιο,
Οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσιν.
Τοὔνεκά με προέηκε, διδασκέμεναι τάδε πάντα,
Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Cic. De Orat. III, 15 : « Ut ille apud Homerum Phœnix, qui se a Peleo patre Achilli juveni comitem esse datum dicit ad

bellum, ut illum efficeret oratorem verborum, actoremque rerum. »

V. 10. Μηδένα ἧφθαι... In Ms.: [ΜΗ ЄΙ ΓΑΛЄΦΟΑΙ]. Si quibus magis arridet, μὴ πᾶν ἧφθαι, libenter assensu meo comprobo.

V. 12. Οὗτος... Ib.: Ο7.... h. e. οὗτος. Quod si hoc e præcedenti οὕτως ortum videatur, legere erit αὐτός, nimirum Sophista quem Noster ubique confutat.

V. 16. Στεφάνου... Plutarch. in Pericl. XXVIII: Ὁ δὲ Περικλῆς καταστρεψάμενος τὴν Σάμον, ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ταφάς τε τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὸν πόλεμον ἐνδόξους ἐποίησε, καὶ τὸν λόγον εἰπὼν, ὥσπερ ἔθος ἐστὶν, ἐπὶ τῶν σημάτων ἐθαυμαστώθη. Καταβαίνοντα δ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος, αἱ μὲν ἄλλαι γυναῖκες ἐδεξιοῦντο, καὶ στεφάνοις ἀνέδουν καὶ ταινίαις, ὥσπερ ἀθλητὴν νικηφόρον· ἡ δ' Ἐλπινίκη προσελθοῦσα πλησίον· ταῦτ', ἔφη, θαυμαστὰ, Περίκλεις, καὶ ἄξια στεφάνων.

V. 21-23. Τάχα—τὰς διατριβάς... Inter Gorgiæ discipulos Periclem nonnulli annumeraverunt, his nixi Philostrati verbis, Vit. Soph. lib. I, p. 497, ed. Morel.: Ὁ δὲ, οἶμαι, καὶ τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἀνηρτήσατο, Κριτίαν μὲν καὶ Ἀλκιβιάδην νέω ὄντε· Θουκυδίδην τε καὶ Περικλέα ἤδη γηράσκοντε. Quos refutans Spengel., Συναγωγὴ τεχνῶν p. 64-68, demonstrat, Periclis tempore, eloquentiam siculam ignotam fuisse Athenis.

Quod si minime audiendi sunt ii qui Periclem e Gorgiæ placitis copiam dicendi hausisse contendunt, id tamen constat apud Græcos, priusquam Siculorum schola Athenas venisset, oratoriam artem emersisse, opera sophistarum qui rebus ad exercendam eloquentiam commodis incubuerunt. Cf. Dissert. Isagog. p. XXXV-XXXVII. Neque mirum est, arte oratoria jam tum increscente Grammaticæque excitante studia, nonnullos ad ætatem Periclis Rhetoricæ exordia revocasse. Quod ad Thucydidem adtinet, eum sectatum esse Prodicum Antiphontemque docet Schol. in Duker. annotat. p. 648. Unde colligere possumus, Periclis Thucydidisque tempore, de Grammatica atque Rhetorica nonnulla fuisse inchoata.

V. 23-25. Ἰσχυκέναι—εἰ μή τις τῶν. . . Hæc in Ms. ita exhibentur, litteris quas uncis includo, in margine exaratis: IC[X7K]ΘNAIΔЄO7ΔЄI MHTICΛHω. Ubi ICX7KΘNAI=ἰσχυκέναι, quum Θ et Є sæpe confundantur; cf. col. X, v. 24; col. XXVI, v. 1; col. XXXVII, v. 7; col. XLI, v. 10; Koen., in Gregor. Corinth. de Dialect., p. 411. V. 24, O7ΔЄI=οὐδεὶς εἰ, facili lapsu, propter similitudinem sonorum concurrentium ЄIC, ЄI. Ex elementis [ΛHω], levi mutatione, elicias ΛωH=τῶν, namque T et Λ; H et N in Hercul. Volum frequenter permutantur.

COLUMNA VIII.

V. 2-3. Μετὰ—διατριϐῶν. . . Hæc interpretatus sum, quasi Auctor dixisset: μετὰ τὸ ἰσχῦσαι τὰς διατριϐάς.

V. 4-6. Τῶν, πρὸ τοῦ—διαλεχθέντων. . . Noster, col. VII, v. 21-23, meminit illorum qui rhetoricas exercitationes, Periclis Thucydidisque ætate, exordium habuisse arbitrabantur. Nunc innuit oratores qui floruerunt, priusquam Rhetorica in lucem prodiret, de quibus Cic. Brut. VII: « Opinio est et eum qui, multis annis ante hos (h. e. Periclem Thucydidemque) fuerit, Pisistratum et paulo seniorem etiam Solonem, posteaque Clisthenem multum, ut temporibus illis, valuisse dicendo. Post hanc ætatem aliquot annis, ut ex atticis monumentis potest perspici, Themistocles fuit, quem constat quum prudentia, tum etiam eloquentia præstitisse.... Cleonem etiam temporibus illis, turbulentum quidem illum civem, sed tamen eloquentem constat fuisse. Huic ætati suppares Alcibiades, Critias, Theramenes. » Eorum omnium eloquentiam

describit, ibid. : « Quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis scriptis.... intelligi maxime potest. Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, et ob eam ipsam causam interdum subobscuri. » Narrat Rhetoricæ ortum, ibid. VIII : « Sed ut intellectum est quantam vim haberet accurata et facta quodam modo oratio, tunc etiam magistri dicendi multi subito exstiterunt. » Cf. Plutarch. Themistoc. II.

V. 8-9. Ἀγορεύοντες... In Ms.: ΑΓΗЄ7. . ΤЄϹ. Nemini dubium videbitur, quin Η ponatur pro ΟΡ, lacunaque expleri debeat per litteras ΟΝ. Quod ad ἀγορεύειν adtinet, audiendus Doxopat. Prolegom. Rhetor. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 8-9 : Τὸ δὲ ἀγορεύειν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἐν λόγοις καὶ βουλαῖς ἔχειν τὰ τοῦ δήμου πράγματα.

V. 10. Διατριβικῶν... Hanc vocem quæ in Lexic. deerat, addiderunt DD. Edit. H. Stephan. Thes., t. II, p. 1359, ed. Didot., e Polyb. Excerpt. p. 395, ed. Mai. : Εὔηθες καὶ μειρακιῶδες, καὶ διατριβικὸν φαίνεται. Ibid., p. 401 : μειρακιώδεις καὶ διατριβικοί. Quibus in locis arbitrantur significare *scholasticum*, cf. Philodem. col. X, v. 14. Significat quoque *illum qui exercitationibus rhetoricis incumbit*, sicut h. l. interpretor. Vide Rhetoric. Neapoli editam, ann. 1832, col. XII, v. 26-32 : Τὸν μὲν τοίνυν διατριβικὸν ῥήτορα πῶς ἂν λέγοιμεν, καθόσον ῥήτωρ, ἀγαθὸν ἂν γενέσθαι πολιτικὸν, ὅς γε οὐδ' ὅλως πολιτικὸς εὑρίσκετο, καθόσον ῥήτωρ ;

V. 15. Οὗτος... Videlicet Sophista quem confutare Philodemus aggressus est.

V. 16. Καπανεύς... Quemnam Noster Capaneum appellaverit investigandum est. Agitur de audacia eorum qui non dubitabant opponere oratori copiam dicendi adepto per multam in eloquentia insumtam operam, Capaneum viribus naturæ fretum, neque aliis imparem, quamquam per se doctum, h. e. Αὐτοδίδακτον, qualis fuit ille homericus Phemius, Odyss. XXII, 347. Ad mythica tempora confugi, ubi occurrit Evadnes maritus ; unus e sep-

tem ducibus qui Thebas obsederunt, ante omnes ferocia et temeritate insignis; qui fulminis ictu cecidit, quia contra Jovis voluntatem hanc urbem se capturum esse jactitabat. Quid si, h. l. per Capaneum ἀλληγορικῶς designari dixerim oratores illos, qui suo ingenio confisi, opem artis dedignabantur; seque, neglecto labore, summam eloquentiam assecuturos esse dictitabant? Solemnis apud veteres ille mythicarum imaginum usus; cf. Platon. Phædr. Bekk., ed. Lond., 1826, t. I, p. 166-167: Τί δαί; τὸν μελίγηρυν Ἄδραστον οἰόμεθα ἢ καὶ Περικλέα, εἰ ἀκούσειαν ὧν νῦν δὴ ἡμεῖς διῆμεν τῶν παγκάλων τεχνημάτων, βραχυλογιῶν τε καὶ εἰκονολογιῶν καὶ ὅσα ἄλλα διελθόντες ὑπ' αὐγὰς ἔφαμεν εἶναι σκεπτέα κτλ. Variant interpretes: satis probabiliter Heindorf. docet significari aliquem prioris ævi oratorem qui, absque rhetorum artificiis, dicendi arte polleret; Adrastum nempe, quem e temporibus omnium figurarum rudibus, siculis Plato opponit rhetoribus. Cf. Protagor. l. l., p. 269, ubi Hippiæ sophistæ avaritiam tangere videtur, Tantali appellatione, adludens ad Homer. Odyss. XI, 582:

Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον, χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα.

V. 24. Κατὰ τὸν λόγον... H. e., *rationabiliter*, sicut De Music. col. IV, v. 29: Καὶ μὴν νῦν διὰ μισθωτῶν ἀνθρώπων, καὶ πολλὰ τερετίζειν ἐμπειρίας, κατὰ τὸν λόγον, πρὸς τιμὴν τοῦ Θείου συνεργεῖν. Cf. Rhetoric. Neapoli editam, ann. 1835, col. VI, v. 6.

COLUMNA IX.

V. 1-5. Διόπερ — ἢ ἀπαιδεύτως... Ea quæ scripsi Ms. nitide exhibet: hoc in causa fuit cur sollicita diligentia omnia retinerem. Adludere Noster videtur ad sophistas qui de omni re, quæcumque in disceptationem vocaretur, se copiosissime dicturos esse profitebantur; sive essent instituti liberaliter educatione, doctrinaque puerili; sive scientia atque exercitatione minime valerent. Similia de antiquis

sophistis, e Platonis Gorgia, tradit Cic. De Orat. III, 32: « Namque illos veteres doctores auctoresque dicendi nullum genus disputationis a se alienum putasse accepimus, semperque esse in omni orationis ratione versatos. » De re audiendus Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz., t. IV, p. 41 : Τοσούτων οὖν καὶ τοιούτων τέχνην ῥητορικὴν βεβαιούντων αὐτὸς οὗτος ὁ προειρημένος σοφιστὴς ἀλόγῳ τριβῇ ταύτην κατορθοῦν διετείνετο.

V. 13-16. Οὐ πεπαιδευμένων—διατριβαῖς... In Ms.: ΔΙΑΤΡΟ.Ν. Cogitaveram de διατροφαῖς, vel potius ἀνατροφαῖς, idem significante atque τροφαί, h. e. *documenta quæ tradit educatio*; id quod reperias apud Platon. Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 179 : Παντάπασι γὰρ, ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τοῦδε τοῦ λόγου, ὅτι οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν περὶ πραγμάτων, ἢ καὶ ἀνθρώπων γε τοιούτων φύσει ὄντων ἢ τροφῇ, τὸν μέλλοντα ἱκανῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι. Quid inter τροφήν et ἀνατροφήν intersit, explicat Doxopat. Homil. in Aphthon. Rh. gr. Walz. t. II, p. 429. Cf. Euripid. Iphigen. Aulid. v. 551, ed. Boissonad. :

Τροφαὶ θ' αἱ παιδευόμεναι
Μέγα φέρουσιν εἰς ἀρετάν.

Scripsi διατριβαῖς, quod minus temerarium visum est. Ad rem apprime facit Isocr. Adv. Sophist. VIII, ed. Coray.: Εἰ δὲ δεῖ μὴ μόνον κατηγορῆσαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ δηλῶσαι διάνοιαν, ἡγοῦμαι πάντας ἂν μοι τοὺς εὖ φρονοῦντας συνειπεῖν, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν φιλοσοφησάντων ἰδιῶται διετέλεσαν ὄντες, ἄλλοι δέ τινες οὐδενὶ πώποτε συγγενόμενοι τῶν σοφιστῶν, καὶ λέγειν καὶ πολιτεύεσθαι δεινοὶ γεγόνασιν.

V. 21. Χρυσὸς ἦν ἄν... Kuster. in Eunap. fragm. § 18, p. 510, ed. Boissonad.: « Elegans est proverbium, quod dicitur de re quadam expetenda et alteri longe præferenda. » Cujus notam integram non describit Cl. Eunapii Editor, ideo quod sua Kuster. sumsit e Valesianis quæ ipse exhibet, p. 482. Cf. Wyttenbach. ad Phædon. p. 181; Blomfield. Glossar. ad Choeph. 366; Boissonad. in Euripid. Troad. 440.

V. 25-26. Καὶ—διαφεύγειν... Hæc e Cl. Passov. recitat H. Stephan. Thes. ed. Didot., t. III, p. 219.

V. 26. Κἀμπρεπές... In Ms.: ΚΑΝΠΡΟΠΕϹ, ex quo facile erat elicere ΚΑΜΠΡΕΠΕϹ, ubi in syllaba ΚΑΜ latet ΚΑΙ ΑΜ, ut ΚΑΜΠΡΕΠΕϹ sit pro καὶ ἐμπρεπές. Quod adtinet ad Ο pro Є, hæc sæpissime permutantur in volum. Herculan.

COLUMNA X.

V. 4. Ἐπεσκεμμένους... Hæc vox usitatissima est apud rhetores ; satis erit pauca afferre exempla. Hermog. De Statibus, I, Rh. gr. Walz., t. III, p. 9 : Τοὺς δὲ μήπω.... εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια τῶν ζητημάτων ἐπεσκεμμένους. Cf. Eumdem, ibid., III, l. l. p. 32. Idem significat ἐσκεμμένος, De Formis, II, l. l., p. 343. Longinus, De Sublim., XVIII, ἐσκεμμένα vocat *commentata* sive *meditata* : Οὕτως τὸ σχῆμα τῆς πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως, εἰς τὸ δοκεῖν ἕκαστον τῶν ἐσκεμμένων ἐξ ὑπογυίου κεκινῆσθαί τε καὶ λέγεσθαι τὸν ἀκροατὴν ἀπάγον.

V. 8-9. Καὶ ποιηταῖς... In Ms.: ΚΑΙΝ.ΟΗΤΑΙϹ. Censui scribendum esse καὶ ποιηταῖς, nisi prætuleris ποηταῖς, ex iis quæ annotantur apud Philodem. De Music., col. VI, v. 6. De forma ποιεῖν et ποεῖν legendi Buttmann. Gr. gr., vol. II, p. 384 ; Boissonad. in Theocrit. p. 240 ; Sinner. in Aristoph. Nub. p. 110.

V. 10-11. Τῶν σοφιστῶν τῇ ὀρθοεπείᾳ... Quum latæ significationis sit vox ὀρθοέπεια, cf. Ernesti., Lexic. Technol. gr. Rh. p. 234, exponendum est quid h. l. intelligam per verba τῶν σοφιστῶν τῇ ὀφθοεπείᾳ. Heindorf., Annotat. in Platon. Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 162, recitat aptamque esse arbitratur explicationem Schol. in Anecdot. Siebenk. p. 70 : Ὀρθοέπεια, τούτεστι κυριολεξία· διὰ γὰρ τῶν κυρίων ὀνομάτων μετήρχετο ὁ Πρωταγόρας τὸν λόγον καὶ οὐ διὰ παραβολῶν καὶ ἐπιθέτων. Ex iis autem quæ monui, Dissert. Isagog., p. XXXVI-XXXVIII, colligi potest Protagoram, Prodicum Ceum, Hippiam Eleum, qui grammaticis rebus curam impenderunt, attigisse multa quibus constabat *recta dicendi ratio*, quæ pro-

fecto fuit prior et sana ὀρθοέπεια. Cæteri sophistæ, inde a Polo, poeticum vestitum, numeros dulces vel effœminatos, figurarum immodicum usum, poetarumque dictionem in solutam orationem importarunt. Quam ob causam hoc ita factum sit docet Aristot. Rhet. III, 1 : Ἐπεὶ δὲ οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη, διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τήνδε τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ Γοργίου· καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα. Τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἑτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστί. Hæc dictionis pigmenta Philodemus εἰρωνικῶς, ut opinor, vocabat τὴν τῶν σοφιστῶν ὀρθοέπειαν, voce pejorem in partem accepta, ut significaret nimium affectatas in dicendo delicias et festivitates, quas sophistæ existimabant ὀρθοέπειαν esse κατ' ἐξοχήν. Quam conjecturam ut obfirmem, addam judiciale deliberativumque genus ante demonstrativum exstitisse, veteresque artium scriptores judiciale genus in primis tractasse ; vide Spengel. Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 12 sqq.; 182-188. Idem fecerunt sophistæ, quamvis ostentationi studerent ante omnia. Antiphon, sophistarum scholis egressus, eorum artificia accepit et probavit, quum in arte rhetorica quam evulgaverat, tum in orationibus. Veri simile est Thucydidem quoque nonnulla mutuatum fuisse a sophistis. Quid proinde mirum, si oratores, etiam quum in foro atque in judiciis versabantur, tempore cujus Noster meminit, sophistarum vestigia secuti fuerunt ? Haud absimilia tradit Cic., Orat. XXVII : « Est enim quoddam insigne et florens orationis, pictum et expolitum genus, in quo omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores. Hoc totum *e sophistarum fontibus defluxit in forum* etc. »

V. 17-18. Προεκπιπτόντων... Eumdem in usum ἐκπίπτειν adhibuerunt Syrianus atque Sopater, Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz., t. IV, p. 210 : Ἐκπίπτουσι γὰρ τοῦ στοχασμοῦ, ὅ τε παράδοξος καὶ ὁ ἀπὸ γνώμης καὶ οἱ ἀντεγκληματικοί, καὶ οἱ ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων κτλ.

V. 19. Τούτους... In Ms. TO7PO7C pro τούτους esse nemo diffitebitur.

V. 20. Ἐν τοῖς πλαστοῖς.. Philodemus, De Music., col. XXIII, v. 5-7, contendit pictorum fictorumque artem habere analogiam ad Criticam, Grammaticam, Poesim, Histrionicam. Cf. Schol. ibid., p. 100. Sic junguntur πλάσσω atque γράφω apud Lucian. Imagin. XXIII: Ἀναμίξαντες ἤδη τὰς εἰκόνας, ἥν τε σὺ ἔπλασας τὴν τοῦ σώματος, καὶ ἃς ἐγὼ τῆς ψυχῆς ἐγραψάμην.

V. 21-22. Ἀστοχάστους... Vox Lexicis inserenda. Idem significat quod ἄστοχος.

V. 25. Addidi περί, quod Grammatica requirebat.

COLUMNA XI.

V. 1. Τοὺς δὲ φιλοσόφους... Loquentem audis Epicuri discipulum, infensum rhetoribus (cf. Dissert. Isagog. p. CII, sqq.), quos asserit ab omni meditatione fuisse alienos; philosophos autem ait esse σκεπτικωτάτους. Quam ob causam sophistas deseruerit Epicurus, narrat Sext. Empir. Adv. Mathem. X, 18: Ὁ μὲν γὰρ εἰπών—εἴπερ αὐτοὶ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν ἴσασιν. Cf. Diog. Laert. X, 2.

V. 7-20. Τὸ γὰρ αὖ—ἔφη... Hæc transcribens sic ut in Ms. exhibentur, uncis includo litteras quæ in margine exarantur: ΤΟΓΑΡΑΖ [Γ] ΡΙΤϢ....ЄΙΤΙ ϢΝΓ[ΡΑ Γ]ΜΑΤϢΝΤ ΖΤ ΛЄ[ΓЄΙΝΑ]ΖΤΟΝΖΓΑ ΗΟΖ. . ΜЄΙΝ [ΓΑΛΙ]ΗΟΖΚЄΓΙΤΟЄΓЄ .... ΤΑ[ΘΖΓΟΔ] ΙΓΜΑΤΑ........... ЄΙΤΗ [ΛЄΞЄΙ]ΛΧЄΙϹΙΑϹΓΑΟΜΗΘЄΙϹ[ΚΑΙΓΡΟ] ΑΓΟΡЄΖϢΝΤΗΝΔΙΑΦЄΖ[ΞΙΝΑΖΊ]ϢΝ ΟΡΘΟЄΓЄΙΑΝΟΖ [ΜΗΝΑΛ] ⲚΑΤΟΖϹΡΗϹ ϹΡΑϹЄΙ [ΚΑΤΟΡϹ]ΖΝЄΝΤΟΙϹΡΗΤΟΡΙΚΟΙ Ϲ [ЄΛЄΓ] ΤΙΓΡΟϹΤΟ. ΔΙΑΛЄΚΤΙ [ΚΟΝЄ] ЄΤЄΝΟΖΊ ЄΛЄΙΧΟΝ[ΓΟΙΟΖ]ΜЄΝ ΦΗ.
In mentem mihi venerat scribere: Τὸ γὰρ αὖ περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ταὐτὰ λέγειν αὐτὸς ὑπακούων μέλλειν, πάλιν οὐχ

ἐπὶ τὸ ἔπειτα τάδ' ὑποδείγματα ἀποφέρει, ἐν τῇ λέξει ἀχειρίας πάσας τιθεὶς, καὶ προσαγορεύων τὴν διάφευξιν αὐτῶν ὀρθοέπειαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς ῥήτορας εἰ κατορθοῦν ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἔλεγε, τί πρὸς τὸν διαλεκτικὸν ἔλεγεν οὗτος · (ἔλεγχον ποιουμένῳ γὰρ ἔφη προσδεήσεσθαι τῆς ῥητορικῆς), ἢ πρὸς κτλ. Quum vero paulo impeditiora viderentur verba οὐ μὴν ἀλλὰ — ποιουμένῳ, ad alteram conjecturam confugi. Ex iis quæ restitui videtur Noster carpere Sophistam de rebus politicis eadem se dicturum esse jactitantem; nequaquam vero stantem promissis. Εἰρωνικῶς addit: ἐν τῇ λέξει ἀχειρίας πάσας τιθεὶς κτλ. Epicurei Rhetoricam politica Arte longe inferiorem existimabant, cf. Dissert. Isagog. p. CIII-CVI; in quo peripateticorum sententiam sequebantur. Apud eos enim id moris fuit, ut, temporis argumentive habita ratione, eosdem quos lacessiverant auxilio vocarent: neque est quod miremur si Philodemus, Aristoteli infensus, suum tamen in usum adhibuerit ejus doctrinam de rebus ad genus deliberativum pertinentibus, Rhet. I, 4; quamvis Stagirites alibi pronuntiet Rhetoricam esse tamquam agnatum quiddam Politicæ et Dialecticæ. Cui assentitur Fr. Baco de Verulam., De Dignitate et Augmentis Scientiar. VI, 3. In v. 15-19, verba Οὐ μὴν ἀλλὰ — ἐστίν dicta videntur in Stoicos. Nisi fallor, ad enodandam difficultatem non parum facit Aristot. Rhet. I, 4: Ὅπερ γὰρ — τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις. Cf. Ibid. I, 1: Ὁ γὰρ σοφιστικὸς — κατὰ τὴν δύναμιν. Stoici suam de Rhetorica doctrinam mutuati erant præcipue ab Aristotele; conjiciam inde factum esse ut, Stagiritæ exemplo, dolerent quod Ars oratoria nonnunquam ad sophistarum rationes accederet; adeo ut ea quæ rhetoribus bene succedebant, arbitrarentur vituperationi esse Dialecticorum Arti quam definiebant: Ἐπιστήμην ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων. Cf. Diog. Laert. VII, 42; Sext. Empir., Adv. Mathem. XI, p. 724; Pyrrhon. Hypotypos. II, p. 88, 123, ed. Fabr.

Τὸ διαλεκτικόν pro ἡ διαλεκτική occurrit apud Platon. Sophist. Bekk., ed. Lond. 1829, t. IV, p. 440: Ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλῳ δώσεις, ὡς ἐγῷμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι.

V. 23-26. Τεχνίτας — ἀσκοῦσι... Vulnera lacunasque, ut

potui, attigi. In Ms. atque in margine exhibentur elementa: ΤΑΘΑΟωC. Syllabam ΤΑΘ habui pro TAC (sæpe enim confunduntur Θ et C), accusativique desinentiam esse ostendebant syllabæ ΤΕΧΝΕΙ, quæ occurrerunt in v. 23: scripsi ΤΕΧΝΕΙΤΑC = τεχνίτας. Neque audacior profecto videbor mutando ΑΟωC in ΟΛΩC. Nam, mutatione levi, ΑΟωC=ΟΑωC, unde facile est elicere ΟΛΩC, quum ubique permutentur Α et Λ.

Nullus dubito quin, v. 24, ΤΑ...ΤΛΙΑ sit pro ΤΑ CΧΕΤΛΙΑ. Haud absimilia suppeditat Plato, in Gorg. Bekk. l. l., t. III, p. 196 : Σχέτλια λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὦ Σώκρατες. Vide quos ibi citat Heindorf. In v. 25, πόσοι paucitatem significare arbitror, sicut apud Cic. Tuscul. II, 4 : « Quotus enim quisque philosophorum invenitur qui sit ita moratus, ut ratio postulat. » Quod vertit Forcellin. III, p. 663, ed. Patav. 1771 : *quanto pochi sono i Filosofi, che,* etc.

COLUMNA XII.

V. 1-3. Φίλωνα — τῆς σκευοθήκης. . . De Philone architecto Plin. H. N. VII, 38 : « Laudatus est et Chersiphron Gnossius, æde Ephesiæ Dianæ admirabili fabricata; Philon, armamentario mille navium. » Addam Strabon., IX, p. 272, ed. Casaub. 1587: Τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ἐτετείχιστο, καὶ συνῴκιστο ἡ Μουνουχία παραπλησίως ὥσπερ ἡ τῶν Ῥοδίων πόλις, προσειληφυῖα τῷ περιβόλῳ τὸν Πειραιᾶ, καὶ τοὺς λιμένας πλήρεις νεωρίων, ἐν οἷς καὶ ἡ ὁπλοθήκη Φίλωνος ἔργον· ἄξιόν τε ἦν ναύσταθμον τετρακοσίαις ναυσὶν, ὧν οὐκ ἐλάττους ἔστελλον Ἀθηναῖοι. Etsi nihil compertum habemus de tempore quo Philon floruerit, veri simile est armamentarium illud factum fuisse tempore Lycurgi oratoris. Cf. Orell. Onomastic. Tullian. in voc. Philo; Jul. Sillig., Catalogus Artificum.

Rem ad quam Noster adludit, narrat Cic. De Orat. I, 14 : « Neque enim, si Philonem illum architectum, qui Atheniensi-

bus armamentarium fecit, constat perdiserte populo rationem operis sui reddidisse, existimandum est, architecti potius artificio disertum quam oratoris fuisse. » Pressius Valer. Max. VIII, 12 : « Gloriantur Athenæ armamentario suo, nec sine causa; est enim illud opus et impensa et elegantia visendum. Cujus architectum Philonem ita facunde rationem institutionis suæ in theatro reddidisse constat, ut disertissimus populus non minorem laudem eloquentiæ ejus quam arti tribueret. » Athenis a Sylla captis, armamentarium illud flammis consumtum est ; Plutarch., in Sylla, XIV. Cf. Dissert. Isagog. p. XXVIII, not. 89.

V. 3. Οὗτος αὐτός... Hæc sæpe junguntur, sed eumdem ordinem non semper servant. Sopat. Quæstion. Divis. Rh. gr. Walz. t. VIII, p. 278 : Τοιγαροῦν καὶ οὗτος αὐτὸς ληφθεὶς καὶ μέλλων κολάζεσθαι, οὐκ οἶδα πῶς ἀπάτῃ καὶ ψευδολογίᾳ διέφυγεν. Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus, l. l., t. IV, p. 41 : Τοσούτων οὖν καὶ τοιούτων τέχνην ῥητορικὴν βεβαιούντων, αὐτὸς οὗτος ὁ προειρημένος σοφιστὴς ἀλόγῳ τριβῇ ταύτην κατορθοῦν διετείνετο. Cf. Platon. Protagor. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 280; 324.

V. 6-7. Ἰσχυροποιήσαντες... In Ms.: ICX7POΓO....... NTEC. Suadebat sensus ut lacunam explerem per ἰσχυροποιήσαντες. Cf. Syrian. Quæstion. Divis. l. l. p. 7 : Ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις σκοπὸν ἔχει τὰ μὴ προσόντα τῷ κεφαλαίῳ ἀεὶ ἰσχυροποιεῖν. Ibid., p. 10 : Ταῦτα δὲ πάντα ποιήσεις ἰσχυροποιῶν τοὺς μάρτυρας, τὰ δὲ εἰκότα διαβάλλων.

V. 7-8. Ἐν σπουδῇ — ἐνεβίωσαν... Haud absimili modo ἐμβιοῦν cum τέχνῃ jungit Themist. Orat. XXX, p. 351, quem citat H. Stephan. Thes. ed. Didot, t. III, p. 813 : Οὐδὲν ἀνθρώποις οὕτω λυσιτελές ἐστιν ὡς γηπονίας τε ἐπιμεληθῆναι καὶ ἐμβιῶναι τῇ τέχνῃ.

V. 13-14. Ἦν τῶν ἡμετέρων... In Ms.: TOMEPωN, pro quo posui τῶν ἡμετέρων, ut sibi constet sententia. Ἡ τοσαύτη ἕξις ironice dictum fuisse videtur. Quod enim tanti faciebant sophistæ, id a philosophis totum abjudicari, utpote dignitate sua alienum, Noster gloriatur.

V. 14. Ἐν ταῖς τέχναις... In Ms. : ENT...TEXNHC,

ubi præpositio ἐν non sinit dubitare quin **T**... sit pro ταῖς. Hoc me impulit, ut **TЄXNHC** mutarem in τέχναις, quum **HC** et **AIC** sæpissime confundantur; pauca exempla citare satis sit : Cl. Boissonad., not. in Euripid., t. I, p. 309 : ἐπ' ἀκτῆς et ἐπ' ἀκταῖς; idem, t. II, p. 332 : πολίταις et πολίτης; Cl. Hase, in Lyd. De Ostent., 100, A : πάσης et πάσαις, etc.

V. 15-16. Πλείστου — ἠξίωσαν... Hæc restitui fretus Dionys. Halic., in Thucyd. III : Οὐδ' ἄλλο τι τοιοῦτον ἔργον οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς οὐδενὸς ἠξίωκα λόγου. In Philodemo, ante τῆς inserui τὰ, ut verba τὰ τῆς ὑποκρίσεως idem significent atque τὴν ὑπόκρισιν. Hoc mihi suasit ταῦτα, v. 16-17.

COLUMNA XIII.

V. 1-2. Τάττειν... Pro **TAΓKЄIN** quod Ms. exhibet, posui τάττειν—*præscribere,* suadente Aristot. Rhet. III, 14 : Διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτε μάλιστα πάντες προσέχοντες ἀκροῶνται. Hunc carpere Noster videtur, quia in Rhetorica Actionem locum habere docet, ibid. III, 1.

V. 3-7. Μαθεῖν — τινές... Tot mendis scatent hæc omnia, in primis v. 5-6, **KAIΔHCAPHMЄN7ΛΛO.HCH... ΔNAITωCKωCЄT.....ЄΛ**, ut fortasse fuissent in medio relinquenda. V. 5, scripsi ὑποκριτικῆς, ex Aristot. Rhet. III, 1; Poetic. XIX. Addam Hermog. Rhetor. Prolegom., Rh. gr. Walz. t. IV, p. 7 : Αἱ δὲ τῶν τεχνῶν μᾶλλον λόγῳ κέχρηνται, ἧττον δὲ πράξει, ὡς ἐπὶ τῆς ὑποκριτικῆς.

V. 7-12. Καὶ τρίτον — τῇ ῥητορικῇ... Innuit Philodemus Aristotelem, vel Theophrastum qui de Actione scripserat, Diog. Laert., VII, 50; Cic. De Orat. III, 59. Cujus liber quum interierit, lætandum est quod quædam vestigia servantur in Anonym. Rhetor. Prolegom. l. l. t. VI, p. 35-36 :

Πλὴν καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος ὁμοίως φησὶν εἶναι μέγιστον ῥητορικῇ πρὸς τὸ πεῖσαι τὴν ὑπόκρισιν, εἰς τὰς ἀρχὰς ἀναφέρων καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τὴν κατανόησιν τούτων, ὡς καὶ τῇ ὅλῃ ἐπιστήμῃ σύμφωνον εἶναι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος καὶ τὸν τόνον τῆς ψυχῆς.

In Ms. crebras lacunas habent v. 7, 8, 9: quas explere adnitenti mihi Aristoteles

Ut regerem gressus, pro duce, fila dedit.

Nam Philodemi verba, v. 7: ΚΑΤΡΙΤΟΙΕΝ...ΡΙ......Η.. firmat Stagirites, Rhet. III, 1: Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐζητήθη, κατὰ φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον, αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐκ τίνων ἔχει τὸ πιθανόν. Δεύτερον δὲ, τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαθέσθαι. Τρίτον δὲ τούτων, ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, οὔπω δ' ἐπικεχείρηται τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν. Quæ, v. 9-10, exhibentur misere lacerata ΚΑΙΝΗΔ.... CΜΕΝΚΑΙCΗΝΕΝ...ΟΑΩΔΙΑΚΛ.....ΔΙΑ, restitui, eodem adjuvante, l. l.: Καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν· ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον.

V. 12-14. Μακαρίζομεν — τῆς συνέσεως... Similia Noster, habet, De Music. col. IX, v. 35: Καὶ τεχνικωτέρους γε ποιεῖν τὸ μέλος ἐνόμισεν· ἦ μακάριος ἦν τῆς συνέσεως. Horat. Sat. IX, lib. I, v. 11-12:

O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus.

V. 19-24. Ἐν τοῖς ἡμετέροις — κοινῆς ὑποκρίσεως... Hunc locum ita restituendum esse indicabant elementa quæ supersunt: ΕΝΤΟΙCΗΜΕΤΕΡ. . ICΔΕΟ7CΑΝ. Inde enim facile elicias: ἐν τοῖς ἡμετέροις δὲ (vel γε) οὖσαν. Quid autem hæc significent conjicere in promptu non est. Noster, De Music. col. XXIII, v. 1-2 (cf. Annotat. ibid. p. 100), docet conjunctionem quamdam esse inter Musicam et Histrionicam; quod in causa fuisse videtur cur Philodemus dixerit Actionem locum suum obtinere in disciplinis quibus curam ipse impendit. Præterea, in hac nostri libri columna, v. 22-24, addit: *rhetores sibi arrogare Actionem, quæ communis est.* Actionem autem *communem* dicit, ut quæ cum

cæteris artibus conjungatur. In quo consentit cum Aristotele docente poematis scenicisque ludis Actione opus esse, Rhet. III, 1 : Δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον (h. e. ἡ ὑπόκρισις), ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν. Cf. Ibid. XII. Subjiciam Anonym. Rhetoric. Prolegom. : Ἡ δὲ ὑπόκρισίς ἐστιν, ἵνα καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῇ φωνῇ ὡς ἂν τραγῳδὸς ἄριστος καλῶς τοῖς λεγομένοις συσχηματίζηται. Rh. gr. Walz. t. VI, p. 35.

In Grammatica quoque locum habere Actionem tradit Aristot. Poetic. XIX, XX. Cf. Cl. Seguier. in libro inscripto : La philosophie du langage, exposée d'après Aristote, Paris 1838, in-8°, p. 84-99.

COLUMNA XIV.

V. 4-9. Ἰδόντες — ἀντιποιοῦνται . . . Ea quæ propono conferens attente cum elementis quæ, sive occurrunt in columna, sive in margine disperguntur, non improbabilem habendam esse conjecturam meam satis confido. Quæ sophistis Noster vitio vertit, illa prorsus abhorrent ab Actione exordio accommodata. Qualis esse debeat in hac parte orationis docet Longin. Fragment. VIII : Καθισταμένῳ δὲ τὰς ἀρχὰς πρᾷον τὸ φθέγμα ποιητέον καὶ ἐπιεικὲς, ἐπὶ τὸν ὄχλον δέ πως καὶ δεκτικὸν, καὶ τοιοῦτον οἷον παρακαλοῦντος καὶ ἐν χρείᾳ καθεστηκότος, καὶ εὐλαβείας ἢ αἰδοῦς μετέχοντος. Quæ Cl. Seguier. hunc in modum refingit, l. 1, p. 59 : Καθισταμένῳ δὲ κατ' ἀρχὰς πρᾷον τὸ φθέγμα ποιητέον, καὶ ἐπιεικὲς, ἐπὶ τὸν ὄχλον δ' ὅμως καταδεκτικὸν, καὶ τοιοῦτον οἷον παρακαλοῦντος, καὶ ἐν χρείᾳ καθεστηκότος, καὶ εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς μετέχοντος. Equidem malim καταδεκτικόν pro καὶ δεκτικόν, sæpissime enim καί et κατά permutantur, cf. Dorvill. in Chariton., p. 641. Vulgarem tamen lectionem cod. Par. optimæ notæ, n. 1741, confirmatam, retinendam esse censui. Quod ad νοήματα ῥέοντα adtinet, similia suppeditat Dionys. Halic. De admiranda vi dicendi in Dem. XVIII : Ὑπτία γάρ ἐστι καὶ ἐπαγωγικὴ καὶ περιῤῥέουσα τοῖς νοήμασιν κτλ.

V. 10-13. Μακρὰν — βελτίω. . . Hæc ita exhibentur in Ms. :

ΜΑΧΡΜ Ν ....ΤΙΝωΤ.... C Ν7 .... ΓΙΝ Δ7ΝΑΜ Ν (littera Ν in margine apponitur) ЄΓЄ ΤΙCΚΝΤΗ CΦ...ΛΟC (in margine inscribuntur litteræ ΟC)ΦΙΑCΒЄΛΤЄΙω (sic, pro βελτίω.)

V. 13-23. Καὶ κατὰ τοῦτο — παρέδοσαν. . . In hoc restituendo loco multum temporis consumsi, propter difficultatem eliciendi inde sensum non omnino improbabilem. Ms. hiat vasta lacuna, quæ tamen expleri potest per litteras in margine diffusas. Locum transcribo, litteras in margine sinistrorsum appositas rectis uncis includens; curvis autem eas quæ dextrorsum inscribuntur: ΚΑΙΚΑ¯ Ο7ΤЄΜΦΑΝΙΖ ΗΤΟ [ΙΟ]ΤΟΙCΙΔΙΟΝ (ΞΟΧ) ΤЄ [ΔЄΝ]7ΓΟΚ (ΡCΙΝЄCΘΑΙ)Τ¯ΟΙЄΙΝ [ΡΟΝ] ΑΙΤΟ(7CΑΛ Λ Ο 7 C)ΗΤΟΙCΚ[ΙΚ]Τω(ΝΦΑC. . . .ΜΟΛ) ΝЄCΤΙΝЄ (ΔЄΧΟΜЄΗ)ΗΤΗΝ7ΓΟΤ (7ΘЄΛΟΝΤΟ). ΑΝΤΙCΤΡΟΦ(ΗΝΚΑΝЄΙΓΟ) CΙΝΟΤΙΜΟΝ (ΟΙΤЄΧΝΑC7) ΓЄΡΑ. ΤΗC ΓΑΡΕΔΟ.ΑΝ. A quibus elementis recessi, quam minime potui. V. 14-15, τοιούτοις interpretor τοῖς τῆς ὑποκρίσεως τὴν δύναμιν συνιεῖσι, cf. col. XII, 16-19. Nec est quod miremur sententiam sic in uno verbo contineri, quum id apud Græcos sit usitatissimum. Non absimili modo, haud scio an abruptiora quidem τοιαῦτα et τοιούτους occurrunt apud Aristot. Rhet. III, 12 : Ἔστι δὲ λέξις, γραφικὴ μὲν ἡ ἀκριβεστάτη· ἀγωνιστικὴ δὲ, ἡ ὑποκριτικωτάτη. Ταύτης δὲ δύο εἴδη· ἡ μὲν γὰρ, ἠθική· ἡ δὲ, παθητική· διὸ καὶ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῶν δραμάτων διώκουσι, καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς τοιούτους. Quam ob rem dicit Demetrius, de Elocutione, CXIII : Μένανδρον ὑποκρίνονται, λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις, Φιλήμονα δὲ ἀναγινώσκουσιν. Quod adtinet ad ποιεῖν τοὺς ἄλλους, v. 15 et v. 16, ita loquitur Plato, Phædr. Bekk., ed. Lond. 1826, t. I, p. 167 : Ἦ τοῦτ' ἐκεῖνό ἐστιν ἡ λόγων τέχνη ᾗ Θρασύμαχός τε, καὶ οἱ ἄλλοι χρώμενοι, σοφοὶ μὲν αὐτοὶ λέγειν γεγόνασιν, ἄλλους τε ποιοῦσιν. Cf. ibid., p. 163-164. Idem, in Protagor, idid., p. 347 : Ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἴει καλὸς κἀγαθὸς εἶναι, ὥσπέρ τινες ἄλλοι αὐτοὶ μὲν ἐπιεικεῖς εἰσιν,

ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν. In Gorgia, l. l., t. III, p. 159 : Ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τε φῂς ῥήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικοὺς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι.

V. 23-24. Σκιομαχήσουσι. . . Hoc indicabant in Ms. elementa **OIAIOMAXHCO7CI**, ubi, **OIAI=CKI**, quum **O** et **C** sæpe, **IA** et **K** nonnunquam permutentur in Hercul. Volum. Retinui σκιομαχήσουσι, etsi multo usitatius est σκιαμαχήσουσι. Vide Ast. Lexic. Platon. t. III, p. 253.

COLUMNA XV.

V. 4-5. Θεματικὰς παρατηρήσεις. . . H. e. observationes *primitivas*, sive *originales*; quæ fundamentum et origo sunt cæterarum inde derivatarum.

V. 5-8. Ἀπό γε — τὰς διαθέσεις.... In Ms :.... **Γ Є ΤΗC ΘΗCЄѠC7Γ ...Μ... ΙΦΟΝ ΟΙΑCΔΕΓΟ ....ΘΛΙ‾... CΛCΑΘЄCЄΙ**, quæ elementa fere omnia retinui, nisi, v. 6-7, ubi scripsi ὑπὸ τῶν διασαφούντων, quum **..Μ..ΙΦΟΝ**, varie tentata, nullum commodum sensum afferebant. Re iterum atque iterum considerata, διαθέσεις, v. 8, significare arbitror (cf. Annot. in v. 11) *corporis habitus;* ut sensus sit : *ab illis qui explicant qua ratione corporis habitus ordinare orator debeat, ad audientium animos, arbitrio suo, commovendos et regendos.* Quem sensum confirmant ea quæ sequuntur, v. 11-17 : Ἔνθεν γὰρ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς βαρβάρους, εἰ μὴ καὶ τἄλλα ζῶα, τοῖς πάθεσιν ἀκολούθους τὰς μεταβολὰς ἔχοντας θεωροῦμεν. »

V. 11. Τὸ σχῆμα καὶ τὴν φωνήν. . . Cic., De Invent I, 7 : « Pronuntiatio est, ex rerum et verborum dignitate, *vocis* et *corporis* moderatio. » Quinctil. XI, 3 : « Quum sit autem omnis *Actio,* ut dixi, in duas divisa partes, *vocem gestumque*, etc. »; Dionys. Halic., De admiranda vi dicendi in Dem.

LIII : Διττὴν δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς (subintell. ὑποκρίσεως) οὖσαν ὁρῶν, περὶ ἄμφω τὰ μέρη σφόδρα ἐσπούδασε. Καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος...... οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο. Longin. Fragment VIII : Ὑπόκρισίς ἐστι μίμησις τῶν κατ' ἀλήθειαν ἑκάστῳ παρισταμένων ἠθῶν καὶ παθῶν καὶ διαθέσεων σώματός τε καὶ τόνου φωνῆς προσφόρου τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν. Eustath. in Homer. Odyss. IV, p. 1496 : Ἔστι κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὑπόκρισις, διάθεσις φωνῆς καὶ σχήματος, πιθανή, πρέπουσα τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ ἢ πράγματι. Cf. Cic., De orat. III. 57 sqq.

V. 13-14. Τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς βαρβάρους... Cic. l. l., 59: « In iis omnibus quæ sunt Actionis, inest quædam vis a natura data : quare etiam hac *imperiti,* hac *vulgus,* hac denique *barbari* maxime commoventur.»

V. 21-22. Εὐμέλεια φωνῆς καὶ τόνοι . . . Aristot. Rhet. III, 1 : Ἔστι δὲ αὕτη μὲν ἐν φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος· οἷον, πότε μεγάλῃ, καὶ πότε μικρᾷ, καὶ πότε μέσῃ· καὶ πῶς τοῖς τόνοις· οἷον, ὀξείᾳ, καὶ βαρείᾳ, καὶ μέσῃ· καὶ ῥυθμοῖ, τίσι πρὸς ἕκαστα· τρία γάρ ἐστι περὶ ὧν σκοποῦσι. Ταῦτα δ' ἐστὶ, μέγεθος, ἁρμονία, ῥυθμός. Cf. Gerard. Joan. Voss. l. l. 2, 3.

V. 22-23. Πνεῦμα... Ernesti., Lexic.Technol. gr. Rh., p. 273: « Denique πνεῦμα dicitur, quæ Latini *latera* appellant, inque robusta voce inest. »

V. 23. Καὶ προσώπου... Cic., l. l., 59 : « In ore sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis occulorum. . . . Animi est enim omnis Actio, et imago animi vultus est, indices oculi. Nam hæc est una pars corporis, quæ, quot animi motus sunt, tot significationes et commutationes possit efficere.» Quinctil. XI, 3 : « Dominatur autem maxime vultus : hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc summissi sumus ; hoc pendent homines, hunc intuentur, hunc spectant, etiam antequam dicimus; hoc quosdam amamus, hoc odimus; hoc plurima intelligimus, hic est sæpe pro omnibus verbis.» Cf. Gerard. Joan. Voss., l. l., Cap. XI, 3.

V. 23-24. Καὶ χειρῶν... Quinctil. l. l. : « Manus vero, sine quibus trunca esset Actio ac debilis, vix dici potest quot motus habeant, quum pæne ipsam verborum copiam perse-

quantur : nam cæteræ partes loquentem adjuvant, hæ, prope est ut dicam, ipsæ loquuntur. His poscimus, pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, supplicamus, abominamur, timemus; gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, pœnitentiam, modum, copiam, numerum, tempus ostendimus.» Cassiodorus, Epist. Lib. IV, Epist. LI, de pantomimorum arte verba faciens : «Loquacissimæ manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam musa Polymnia reperisse narratur, ostendens homines posse, et sine oris affatu, suum velle declarare.» Cf. Chrysippi fragment. Dissert. Isagog., p. LIX; Gerard. Joann. Voss. l. l. Cap. XI, 4. Apud Hortensium motus manuum plus artis habuisse quam erat Oratori satis tradit Aul. Gell., I, 5 : «Hortensius omnibus ferme oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio, clarior, quod multa munditia et circumspecte compositeque indutus et amictus esset, *manusque ejus inter agendum forent argutæ admodum et gestuosæ*, maledictis compellationibusque probrosis jactatus est.»

COLUMNA XVI.

V. 1-3. Διὸ καὶ — ἀποστῆναι... Idem tradit Dionys. Halic in Isocr. I : Σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά· ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως. Cod. Par., n° 1742 habet κυριώτερα pro κυριώτατα, quæ confusio solemnis est apud librarios.

V. 3-6. Δημοσθένης — ἐν τῇ ῥητορικῇ... Cf. Cic., De Orat. III, 56; Quinctil., XI, 3; Valer. Max. VIII, 10; Photium, Bibl. CCLXV. Addam Longin. Fragment. VIII : Διόπερ εἰκότως ὁ Δημοσθένης αὐτὴν ἔντιμον ἦγε, καὶ πολλὰ κατὰ τῆς δυνάμεως ταύτης εἴρηκεν ἐγκώμια, τρὶς μὲν περὶ αὐτῆς ἐρωτηθεὶς, τριπλᾶ δὲ αὐτὸς δοὺς τὰ νικητήρια, καὶ ποιήσας πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην. S. Augustin. Epist. LVI, ad Dioscor. :

« Rhetor nobilissimus quum interrogatus esset quid ei primum videretur in eloquentiæ præceptis observari oportere, *Pronunciationem* dicitur respondisse : quum quæreretur quid secundum, eamdem Pronunciationem dixisse. »

V. 7-8. Κάλλιππος — ἔφησαν... Hæc sunt in Ms. adeo incerta et corrupta, ut vix quidquam divinare ausim. Quisnam enim ille Κάλλιππος Ἰσοκράτους (subintell. μαθητής)? Callippus non commemoratur inter discipulos Isocratis apud Coray., Isocr. prolegom., t. I, p. 60-61; sed, quum centum discipulos, vel plures etiam Isocrates habuerit (Photius, Bibl. CCLX), neque eorum omnium nota sint nomina, nihil obstare videtur quo minus inter hos annumeretur Callippus. Haud scio an satius esset legere : Κάλλιππός τε καὶ Ἰσοκράτους (subintell. μαθητής) Ναυκράτης vel Ναυσικράτης, cujus magister Isocrates fuit, Cic., De Orat. II, 23; III, 44; Orat. LI. Ruhnk. Hist. crit. Orat. gr., p. XCIII; Coray., l. l. Pro ΤΩΦΗΣΩ quod Ms. præbet, posui ἔφησαν, ut sibi constet sententia.

V. 9. Λύκων... Nullus Lycon occurrit ad quem hæc referri possint, inter eos quorum meminit Diog. Laert. V, § 65-69. Libenter scripserim Γλαύκων, qui de Actione præcepta dedit, Aristot. Rhet. III, 1 : Δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον (h. e. ἡ ὑπόκρισις), ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν· ὅπερ ἕτεροί τινες ἐπραγματεύθησαν, καὶ Γλαύκων ὁ Τήϊος.

V. 23-24. Αἰσχίνης—πικράν... Cum Æschinis verbis ad quæ Noster adludit, cf. Dionys. Halic., De admiranda vi dicendi in Dem. LV : Ἃ δέ γε Αἰσχίνης περὶ αὐτοῦ γράφει συκοφαντῶν, ὥσπερ ἔφην, τοτὲ μὲν ὡς πικροῖς καὶ περιέργοις ὀνόμασι χρωμένου, τοτὲ δ' ὡς ἀηδέσι καὶ φορτικοῖς, ῥᾳδίας ἔχει τὰς ἀπολογίας. His fretus locum valde perturbatum restitui.

V. 24. Παρὰ δὲ Δημητρίῳ... Confirmant hæc Demetrium Phalereum de Demosthene scripsisse, id quod docet Dionys. Halic. l. l., LIII : Καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα ἕξειν ἔμελλεν, οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο· καί τοι φύσει πρὸς ταῦτα οὐ πάνυ εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς

Δημήτριος ὁ Φαληρεύς φησι, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγγράψαντες. »

COLUMNA XVII.

V. 1. Περιττόν... In Ms., post hanc vocem occurrit littera O prorsus inutilis : quum e sequenti οὐχ orta videretur, eam suppressi.

V. 5. Ὑποκρίνοντα... Hæc ita Ms. exhibet : ΑΠΟΚΔΕΙ... ΤΑ, sed in margine adscribitur syllaba NON, unde facile fuit elicere ΑΠΟΚΡΕΙΝΟΝΤΑ. Scripsi ὑποκρίνοντα, quod sensus reposcebat : sæpissime confunduntur ἀπό et ὑπό. Cf. Walz. Epimetr. De permutatione præpositionum.

V. 5-8. Οἱ δ' οὖν — ὑποκεκρίσθαι... Antiquis scriptoribus de Actione loquentibus arridebant imagines e pictura petitæ. Quinctil. XI, 3 : « Nec mirum, si ista, quæ tamen in aliquo posita sunt motu, tantum in animis valent; quum pictura, tacens opus et habitus semper ejusdem, sic in intimos penetret affectus, ut ipsam vim dicendi nonnunquam superare videatur. »

V. 12. Περὶ τῶν... Subintell. περιόδων.

V. 13. Ἱερώνυμος... De quo vide Dissert. Isagog. p. LV-LVI. Cic. Orat. LVI : « Elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus, peripateticus in primis nobilis, plerosque senarios, sed etiam anapæsta; quo quid potest esse turpius? Etsi in eligendo fecit malitiose : prima enim syllaba dempta in primo verbo sententiæ, postremum ad verbum primam rursus syllabam adjunxit insequentis...... Sed tamen hic corrector, in eo ipso loco, quo reprehendit (ut a me animadversum est studiose inquirente in eum) emittit imprudens ipse senarium. » Dionys. Halic., qui Nostrum ne nominatum quidem compilat, eadem tradit, in Isocr. XIII : Ἱερώνυμος δὲ ὁ φιλόσοφός φησιν ἀναγνῶναι μὲν ἄν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, κτλ.

V. 18-19. Ἐπαίροντα... Dionys. Halic. l. l. : ἐπάραντα.

V. 22-25. Τὸ γὰρ μέγιστον—τῶν ὄχλων... In Ms.: ΠΑ-ΡΕΙϹΘΑΙΤΩΝΟΧΛΩΝ. Hæc restitui atque verti, adjuvante Dionys. Halic. l. l.: Τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων, παραιτεῖσθαι, τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον.

COLUMNA XVIII.

V. 1-2. Καὶ οἷον ἐν—πεποιημένην.. Hæc firmat Dionys. Halic. De admiranda vi dicendi in Dem. XX: Ταῦτ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τελευτῆς κύκλῳ· καὶ τροπαὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ, καὶ ποικιλίαι σχημάτων, ἃ πέφυκε λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐδαμοῦ. Idem, ibid. XVIII: Ἄτολμός ἐστι (subintell. Ἰσοκράτης) περὶ τὰς τροπικὰς κατασκευὰς καὶ ψοδοδεὴς, καὶ οὐκ εἰσφέρεται τόνους κραταιούς. Eadem significat τόνος apud Longin. De Sublim. IX: Οὐ γὰρ ἔτι τοῖς Ἰλιακοῖς ἐκείνοις ποιήμασιν ἴσον ἐνταῦθα σώζει τὸν τόνον κτλ. Cf. XXXIV. Quam vocem definit Gregor. Corinth. Schol. in Hermog. De Method.: Τόνος μὲν οὖν ἐστι τόπος ἀμέλεστος φωνῆς· ἀμέλεστος δὲ εἴρηται, διότι κενός ἐστι μέλους τινὸς, ὥσπερ τόπος κενὸς σώματος, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ διαφόρων σωμάτων ἐστὶ δεκτικός. Rh. gr. Walz. t. VII, p. 1127-1128. Hæc verba recitavi, ut notetur ἀμέλεστος, quod deest in Lexicis.

V. 2-7. Τὸ δὲ κεχραμένον—ἀποβεβληκέναι... Dionys. Halic. in Isocr. XIII: Τὸ δὲ κεχραμένον καὶ παντοδαπὸν ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον ὑπερβεβηκέναι. In Ms.: ΥΠΕΡΟϹ.ΕϹΙΝ ΑΠΟ.ΕΒΛΗΚΕΝΜ. Pro ὑποθέσεσι, in Dionysio ὑπενθέσεσιν Wolfius proponit, vertitque: *interponendis acrioribus affectibus.* Nullus dubito, quin apud Dionysium, ut in Nostro legendum sit: ἀποθέσεσι, namque Ἀπόθεσις apud rhetores dicitur in pronuntiatione, quum vox quæ ἄρσει sublata fuerat, θέσει deponitur in fine membri; cf. H. Stephan. Thes. ling. græc. t. III, p. 1487, ed. ann. 1572. Demetrius, De Elocutione, XIX: Ἑδραίᾳ γάρ τινι καὶ ἀσφαλεῖ καταλήξει ἔοικεν αὐτῆς ἡ ἀπόθεσις. Nec mirum ὑποθέσεσι in locum ἀποθέσεσι irrepsisse, quum sæpissime

ἀπό et ὑπό confundantur; cf. Walz. l. l. Ἀπόθεσις deest in Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh. Idem, p. 128, definit ἐπίτασιν, *intentionem oratoriam*, quæ fit affectuum usu, et cujusdam vigoris et spiritus; cui contraria est ἄνεσις, remissio affectus et impetus. Cf. Dionys. Halic., De admiranda vi dicendi in Dem. XLVI: Ἕκαστον ἀεὶ σχηματίζων τὸν λόγον, ἀνέσει τε καὶ ἐπιτάσει ταμιευόμενος τῶν ἁρμονιῶν ἑκατέραν, τοὺς καλοὺς ἐκείνους λόγους ἀνέπλασεν. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I: Πολλοὺς γὰρ ἰσχνοὺς εὑρήσομεν ἐπίτασιν δεχομένους καὶ ἄνεσιν. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 72.

V. 7-9. Τῇ δὲ—δουλεύειν... Dionys. Halic. l. l.: Δουλεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός.

V. 9-14. Τοιγαροῦν—λέγοντα... Eadem, mutatis paululum verbis, exprimit Dionys. Halic., in Isocr. XIII: Καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήτε ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν. Pueri imaginem Dionys. a Nostro mutuatur, v. 23-27: Τὸν λόγον ὅμοιον γοῦν εἶναι τῷ δασὺ καὶ μέγα περιθεμένῳ πρόσωπον παιδὶ, οὐ φωνὴν ἀφιέντι. Exhibet Ms. v. 12-13: ΠΕΡΙΕΑ.ΙϹ, vocem adulteratam pro ΠΕΡΙϹΚΕ7ΑΙϹ. Hæc quum parum ad rem faceret, cogitabam de παρασκευαῖς, sæpe enim confunduntur περί et παρά, cf. Walz, l. l. Malui tamen κατασκευαῖς. Non minus frequenter permutantur κατά et παρά, præterquam quod magis congruit κατασκευή cum sententia: est enim artificiosa orationis conformatio, Ernesti., l. l., p. 174. Pro ΚΑΠΙ.ΕΙΛΟ7ϹΑΝ posui: καθειλοῦσαν. Quod ad λέγοντα adtinet, accipi posse arbitror de illo qui in concionibus habebat orationes quas Isocrates composuerat, Cic. Brut., XII: « Similiter Isocratem primo artem dicendi esse negavisse, *scribere* autem *aliis solitum orationes* quibus in judiciis uterentur; sed, quum ex eo ... sæpe ipse in judicium vocaretur, *orationes aliis destitisse scribere*, totumque se ad artes componendas transtulisse. » Philodemi verbis lucem admovet Dionys. Halic. Quæ enim Noster tradit, v. 9-12: Τοιγαροῦν αὐτὴν ἀνάγνωστον μὲν εἶναι τῆς φωνῆς ὑφειμένης, ἐπαρθείσης δὲ μὴ ἅπαν, eadem sic exprimit Dionys. l. l.: Καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα. Quod apud No-

strum ταῖς κατασκευαῖς significari censeo, id pluribus verbis Dionys. Halic. aperit: Ὅ τε τῶν περιόδων ῥυθμὸς, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρὸν, καὶ τῶν σχημάτων τὸ μειρακιῶδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις κατατριβόμενον.

V. 15-20. Καὶ σχεδὸν—κατακεχύσθαι... Salebris vere plenus locus: ut expeditum me ex impedito facerem, verborum ordinem leviter mutavi. Pro ΕΝΑΝΠΑΝΤΗ, quod exhibet Ms., posui ἐναντίον πάντη, κτλ. Haud scio an Philodemus obiter innuerit res politicas de quibus Isocrates disseruit, etsi nullam habuit in concionibus orationem. Causam tradit Dionys. Halic. in Isocr. I: Σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά· ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως· ἐπιθυμῶν δὲ δόξης....ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη, κατέφυγεν· οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν· περὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι κτλ. Quamobrem, Dionysius eos qui rationem gerendæ reipublicæ complecti animo volunt hortatur, ut Isocratis orationes nocturna diurnaque manu versent, ibid. IV: Καὶ ἔγωγέ φημι χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός.

V. 26-27. Ἀφιέντι... In Ms.: ΑΦΙΕΛ.....Ι...ΤΟ. Hanc lacunam, postulante sensu, sic explevi: ἀφιέντι· φησὶ καὶ τοῦτο κτλ.

COLUMNA XIX.

V. 1. Συμβουλεύοντα... Videlicet 1° In Panegyrico. Dionys. Halic. in Isocr. l. l., V: Τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος; Ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε τὴν πολιτικὴν καλοκαγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν πανηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρετὰς, φησὶν ὡς οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρβάρων, οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη γενναῖοι, καὶ φιλότιμοι καὶ σώφρονες. 2° In oratione sociali, sive de Pace. Idem, l. l., VII: Τίς δὲ ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ' ἕκαστόν τε ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου; Ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν. 3° In Areopagitico. Idem, l. l., VIII: Τίς δὲ τὸν Ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος, ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑπὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐθεὶς ἐπεχείρει λέγειν; κτλ.

V. 2. Πλάσμα... Peculiarem quamdam dicendi formam πλάσμα h. l. significat, tamquam apud Dionys. Halic., De admiranda vi dicendi in Dem. XXXIV: Ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῖς τρισὶ πλάσμασιν ὁμοίως παρέπεται, καὶ ἐπὶ παντὸς λόγου Δημοσθενικοῦ μηνύματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀνυφαίρετα. Quem locum ita refinxi, *Examen critique des écrivains de la Grèce*, t. III, p. 186, cum Capperonnier., e Cod. Par., n°. 1743, pro vulgata lectione: Ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῖς τρισὶ πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθενικοῦ, μηνύματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀνυφαίρετα. Longin., De Sublim. XV: Δειναὶ καὶ ἔκφυλοι αἱ παραβάσεις, ἡνίκ' ἂν ᾖ ποιητικὸν τοῦ λόγου καὶ μυθῶδες τὸ πλάσμα. Cf. Ernesti., Lexic. Technol. gr. Rh. p. 268; 344.

V. 4-9. Ἐπαίρειν—λόγους... Dionys. Halic. in Isocr., XIII: Καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήτε ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν.

V. 16-17. Κοιλοφώνως... Cogitabam de χειλοφώνως. Quum vero in Lexicis hæc vox non occurrat, timui ne paulo au-

dacior videretur. Ms. habet ΚЄΙΛΟΦѠΝѠϹ : mutato Є in Ο, quæ millies confunduntur, scripsi κοιλοφώνως. Sæpe χεῖλος et κοῖλος permutari docet H. Stephan. Thes. t. IV, p. 407, ed. 1572: « Pro χειλοστομία, quod in v. l. esse dicitur, quum vox quasi in recessu auditur, scribendum κοιλοστομία, de quo supra (h. e. t. III, p. 1045).» Idem, ibid. t. IV, p. 1349: Λαρυγγίζειν significat, teste Harpaerat., τὸ πλατύνειν τὴν φωνὴν καὶ μὴ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι, ἀλλ' ἐτιτηδεύειν περιεργότερον τῷ λάρυγγι χρῆσθαι

V. 21. Ἐφλυαρήθη... Haud absimili modo Noster, De Music., col. XXX, v. 6-10: Πεφλυάρηται δ' οἷς ποτε εἴρηται καὶ τὰ περὶ τῆς τοῖς μετεώροις ὁμοιότητος. Cf. Platon. Conviv. Bekk. ed. Lond. 1826, t. V, p. 24: Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ φάσκων Ἀχιλλέα Πατρόκλου ἐρᾶν, ὃς ἦν καλλίων οὐ μόνον Πατρόκλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡρώων ἁπάντων. Idem, in Phædon, l. l. p. 175-176: Ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς πολλῆς.

V. 26. Τὰ μὲν ἄλλα παρά... In Ms.: ΤΑѠ...ΑΛΧΡΑ, ubi Ѡ pro Μ esse certum faciebat col. XXXIV, v. 10; ibi enim patet ѠΟΝΟΝ esse pro ΜΟΝΟΝ. Elementa quæ sive addidi, sive transcripsi, indicabant spatium superstitesque litteræ. Quod attinet ad ΧΡΑ=ΠΑΡΑ, hoc restitui ex iis quæ sequuntur col. XX, v. 1: Τὰ δὲ καὶ παρ' ἱστορικῶν.

V. 26. Ποιητῶν... Haud scio an Philodemus adludat ad ea quæ poetæ dixerunt de heroibus verbis suis accommodantibus motus corporis; quæ pars præcipue valet in Actione. Cf. Gerard. Joann. Voss. Institut. Orat., VI, XI, § 11, 1° de statu et sessione oratoris; 2° de vultu; 3° de gestu cervicis ac membrorum quæ ad corporis truncum pertinent.

COLUMNA XX.

V. 1-3. Ἐξ ὧν — καταλελοίπασιν... Hæc admodum incerta verti, quasi dixisset ἐκ τούτων ἃ αὐτοὶ γραπτὰ καταλελοίπασιν.

V. 12. Τὰς ὑποκρίσεις... Raro quidem occurrit vox ὑπόκρισις in plurali numero; ea tamen utitur Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. IV, p. 428 : Ὁμοιοπαθεῖν δεῖ τοῖς ἀκούουσι καὶ ἠρέμα προβιβάζειν (Ald. προβιάζειν) τό τε ἑαυτῶν καὶ τὸ τῶν ἀκροατῶν πάθος· ἔστι δὲ τοῦτο ἐὰν τοῖς τε σχήμασι μετρίοις καὶ ταῖς λέξεσι καὶ ταῖς συνθέσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑποκρίσεσιν μετρίαις χρώμεθα.

V. 15. Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν... Erunt fortasse nonnulli quibus magis arrideat περὶ τὴν φιλοσοφίαν. Per me nihil obstat: sæpe confunduntur κατά et περί.

V. 16-17. Τῶν πρός τι... Genitivi τῶν cum εἶναι exempla ubique sunt obvia: Aristoph. Plut., v. 345: εἶ γὰρ τῶν φίλων. V. 869: Ἦ τῶν πονηρῶν ἦσθα καὶ τῶν τοιχωρύχων; Cf. H. Stephan. Thes. t. III, ed. Didot, p. 257. Quod ad πρός τι adtinet, audiendus idem, t. III, p. 574, ed. ann. 1572: « Quibus subadjungo πρός τι, ubi tamen πρός non tam comparationem cum aliquo significat quam relationem ad aliquid. Usurpant enim de eo quod dicitur referendo ad aliud; seu relatione ad aliud. Quo loquendi genere utitur non raro Aristoteles, itidemque alii philosophi, aut qui de rebus philosophicis disputant. »

V. 17. Ἐπιτετευγμένην... Hoc retinui, quamquam perfectum pass. solet abjicere suum ε ex τέτευγμαι, ut fiat τέτυγμαι, ex τετευγμένος ut fiat τετυγμένος. Cf. H. Stephan. Thes. in voc. τεύχω, Duncan. Lexic. Homer.-Pindar. p. 1092, ed. Rost.

V. 24-25. Τοῖς δ' ἀπ' ἄλλων μαθημάτων... Cf. Notat. col. XIV, v. 23-23; Cl. Letronne, *Recherches sur l'Égypte,* p. 210.

V. 26. Ἄλλη — ἀκμαίῳ... Ms. in margine exhibet elementa ΛΛ, litteramque Η truncatam; unde facile fuit elicere vocem ἄλλη. Quod ad ἀκμαίῳ adtinet, hoc indicabant litteræ superstites ΜΟ. ωΙ. Ostendunt ea quæ præcedunt, Philodemum attingere Actionem rhetori, politico viro; sophistæ, philosopho accommodatam: quæ sequuntur, col. XXI, v. 1-2, arguunt eumdem tractare Actionem singulis ætatibus idoneam, in quam apprime cadit id quod de *Dictione* docet Aristot. Rhet. III, 7 : Τὸ δὲ πρέπον ἕξει ἡ λέξις, ἐὰν ᾖ παθητική τε καὶ ἠθική.... ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις, ὅτι ἀκο-

λουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει· λέγω δὲ, γένος μὲν καθ' ἡλικίαν· οἷον παῖς, ἢ ἀνὴρ, ἢ γέρων· καὶ γυνὴ, καὶ ἀνήρ.

COLUMNA XXI.

V. 3. Κατὰ τούτους... Κατά, h. l. convenientiam significat, ut reddi possit *secundum*, vel *juxta*. Cf. H. Stephan. Thes., t. II, p. 89, ed. ann. 1572, ubi citat Synesium, Epist. II : Οὐ γὰρ κατ' ἐμαυτὸν εἶναι τὸν κόσμον ἐλογιζόμην τοῦ πράγματος, i. e. non consentaneum mihi et pro meis facultatibus, vel, mihi convenientem, docent. Budæo.

V. 8-9. Παιδαγωγοῖς... Cogitabam de παιδαγωγικοῖς, quod libenter admittere videbantur spatium et sensus.

V. 14. Φρένας... De quo H. Stephan. Thes. l. l., t. IV, p. 194 : « Soluta oratio pluralem usurpans potius quam singularem, eo significare solet sanæ mentis affectum, ut ita dicam, aut etiam prudentiam. Unde aliquis dicitur φρένας ἔχειν et contra ἔξω φρενῶν καθεστώς. » Noster, Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. X, v. 8-12 : Καὶ γὰρ οἱ φιλόσοφοι τοῦτον ἵστανται τὸν τρόπον, εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων οἱ φρένας ἔχοντες.

V. 14-20. Οὐ περὶ — προσήκειν... Hæc jacta videntur in rhetores qui, orationem per membra in infinitum discerpebant. Post προσήκειν, subintelligendum est λόγους ποιεῖσθαι, aut quidpiam tale. Quod ad ὑπεξαιρέσεων adtinet, h. l. innui videntur ea quæ Hermagoræ exprobrat Quinctil., III, 6 : « Nos ad Hermagoram. *Translationem* hic primus omnium tradidit : quamquam semina ejus quædam citra nomen ipsum apud Aristotelem reperiuntur. *Legales* autem quæstiones has fecit, *scripti* et *voluntatis* (quam ipse vocat κατὰ ῥητὸν καὶ ὑπεξαίρεσιν, id est, secundum *dictum* et *exceptionem* : quorum prius ei cum omnibus commune est, *exceptionis* nomen minus usitatum). » Ante Philodemum, hanc Orationis divisionem in partes minutas et exiles improbaverat Aristot., Rhet. III, 13 : Ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη· ἀναγκαῖον γὰρ τό τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ τότ' ἀποδεῖξαι.... Ἀναγκαῖα ἄρα μόρια, πρόθεσις καὶ πίστις· ἴδια μὲν οὖν ταῦτα· τὰ δὲ πλεῖστα,

προοίμιον, πρόθεσις, πίστις, ἐπίλογος... Ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον, καὶ ἐπιδιήγησις, καὶ προδιήγησις, καὶ ἔλεγχος, καὶ ἐπεξέλεγχος κτλ.

V. 20-21. Τῶν ἐν τῷ πολιτικῷ... Subintell. γένει ὄντων. Cf. Platon. Protag. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 274 : Καί τοι πολλά γε ἤδη ἔτη εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ.

V. 22. Παχυτέρων... Quod sic interpretatur Maxim. Planud. Schol. in Hermog. De Formis., I, Rh. gr. Walz., t. V, p. 486 : Παχύτερον· ἀντὶ τοῦ ἀνοητότερον· παχεῖς γὰρ ἐκάλουν τοὺς ἀναισθήτους καὶ ὑώδεις.

COLUMNA XXII.

V. 1-4. Μόνοι—ὑπογράφουσιν... Hæc dicta videntur in primis adversus Aristot., Rhet. I, 1 : Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε ἑνός τινος γένους ἀφωρισμένου ἡ ῥητορική, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτική, καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερόν. Ibid. 2 : Ἔστω δ' ἡ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. Τοῦτο γὰρ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον. Τῶν γὰρ ἄλλων ἑκάστη περὶ τὸ αὐτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ, καὶ πειστική· οἷον ἰατρικὴ, περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν· καὶ γεωμετρία, περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι· καὶ ἀριθμητικὴ, περὶ ἀριθμόν. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἡ δὲ ῥητορικὴ, περὶ τοῦ δοθέντος, ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. Διὸ καὶ φαμὲν αὐτὴν οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν. Ibid., paulo infra : Ἔστι γὰρ (subintell. ἡ ῥητορικὴ) μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν· περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστιν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους.

V. 5. Ἰδίων... Iterum lacessit Aristot., qui τὰ ἴδια definit, Rhet. I, 2: Ἴδια δὲ ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεών ἐστιν· οἷον, περὶ φυσικῶν εἰσι προτάσεις, ἐξ ὧν οὔτε ἐνθύμημα, οὔτε συλλογισμός ἐστι περὶ τῶν ἠθικῶν· καὶ περὶ τούτων ἄλλαι, ἐξ ὧν οὐκ ἔσται περὶ τῶν φυσικῶν· ὁμοίως δὲ τοῦτο ἔχει ἐπὶ πάντων... Ταῦτα δὲ, ὅσῳ τις ἂν βελτίω ἐκλέγηται τὰς προτάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς· ἂν γὰρ

ἐντύχῃ ἀρχαῖς, οὐκ ἔστι διαλεκτική, οὐδὲ ῥητορική, ἀλλ' ἐκείνη ἔσται ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς.

V. 7-8. Ἐφεστήκασι... Hoc efflagitabat sensus pro ἐφεστάκασι, quod Ms. habet.

V. 9. Ἐμπρέψαι...Monent quædam Lexica πρέπειν atque ex eo composita verba inusitata esse, excepto tempore præsenti et imperfecto. Aoristus quandoque reperitur : Plutarch., Alcibiad. I : Τῇ δὲ φωνῇ καὶ τὴν τραυλότητα ἐμπρέψαι λέγουσι.

V. 11-14. Ὅτι σχεδὸν — διοικεῖται... Aristot. Rhet. I, 2 : Ἡ δὲ ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος, ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. Cf. not. v. 1-4. Unum addam quod citata confirmat, Aristot. Rhet. I, 1 : Ἡ Ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσιν, ἃ κοινὰ τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης· διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν κτλ.

V. 19. Τοῖς ὅλοις... Idem significat quod ὅλως, vel διόλου. Sic Noster, De Musica, col. VI, v. 15-16 : Καὶ τοῖς ὅλοις οὐδὲν ἰατρεύειν τῆς λύπης. Vertunt Academic. Herculan.: « Atque « ea nihil omnino mederi tristitiæ. » Hoc reperias quoque apud Dionys. Halic. in Lysia, III : Τοῖς δὲ προτέροις οὐχ αὕτη ἡ δόξα ἦν· ἀλλ' οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι τοῖς ὅλοις, ἐξήλλαττον τὸν ἰδιώτην κτλ., ubi malit τοῖς λόγοις Sylburgius, quem secutus est Taylor. Matthæus contra censet medicina non egere locum, in quo τοῖς ὅλοις eamdem significationem accipit quam apud Diog. Laert. De Aristot., p. 177, ed. H. Stephan. : Τοῖς γὰρ ὅλοις φιλοπονώτατος ἐγένετο.

V. 21-22. Κατὰ σύνεσιν κοινήν... Si litteras in marginibus Ms. aspersas considerate inspexeris, ea quæ restitui non prorsus improbabilia fortasse judicabis.

V. 27. Κατὰ λόγον... Haud absimili modo Noster loquitur, De Music. col. IV, v. 28-30; Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. VI, v. 6; col. XVIII, v. 9-10. Vide p. 107.

COLUMNA XXIII.

V. 1-2. Τοῖς φιλοσόφοις ἐξεῖναι... Ea quæ pertinent ad

alios tractare, nonnulli existimaverunt esse penes philosophos qui non particularia, sed generalia sibi vindicabant. Sopater, Schol. in Hermog. Art. Rhet. : Τοῖς γὰρ φιλοσοφοῦσι γενικαί εἰσιν αἱ ἀμφισβητήσεις· οἱ γὰρ φιλόσοφοι οὐ ζητοῦσιν, εἰ τόδε δίκαιον Λακεδαιμονίοις, ἀλλ' εἰ δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις· οἱ δὴ ῥήτορες ἐπὶ μέρους ἔχουσι τὴν ἀμφισβήτησιν· ζητοῦσι γὰρ, τί Ἀθηναίοις δίκαιον. Rh. gr. Walz., t. V, p. 27. Gregor. Corinth. Schol in Hermog. De Method. : Ῥητόρων τὸ ἰδικὸν, φιλοσόφων τὸ καθολικόν. Ibid., t. VII, p. 1107. Qua opinione ductus, Noster eos incusat qui rhetores extra particularia pertrahebant, Peripateticos videlicet, quorum dux Aristoteles, nomine omisso, aperte significatur. Hic enim ad Rhetoricam non particularia, sed generalia adtinere tradit, Rhet. I, 2 : Οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον· οἷον, ἡ ἰατρικὴ, τί Σωκράτει τὸ ὑγιεινόν ἐστιν ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε, ἢ τοῖς τοιοῖσδε· τοῦτο μὲν γὰρ ἔντεχνον· τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν· οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἔνδοξον θεωρήσει· οἷον Σωκράτει ἢ Ἱππίᾳ, ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική.

V. 5-9. Τοῖς φιλοσόφοις — ἐκτετεχνολόγηται... Locus est valde incertus; immo fere desperatus. V. 6-9, sic exhibentur in Ms. : ΟΘ....Ν‾ ЄΑϹΙΚΑΤΥΧ...ΘΑΙΚΑΤ.... ...ΑΓΟΔЄΙΚΝ....ЄΙΝ.....ω..... ΝΧ....ΟΓωΝ..... .ЄΝΙ...Ι...ΛΛЄΝΟ7Ϲ.7Θ7ΝΟϹЄΚ.ΤЄΤΓΧ ΝΟΛΟϹΗΤΑΙ. Restitui, ut potui. De voce εὐθύνους, Hesych.: Εὔθυνος· εὐθυντὴρ, δικαστικός. Photius : Ἀρχὴ ἦν τις· ἐξ ἑκάστης δὲ φυλῆς ἕνα κληροῦσιν, τούτῳ δὲ δύο παρέδρους. Minus recte legitur apud Harpocrat. : Εὐθύνης· ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίοις. Δέκα τὸν ἀριθμὸν ἦσαν, παρ' οἷς ἐδίδοσαν οἱ πρεσβεύσαντες ἢ ἄρξαντες ἢ διοικήσαντές τι τῶν δημοσίων τὰς εὐθύνας. Διείλεκται περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ. Cf. Blomfield., Glossar. in Æschyl. Pers. v. 833; Prometh. v. 332. Hoc loco, εὔθυνος ponitur μεταφορικῶς, sicut βραβευτής, in Platon. Protag. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 321 : Εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἴη βραβευτὴν αἱρεῖσθαι τῶν λόγων. Ibid., p. 320-

321 : Ὡς οὖν ποιήσετε, καὶ πείθεσθέ μοι ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἑλέσθαι, ὃς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου.

V. 11. Ἴσως τε καί . . . In Ms. : ICWC . . . AI, ubi facile fuit scribere : Ἴσως τε καί.

V. 16-17. Ἀδιαληψίας... Deerat in Lexic. vox hæc quam nunc habet H. Stephan. Thes., ed. Didot. t. I, p. 658, ubi legitur: « Ἀδιαληψία, Continuitas, status qui divisiones non recipit. Mss. Hercul. Oxon. part. 2, p. 28, Cramer. » (Repone, p. 23.) De me in primis meritus est optime vir qui Lexico Philodemicam vocem inseruit. Ibidem Cl. Passov. dat ἀδιαλήπτως *inseparabiliter*, e Philodem. De Ira, I, p. 77. Aliter sentio de significatione vocis ἀδιαληψία in nostro loco. Intelligo : « E *ratiocinationis defectu* procedit id quod a quibusdam dicitur; » ita ut sit ἀδιαληψία, idem quod ἀδιάληψις, oppositum τῇ διαλήψει. Apud Polybium enim, Budæo tradente, διάληψις est *disceptatio*, *ratiocinatio*, H. Stephan. Thes. II, p. 1218, ed. Didot. Conjecturam meam firmare videtur ipsa rerum series. Philodemum audivimus, col. XXII, v. 6-10, vituperantem eos qui, pravo occæcati judicio, curam impenderunt methodis unicuique arti seorsim convenientibus, docentemque col. XXII, v. 10-27; col. XXIII, v. 1-16, tria inde sequi quæ damnum afferunt. Addit nunc τῆς αὐτῆς ἀδιαληψίας aliud pendere, nimirum Rhetoricæ definitionem quam citat, v. 20-23, maledicoque dente carpit, v. 25 sqq.; ut pote vitiosam ex iis quæ fuse tractat col. XXIII, v. 25-27; col. XXIV, v. 10 sqq., ubi demonstrare conatur illos qui Rhetoricam sic definierunt, ratiocinationis expertes esse. Mihi non liquet quid ad hæc, *continuitas, status qui divisiones non recipit?*

V. 17-23. Τοῦτο λεγόμενον — εὑρίσκειν... Agnoscis Epicureum, apud quem moris est supprimere nomen eorum quos lacessit. Sermo est de Aristot., Rhet. I, 2 : Ἔστω δ' ἡ ῥητορικὴ, δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν.

V. 27. Τῆς εὑρέσεως... Similia de Inventione præbet

Scholiast. in Aphthon. Progymnasm. : Ἔστι δὲ τῆς μὲν νοήσεως, τὸ νοῆσαι εἰ ῥητορικὸν τὸ πρόβλημα, ἢ μή, καὶ εἰ συνίσταται, ἢ οὔ· καὶ ὑπὸ ποῖον εἶδος καὶ ποίαν στάσιν ἀνάγεται· τῆς δὲ εὑρέσεως, τὸ εὑρεῖν τὰ εἰς τὰ κεφάλαια ἐπιχειρήματα, πρὸς τῇ τῶν κεφαλαίων εὑρέσει ἔτι καὶ τοὺς ἐμπίπτοντας τόπους. Rh. gr. Walz., t. II, p. 1.

COLUMNA XXIV.

V. 1-3. Οὐδὲ τὸ — τῆς εὑρέσεως... Post τό subintellige λεγόμενον. Iterum impugnat Aristot. Rhet. III, 14, 16, 17, 19, ubi præcepta tradit de orationis partibus.

V. 3. Εὑρέσεις... Nihil habet quod offendat vox εὑρέσεις. Ea utitur Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Ἐν μὲν γὰρ ταῖς στάσεσι τὴν δύναμιν αὐτῶν (subintell. τῶν προσώπων) διακρίνας, ἐν δὲ ταῖς εὑρέσεσι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. Rh. gr. Walz. t. VI, p. 79. Cf. Hermog. Libr. περὶ εὑρέσεων.

V. 5-10. Οἱ δ' ὡς — διαπεραίνοντες... Locus lacunosus, ubi in paucas incidi litteras quæ, per vacans spatium dispersæ rarius apparebant ad regenda vestigia. In Ms. sic hæc exhibentur :

ΟΙΔΩϹΓΟ ΛΤЄ..ΛΙ....Γ ΦЄΡΟΝΤΑΓΡ...ΔΙΑ..
ЄΤΩϹ ΚΑ........Є7Θ ....ΟΓ7..... Α.....Ο7
ΔΙΑ
ΧЄΝ......ΟΜ........ЄΛ........ϹΓ......ΝΟΝΙ........

Quæ restituere conatus sum, ita ut cum præcedentibus congruant. V. 7, verba τὸ ἀπ' εὐθείας idem significare arbitror quod ἀπὸ τοῦ εὐθέος, duce H. Stephan. Thes. t. I, p. 1300, ed. 1572 : « Thucydides, suo more a loquendi generibus quæ cæteris usitata sunt recedens, dixit ἀπὸ τοῦ εὐθέος pro illo ἀπ' εὐθείας, de quo modo a me tractatum fuit; videlicet pro illo quod de sermone dicitur. Ita enim ille libro III : καθέστηκε δὲ τἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, id est, Sine circuitione, Sine ullis verborum involucris et integumentis. Apud Arrianum autem ἐκ τοῦ εὐθέος ἀντιλέγειν pro Non dissimulanter, Aperte, Palam. » Quod adtinet ad οὐδὲν ὅ τι οὐχ, v. 8, hæc interpretor sive *nihil non*, sive *omnia*, ex iis

quæ traduntur de οὐδεὶς ὅστις οὐ, in Viger., Idiotism. II, 2, p. 26, not. 35, ed. Hermann. « In negatione οὐδεὶς ὅστις οὐ, *nemo non,* et more Latinorum duæ negationes adfirmant. Nec raro hæc in fine inveniuntur. Plat. Hipp. Maj. pag. 299, init. : Ὅτι καταγελᾷ ἂν ἡμῶν οὐδεὶς ὅστις οὐ, *quia nemo non nos irridebit.* Quasi diceret, Οὐδείς ἐστιν, ὅστις οὐ etc., *nemo est qui non.* » Vide ibid. Arrian. de Exped. Alex. III, 23.

V. 10-18. Δεύτερον δὲ—νομίζουσι... Carpit Aristot. Rhet. I, 2 : Τῶν γὰρ ἄλλων ἑκάστη περὶ τὸ αὐτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ καὶ πειστική· οἷον, ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν· καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι.... Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος, ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν.

V. 18-21. Καὶ δῆλον —εὐποροῦντες... Similia jactat in sophistas Cic. De Orat. III, 32 : «Illos veteres doctores, auctoresque dicendi nullum genus disputationis a se alienum putasse accepimus, semperque esse in omni oratione versatos. Ex quibus Eleus Hippias, quum Olympiam venisset, maxima illa quinquennali celebritate ludorum, gloriatus est, cuncta pæne audiente Græcia, nihil esse ulla in arte rerum omnium quod ipse nesciret; nec solum has artes, quibus liberales doctrinæ atque ingenuæ continerentur, *geometriam, musicam, litterarum cognitionem et poetarum,* atque illa quæ de naturis rerum, quæ de hominum moribus, quæ de rebus publicis dicerentur; sed annulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse. » Cf. Apul., Floridor. Lib. II.

V. 26-27. Οὐδ' εἰσὶ μὲν κοιναί... Hæc toto cœlo distant ab Aristot. Rhet. I, 1 : Ἡ ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσιν, ἃ κοινὰ τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν, καὶ οὐδεμίας ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. Ibid. 2 : Διὸ καὶ φαμὲν αὐτὴν οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν.

COLUMNA XXV.

V. 4-5. Ἦσαν ἐν ἐπικένῳ οἰήσει... Re diu considerata, hæc scripsi pro iis quæ Ms. ita exhibet : **HCANЄΠΙΚΑΙΝω CITOIC**, inserta præpositione ἐν quam sensus requirebat. Ἐπίκενος reperitur in H. Stephan. Thes., t. III, p. 1627, ed. Didot. Quod ad ἐπικένῳ pro **ЄΠΙΚΑΙΝ ω** adtinet, notandum est centies permutari κενός et καινός. Cf. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Κούφων γάρ τι καὶ ἠλιθίων τὸ καθυπάγεσθαι παντὶ τῷ λέγοντι καὶ δόξαις ἄλλως κεναῖς (cod. Par. καιναῖς, supra αι scripto ε), l. l. t. VI, p. 119 ; Auctor. Rhetoric. quæ Dionys. Halic. fertur, X, 12 : Καὶ ὁμολογίᾳ χρῆσθαι, τοῦτο ῥῆμα ἐξ ἄλλης ἰδέας λόγων εἶναι· ἱκανὴ γὰρ ὁμολογία καὶ παραμυθία τῆς κενότητος κτλ., ubi καινότητος legendum esse monuit Sylburg. ; Dionys. Halic. in Isocr. XIII : Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικὸς, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τἀνδρὸς τῆς καινότητος. Sylburg. scribendum esse suspicabatur κενότητος, quod firmat cod. Par. N° 1742. Ex hac confusione ortum est proverbium : πολλὰ καινὰ ὧν τὰ πλεῖστα κενά. Addam κοινός pro κενός et καινός sæpe occurrere. Cf. in primis Dorvill. in Chariton. p. 625-626 ; Cl. Boissonad. in Planud. Metamorph. p. 528, not. 1 ; Cl. Hase, in Lyd. De ostent. p. 316 ; Cl. Letronne, l. l., p. 491. Μεταδοθήσεσθαι, quod bene congruit cum sententia, scripsi pro elementis quæ Ms. præbet, v. 6 : ...**ΓΙΤ ΙCΘΑ**.

In hujus perdifficilis loci interpretatione atque restitutione multa me angebant. Nonnihil enim religionis movebat ἦσαν sic positum post καὶ πάρεστιν ἐν ἑτοίμῳ λέγειν, præter quam quod hærebam dubius de sensu verborum ἀπ' αὐτῆς τέχνης παισί. Quæ partes in omnes versanti mihi tandem visum est, h. l. ἀπό significare causam efficientem, vel potius instrumentum ; ut sensus sit, sive *secundum solam artem*, sive *solius artis ope*. De tali significatione præpositionis ἀπό, legenda sunt ea quæ annotantur in Viger. Idiotism., l. l., p. 581-582. Proinde intelligo : « In opinione vana versabantur, solius artis

ope, vel pueris traditum iri inventionem argumentorum convenientium in rhetoricis », ubi omnia cohærent.

Equidem parum confido ea erudito lectori esse factura satis; hæc autem sic posui atque interpretatus sum; quia multum cogitanti mihi nihil aliud occurrebat præferendum.

V. 22-23. Περὶ τῶν θετικῶν... Τὰ θετικά sic dicta sunt a Θέσις, quæstio infinita et universalis, ut de rebus bonis et malis, de justitia et injustitia, de gloria etc.; cui contraria est ὑπόθεσις, quæstio finita, de certis rebus, quæ ad certas personas, locum, causas, tempora refertur. Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh. p. 156: « Illa est philosophorum, hæc oratorum. Vid. Sturm. ad Hermog. Στάσ. p. 10 et 11. » Idem, in voc. Ὑπόθεσις, p. 364: « Ὑπόθεσις... *quæstio finita* rebus et personis, qualis in orationibus forensibus requiritur, et opposita est τῇ θέσει, quæ est quæstio indefinita et universalis, cujus vim et indolem separatim suo loco declaravimus. » Anonym. Schol. in Aphthon., Rh. gr. Walz., t. II, p. 65: Ὑπόθεσίς ἐστι ζήτησις πολιτικὴ ἐφ' ὡρισμένων προσώπων καὶ πραγμάτων τὴν ἀμφισβήτησιν ἔχουσα, καὶ ἀπαιτοῦσά τινα παρὰ τῶν ἀκουόντων μετὰ τὸν λόγον ἐνέργειαν. Apud Quinctil. III, 5, θέσεις vocantur *infinitæ quæstiones*, quæ remotis personis, temporibus, locis cæterisque similibus, in utramque partem tractantur. Sunt igitur τὰ θετικά, *infinita;* quod firmant Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus: Σημειωτέον ὡς ἐξετάζοντας τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἄλλα, δεῖ τὰς κατασκευὰς αὐτῶν καθολικὰς εἶναι καὶ τρόπον τινὰ θετικάς. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 352; Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus: Συστησόμεθα δὲ τοῦτο θετικῶς λέγοντες, ὅτι πᾶσα πρᾶξις ἐκ τῆς προαιρέσεως δοκιμάζεται. Ibid. p. 665. Georg. Pletho, Rhetoric. Compend.: Καὶ τὸ μὲν οἰκεῖον κεφάλαιον δεῖ θετικῶς εἰσάγειν τὸν ῥητορεύοντα. Ibid. t. VI, p. 556. Θετικὸν κεφάλαιον idem esse quod Θέσις patet ex Theon. Progymnasm. l. l., t. I, p. 166: Ἔστι δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ λόγῳ εὑρεῖν θετικὸν κεφάλαιον· οἷον ἐν τῷ Δημοσθένους κατὰ Ὀνήτορος ἐξούλης εἰ ἀληθεῖς αἱ βάσανοι, καὶ ἐν τῷ παρὰ Αἰσχίνῃ κατὰ Τιμάρχου, εἰ ἀληθεῖς αἱ φῆμαι, καὶ ἄλλα ἄλλοθεν.

Hæc Noster dicit in Aristotelis locos communes. Ad rem

apprime facit Cic. Orat. XIV: « *Hæc* igitur *quæstio* a propriis personis et temporibus, *ad universi generis orationem traducta,* appellatur *Thesis.* In hac Aristoteles adolescentes, non ad philosophorum morem tenuiter disserendi, sed ad copiam rhetorum, in utramque partem, ut ornatius et uberius dici posset, exercuit; idemque *locos,* sic enim appellat, quasi argumentorum notas, tradidit, unde omnis in utramque partem traheretur oratio. »

V. 23-24. Ἡδονῆς μὲν γέμει... Similia habet Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I: Ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἀφήγησις κατὰ τάξιν τῶν πραγμάτων φυσικὴν, καὶ ὅμως τὴν μέθοδον ἔχουσα εὐκρινείας πολλῶν γέμει τῶν καλλίστων. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 188. Cf. Platon. Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 189: Οὐκοῦν ὁ τέχνην οἰόμενος ἐν γράμμασι καταλιπεῖν καὶ αὖ ὁ παραδεχόμενος, ὥς τι σαφὲς καὶ βέβαιον ἐκ γραμμάτων ἐσόμενον, πολλῆς ἂν εὐηθείας γέμοι.

V. 26-27. Τὸ δὲ — αὐτοῖς... In Ms. hæc sic leguntur: ΤΟΔΕΤΟϹΟ7ΤΟΚΑΙΝ7ΝΕΙΓΕΙΝ...ΤΟ. Ubi pro ...το posui αὐτοῖς, ut sibi constet sententia.

COLUMNA XXVI.

V. 1-2. Τέχνη, κατὰ μάθησιν... Artem anteit disciplina, teste Geometra, apud Doxopat. Homil. in Aphthon.: Ὁ δὲ Γεωμέτρης διαφέρειν φησὶ τέχνην καὶ ἐπιτήδευμα, τῷ τὰς μὲν τέχνας διὰ μαθήσεως ἡμῖν μόνοις προσγίνεσθαι, τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν εἰς μεταχείρισιν ἥκειν. Rh. gr. Walz., t. II, p. 430. Quid sit τέχνη et ἐπιτήδευμα docet Ammon. De Simil. et different. vocab.: Τέχνη ἐπιτηδεύματος διαφέρει. Τέχνη μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἄνευ λόγου μὴ δυναμένη εἶναι, οἷον γραμματικὴ, ῥητορική. Ἐπιτήδευμα δὲ, τὸ λόγου χηρεῦον, οἷον χαλκευτικὴ, τεκτονική. Cf. Doxopat. l. l., p. 109; Troil. Rhetor.

Prolegom. ibid. t. VI, p. 43; Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus, ibid. t. IV, p. 41; Marcellin. ibid. p. 53. Sopat. in Hermog. Rhet., ibid. V, p. 4, ubi tradit quid inter *artem* et *scientiam* intersit: Διενήνοχε δὲ ἡ τέχνη τῆς ἐπιστήμης, τῷ μὴ ἀδιαπτώτῳ κεχρῆσθαι τῷ σκοπῷ, ἀλλὰ μεθαρμόζεσθαι πρὸς πρόσωπα καὶ καιρούς. Philodemus *Artem* definit in Ms. De Rhetorica, N° 1674, col. LIV, v. 9-13: ΦΗΜΙΚ7ΙΤΑ7ΤΑΚΑΙΤΑΤΟΙΑ7ΤΕΧΝΑCΚΑΛΕΙΝΑΛΛΑΤ.ΠΡΟCΦΕΡΟΜΕΝΑΤΟ ΜΕΘΟΔΙΚΟΝC..ΠΡΟΧΕΙ.... Quæ ita restituenda propono: Φημὶ καὶ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τέχνας καλεῖν, ἀλλὰ τὰ προσφερόμενα τὸ μεθοδικὸν ὡς προχείρως.

V. 3-4. Περὶ ἀορίστων καὶ περὶ ὡρισμένων... Hermog. De Formis, I: Καὶ ὅλως καθ' ἕκαστον ἐθέλων αὔξειν εὕροις ἂν πολλὰ καὶ ἐνθυμήματα καὶ παραδείγματα, καὶ ὡρισμένα καὶ ἀόριστα. Cf. Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. IV, p. 92. Memoranda videntur quæ ibid., in margine codicis Paris. apud Syrian. p. 90, not. 10 adscribuntur: Ὡρισμένα καλεῖται ὧν ἡ ποιότης ἐν ταῖς ἱστορίαις ὥρισται, καὶ δῆλά ἐστιν αὐτοῖς τὰ πεπραγμένα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἕτερόν τι εἰπεῖν, οἷον περὶ Δημοσθένους οὐκ ἂν εἴποιμεν, ὡς ἀνδρεῖος ἦν, τῶν ἱστοριῶν δεικνυουσῶν, ὡς ἐν ταῖς μάχαις ἐλειποτάκτει, καὶ περὶ Περικλέους οὐδεὶς ἂν εἴποι, ὡς ἦν ταπεινὸς, τοῦ φρονήματος αὐτοῦ δεικνυμένου ἐκ τῆς ἱστορίας κτλ.

V. 13-14. Μαργίτου μανίας... Hæc proverbialiter dicta fuisse ostendunt quæ tradit Suidas, p. 2398, ed. Gaisford.: Μαργίτης· Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος ἐπωνυμίαν Ἀλεξάνδρῳ ἔθετο. Ἐκάλουν δὲ τους ἀνοήτους οὕτως. Sic Polyb. in Excerpt. a Valesio, p. 58: Ταῦτα γὰρ οὐχ οἷον Τίμαιον εἰρηκέναι τις ἂν πιστεύσειεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν λεγόμενον Μαργίτην ἐκεῖνον. Cf. quos citat Gaisford., atque H. Stephan. Thes. t. II, p. 793, ed. 1572.

V. 22. Πρὸς ἕκαστον... Verba πρὸς ἕκαστον idem significant quod εἰς ἕκαστον, v. 19. In interpretando δεσμῶν ἔχει χρείαν, seriem sententiarum secutus sum, quum verba obscuriora viderentur.

V. 24. Ἐκ περιουσίας... Verbis ἐκ περιουσίας frequenter utuntur rhetores. Sic Auctor Rhetoric. quæ Dionys. Halic. fertur,

X, 16: Φαίη τις ἂν ἐκ περιουσίας ταῦτα λέγεσθαι· ἀλλὰ τοὺς πλείους τῶν λόγων ἐπ' αὐτοῖς ἀναλίσκουσιν. Ἔπειτα εἰδέναι δεῖ καὶ περὶ τῶν ἐκ περιουσίας κεφαλαίων τί τότε λεκτέα ἐστὶν κτλ. Doxopat. Homil. in Aphthon.: Ἡ δὲ συγχώρησις μετὰ τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἀντιδίκου λόγων ὥσπερ ἐκ περιουσίας τινὸς ἐπάγεται. Rh. gr. Walz. t. II, p. 343. Idem, ibid., p. 374: Ἐπειδὴ δὲ τὰ δι' ὧν εἰς τὴν ῥητορείαν γυμναζόμεθα παραδιδούς, καί τινα ὠφέλιμα ἔξωθεν παρεπόμενα διδάσκει, ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιῶν, οὐ μέμψεως μόνον πάσης ἀνώτερος, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνων μεγίστων καθέστηκεν ἄξιος. Cf. Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. IV, p. 49; 499; Marcellin. p. 410; Apsin. περὶ προοιμίων, VII, l. l., t. IX, p. 509: Εἰσὶ δὲ τῶν ἀνατροπῶν αἱ μὲν ἁπλαῖ, αἷς ἥδε ἡ μέθοδος εἰσπίπτει· αἱ δὲ, ἐκ περιουσίας, ὡς ἐν ἐκείνῳ· εὐηργέτησε, τοῦτο ἁπλῶς· εἶτα μεθ' ὑπερβολῆς, οἷον· οὐ μόνον οὐκ εὐηργέτησεν, ἀλλὰ καὶ τάδε ἠδίκησε. Est quoque peculiaris περιουσία, quæ eam vim habet, ut orator in exordio ita fere causam constituat: *de minore crimine accuso, quum potuissem de majore*. Cf. Hermog. De Invent. I; Quinctil. IV, 5, 15; V, 6, 2; VIII, 3, 88; Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh. p. 259.

V. 26. Ἄφατον... Ms. habet Α...ΑСΟΝ. Posui ἄφατον, quia mihi nulla alia ratio probabilis occurrit commodum inde sensum eliciendi.

COLUMNA XXVII.

V. 1. Εὑρεῖν... Tam frequens occurrit η pro ει, ut nihil facilius sit quam εὑρεῖν elicere ex Є7PHN, quod in Ms. legitur. Unum exemplum citare satis erit, quod ad h. l. apprime facit: καταφυγήν et καταφυγεῖν confunduntur apud Lydum, de Ostent., p. 160, ed. Cl. Hase. Quod ad εὑρεῖν adtinet, cf. Dionys. Halic. in Lysia, XIV: Εὑρετικὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνόντων λόγων ὁ ἀνὴρ, οὐ μόνον ὧν ἅπαντες εὕροιμεν, ἀλλὰ καὶ ὧν μηδείς.

V. 2. Λέγειν δύνασθαι... Pro λέγειν, Ms. habet ΛΟΓΕ.., atque in margine N, cum vestigio litteræ I. Unde elicere fuit ΛΟΓΕΙΝ=ΛΕΓΕΙΝ.

V. 8-10. Κατὰ τὰς κοινὰς αἰσθήσεις ἐπιϐλεπομένων... Hinc Epicureum facile agnoscas, docente Diog. Laert. X, 31: Ἐν τοίνυν τῷ κανόνι λέγει ὁ Ἐπίκουρος κριτήρια τῆς ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις, καὶ προλήψεις καὶ τὰ πάθη. Subjiciam ipsius Epicuri verba, Epist. ad Herodotum, l. l., 37-38: Πρῶτον μὲν οὖν — εἴτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν καὶ ἁπλῶς τὰς παρούσας ἐπιϐολὰς τῆς διανοίας, εἴτε καθ᾽ ὅτι δή ποτε τῶν κριτηρίων. Intelligo perceptiones quas nobis comparamus per sensus. Cf. H. Stephan. Thes. t. I, p. 1062, ed. Didot.

V. 10-11. Κἂν ὑπὸ παιδὸς ἐλεγχθείησαν... Occurunt similia in Platon. Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 205: Χαλεπόν γέ σε ἐλέγξαι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ᾽ οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις. Ibid., p. 210: Καὶ νῦν ἄλλο τι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ᾧ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε. De voce παῖς in plerisque proverbialibus dictis cf. H. Stephan. Thes. t. III, p. 6, ed. 1572.

V. 16-18. Τοὺς ἀναγκαίους—καὶ τοὺς ἐνδεχομένους... Quid significent λόγοι ἀναγκαῖοι atque λόγοι ἐνδεχόμενοι aperte declarat Aristot. Rhet. I, 2: Ἐπεὶ δέ ἐστιν ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐξ ὧν οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοί εἰσι· τὰ γὰρ πολλὰ περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ αἱ σκέψεις ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. Περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται καὶ σκοποῦσι· τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιούτου γένους ἐστί· καὶ οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐξ ἀνάγκης τούτων. Τὰ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμϐαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα ἐκ τοιούτων ἀνάγκη ἑτέρων συλλογίζεσθαι. Δῆλον δ᾽ ἡμῖν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν. Φανερὸν, ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔσται· τὰ δὲ πλεῖστα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων· ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸ εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον· οὐχ ἁπλῶς δὲ, καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο πρὸς ὃ εἰκὸς, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος.

V. 24-26. Εἰ καὶ—τὰς ὀνομασίας... Quænam sint illæ ὀνο-

μασίαι quas Philodemus memorat, affirmare non ausim: dicam tamen hæc videri jacta in Stoicos qui, sicut cæteri rhetores tria genera admittentes, eosdem profecto de singulis generibus locos instituerant. Quod ad deliberativum genus adtinet, quales hi loci fuerint colligere licet ex Auctore Rhetoric. ad Alexandr. Cap. II; apud quem veteris doctrinæ deprehendas vestigia, quibus institisse Stoicos vero simile est; dum contra Epicurei studerent ab Antiquis deflectere. Sæpe obvia est vox ὀνομασία apud rhetores. Longin. Fragment. III: Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων αὐτὸ τὸ μετρούμενον, τουτέστι τὸ ποίημα, μέτρον προσαγορεύεται, καὶ ἕκαστον τῶν μετρούντων τῆς ὁμοίας τετύχηκεν ὀνομασίας. Syrian. in Hermog. De Formis, Rh. gr. Walz. t. VII, p. 99: Τεχνίτου γὰρ ἀνδρὸς καὶ μάλα σοφοῦ μὴ συμβολικὰς τιθέναι ὀνομασίας, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων ἐμφαντικὰς, ὃ ποιεῖ τεχνικὸς κτλ.

COLUMNA XXVIII.

V. 1-7. Ἔτι δὲ—ὑπερβῶσι... Quænam talia sint ut fieri possint necne diserte tradit Aristot. Rhet. II, 19: Πρῶτον μὲν οὖν — δῆλον. Quod ad verba Philodemi adtinet, pro ΠΑΡΑ ΛΑΒΩ.., v. 6, posui παραλάβωσι, quocum sæpe παραβάλωσι confunditur. Audiendus Cl. Boissonad. in Planud. Metamorph. p. 164, not. 1: « Sexcenties aoristi verborum βάλλω et λαμβάνω permutati fuerunt a librariis. Cf. notas ad Nicetam Eugen. p. 162, 353. Euripides Phœn. 1681=1161: Σὺ δ' ἀλλὰ νεκρῷ λουτρὰ περιβαλεῖν μ'ἔα: non περιλαβεῖν.» Vide Cl. Hase, in Lydum, De Ostent. not. 316, A.

V. 8. Περιάπτειν... Solemnia sunt apud rhetores verba περιάπτειν et προσάπτειν. Dionys. Halic. Epist. ad Pompeium, III: Καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου περιάπτειν, ἑτέρας ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς περιάψαι τὰς αἰτίας Idem, De Thucyd., VI: Ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐκτρέψαι. Joseph. rhacendyt. Synops. Rhetoric.: Γλυκύτης δέ ἐστι τὸ τοῖς

ἀψύχοις τὰ τῶν ἐμψύχων προσάπτειν. Rh. gr. Walz. t. III, p. 534.

V. 9-10. Διὰ μέσης—φυσιολογίας... Stoicos, ut opinor, Noster lacessit : apud eos enim physicæ res locum suum, et illum quidem permagnum, obtinuerant ; id quod docet Diog. Laert. VII, 39 : Τριμερῆ φασιν εἶναι τὸν κατὰ φιλοσοφίαν λόγον· εἶναι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν φυσικόν· τὸ δὲ, ἠθικόν· τὸ δὲ, λογικόν. Ibid., 132 : Τὸν δὲ φυσικὸν λόγον διαιροῦσιν εἴς τε τὸν περὶ σωμάτων τόπον, καὶ περὶ ἀρχῶν, καὶ στοιχείων, καὶ Θεῶν, καὶ περάτων, καὶ τόπου, καὶ κενοῦ κτλ. In iis quæ sequuntur fuse tradit Diog. Laert. Stoicorum placita *De Physicis*. Quamquam non constat neque constare potest, quum Stoicorum Artes rhetoricæ interierint, eos docuisse φυσιολογίαν in Eloquentia magni esse momenti, id tamen conjicere licet. Compertum enim habemus in horum disciplina Rhetoricam cum Dialectica fuisse junctam. Cf. Cic. Orat. XXXII ; Dissert. Isagog. p. LIX-LXI. Doctrina eorum *De Oratione* spectabat eo, ut ostenderent ex hac pendere omnia, quæ sive ad res physicas, sive ad morum disciplinam pertinent, Diog. Laert. ibid., 83 : Καὶ τοιοῦτοι μὲν ἐν τοῖς λογικοῖς οἱ Στωϊκοὶ, ἵνα μάλιστα κρατύνωσι διαλεκτικὸν ἀεὶ εἶναι τὸν σοφόν. Πάντα γὰρ τὰ πράγματα διὰ τῆς ἐν λόγοις θεωρίας ὁρᾶσθαι, ὅσα τε τοῦ φυσικοῦ τόπου τυγχάνει, καὶ αὖ πάλιν ὅσα τοῦ ἠθικοῦ. Epicurei autem se physiologiæ peritissimos esse prædicabant. Cf. Plutarch. De Oraculorum defectu, t. VII, p. 434, ed. Reisk. Hoc firmat Polystratus docens veritatem per rectam physiologiam eliciendam esse, Epicureosque præponendos esse cæteris philosophis, quos non ὀρθῶς φυσιολογεῖν innuit : Μηδὲν μήτε περὶ τῆς τούτου (subintell. Θεοῦ) φύσεως καὶ βουλήσεως ἐξετάσαντας, μήτε περὶ τῆς ἡμετέρας. Φυσιολογήσαντας δ' ὀρθῶς περὶ πάντων τούτων μόνως ἐστὶ τὴν ἀλήθειαν συνιδεῖν. Καὶ γὰρ τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα, εἴτε κατὰ οὐσίαν, εἴτε κατὰ δύναμιν, ἢ ἐνέργειάν ἐστιν, Polystrat. De injusto Contemptu (alii vero inscribunt : *adversus eos, qui injuste contemnunt opiniones apud multos receptas*), col. V-VI, p. 11-13, Volum. Herculanensium quæ supersunt t. IV, Neapoli, 1832. Quid proinde

mirum, si ætatis suæ Stoicos inter philosophos κακῶς φυσιολογήσαντας Noster annumeraverit?

V. 10. Καινῆς... Ms. exhibet ΚΑΙ... Vocem καινῆς posui, ideo quod σκωμμάτιόν τι inesse videtur in Philodemi verbis. Huc me adduxerunt verba quæ quondam Philemon jactavit in Zenonem, Stoicorum principem; Diog. Laert. VII, 27: Οἵ γε μὴν Κωμικοὶ ἐλάνθανον ἐπαινοῦντες αὐτὸν διὰ τῶν σκωμμάτων, ἵνα καὶ Φιλήμων φησὶν οὕτως ἐν δράματι Φιλοσόφοις·

Εἷς ἄρτον ὄψον, ἰσχὰς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ·
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ·
Πεινῆν διδάσκει, καὶ μαθητὰς λαμβάνει.

V. 12-14. Τοὺς ἀληθεῖς ἐνεῖναι—οὐχὶ τοὺς ψευδεῖς... Vero simile videtur, ante ἐνεῖναι, v. 12, aliquid excidisse. Subintelligo vocem λόγους, quam sensus requirit. Quænam argumenta falsa, quænam vera fuerint, e mente Stoicorum, docet Diog. Laert. l. l., 79: Ἔτι τῶν λόγων οἱ μὲν ἀληθεῖς εἰσιν, οἱ δὲ ψευδεῖς. Ἀληθεῖς μὲν οὖν εἰσι λόγοι, οἱ δι᾽ ἀληθῶν συνάγοντες, οἷον· εἰ ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ, ἡ κακία βλάπτει. Ψευδεῖς δέ εἰσιν οἱ τῶν λημμάτων ἔχοντές τι ψεῦδος, ἢ ἀπέραντοι ὄντες, οἷον· εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστιν· ἡμέρα δέ ἐστι· ζῇ ἄρα Δίων.

V. 14-18. Καὶ οὕς—ἢ πτερῶν ἐνδέουσιν... In his me multum torsi, ut sententiam sibi constantem inde elicerem. Sic interpretor: absurdum est ad novam physiologiam confugere, ideo quod in rebus vera argumenta insunt sæpius quam falsa; si modo Naturam ducem sequamur. Nunc autem, quum illi ipsi qui in primis deberent discrimen verorum et falsorum facere, a Natura recedunt, quomodo fieri posset, ut veris argumentis *non omnino careant?* sive, ut Noster dicit, *non multo magis careant quam pennis?* Neque habet quod offendat πτερῶν proverbialiter usurpatum. Vide πτερυγίζειν—πτερυγίζεις—πτερὸν ἀετοῦ πτεροῖς ἄλλων μιγνύεις, in Proverbiis e Zenodoto, Diogenian., Suid., collectan., Cent. XII; Michael. Apostolii Parœm. Cent. XVI; ed. Elzevir. Cf. Erasm. Chiliad. I, Cent. VI.

V. 19-27. Καὶ τῶν περὶ τοῦ δικανικοῦ—ταῖς ἀρεταῖς... Quæ Noster ad judiciale genus refert, hæc deliberativi generis partem esse tradit Auctor Rhetoric. ad Alexandr. cap. II: Ὧν μὲν

οὖν ὀρέγεσθαι δεῖ τοὺς προτρέποντας καὶ ἀποτρέποντας, ταῦτά ἐστιν. Ὁρίσασθαι δὲ πειράσομαι τούτων ἕκαστον τί ἐστιν, καὶ δεῖξαι πόθεν αὐτῶν εἰς τοὺς λόγους εὐπορήσομεν. Δίκαιον μὲν οὖν ἐστι τὸ τῶν ἁπάντων ἢ τὸ τῶν πλείστων ἔθος ἄγραφον διορίζον τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά· τοῦτο δ' ἐστὶ τοὺς γονέας τιμᾷν, καὶ φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ τοῖς εὐεργέταις χάριν ἀποδιδόναι. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐ προστάττουσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ γεγραμμένοι νόμοι ποιεῖν, ἀλλ' ἔθει ἀγράφῳ καὶ κοινῷ νόμῳ νομίζεται. Non aliter Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus : Εἰδέναι χρὴ, ὅτι τῶν συμβουλευτικῶν ζητημάτων αἱ ὑποθέσεις εἰσὶν αἴδε, τὸ δίκαιον, τὸ συμφέρον, τὸ δυνατὸν, τὸ ῥᾴδιον, τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ἀκίνδυνον, τὸ καλὸν, τὸ εὐσεβὲς, τὸ ὅσιον, τὸ ἡδὺ, καὶ τὰ ἐναντία τούτοις· καὶ οἱ μέγιστοι καὶ πρῶτοι τόποι οὗτοι. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 701. Neque est quod miremur ; hæc enim duo genera inter se cognatione quadam conjungi docet Aristot. Rhet. I, 9 : Ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί· ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν ὑποθοῖο ἂν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει, ἐγκώμια γίγνεται. Ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ποῖόν τινα εἶναι, δεῖ ταῦτα ὡς ὑποθήκας λέγοντας, τῇ λέξει μετατιθέναι καὶ στρέφειν· οἷον, ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν. Οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν, ὑποθήκην δύναται· ὡδὶ δ', ἔπαινον· μέγα φρονῶν, οὐ τοῖς διὰ τύχην ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν κτλ. In Ms. quædam, v. 26, valde adulterantur : **AICACAICTA C**. Posui : ἁπάσαις ταῖς, ut omnia cohæreant.

COLUMNA XXIX.

V. 1. Ὡς ὄνος λύρας... Arsenius, p. 384, ed. Walz. : Ὄνος λύρας ἀκούων κινεῖ τὰ ὦτα.... Ἐπὶ τῶν ἀπαιδεύτων ἢ τῶν συγκαταθεμένων, μηδὲ ἐπαινούντων. Eadem docet Gaisford., Parœmiograph. Græc. Oxon. Frequens occurrit hoc proverbium : Clemens Alexandr. Stromat. I, p. 270, ed. Paris. : Υἱὲ, φησὶν,

ἐμῶν θεσμῶν μὴ ἐπιλανθάνου· εἰ δὲ μὴ πάντων ἡ γνῶσις, ὄνος λύρας, ᾗ φασιν οἱ παροιμιαζόμενοι, τοῖς πολλοῖς τὰ συγγράμματα. Eustath.: Ἄλλοις μὲν γὰρ ἐνδειξαίμην καὶ τὴν ἐμὴν θεατρίσαιμι μουσικὴν, οἳ ταύτης οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὄνος λύρας ἐπαΐουσι. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I: Ἐπὰν δέ τις τὴν στάσιν αὐτοὺς αἰτήσειε, τούτων δὴ τῶν οὐ περιττῶν, ὄνος, φησὶν, ἐπὶ λύραν, κἀπὶ λίθον ἔλαιον. Rh. gr. Walz. t. VI, p. 65. Cf. Anonym. Ecthes. Rhetoric. ibid. t. III, p. 731; Lucian. De merc. Cond. XXV. Insigne habes ex asino ortum proverbium in Platon. Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 137: Ὅταν οὖν ὁ ῥητορικὸς ἀγνοῶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν, λαβὼν πόλιν ὡσαύτως ἔχουσαν πείθῃ, μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ κτλ., unde σκιᾶς exterminavit Heindorf., merito ab Astio reprehensus. Cf. Stalbaum. p. 136, not. 1. In Schol. ibid., t. IX, p. 7: Ὄνου σκιὰ, ἐπὶ τῶν μηδενὸς ἀξίων. Φασὶ δὲ εἱλκύσθαι τὴν παροιμίαν ἀπὸ τοῦ Δημοσθένει τῷ ῥήτορι συμβάντος. Quod quomodo acciderit, lepide tradit; longius autem, quam ut ejus verba transcribam. Vide ibid. p. 7-8; Proverb. e Suid. collectan., Cent. XI.

V. 5-6. Τὰ φαινόμενα τοῖς πολλοῖς... Similiter sophistas Noster carpit in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835: Τὰ μὲν γὰρ καλὰ κἄδικα, ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ταὐτὰ τοῖς ὑπὸ τῶν πολλῶν νοουμένοις ὁρμαίνουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς φιλοσοφοῦντες, col. XX, v. 25-30. Vide col. XXI-XXVIII, p. 35-49. Non erit abs re conferre sophistarum sententiam quam impugnat Plato, in Phædr. l. l., p. 136: Οὑτωσὶ περὶ τούτου (legendum esse censeo cum Stalbaum., p. 134, περὶ τούτων) ἀκήκοα, ὦ φίλε Σώκρατες, οὐκ εἶναι ἀνάγκην τῷ μέλλοντι ῥήτορι ἔσεσθαι τὰ τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν, ἀλλὰ τὰ δόξαντα ἂν πλήθει, οἵπερ δικάσουσιν, οὐδὲ τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἢ καλὰ, ἀλλ' ὅσα δόξει· ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας.

V. 17-24. Τοὺς δὲ πιθανοὺς—εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπωμένους... Hæc in Stoicos dicta fuisse colligere possumus ex eorum doctrina de πιθανῷ et συγκαταθέσει. Diog. Laert., VII, 75: Πιθανὸν δέ ἐστιν ἀξίωμα, τὸ ἄγον εἰς συγκατάθεσιν· οἷον, εἴ τίς τι ἔτεκεν, ἐκείνη ἐκείνου μήτηρ ἐστί. Ψεῦδος δὲ τοῦτο· οὐ γὰρ ὄρνις ᾠοῦ

ἐστι μήτηρ. Subjiciam Anonym. Ecthes. Rhetoric. presse τὸ πιθανόν definientem : Τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον καὶ μὴ πανταχοῦ ἀληθεῦον, μετέχον μέντοι μᾶλλον ἀληθείας ἢ ψεύδους, πιθανόν ἐστι. Rh. gr. Walz. t. III, p. 736. Quædam sunt addenda de Συγκαταθέσει, secundum Stoicos. Diog. Laert. l. l., 46 : Τήν τε ἀπροπτωσίαν ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκατατίθεσθαι, καὶ μή. Verba συγκατάθεσις et συγκατατίθεσθαι, explicat ex Arriano Aul. Gell., XIX, 1 : « In eo libro, græca scilicet oratione, scriptum ad hanc sententiam legimus : visa animi, quas φαντασίας philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis ad animum rei pellitur (alii : accidentibus ad animum repellitur) non voluntatis sunt, neque arbitraria ; sed vi quadam sua inferunt sese hominibus. Noscitandæ probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem visa noscuntur ac dijudicantur : voluntariæ sunt, fiuntque hominum arbitratu. Propterea, quum sonus aliquis formidabilis, aut cœlo aut ex ruina ; aut repentinus nescius (alii : nescii, h. e. quod nescitur, cf. IX, 12) periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum ; sapientis quoque animum paulisper moveri, et contrahi, et pallescere necessum est ; non opinione alicujus male præcepta, sed quibusdam motibus rapidis et inconsultis officium mentis atque rationis prævertentibus. Mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, visa istæc animi sui terrifica non approbat, hoc est, οὐ συγκατατίθεται, οὐδὲ προσεπιδοξάζει, sed abjicit respuitque ; nec ei metuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter Insipientis Sapientisque animum differre dicunt, quod *Insipiens*, qualia esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva et aspera, talia esse vero putat et eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint, sua quoque assensione approbat, καὶ προσεπιδοξάζει. Hoc enim verbo Stoici, quum super ista re disserunt, utuntur. *Sapiens* autem, quum breviter et strictim colore atque vultu motus est, οὐ συγκατατίθεται, sed statum vigoremque sententiæ suæ retinet, quam de hujuscemodi visis semper habuit, ut de minime metuendis, sed fronte falsa et formidine inani territantibus. »

Quem locum optime interpretatus est Cl. J. Vict. Le Clerc, in Cic. Academ., t. XXVI, p. 280-281, ed. in 12. Rhetores hoc verbo persæpe utuntur; Doxopat. Homil. in Aphthon.: Καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἰέναι πείθουσαν τοῦ προκειμένου ζητήματος, l. l., t. II, p. 124. Anonym. Schol. in eundem: Ἀντίθεσις. . . εἰς εὐλογωτέραν ἔννοιαν τὸν ἀκροατὴν μετάγουσα καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἰέναι πείθουσα. Ibid. t. II, p. 7. Cf. Prolegom. Hermog. De Statibus, ibid. t. VII, p. 26. Longin. De Sublim. VII: Ὅταν γὰρ τοῖς ἀπὸ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων, βίων, ζήλων, ἡλικιῶν, λόγων, ἕν τι καὶ ταὐτὸν ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν ἅπασι δοκῇ, τόθ' ἡ ἐξ ἀσυμφώνων ὡς κρίσις καὶ συγκατάθεσις τὴν ἐπὶ τῷ θαυμαζομένῳ πίστιν ἰσχυρὰν λαμβάνει καὶ ἀναμφίλεκτον.

COLUMNA XXX.

V. 6-10. Ἐξευρίσκειν — μηδὲ πολλά. . . Locus pæne desperatus, in quo resarciendo multa me torserunt. Ita in Ms. exhibetur: ЄΞЄ7PICKЄINK\IΛ ⁻ЄINO...ΛOCЄX ЄINTITPOCTЄINω..ЄNOCANΘωTI.. 7 MAKA...NZωΓNЄΓωA K .....NOTO 7TCOΦICTACωHΔЄTOΛΛOC. V. 6-7, ex elementis O..ΛOC, eruitur KAΛΛOC. Pro ΓPOCTЄINω..ЄИOC, v. 7-8, scripsi: προτεινόμενος. Neque mihi moram ω attulit. Quod, ad πρός et πρό permutata adtinet, vide Dorvill. ad Chariton., p. 266, 267, 287, ubi horum verborum confusio illustratur, l. l. p. 287: » Nec mirum has præpositiones confundi, quum iisdem litteris, at diverso modo tantum positis, scribantur a librariis veteribus, in compositis, etc. » Cf. B. Montefalc. Palæogr., p. 343.

V. 27. Ἐπισπωμένους. . . In Ms. ЄITOΓAC. His elementis si addideris syllabas MЄNO7C, quæ sequuntur, col. XXXI, v. 1, habebis ЄITOΓACMЄNO7C, unde

facile fuit elicere ἐπισπωμένους, quod optime congruit cum iis quæ jam occurrerunt, col. XXIX, v. 22-24 : Ἢ καὶ τοὺς προχείρως εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπωμένους.

COLUMNA XXXI.

V. 2. Τὸν φαυλότατον... Subintell. εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπωμένους, cf. col. XXX, v. 26-27.

V. 2-13. Καὶ τὰ πλεῖστα — ἀδυνατήσειν.... Locum valde perturbatum et misere laceratum Ms. sic exhibet : ΚΑΙ
ΛЄΟΤΑΛЄΓЄΙΝЄΞωΤωΝЄΝΔЄΧΟ ΝωΝ
Δ Ο
ΤΑΓΑΡΑΛΟΓΙΖΟΜЄΝΑ ΓΟ7CΑΚΟ7 Ν
ΤΑC ЄΙ ΟΚЄΙΜЄΝΟΝΤΙCΤ
Ν ΑΚΑΝЄ7 ΓΑΝΤΑCΔЄΤΟ7CЄ
ΝΟΝΤΑCΞЄ ΙΤΙC ΝΑΓΟΤΙΝΟCЄΓΙΓ
Τω ωCΤ7Λ7ꓶΗCΟΤΙΓЄΓΑΡΑΓΟ7
ΤΟ7CΟ7ΔЄΝЄCΤΙΝ Γ ΡΟΝЄ.ΓЄΙΝΑ
Δ7ΝΑΤΗCЄΙΝ. Hæc si contuleris cum iis quæ restitui, satis confido non omnino improbabiles visum iri conjecturas meas. Quod adtinet ad προχείμενον, v. 6-7, similia leguntur apud Hermog. Rhetoric. Prolegom. : Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα ἐπιστήμη ἔχει καὶ ὑποκείμενον, ἔχει καὶ τέλος. Καὶ ὑποκείμενον μέν ἐστι, περὶ ὃ καταγίνεται, περὶ ὃ ἐνεργεῖται, τέλος δέ ἐστιν, οὗ χάριν πάντα, αὐτὸ δὲ οὐδενός. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 3.

V. 14. Φιλοσοφωτέρας ἐστί... Eodem modo vocem φιλοσοφωτέρα adhibent Syrian. Schol. in Hermog. De Statibus : Τὸ δίκαιον ὁ μὲν Πλάτων εἴς τε τὸ ὅσιον καὶ τὸ ὁμωνύμως τῷ γένει δίκαιον (Cod. Ven. καὶ τὸ δίκαιον ὁμωνύμως τῷ γένει) διαιρεῖ ἐν τῷ Εὐθύφρονι· ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἀκρίβεια φιλοσοφωτέρα. l. l., t. IV, p. 731. Cf. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De For-

mis, I : Ὅσον ταῦτα ἐκείνων φιλοσοφώτερα, l. l., t. VI, p. 195.

V. 20. Ἀδιάληπτον... Vide quæ dixi de significatione vocis ἀδιαληψίας, col. XXIII, v. 17, annot., p. 134. Nunc autem de voce ἀδιάληπνον, h. l. assentior Cl. Passov. Cf. H. Stephan. ed. Didot. t. I, p. 858. Adludit Philodemus quum ad veteres, tum ad recentiores rhetores, qui uno tenore docuerant tria Rhetoricæ esse genera *judiciale, deliberativum, demonstrativum*; præcipue tamen ad Stoicos, quos tria genera causarum constituisse monuimus, Dissert. Isagog. p. LX.

V. 22-25. Τὰ μέν ἐστιν—καὶ ψόγους... Hujus divisionis rationem validissimis argumentis confirmat Aristot. Rhet. I, 3: Ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες. Σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ περὶ οὗ λέγει, καὶ πρὸς ὄν· καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστι, λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν. Ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν, ἢ θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτήν· κριτὴν δὲ, ἢ τῶν γεγενημένων, ἢ τῶν μελλόντων. Ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων, οἷον ἐκκλησιαστής· ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων, οἷον ὁ δικαστής· ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως, οἷον ὁ θεωρός· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν· συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, ἐπιδεικτικόν.

V. 26-27. Τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοκάς... Doxopat., Homil. in Aphthon.: Ἵνα δὲ καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἔριδας καὶ κρίσεις διαλύωνται καὶ τὸ δικανικὸν ἐπεδίδαξαν. Rh. gr. t. II, p. 91.

COLUMNA XXXII.

V. 1-2. Τὰ συμφέροντα πᾶσιν... Aristot. Rhet. I, 3: Συμβουλῆς δὲ, τὸ μὲν, προτροπή· τὸ δὲ, ἀποτροπή. Idem, ibid., VI: Ἐπεὶ δὲ πρόκειται τῷ συμβουλεύοντι σκοπὸς, τὸ συμφέρον· βουλεύονται δὲ, οὐ περὶ τοῦ τέλους, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς πράξεις· τὸ δὲ συμφέρον, ἀγαθόν· ληπτέον ἂν εἴη στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς κτλ. Doxopat., Homil. in Aphthon. l. l., t. II, p. 91: Ἵνα δὲ

πάλιν τοῖς μὲν λυσιτελοῦσι χρῶνται, τῶν δὲ ἀλυσιτελεστέρων ἀπέχωνται, τὸ συμβουλευτικὸν ἐπετήδευσαν. Quod genus quam sit utile demonstrat Doxopat., ibid. p. 141 : Ἐκ δὲ τοῦ τὰ συμφέροντα εὑρίσκειν, αἵ τε πολιτεῖαι καὶ ὁ βίος συνίσταται.

V. 4. Ἀπαλλάττειν... Tertium hoc genus, quod versatur περὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ ψόγους, col. XXXI, v. 24-25, vocatur ἐπιδεικτικόν. Aristot. l. l., 3 : Ἐπιδεικτικοῦ, τὸ μὲν, ἔπαινος· τὸ δὲ, ψόγος. Alii hoc idem nominant πανηγυρικόν. Cf. Prolegom. Rhetoric. Hermog. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 27 : Τρία τοίνυν τὰ ἀνωτάτω εἴδη τῆς ῥητορικῆς, συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, πανηγυρικόν....Πανηγυρικὸν δὲ, δι' οὗ τοὺς ἐπαινουμένους καὶ ψεγομένους δημοσιεύομεν. Dionys. Halic., in Lysia, XV : Τριχῇ δὲ νενεμημένοου τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, καὶ τρία περιειληφότος γένη, τό τε δικανικὸν, καὶ τὸ συμβουλευτικὸν καὶ τὸ καλούμενον ἐπιδεικτικὸν ἢ πανηγυρικόν. Peculiare tamen aliquid habere τὸ πανηγυρικὸν εἶδος docet Scheffer. in Georgii Plethonis Rhetoric. Compendium : « Videtur autem rectius sic (h. e. πανηγυρικόν) appellari, quotiens δικανικῷ et συμβουλευτικῷ opponitur. Nam, ut ista sic dicuntur ab iis, ubi solent proponi, ita hoc quoque debet; atque ita sicut δικανικόν est, quia habetur apud τοὺς δικαστάς, et συμβουλευτικόν, quia apud τὴν βουλὴν, sic πανηγυρικόν sit, quia habetur in πανήγυρι. Contra rectius ἐγκωμιαστικόν, quotiens κατηγορικῷ opponitur et προτρεπτικῷ : quoniam, sicut horum est adhortari vel accusare, ita illius esset laudare; atque adeo propositi respecto, sic omnia similiter dicerentur. »

V. 8. Ὑπερθήσομαι... Tractantur hæc in Ms. Philodemi libro de Rhetorica, cui apponitur numerus 1674. Eodem sensu occurrit ὑπερτίθεσθαι apud Syrian. in Hermog. De Formis : Ζητεῖν οὖν ὑπερθέμενοι περὶ τοῦ σκοποῦ τοῖς ἐνισταμένοις, πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν ἀπαντήσωμεν. Rh. Gr. Walz. t. VII, p. 99.

V. 9. Ἀδολέσχως τάδε ἐκεῖ... In Ms. : ΑΔΟΛΕϹΧ Γ ΟΝΕΚΗ. Pro ΕΚΗ, posui ἐκεῖ, quod requirebat sensus : ubique autem permutantur η et ει.

V. 14-15. Δικαστηριακόν... Hanc vocem, quamquam in Lexicis deest, libenter admittendam esse censui; optime enim τῷ δικανικῷ opponitur; id quod sensus postulat, ut sit δικανι-

κόν *vere et genuine judiciale*, δικαστηριακόν autem *genus idem vitiatum et corruptione depravatum*. Immo δικανικῶς malam in partem accipiebatur; Chariton, V, 4 : Ταῦτα δικανικῶς μὲν εἶπεν ὁ Διονύσιος. Ubi latinus interpres : « Hæc subtiliter quidem et speciose Dionysius ex fori usu disserebat. » Rectius Dorvill. in Animadv. : « *Ut peritus juris* non modo, verum etiam *ut vafer leguleius*. » Eloquentiam in judiciis usitatam, acerbe carpit Plato, in Phædr. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p.179-180 : Τὸ παράπαν γὰρ οὐδὲν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τούτων ἀληθείας μέλειν οὐδενὶ, ἀλλὰ τοῦ πιθανοῦ. Τοῦτο δ' εἶναι τὸ εἰκὸς, ᾧ δεῖν προσέχειν τὸν μέλλοντα τέχνῃ ἐρεῖν. Οὐδὲ γὰρ αὖ τὰ πραχθέντα δεῖν λέγειν ἐνίοτε, ἐὰν μὴ εἰκότως ᾖ πεπραγμένα, ἀλλὰ τὰ εἰκότα, ἔν τε κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ· καὶ πάντως λέγοντα τὸ δὴ εἰκὸς διωκτέον εἶναι, πολλὰ εἰπόντα χαίρειν τῷ ἀληθεῖ. Cf. Eumdem, in Euthydemo, l. l., t. IV, p. 94.

V. 15. Καὶ πόλει... Ad civitatem, non ad privatos spectare *deliberativum genus* probant capita quæ veteres docebant hoc genere esse tractanda; Aristot. Rhet. I, 4 : Σχεδὸν γὰρ περὶ ὧν βουλεύονται πάντες, καὶ περὶ ἃ ἀγορεύουσιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πέντε τὸν ἀριθμὸν ὄντα· ταῦτά δ' ἐστὶ, περί τε πόρων, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης· ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων, καὶ περὶ νομοθεσίας.

V. 24-25. Ἀλλὰ ἡμῖν... Hæc Αὐτόγραφον ita præbet : **ΑΛΛΑΗΜΩΙ**. Quanquam de uno agitur, non dubitavi quin reponendum esset ἡμῖν. Exempla, loco omnium, suppeditabat Isocr. De Antidos. XX, ed. Coray : Δι' ἑτέρων ποιοίμην τὴν ἀπολογίαν, ἐξὸν αὐτοὺς δείξαντι τοὺς λόγους διαλῦσαι τὴν διαβολὴν τὴν λεγομένην περὶ ἡμῶν. In hoc Philodemi loco ἀλλά significare arbitror *sed etiam*, subaudito καί. Cf. H. Stephan. Thes. ed. Didot., t. I, p. 1506, 1509.

COLUMNA XXXIII.

V. 2-3. Τούτων ἑκάτερον... Nimirum judiciale et deliberativum genus.

V. 3-6. Οὐχ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν — καὶ κατὰ δύναμιν ἄλλην... Audiendus Aristot., Rhet. I, 4 : Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμήσασθαι, καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν· ἔτι δ', ὅσον ἐνδέχεται περὶ αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν, διὰ τὸ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς· πολλῷ δὲ πλείω δεδόσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν οἰκείων θεωρημάτων. Cic. De Orat. I, 18-19 : « Charmadas vero multo uberius iisdem de rebus loquebatur.... quum maxime tamen hoc significabat eos, qui rhetores nominarentur, et qui dicendi præcepta traderent, nihil plane tenere, neque posse quemquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inventa didicisset. — Littera in eorum libris nulla inveniretur. »

V. 9-10. Τοῖς πολιτικοῖς τῶν ῥητόρων... Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh. p. 278-281, docet omnem varietatem significationum quas voci πολιτικός attributas reperimus. Pauca subjiciam, quæ omisit, etsi non parum facere videntur ut manifestum fiat, quomodo *civilis oratio* nonnunquam laudationem vituperationemque tangat. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Ἔστι γοῦν ὁ λόγος πολιτικὸς πανηγυρικός· πολιτικὸς μέν, ὅτι ἀμφισβήτησιν ἔχει· πανηγυρικὸς δέ, ὅτι δι' ἐπαίνων καὶ ψόγων ἐστὶν ἡ ὅλη αὐτοῦ διαρτία· ἀνάγκη γὰρ ἑκάτερον τῶν μερῶν ἐξαίρειν μὲν τὸ οἰκεῖον, μειοῦν δὲ τὸ ἐναντίον. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 483. Idem quid sit πολιτικὸς λόγος, quibusque conveniat, pressius definit, l. l., p. 466-472.

V. 10-11. Παρασπείρεται... Laudationum in civilem orationem insertarum unum exemplum referre satis erit, quod præbet Demosthenes, agendi rationem æqualium suorum rebus gestis a majoribus, recentioresque oratores antiquis comparans; quem locum citat Dionys. Halic., De Admiranda vi dicendi in Dem. XXI : Καί τοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τε ἐπὶ τῶν προγόνων ἔργων καὶ τῶν ἐφ' ὑμῶν (Dionys. ἐφ' ἡμῶν, quæ confusio est ubique obvia). Ἔσται δὲ βραχὺς καὶ γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις ὑμῖν χρωμένοις παραδείγμασιν (Dionys. χρωμένοις ὑμῖν παραδείγμασιν), ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι

γενέσθαι (Dionys. γίγνεσθαι, alteri postponendum). Ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες (Dionys. ἐχαρίζοντο οἱ λέγοντες), οὐδ' ἐφίλουν αὐτοὺς, ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ ἑξήκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήγαγον (Dionys. συνήγαγον.) Ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων αὐτοῖς βασιλεὺς, ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον Ἕλλησι. Πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ (Dionys. καὶ πεζοὶ), καὶ ναυμαχοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι. Μόνοι δὲ ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον κτλ.

V. 24. Ἐκδεδομένους . . . Simili modo, orationum a se editarum meminit Isocr., De Antidos. V, ed. Coray.: Ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἔγραφον τὸν λόγον τοῦτον, οὐκ ἀκμάζων, ἀλλ' ἔτη γεγονὼς δύο καὶ ὀγδοήκοντα. Διόπερ χρὴ συγγνώμην ἔχειν, ἢν μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον ἐκδεδομένων.

COLUMNA XXXIV.

V. 1-2. Πᾶν ὅλως πρᾶγμα . . . Inde a Gorgia sophistæ de quacumque re se dicturos esse gloriabantur. Quorum vanitatem carpit Plato, in Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 132, 133 : Οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾷν, ὦ Σώκρατες. Καὶ γὰρ αὐτῷ ἓν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νῦν δὴ ἐρωτᾷν ὅ τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι κτλ. Similia tradit Cic. De Orat. I, 22 : « Quando enim me ista curasse aut cogitasse arbitramini, et non semper irrisisse potius eorum hominum impudentiam, qui, quum in schola assedissent, ex magna hominum frequentia dicere juberent, si quis quid quæreret. Quod primum ferunt Leontinum fecisse Gorgiam; qui permagnum quiddam suscipere ac profiteri videbatur, quum se ad omnia de quibus quisque audire vellet esse paratum denuntiaret. Postea vero vulgo hoc facere cœperunt, hodieque faciunt; ut nulla sit res, neque tanta, neque tam nova, de qua non se omnia quæ dici possunt, profiteantur esse dicturos. » Cf. De Finib. II, 1. Idem pollicetur Hippias, apud

Platon. Hipp. min. l. l., t. III, p. 4 : Καὶ γὰρ ἂν δεινὰ ποιοίην — νῦν δὲ τὴν Σωκράτους ἐρώτησιν φύγοιμι. Quam vana essent nonnunquam argumenta laudantibus proposita docet Aristoteles, Rhet. I, 9 : Συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεὸν, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ τυχόν. Quid mirum, si in tam inania abierunt? Plato, in Conviv., l. l., t. V, p. 16 : Εἰ δὲ βούλει αὖ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστὰς Ἡρακλέους μὲν καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην ξυγγράφειν, ὥσπερ ὁ βέλτιστος Πρόδικος. Καὶ τοῦτο μὲν ἧττον καὶ θαυμαστὸν, ἀλλ' ἔγωγε ἤδη τινὶ ἐνέτυχον βιβλίῳ ἀνδρὸς σοφοῦ, ἐν ᾧ ἐνῆσαν ἅλες ἔπαινον θαυμάσιον ἔχοντες πρὸς ὠφέλειαν· καὶ ἄλλα τοιαῦτα συχνὰ ἴδοις ἂν ἐγκεκωσμιασμένα. Isocr. Helen. Encom. VI, ed. Coray. : Οἱ δὲ κοινοὶ καὶ πιστοὶ καὶ τούτοις ὅμοιοι τῶν λόγων, διὰ πολλῶν ἰδεῶν καὶ καιρῶν δυσκαταμαθήτων εὑρίσκονταί τε καὶ λέγονται, καὶ τοσούτῳ χαλεπωτέραν ἔχουσι τὴν σύνθεσιν, ὅσῳ περ τὸ σεμνύνεσθαι τοῦ σκώπτειν, καὶ τὸ σπουδάζειν τοῦ παίζειν ἐπιπονώτερόν ἐστι. Σημεῖον δὲ μέγιστον· τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιοὺς, καὶ τοὺς ἅλας, καὶ τὰ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν, οὐδεὶς πώποτε λόγων ἠπόρησεν. Notissimus Polycrates ille qui laudavit murem, Aristot. Rhet. II, 24. Cf. Spengel. Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 75. Haud immerito Noster invectus est in sophistas ætatis suæ, quos in similibus nugis totos esse videret.

V. 14-16. Οὐδ' ἐστὶν — ἅ τις φήσει... Eadem religione minime tenetur Aristot. Rhet. I, 9, ubi præcepta tradit sophistis vere digna : Ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν, ὡς ταὐτὰ ὄντα, καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ πρὸς ψόγον· οἷον, τὸν εὐλαβῆ καὶ εὔψυχον, δειλὸν καὶ ἐπίβουλον· καὶ τὸν ἠλίθιον, χρηστὸν, καὶ τὸν ἀνάλγητον, πρᾷον, κτλ.

V. 18. Ἐπιδέχεται... Haud absimiliter Noster, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. XIV, v. 14-19 : Ῥήτορες μέν εἰσι δυνατώτατοι, τῷ δ' ἔθει (leg. ἤθει) παμπόνηροι· τὸ δὲ καθὸ τοιοῦτόν τί ἐστι προσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται χωρισμόν. Sic Hermog. De Statibus : Οὐκ ἐπιδέχεται δὲ ἐξέτασιν τά τε ἀόριστα... καὶ τὰ ἰσάζοντα δι' ὅλου, Rh.gr. Walz. t. III, p. 3 : ad quæ Marcellin., in Schol. : Ἰσάζοντα καλεῖ, τὰ ἔχοντα τὰς προτάσεις ἴσας καὶ πίστεις τὰς αὐτὰς τοῖς ἀντιδίκοις. Ex eodem Marcellino addam : Τὰ μὲν γὰρ ἀγῶνα ἐπιδέ-

χεται, τὰ διαβεβλημένα, τὰ δὲ ἤθους ἔχει μόνον τὴν μίμησιν καὶ πλάσμασίν ἐστιν ἐπιτήδεια, l. l., t. IV, p. 103. Cf. Ibid. p. 431, 449.

V. 22-23. Εἴδησιν... Ms. habet **LIΔHCIN**, ubi **L** pro **Є** ponitur. Εἴδησιν reperias in Nostri Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832 : Ὅταν δὲ γελοίους εἶναι φῶσι τοὺς ἀφαιρουμένους τὴν πολιτικὴν δύναμίν γε τελείας ῥητορικῆς, ἐμπεριειλημμένην ἐν τῇ προλήψει, καθάπερ τοὺς τῆς ἰατρικῆς τὴν εἴδησιν ὑγιηνῶν (sic, operarum errore : lege ὑγιεινῶν) καὶ νοσηρῶν, ἡδονῆς εἰσιν ἀνάμεστοι. col. X, v. 25-33; col. XI, v. 1-2. Cf. Doxopat. Homil. in Aphthon. : Ἔπειτα δὲ κἀκεῖνό φαμεν, ὅτι οὐ πάντως ὁ τῇ τοῦ ἐγκωμίου μελέτῃ ἐγγυμνασθεὶς ἤδη καὶ τοῦ ψόγου ἱκανὴν τὴν εἴδησιν ἔλαβεν. Rh. gr. Walz. t. II, p. 466.

V. 23-24. Ὠφελημάτων... Hæc inficias ire Philodemus minime dubitat in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XVII, v. 29-34 : Τῶν δὲ ῥητόρων ἡ τέχνη πρὸς οὐδὲν ἐπιδείκνυται τῶν εἰς μακάριον βίον ἀνηκόντων χρησιμεύουσα. Ibid. col. XXV, v. 12-22 : Εἰ δὴ ῥητορικὴ τούτων τὴν ἐμπειρίαν παραδίδωσιν, ὥστε μόνην ῥηθῆναι τὴν τετριμμένην ὥσπερ ὁδὸν εἰς τὸν μακάριον βίον βατεῖν, ἀλλ' οὐχὶ μὲν εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς ἐκκλησίας, ὅπου πλείω ναυάγια τῶν πρὸς τῷ Καφηρεῖ. In interjecto spatio, v. 23-24 nitide apparent voces καὶ βλαμμάτων, quas in infra scripta dictione censui inserendas esse; quum sensus nequaquam sineret eas, inferioribus deletis, retineri. Cf. Dissert. Isagog. p. CXII.

V. 25. Εὐποροῦνται... In Ms. : **ΘЄIMPO7NTAI**. Apprime cum Ms. congruere videbatur θεατροῦνται-*velut in theatro agunt*, id quod libenter sensus admittebat. Ab hac tamen voce abstinui, quia in Lexicis deest. Commodum ut inde sensum elicerem, scripsi εὐποροῦνται. Adludere Noster videtur ad divitias quas per Rhetoricam sophistas sibi comparare dixit in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. VI, v. 2-4 : Διὰ ῥητορικὴν ὥσπερ τοῦτον, περιβάλλεσθαι τῆς οὐσίας. Sic Isocr. de sophistis, Helen. Encom., IV : Οὐδενὸς αὐτοῖς ἄλλου μέλει, πλὴν τοῦ χρηματίζεσθαι παρὰ τῶν νεωτέρων.

COLUMNA XXXV.

V. 2. Περὶ τῶν Θεῶν... Liquet inde a remotis temporibus in usu fuisse τὴν τῶν ἐπιδεικτικῶν διαίρεσιν. Quam divisionem sequitur Menander rhetor, I, p. 26-28, ed. Heeren.: Ἔπαινος δέ τις γίνεται, ὅτε μὲν εἰς Θεοὺς, ὅτε μὲν εἰς θνητούς· καὶ ὅτε μὲν εἰς Θεοὺς, ὕμνους καλοῦμεν... Τῶν δὲ περὶ θνητῶν, οἱ μὲν περὶ πόλεις γίνονται ἔπαινοι· οἱ δὲ περὶ ζῶα.

V. 4-5. Ἐπαγγέλλονται... Sophistarum pollicitationes similiter carpit Noster in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. XIV, v. 8-14: Ἀλλ' οὐχὶ τὴν μὲν ἐπαγγελίαν ἐπιδιάπτεσθαι καὶ ταύτης, τὴν δ' ἔγκριτον νόησιν αὐτὸ περιέχειν τὸ γινόμενον καὶ θεωρούμενον ἀνεκπλήκτως; Quæ ita vertit Herculan. Academic.: « Nonne potius dicetur *Rhetoricæ* promissionem adtingere etiam Politicam; exactam vero notionem continere illud quod ab ea fit, et quod non temere in ipsa consideratur? » Videsis annotata, ibid. p. 38. Sic Plato, in Gorg. l. l., t. III, p. 132: Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ἆρα ἐθελήσειεν ἂν ἡμῖν διαλεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τί ἐστιν ὃ ἐπαγγέλλεταί τε καὶ διδάσκει. Τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν ἐσαῦθις, ὥσπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω.

V. 6-10. Τοὺς δὲ δυσφημεῖν — ἀρίστου... Impugnat sophistas qui dictitabant se in celebrandis hominibus ita agere, ut alios laudarent, alios maledictis prosequerentur. In Ms. mendis scatent, v. 7-10: ΤΟ7CΔΟΔ7CΦΗΜΕΙΝ ΚΑΓΟ7CΑΤΟΘ7COΤΑΝΓΡ.ΕΛωΝΤΑΙΓΟΙ ΕΙΝΓΚΑΤ ΡΟΝΗΜΕΙCΝ CΟΑ Ν ΡΙCΤΟ7. Cf. col. XXXVI, v. 8-26; col. XXXVII, v. 1-6, ubi sophistas reprehendit quod laudationibus suis, quantum in ipsis erat, virtutem funditus delebant.

V. 12. Ἀλόγων ζώων... Nostrum offendisset Menander rhetor, qui similia docet, l. l., p. 27-28: Τῶν δὲ περὶ ζώων, οἱ μὲν περὶ λογικὸν ἄνθρωπον, οἱ δὲ περὶ ἄλογα γίνονται ἔπαινοι.

V. 21-22. Ἀριστοτέλην... Nimirum Aristotelem, sophistam e Sicilia oriundum, Diog. Laert. V, 35; quem profecto, non Stagiritam, invidia flagrasse in Isocratem censet Coray. Prolegom. Isocr. t. I, p. 68, ubi rem explicat, simulque docet causas zelotypiæ Siculorum sophistarum adversus Athenienses rhetores, vernaculo sermone usus: Τοιαύτη μικροπρεπὴς ἔχθρα ἦτον ἀναξία τοῦ φιλοσόφου, πρὸς τὸν Ἰσοκράτην μάλιστα, περὶ τοῦ ὁποίου ὅτι εἶχε καλὴν ὑπόληψιν φαίνεται ἀπὸ τὰς συχνὰς μαρτυρίας, τὰς ὁποίας φέρει ἀπ' αὐτὸν εἰς τὴν ῥητορικήν του. Ἐξαναντίας, εἰς τὸν Σικελιώτην Ἀριστοτέλην εἶναι πολλὰ πιθανή. Ἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Σικελιῶται ῥήτορες ἔφεραν τὴν ῥητορικὴν εἰς τὰς Ἀθήνας· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν εὐόδωσαν εἰς τὴν ἀληθινὴν αὐτῆς ἀκμὴν καὶ τελειότητα, καὶ ἡ τοιαύτη προκοπὴ τοὺς ἔφερεν εἰς καταφρόνησιν τῶν ἰδίων διδασκάλων. Ὅθεν οἱ Σικελιῶται ῥήτορες ἢ σοφισταὶ ἐμίσουν τοὺς Ἀττικοὺς ῥήτορας, ὡς ἀχαρίστους, ἢ μὲ τῆς ἀχαριστίας τὴν πρόφασιν ἐσπούδαζον νὰ σκευάσωσι τὴν αἰσχύνην τοῦ νὰ τοὺς φθονῶσιν ὡς σοφωτέρους.

V. 23. Πρὸς Ἀναξιμένην... Nullus dubito quin Noster innuat Anaximenem Lampsacenum, quem sophistam fuisse, sophistarumque orationes affectasse tradit Pausan. VI, 18: Ἐπεφύκει μὲν αὐτὸς (subintell. Ἀναξιμένης) σοφιστὴς, καὶ σοφιστῶν λόγους μιμεῖσθαι, κτλ. Quid mirum, si Anaximenes, vel alius quispiam sophista Dianæ, aut Minervæ laudationem composuerit? Eumdem Rhetoricæ patrocinantem inducit Philodemus in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. II, v. 1-8: Φησὶν ὁ Ἀναξιμένης, ὡς οὐκ ἄν ποτε πρόσησαν τοῖς ῥητορικοῖς ἀργύριον διδόντες, εἰ μὴ τὸ δημηγορεῖν καὶ δικολογεῖν, ὡς ἀπὸ τέχνης αὐτῶν, προεγίνετο τελείως. Quædam in Ms. adulterantur, v.

Η
22-25: ΑΡΙϹΤΟΤЄΛΗΝΤΙΔΙΑΜЄΝΤΟΙΓΡΟϹ
ΔΗ
ΑΝΑ ΞΙΜ.ΝΗΝΗΤΙΝΑΓΟΤЄΙΓЄΙΝ ΤѠΝϹΟ
ЄΗ
ΦΙϹ ΤѠΝЄΓΑ ΤЄΜΙΔΟϹ.

COLUMNA XXXVI.

V. 1. Σεμνυνόμενον . . . Similiter loquuntur rhetores. Doxopat. Homil. in Aphthon. : Ὡς οἱ μέσως ἔχοντες, καὶ τούτῳ αὐτῷ σεμνυνόμενοι. Rh. gr. Walz. t. II, p. 277; Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus : Ἐπειδὴ ἐκεῖ, λέγω δὴ ἐν τῇ ἀντιστάσει, ἅπαν ἑαυτοῦ ποιεῖται τὸ ἔργον ὁ κρινόμενος, τῷ συμφέροντι φιλοτιμούμενος· καὶ γὰρ ἐν τῇ εὐεργεσίᾳ θαῤῥῶν καὶ σεμνυνόμενος τὸ πᾶν οἰκειοῦται τῆς πράξεως, ibid. t. IV, p. 243-244. Idem, l. l. p. 501 : Εἰ δὲ αἴτησις εἴη δωρεᾶς, τὸν ἴδιον ὅρον ὁ κατήγορος, ὅ ἐστι (ubi legendum censeo, sicut apud Sopat. ibid. p. 499, ἤτοι) τὸν ἀνθορισμὸν, ἐκ τῶν ἑαυτῷ πεπραγμένων κατασκευάσει σεμνυνόμενος.

Ibid. Οὐχ οἴει γὰρ, εἰπεῖν. . . In Ms. : **Ο7ΚΟΙCΙΓΑΡΕΙ-ΠΙΝ.** Ea quæ posui sensus indicabat; nec habere videtur quidquam quod offendat εἰπεῖν sic repetitum Aristotelisque verbis insertum, nonnullis aliis vocibus interpositis : εἴτ' Ἀρτέμιδος — σεμνυνόμενον.

V. 2. Ἔρις γένηται. . . Cum sententia bene congruit γένηται, quod facillime spatium admittit. In Ms. locus sic exaratur : **ЄΡΙC.ΕΝΗΤΑ.ΤѠΝ ΘЄѠΝ.**

V. 8-9. Καὶ αὐτῶν. . . In Ms. : **ΚΑΜѠΝ.** Scripsi καὶ αὐτῶν, quod requirebat sensus. Occurrit ὠφελεῖν in Isocr. Helen. Encom. XIII, ed. Coray. : Ἐξ ὧν ἔμελλεν οὐ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν, ἀλλ' αὐτὸς κινδυνεύσειν.

V. 13. Ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως. . . Cf. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Δυνατὸν γὰρ κατὰ ταὐτὸν καὶ τὴν οἰκείαν φύσιν φυλάξαι ἐρρωμένην, καὶ τύπους ἀρχαίους ζηλῶσαι. Rh. gr. Walz. t. VI, p. 76.

V. 14-18. Προτρέπονται—διά τινας ψόγους. . . Doxopat. Prolegom. Rhetoric. : Εἰ γὰρ ἔργα ῥητορικῆς, προτρέπειν μὲν ἐπὶ τὸ καλὸν, ἀποτρέπειν δὲ τοῦ κακοῦ, καὶ κατηγορεῖν μὲν τῶν ἀδικούντων, ὑπεραπολογεῖσθαι δὲ τῶν ἀδικουμένων, καὶ ψέγειν μὲν τοὺς φαύλους, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἀξιοῦν ἐγκωμίων κτλ. Ibid. t. II, p. 70. Cf. p. 73; 77. Idem, Homil. in Aphthon. : Φημὶ δὲ διὰ τὸ τῶν κα-

λῶν (Cod. Ambr. 2, μὲν ἄλλων, perperam; Cod. Matrit.: τῶν μὲν καλῶν, rectius propter ea quæ sequuntur) προτρέπειν ἀντέχεσθαι· τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι, l. l., p. 118.

V. 19-20. Βουσίριδας... Ex iis unus fuit Polycrates, quem acerbe carpit Isocr. in Busirid. Laudat., II, ed. Coray: Αἰσθανόμενος οὖν οὐχ ἥκιστά σε μεγαλαυχούμενον ἐπί τε τῇ Βουσίριδος ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Σωκράτους κατηγορίᾳ, πειράσομαί σοι ποιῆσαι καταφανὲς, ὅτι τοῦ δέοντος πολὺ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις διήμαρτες. Vix est quod moneam Ms. pro ι exhibere ει.

V. 22-23. Τὰ τῶν ἀγαθῶν ἔπαθλα... Cur res ita se habeat docet Theon, in Progymn.: Ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν ἐχόντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπὶ ἀγαθῷ τινι διαφέροντας. Rh. gr. Walz. t. I, p. 231. Ἔπαθλον Noster habet, De Music. col. XXXIV, v. 10-15: Καὶ γὰρ ἅμα πολλὰ δὲ (rectius τε) καὶ μεγάλα κακά (subintell. παρ' Ἀθηναίοις ἐτιμήθη)· καὶ φιλοσοφίαν δὴ, διὰ τὸ μὴ τετευχέναι τοῖς ὅλοις ἔπαθλον, ἀτιμάζειν ὥρα (pro ὅρα, operarum errore). Vertit Herculan. Academic.: « Etenim et multa alia simul, et magna mala *in pretio habuere*; ideoque Philosophiam, utpote quæ *universis* præmium non pariat, despectam cerne. » Nisi me animus fallit, τοῖς ὅλοις, h. l. idem significat quod ὅλως, ut sensus sit, *in universum*, non *universis*. Quid si latinam interpretationem ita refinxeris: « Philosophiam utpote quæ præmium non pariat in universum, eos (i. e. Athenienses) despicientes cerne. » Sic ὅλως *in universum* significat, apud Aristot., Rhet. II, 2: Διὸ κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι.

V. 26-27. Προκρίνοντες... Cf. Philodem. Rhetoric. Neapoli editam, ann. 1835, col. VII, v. 8-10: Τὸν γὰρ βίον οἷον ἀνθ' οἵου προέκριναν. Isocr. Helen. Encom. XXI, ed. Coray.: Πῶς γὰρ οὐ καταγελαστότατον πεπόνθασιν, εἰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἱκανωτέραν εἶναι νομίζουσι τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν προκριθείσης;

———

COLUMNA XXXVII.

V. 1. Πανηγύρεσιν... De panegyribus verba Epicuri Noster transcribit, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. III, v. 7-17 : Ὅταν γὰρ ἀκούσωσι τούτων ἐν ταῖς δείξεσι καὶ ταῖς πανηγύρεσι, φησὶν ὁ Ἐπίκουρος, καὶ ψυχαγωγηθῶσι, διὰ τὸ μὴ εἶναι περὶ συμβουλίου τινὸς τὸν λόγον, οὐθὲν ἂν συμφέρον ἐστὶν, ὡς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς δικαστηρίοις γίνεται. Cf. Rhetoric. Neapoli editam, ann. 1835, col. XII, v. 15-18 ; Isocr. De Antidos. I, ed. Coray. Similiter publicas conciones et judicia panegyribus opponit Dionys. Halic. in Isocr. II : Τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν φέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι· τοὺς δὲ ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας οὐχ ὑπομένουσι κτλ., quæ vertit Latinus interpres, t. II, p. 151, ed. Oxonianæ : « Ac *ostentationem* quidem in ludorum celebritatibus, et lectionem otiosam ferunt ejus *orationes* etc. » Malim : « Declamari quidem publice possunt in ludorum celebritatibus, etc. » Namque unum et idem sunt ἐπιδείξεις et ἀκροάσεις, Ernesti. Lex. Technol. gr. Rh. p. 122. Ἐπιδείξεις idem sonare quod ἐπίδειξιν, apud Nostrum v. 14, confirmat Plato, in Hipp. maj. Bekk. ed. Lond. 1826, t. VI, p. 188 : Τῶν δὲ παλαιῶν ἐκείνων οὐδεὶς πώποτε ἠξίωσεν ἀργύριον μισθὸν πράξασθαι, οὐδ' ἐπιδείξεις ποιήσασθαι ἐν παντοδαποῖς ἀνθρώποις τῆς ἑαυτοῦ σοφίας. Geel, Hist. Critic. Sophistar. p. 64, recte monet sermones Gorgiæ, quamquam proprie fuerunt dicti ἐπιδείξεις, non confundendos tamen esse cum Heroum laudibus, aliisque id genus orationibus, quas aut publice aut privatim Gorgias habere solebat ; postea vero promiscue quasvis sophistarum orationes ἐπιδείξεων nomine fuisse insignitas.

V. 7-10. Ἀπὸ διαθέσεως αὐξητικῆς μὲν—μειωτικῆς δὲ τῶν πονηρῶν... Philodemus in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, πολιτικὴν appellat διάθεσιν eam qua quis ad pertractandas res politicas fit aptissimus, col. XV, v. 24-25. Alio sensu Dionys. Halic. Epist. ad Pompeium, III : Μιᾶς δ' ἰδέας ἐπιμνησθήσομαι πραγματικῆς, ἣν οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις

ζητοῦμεν, τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως διάθεσιν, ᾗ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα περὶ ὧν γράφει. Ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις ἐν ἅπασιν ἐπιεικής.... ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις, αὐθέκαστός τις καὶ πικρὰ κτλ. Quod ad αὔξησιν et μείωσιν pertinet, citare liceat Joseph. rhacendyt. Synops. Rhetoric. : Αὐξήσεως γὰρ οἰκεῖον τὸ προσεκτικὸν ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐπιστρέφειν, ὡς περὶ μεγίστων ἀκούσειν μέλλοντα. Rh. gr. Walz. t. III, p. 552; Schol. Sopat. et Marcellin. in Hermog. De Statibus: Οὐκ αὐξήσει καὶ ὁ φεύγων, κατ' αὐτοῦ γὰρ ἔσται τὸ γινόμενον· ἀλλὰ τοὐναντίον μειώσει, l. l., t. IV, p. 554.

In v. 8-9, notanda est vox ἀρετηφόρων — *virtute ornatorum*, quæ deest in Lexicis. Eadem Noster utitur in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XXVIII, v. 2-8: Ἆρ' οὖν οὐχὶ διαβληθεὶς ἀρετηφόρος ἀνὴρ, καὶ πείθειν ἀδυνατῶν τοὺς ἀνθρώπους, οἷός ἐστι, κἂν τιμωρίας, οὐκ ἐλέου καὶ τιμῆς τύχοι τις, οὔ φησιν;

V. 13. Διὰ κέρδος... Sophistarum ætatis suæ turpem φιλαργυρίαν Noster similiter lacessit, Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. II; Rhetoric. edita, ann. 1835, col. VI. Eodem malo laboraverunt veteres sophistæ, quos hanc ob rem acriter impugnant Plato, in Hipp. maj. Bekk. ed. Lond. 1826, t. VI, p. 188-189; Isocr. Helen. Encom., VI.

V. 14. Δυνάμεως ἐπίδειξιν... Δύναμιν intelligo de *dicendi copia*. Sic Isocr. De Antidos. XIX, ed. Coray.: Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐμῆς, εἴτε βούλεσθε καλεῖν δυνάμεως, εἴτε φιλοσοφίας, εἴτε διατριβῆς, ἀκηκόατε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Cf. Hermog. De Formis, II: Ὥσπερ ἐπίδειξιν εὑρέσεως ἐννοιῶν ποιούμενος, καὶ πολλὰ οὐ χρησίμως λέγων. Rh. gr. Walz. t. III, p. 383. Anonym. De Oration. Partib.: Τινὲς δ' οὐ μόνον συντόμῳ χαρακτῆρι ἐν ταύτῃ (subintell. τῇ ἠθοποιΐᾳ) ἐχρήσαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ τι ἐξετάθησαν εἰς ἐπίδειξιν ἀφορῶντες καὶ ἐπιβολῶν εὐπορίαν. Ibid. p. 595.

V. 19. Τῶν κατ' ἀλήθειαν... Eadem tradit Philodemus, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XXIII, v. 2-6: Περὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ δίκαια καὶ ἄδικα ταὐτὸν ἂν ἐπάσχομεν.

V. 20-21. Ἀλλὰ τῶν τοῖς πολλοῖς νομιζομένων... Hæc in Ms. ita exhibentur: ΑΜΑ ΤΩΝ. Scripsi ἀλλά, atque,

ut expleretur lacuna, addidi τοῖς quod πολλοῖς requirebat. Inde, levi mutatione, elicere fuit τῶν τοῖς πολλοῖς κτλ.

V. 23. Κακίας... ΚΑΚΑC in Ms. mendosum est, pro κακίας. Cf. col. XXXVIII, l. 1. Eam vocem in plurali numero habet Auctor. Rhetoric. quæ Dionys. Halic. fertur, IX, 5: Τὰς γὰρ ἐν λόγοις ῥητορικοῖς κακίας, ταύτας αὕτη ἡ ἰδέα ἀρετὰς ἀναφαίνει.

COLUMNA XXXVIII.

V. 1. Ἤδεσαν... Hermog. De Invent. II, 1: Εἰ γὰρ ᾔδεσαν (Ald. εἴδεσαν, permutatis η et ει), οὐκ ἂν ἔκτισαν, ubi ᾔδεσαν ponitur pro ᾔδεισαν. Sic apud Thucydid., VIII, 74: Οὐ γὰρ ᾔδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας. Formam ᾔδεισαν exhibet Etymol. M. p. 438, 52: Ἦσμεν· ἰστέον ὅτι ἀπὸ τοῦ ᾔδειν ᾔδεις ᾔδει, τὸ δυϊκὸν ᾔδειτον, ᾐδείτην, καὶ κατὰ συγκοπὴν τῆς ει διφθόγγου, καὶ τροπῇ τοῦ δ εἰς σ γίνεται ᾔστην, οἷον· Τὼ δ' ἄρ' οὐδὲν ᾔστην ἄλλο πλὴν δάκνειν (Aristoph. Av. 19), ἀντὶ τοῦ ᾔδεσαν· καὶ τὸ πληθυντικὸν· Εὐριπίδης Ἑκάβῃ· Εἰ δὲ μὴ Φρυγῶν Πύργους πεσόντας, ᾖσμεν (subintell. Ἑλλήνων δορὶ, v. 1088-89, ed. Boissonad.), ἀντὶ τοῦ ᾔδειμεν· καὶ Σοφοκλῆς Κόλχοις· Ὑμεῖς μὲν οὐκ ἄρ' ᾖστε τὸν Προμηθέα, ἀντὶ τοῦ ᾔδειτε. Εὐριπίδης Ῥήσῳ· Οὐδ' ἀφιγμένον τὸ πάμπαν ᾖσαν, ἀντὶ τοῦ ᾔδεισαν.

V. 5. Καθ' ἑαυτό... Hoc posui, quod in Ms. aperte indicabant elementa ΚΑΘΕ.7ΤΟ.

V. 5-6. Τοῖς ὅλοις... H. e. ὅλως, id quod jam notavimus.

V. 8-10. Τὸ μὲν—τῶν ἀγαθῶν... Apud Nostrum similia reperias, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XXXV, 12-17: Σωκράτει μέντοι γ' οὐκ ἐβοήθησεν ἡ ἀρετὴ, καθ' ὅσον οὐχὶ παρῆν, ὡς καὶ προήγαγεν εἰς τὸ δικαστήριον ἡ τινῶν ἔλλειψις αὐτῆς. Cf. Platon. Protagor. Bekk. ed. Lond. 1826, t. I, p. 352: Τί δὴ, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σὺ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, ἡδέ' ἄττα καλεῖς κακὰ, καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθά; Ἐγὼ γὰρ λέγω. Καθ' ὃ ἡδέα ἐστὶν,

ἆρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ, μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποϐήσεται ἄλλο; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως οὕτως οὐ καθ' ὅσον ἀνιαρὰ, κακά; Ibi scribendum esse conjecit Heindorf. : καθ' ὃ ἡδέα τὰ ἡδέα ἐστὶν, ἆρα κτλ., ut sensus sit : « Quatenus jucunda sunt quæcumque sunt jucunda, an eatenus non bona, nisi quid inde aliud sequatur? ac rursus quæ molesta sunt, eodem modo non, quatenus molesta sunt, mala ? » Nihil addendum esse opinor, ut idem sensus eliciatur. Sic verto: « Quatenus jucunda sunt, nonne eatenus bona; nisi quid inde aliud sequatur? ac rursus, quod ad molesta adtinet, eodem modo nonne, quatenus molesta sunt, mala ? » Idem addit: « Postrema quum Edd. sic distincta exhibeant, καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως; Οὕτως. Οὐ καθόσον ἀνιαρὰ, κακά; Heusdius (p. 75) expuncto οὕτως, uno tenore jungi hæc voluit; nihil præter verborum distinctionem tollendum vidit Schleiermacherus. »

V. 12-13. Ὁ μὴ—ἐπιλελογισμένος... Eadem fere docet Arist. Rhet. I, 9: Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι... Καλὸν μὲν οὖν ἐστὶν, ὃ ἂν δι' αὑτὸ αἱρετὸν ὂν, ἐπαινετὸν ᾖ· ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν, ἡδὺ ᾖ, ὅτι ἀγαθὸν κτλ.

V. 18-19. Ἐπὶ τούτων... H. e. ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς σοφιστῶν, quos lacessit in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835. col. XXVII, v. 28-31, ideo quod dictitabant se factos esse probos et prudentes, per rhetoricas exercitationes: Καὶ φρονίμους εἶναι καὶ δικαίους φασὶν, ὃ καὶ μαινομένων οὐδεὶς ἂν εἴπειεν.

V. 20-21. Ἃ πάντες δυστελοῦσιν... Quo enim factu difficiliora sunt, eo rariora judicantur, majoremque laudem afferunt. Aristot. l. l., I, 7: Καὶ ὅλως τὸ χαλεπώτερον (subintell. μεῖζον) τοῦ ῥᾴονος· σπανιώτερον γάρ... Ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ, καὶ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ χρόνοι, καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα. Εἰ γὰρ παρὰ δύναμιν καὶ παρ' ἡλικίαν καὶ παρὰ τοὺς ὁμοίους, καὶ εἰ οὕτως, ἢ ἐνταῦθ', ἢ τότε, ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ δικαίων, καὶ τῶν ἐναντίων κτλ.

COLUMNA XXXIX.

V. 1. Καὶ κακοῦ· καὶ μεγάλα, οὐ πολλάκις... Hæc in Ms. sic exhibentur: ΚΑΙ. ΑΙCΟ7ΚΑΙΜЄΓΑΔΟΥΠΟΛΛΑΚ ΙC. Sæpe in Volum. Herculan. ΙC = Κ ; Δ = Λ.

V. 4-5. Ἔστιν δ' ὅτε... In promptu fuit ἔστιν δ' ὅτε elicere ex ЄCΤΙΝΔЄΤЄ, quod Ms. habet. Sic Noster, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1832, col. XV, v. 2-6 : Τοῖς δὲ κεκτημένοις ἔστιν ὅτε πλείω (subintell. ἀγαθὰ) τῶν ἐν ἰδιωτείᾳ, πολλάκις δὲ κακὰ πλείω. Cf. Isocr. in Sophist. II, ed. Coray.; Dionys. Halic. De Veter. Scriptor. Censura, Philist. et Xenoph.; Doxopat. Homil. in Aphthon. Rh. gr. Walz., t. II, p. 456. Neque minus frequenter occurrit, eodem prope sensu ἔστι δ' ὅτι. Vide Doxopat. l. l., p. 330; Sopat. et Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus, l. l., t. IV, p. 546.

V. 5. Χαύνωσιν... Hanc vocem explanat Schol. Aristophan. in Nubib. v. 874-875:

> Πῶς ἂν μάθοι πόθ' οὗτος ἀπόφευξιν δίκης,
> Ἢ κλῆσιν, ἢ χαύνωσιν ἀναπειστηρίαν;

Χαύνωσιν ἀναπειστηρίαν, ὅταν τοῦ ἀντιδίκου προβάλλοντος λόγους πιθανοὺς, εἰς τοὐναντίον τις αὐτοὺς περιτρέψῃ, καὶ χαύνους καὶ ἀσθενεῖς ποιήσῃ διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ, ἀναπείσας τοὺς δικαστὰς ὡς ἄρ' ἀληθῆ λέγει.

V. 8-9. Ἐξυμνοῦντες... Eodem sensu ἀνυμνεῖν habet Menander rhetor, τῶν ἐπιδεικτικῶν Διαίρ. IX : Ἐξ ὧν ἡγούμεθα καὶ ποιητὰς καὶ συγγραφέας καὶ ῥήτορας πάντας ἀνυμνεῖν θεοὺς ἐντέχνως, καὶ ὅπως καὶ ἐν ὁποίοις δεῖ καιροῖς. Rh. gr. Walz., t. IX, p. 157.

V. 9-10. Εἰς μεγάλας ἄγουσιν διατροπάς... Sic Polyb., VIII, 7 : Εἰς τοσαύτην ἤγαγε διατροπὴν, ὥστε καθόλου κωλύειν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν ἐπίπλουν.

V. 11-12. Τῶν συνακουόντων προσώπων... In quo valde illos errare docet Aristot. Rhet. I, 3 : Σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ περὶ οὗ λέγει, καὶ πρὸς ὅν· καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστι, λέγω δὴ τὸν ἀκροατήν.

V. 13-14. Ἰδίων καὶ τῶν περιστάσεων... Ἴδια, mea sententia, vocat ea quæ factorum aut rerum indolem, et veluti ἰδιότητα definiunt: περιστάσεις idem significant quod τὰ περιστατικά. Scheffer., in Georg. Plethon. Rhetoric. Compend. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 557 : « Hermagoras, ut observat Cassiodorus, περιστατικά appellat περιστάσεις; Tullius vertit *attributa* ; nos *circumstantias* ex Fabio reddimus. Alii *elementa* vocant, ut prædictus Cassiodorus testatur; et profecto Theodoro sunt στοιχεῖα τοῦ πράγματος, apud Augustinum. Sunt autem fere sex : *persona, res, locus, tempus, causa, materia.* » Eadem tradit Sopat. Schol. in Hermog., De Statibus : Περιστατικὰ δὲ εἴρηται πολλάκις ὥς ἐστι ταῦτα· πρόσωπον, πρᾶγμα, χρόνος, τόπος, τρόπος, αἰτία, ὕλη, l. l., t. IV, p. 331. Hæc intelligi posse videntur de *laudationum communibus locis*. Menander rhetor, l. l. IX : Χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι συνίσταται ἡ μονῳδία ἐκ τῶν ἐγκωμιαστικῶν· γένους, φύσεως, ἀνατροφῆς, παιδείας, ἐπιτηδευμάτων, πράξεων, Rh. gr. Walz., t. IX, p. 281. Cf. p. 292, atque Auctor. Rhetoric. quæ Dionys. Halic. fertur, VI, § 2-3.

V. 14. Διατίθενται... Haud absimili modo Theon, Progymnasm. Rh. gr. Walz., t. I, p. 229 : Οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχε, τὸν λόγον διατιθέμενοι. Cf. Philodemum, col. XL, v. 17.

V. 15-16. Αἰνοῦσιν... Haud scio an sit pro ἐπαινοῦσι, omissa præpositione; id quod solemne est apud librarios, in compositis.

V. 21-25. Καὶ πάνθ' ὅλως — λόγους... In hoc loco multa monstrose adulterantur. V. 21, Ms. habet ΑΠΕΗΜΟΙC, quod restituere quum omnino desperabam, ab elementis recedens confugi ad αἱρετέον τά. V. 24, non mius misere corrumpuntur verba ΖΛΟΝΟΖCΕΗΝ ΕΡΙΘ, unde quam plurima potui elementa retinens, scripsi ea quæ suadebat sensus : intelligo de alio quodam Philodemi libro περὶ τῆς ῥητορικῆς, ad quem ipse fortasse adludit, col XLV, v. 9-10 : ἐν τοῖς ὕστερον γραφησομένοις.

COLUMNA XL.

V. 2-3. Ἀντίστροφα... Idem sonare arbitror quod apud Aristot. Rhet. I, 1 : Ἡ ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ. Quod ita vertit Cic., Orat. XXXII : « Atque etiam ante hunc (subintell. Zenonem) Aristoteles principio artis rhetoricæ dicit illam artem quasi *ex altera parte* respondere Dialecticæ. » Noster, in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XIV, v. 5-9 : Ὥστ' εἰκότως οὐδ' ἀντιστρέφουσί τινες ὃ λέγουσιν, ἅμα τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν σοφιστικὴν καὶ τὴν πολιτικήν. Ubi annotatur ἀντιστρέφειν, h. l., non aliud denotare quam quod Dialectici dicunt propositionem convertere, quum scilicet *subjectum* in *prædicatum*, et *prædicatum* in *subjectum* mutatur, et tamen vera manet ipsa enunciatio. Quapropter ἀντιστρέφειν seu *reciprocare* simul rhetoricam et politicam, idem est atque adfirmare *rhetoricam non esse a politica diversam, nec politicam a rhetorica discrepare.* Addam Anonym. Schol. in Hermog. De Invent. III : « Ἀντιστροφὴν ἐκεῖνοι (subintell. οἱ φιλόσοφοι) λέγουσι τὸ ποιεῖν τὸ ὑποκείμενον κατηγορούμενον, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὑποκείμενον. Rh. gr. Walz., t. VII, p. 775. Rem exemplo dilucidat Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus : Τὸ δυνατὸν ὁ μὲν Βασιλίσκος ἀξιοῖ μετὰ τὸ συμφέρον τάττειν, λέγων περιττὸν εἶναι, τοῦ ζητουμένου μὴ συμφέροντος, σκοπεῖν εἰ δυνατόν ἐστιν· ἀλλ' ἀντιστρέφων ὁ λόγος φανεῖται· καὶ γὰρ μὴ δυνατοῦ ὄντος τοῦ προκειμένου, περιττὴ ἂν εἴη ἡ τοῦ συμφέροντος ἐξέτασις. Ibid. t. IV, p. 747. Cf. Platon. Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 183 : Τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντὶ μὲν τῆς γυμναστικῆς τὴν νομοθετικήν, ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαστικήν. Ἀντίστροφον significat quoque argumentum *quod facile retorquetur ab adversario ;* unde et ἀντιστρέφοντα argumenta Græci dixerunt, quæ referri contra convertique in eum possunt a quo dicta sunt. Cf. Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh., p. 30.

V. 11. Ἔψεξαν... In Ms. : ЄΨЄΤΑΝ. Nullus dubitavit quin rescribendum esset ἔψεξαν. Cf. Auctor. Rhetoric. quæ Dionys. Halic. fertur, XI, 1, ubi similia traduntur :

Καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ταῦτα (rectius cum Sylburg. : ταὐτὰ) καὶ ἐπαινεῖσθαι καὶ ψέγεσθαι· οὐ μόνον ἄλλοτε ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ ταὐτὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ποτὲ μὲν ἐπαινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ψέγεσθαι... Οὐδέποτε γὰρ τὰ αὐτὰ ἡμῖν δοκεῖ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐπαινοῦμεν ταῦτα ἃ ποτὲ ἐψέγομεν· καὶ ἃ ἐψέξαμεν, ἐπαινοῦμεν.

V. 21-22. Ἐπηγμένων... Aristides, Τέχνη ῥητορική, Β' cap. II : Πολλάκις δὲ οἱ ἀφελεῖς καὶ ἐπηγμένοις ἔξωθεν παρὰ τὰ ὑποκείμενα χρῶνται ἐπινοήμασιν. Rh. gr. Walz., t. IX, p. 422.

COLUMNA XLI.

V. 1. Προσαγορεύουσιν... Præter exempla ubique obvia in quibus προσαγορεύειν idem significat, inter rhetores citare liceat Dionys. Halic. De Admiranda vi dicendi in Dem. LI; Longin. Fragment. V; Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus; Rh. gr. Walz. t. IV, p. 392; Sopat. in Hermog. Rhetor., l. l., t. V, p. 70.

V. 3-7. Οἴδ' ἐννοοῦνται — ὑμνοῦσι... Mendis scissurisque fœdantur v. 3-7, quos sic Ms. exhibet : CI... CIΔ AIKAITOIC A7A7O7 ЄCTωCHTTOI A7 ‾OIHTAIKAIMAΛЄCΘ C T KAO7MNOYCЄ. Lacunas explevi verbis quæ suadebat sententiarum decursus. Quod adtinet ad ὑμνοῦσι dictum de diis, cf. Doxopat. Homil. in Aphthon. l. l., t. II, p. 415 : Ὁ μὲν ὕμνος Θεῶν· τὸ δὲ ἐγκώμιον θνητῶν ἀνθρώπων. Similiter distinguuntur ὕμνος et ἔπαινος, in Platon. Conviv. Bekk. ed. Lond. 1826, t. V, p. 16 : Φαῖδρος γὰρ ἑκάστοτε πρός με ἀγανακτεῖν λέγει· οὐ δεινὸν, φησὶν, ὦ Ἐρυξίμαχε, ἄλλοις μέν τισι Θεῶν ὕμνους καὶ παιῶνας εἶναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν πεποιημένους..... εἰ δὲ βούλει αὖ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστὰς Ἡρακλέους μὲν καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην συγγράφειν κτλ. Morem sic Deos celebrandi invaluisse diu ostendunt varia illa hymnorum genera, quæ exstitisse tradunt Heeren., not. in Menand. rhetore p. 49; Ernesti. Lexic. Technol. gr. Rh. in multis locis·

Erant enim ἀποπεμπτικοί, quibus itinera deorum prædicabantur (Ernesti, l. l. p. 38); φυσικοί, in quibus res naturales juxta laudem dei alicujus enarrabantur (ibid. p. 370), μυθικοί in quibus deorum laudes dicebantur, ita ut simul vel historia mythica, vel deorum genealogia exponeretur, unde et nonnulli appellabantur γενεαλογικοί (ibid. p. 222), πεπλασμένοι mythicis oppositi, quia poetarum traditis Auctor novas de Diis enarrationes proferebat.

V. 14-15. Καταγορεύσωσιν... Cogitavi sive de κατηγορήσωσι, sive de κακηγορήσωσι. Utrumque enim probabilem sensum præbet. Notandum esse censeo sæpe confundi κατηγορεῖν atque κακηγορεῖν. Cf. Platon. Gorg. Bekk. l. l., t. III, p. 196 : Μὴ κατηγορεῖ, ὦ λῷστε Πῶλε. Ubi Heindorf.: « Facile in mentem veniat μὴ κακηγορεῖ, sed alterum potius videtur. » In Conviv. l. l., p. 6 : Ἀεὶ γὰρ σαυτὸν κακηγορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους. Tres codd. habent κατηγορεῖς.

V. 17. Οἴδασιν... De formis οἴδαμεν, οἴδατε, οἴδασι, cf. H. Stephan. Thes. ed. Didot. t. III, p. 200-201.

V. 21. Συγχωρήσομεν... Syrian. in Hermog. De Formis, Rh. gr. Walz., t. VII, p. 94 : Εἰ δὲ καὶ συγχωρήσομεν ἔτι εἶναι καταληπτοὺς, πόνων δεόμεθα καὶ ταλαιπωρίας πολλῆς πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν, καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν αὖθις ἡ γνῶσις ἀσύμφορος. Cf. Eumdem, l. l., p. 100.

V. 22-24. Ὅμοια — εἶναι... Hæc accedere videntur ad proverbium ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει, quod citat Plato, in Conviv. l. l., t. V, p. 58. Idem, in Protagor. l. l., t. I, p. 321 : Εἴτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἱρεθεὶς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν · εἴτε ὅμοιος · οὐδ' οὕτως ὀρθῶς · ὁ γὰρ ὅμοιος ἡμῖν ὅμοια καὶ ποιήσει. Cf. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis I : Ἤδη δέ τινες καὶ ἐπιμερίζειν ἠξίωσαν, καὶ καταλελοίπασιν, ὥς φησιν Ἑρμογένης, βιβλία μάλα πολύστιχα ἅ τινες ἀνελίττοντες, Πείθουσιν ὅμοιοι, φασὶν, ὁμοίους. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 66. Facili lapsu, Librarius τῶν ῥητορικῶν e v. 22-23 repetitum, scripsit iterum in Ms., v. 23-24.

V. 25. Χρησιμεύειν... Sic Noster in Rhetoric. Neapoli edita, ann. 1835, col. XVII, v. 29-34, ubi quod h. l. de genere demonstrativo dicit, id affirmat de tota rhetorum arte; nimirum

eam nihil utilitatis afferre : Τῶν δὲ ῥητόρων ἡ τέχνη πρὸς οὐδὲν ἐπιδείκνυται τῶν εἰς μακάριον βίον ἀνηκόντων χρησιμεύουσα. Idem, De Music., col. XVIII, v. 2-8 : Τὸ δὲ μόνον τέλος αὐτῶν (h. e. τῶν συμποσίων) εἶναι φιλοφροσύνην οὐ τιθέντες, ἀλλὰ καί τιν' ἕτερα, πρὸς τὴν ἡδονὴν, οὐ πρὸς ἐκείνην χρησιμεύειν ὁμολογήσομεν, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς φιλίαν. Cf. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Χρησιμεύει δὲ ἡμῖν πολλαχῶς. Rh. gr. Walz., t. VI, p. 64; Anonym. Rhetor. Prolegom., ibid. p. 39 : Χρησιμεύει δὲ ἡμῖν τὸ παρὸν βιβλίον εἴς τε τὸ εἰδέναι ποῖα τῶν προβλημάτων μελετᾶται, καὶ ποῖα οὒ, καὶ ποῖα μὲν ἀγωνιζομένοις, ποῖα δὲ γυμναζομένοις μόνον.

COLUMNA XLII.

V. 7. Δημήτριος... In Ms. ΔΗΜΗΤΡΙCЄ, ubi C pro O ponitur, Є pro C : scripsi ΔΗΜΗΤΡΙΟC. Intelligo Demetrium Byzantium, cujus Noster meminit in Libro Περὶ ποιημάτων, col. XI, v. 34-35 : ΔΗΜΗ ... CB7ZANT ΙΟCΝΑΛΙΝ, h. e. Δημήτριος ὁ Βυζάντιος πάλιν, restituent. doctiss. Dubner., *Fragmenta Philodemi*, Περὶ ποιημάτων. Diog. Laert., p. 195, ed. H. Stephan., hunc Demetrium memorat : Γεγόνασι δὲ Δημήτριοι ἀξιόλογοι εἴκοσι.....τρίτος, ὁ Βυζάντιος Πηριπατητικός. Quid proinde mirum, si eum lacessivit Noster, peripateticæ doctrinæ ubique infensus ?

V. 13. Ἐπὶ εὔνοιαν ἥκοντα... Inter elementa magna ex parte sic mutilata CΙ ΛЄΓΙЄ7 Λ.ΙΑΥΓΚΟΙΤΟ, integrum apparet ЄΓΙ, quod retinendum esse putavi; quamvis magis arrideat εἰς, cf. col. XLI, not. in v. 26; quod cum ἥκω sæpe jungitur apud rhetores. Hermog. De Formis, I : Λέξις δὲ καθαρὰ ἡ κοινὴ καὶ εἰς πάντας ἥκουσα, Rh. gr. Walz., t. III, p. 205; Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus : Ὅσον ἧκεν εἰς τὸ σὸν μέρος, Ibid. IV, p. 662. Si quis igitur malit εἰς εὔνοιαν, libenter accipiam.

V. 15-16. Ἐπὶ τοῦ παρόντος... Quid hæc significent explicant ea quæ tradit Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus: Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγοι μὲν ἀφ' ἑκατέρων προσώπων εἰσὶν, οὐ μὴν ἰσχυροί· ἀλλ' οὐδὲ πάντη ἐλλελειμμένοι, ἀλλ' ἑνὶ μὲν μέρει ἐλλελειμμένοι καὶ πλείονες, τῷ δὲ ἑτέρῳ εὐτελέστεροι μὲν, ἔχοντες δὲ πρὸς τὴν ἀπολογίαν ἰσχύν· διὸ καὶ ἑτεροῤῥεπὲς λέγεται. Rh. gr. Walz. t. IV, p. 171.

V. 17. Ἀγαθόν... Hoc εἰρωνικῶς dici innuunt ea quæ præcedunt v. 6-16.

V. 17-18. Μετὰ ταῦτα ἀποψόμεθα... Nimirum in aliis de Rhetorica libris, quorum Noster meminit col. XLV, v. 9-11: Ἐν τοῖς ὕστερον γραφησομένοις λόγοις ὑποθεωρήσομεν. Quod ad ἀποψόμεθα adtinet, similiter loquitur, De Music. col. IV, v. 1: Ἄλλῳ τόπῳ κατοψόμεθα.

COLUMNA XLIII.

V. 6-7. Μέρη — τῆς ῥητορικῆς... Sæpe μέρη cum εἴδη conjunctum occurrit apud rhetores. Doxopat. Homil. in Aphthon.: Σκοπὸς τοίνυν ἐστὶ τῷ Ἀφθονίῳ τῇ τῶν προγυμνασμάτων ὑποθέσει προασκῆσαι καὶ προεθίσαι ἡμᾶς εἰς τὰ κατὰ τὴν ῥητορικὴν εἴδη καὶ μέρη, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ τοῦ πολιτικοῦ λόγου μέρη. Rh. gr. Walz., t. II, p. 121. Cf. Ibid. p. 135, 137, 460. Neque tamen unum et idem esse docet, ibid. p. 122: Τοῦτο δέ φασιν διοίσειν μέρος εἴδους, τῷ τὸ μὲν εἶδος ἀποτελεῖν ὁλόκληρον ῥήτορα, τὸ δὲ μέρος οὐδαμῶς.... Εἰ μὲν ἕν τι τῶν μερῶν ἀσκεῖται ὁ ῥήτωρ, οὐκ ἂν λεχθείη ῥήτωρ· εἰ δὲ ἓν τῶν εἰδῶν ἀσκήσει, ἐξ ἀνάγκης ῥήτωρ ἐστίν.

V. 8-9. Κατέψευσται... Sic Noster, De Music. col. XXXIII, v. 11-14: Κατέψευσται δὲ παρ' οἷς λέγεται καὶ τὸ μόνην τῶν τεχνῶν παντελῶς ὠφελεῖν.

V. 13-14. Τῶν μαθημάτων καὶ τῶν τεχνῶν... Ut hic conjuncta vides μαθήματα et τέχνας, sic alibi conjuncta reperias modo τέχνας et ἐπιστήμας, Aristot. Rhet. I, 6: Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι, καὶ αἱ τέχναι καὶ τὸ ζῆν· modo ἐπιστήμας

et μαθήματα, Joann. Siceliot. Schol. in Hermog., De Formis, I: Ἐκείνοις μὲν ἡ σπουδὴ περὶ ἕν τι καὶ μόνον· ἡμῖν δὲ περὶ πάσας τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ μαθήματα, Rh. gr. Walz., t. VI, p. 76. Quid inter se discrepent τέχνη et ἐπιστήμη docet Sopater, Schol. in Hermog. Art. Rhetor.: Ἐπιστήμη μὲν οὖν ἐστιν ἀδιάπτωτος τῶν ὄντων προσφορά· τί ἐστι τοῦτο; τὸ ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν γινώσκειν, καὶ μήτε καιροῖς, μήτε προσώποις μεταβαλλομένην ἔχειν τὴν εἴδησιν..... Ἡ δὲ τέχνη..... σύστημα ἐκ καταλήψεως συγγεγυμνασμένον πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. Διενήνοχε δὲ ἡ τέχνη τῆς ἐπιστήμης, τῷ μὴ ἀδιαπτώτῳ κεχρῆσθαι τῷ σκοπῷ, ἀλλὰ μεθαρμόζεσθαι πρὸς πρόσωπα καὶ καιρούς, Rh. gr. Walz., t. V, p. 3-4. Cf. Doxopat. Homil. in Aphthon. l. l., t. II, p. 108-109; Syrian. et Marcellin. Schol. in Hermog. De Statibus, l. l., t. IV, p. 41, 53. Eadem pressiora tradit Max. Planud., in Rhetoric. Prolegom. l. l., t. V, p. 219: Ἡ δὲ τέχνη ἐν μὲν τοῖς λογικοῖς κανόσιν αὐτῆς τοῦ ἀπταίστου ἔχεται, διὰ δὲ τὰ ἔξωθεν συμπίπτοντα ἔστιν ὅτε καὶ ἁμαρτάνει, καὶ μεθόριόν ἐστιν ἐπιστήμης καὶ ἐμπειρίας. Quod ut plane intelligatur, audiendus Sopat. l. l., t. V, p. 4: Ἡ δὲ ἐμπειρία ἕξις τίς ἐστι τοῦ πραχθέντος ἀπομιμητική, ἤτοι ἄλογος τῶν προκειμένων τριβή, ἤτοι ἐκμίμησις τοῦ πραχθέντος, ἐξ ἀδιακρίτου κρίσεως. Hanc definitionem explicat Doxopat. l. l., t. II, p. 109: Τὴν δὲ ἐμπειρίαν βούλονται εἶναι τριβὴν ἄλογον ἐκ παρατηρήσεως γινομένην· ἴδιον δὲ αὐτῆς τὸ μηδὲν μετὰ λόγου γινώσκειν, ἀλλ' ἀπὸ παρατηρήσεως μόνης· καὶ τοῦτό ἐστιν ᾧτινι τέχνης ἐμπειρία διαφέρει, ἐπεὶ κατὰ τὰ ἄλλα διαφερόντως αὐτῇ κοινωνεῖ. Quod in causa fuit, cur multi Rhetoricam ἐμπειρίαν esse contenderent, eamque acerbe carperent; Marcellin., ibid. t. IV, p. 53: Ἐπειδή τισιν ἔργον ἦν τὸ διαβάλλειν τὴν ῥητορικήν, καὶ ἔλεγον αὐτὴν μὴ εἶναι τέχνην, ἀλλὰ διοίκησίν τινα καὶ πραγματείαν καὶ δύναμιν καὶ ἐμπειρίαν· ἕτεροι δὲ ἐπιστήμην· ὁ δὲ Πλάτων κολακείαν. Ἔστι δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἕπεται μὲν δύναμις καὶ ἐμπειρία τῇ ῥητορικῇ, οὐ μέντοι ἐμπειρία ἡ ῥητορική, ἀλλὰ τέχνη. Cujus patrocinium suscepit Troilus, Prolegom. Rhetoric., l. l., t. VI, p. 42. Τέχνην ab ἐμπειρία secernit Plato, in Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 297-298. Audiamus Philodemum, pravas artes ἐμπειρίας

vocantem, De Music. col. XXXIII, v. 22-27 : Καὶ κατ' αὐτὸν λόγον ἡ φιλοσοφία, σπανίους ὠφελοῦσα, καὶ μουσικῆς καὶ πολλῶν ἐμπειριῶν φαύλων γίνεται χείρων.

V. 15. Διενθήκην... Hanc vocem, etsi deest in Lexicis, retinere non dubitavi, idem significantem quod ἐνθήκην, i. e. *Repositorium*. Cf. H. Stephan. Thes., ed. Didot, t. III, p. 1086. Potest intelligi quoque de *navis onere* quod gallice dicitur *La cargaison*.

V. 16. Ἀφετήριον... Interpretor: *Locus unde solvunt navigantes;* Schneider, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch*, ed. 1819, t. I, p. 241 : «*Ein Hafen, woraus die Schiffe ausgelassen,* « *entlassen werden, oder aussegeln.* » Sic Ἀφετηρία, subintell. γραμμή aut θύρα, *Carceres, unde equi cursu certaturi dimittuntur.* Poni pro principio ineundæ viæ aut profectionis, vel generaliter pro quovis principio, docet H. Stephan. ibid. ed. 1572, t. I, p. 1661. Ad naves refertur, in Synes. Epist. IV : Εὐθὺς μὲν οὖν (videlicet δίς που καὶ τρὶς ἐνσχεθείσης τῆς νεώς) σοφὸν ἐδόκει ἀποβῆναι τῆς νεὼς ἐκ πρώτης ἀφετηρίας οὐκ εὐτυχοῦς. Jam monuimus Veteres, Epicureosque in primis, imagines e re nautica sumtas studiose aucupari. Sic, eleganti translatione, damna et mala, per improbos rhetoras hominibus illata, *naufragia* Noster appellat, in Rhetoric., Neapoli edita, ann. 1835, Col. XXV, v. 12-22 : Εἰ δὴ ῥητορικὴ τούτων τὴν ἐμπειρίαν παραδίδωσιν, ὥστε μόνην ῥηθῆναι τὴν τετριμμένην ὥσπερ ὁδὸν εἰς τὸν μακάριον βίον βατεῖν, ἀλλ' οὐχὶ μὲν εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς ἐκκλησίας, ὅπου πλείω ναυάγια τῶν πρὸς τῷ Καφήρει.

V. 19-20. Ὑπ' ἐνίων—ὅτι καὶ βλάπτει... Philodemus maxima rei publicæ mala e Rhetorica oriri contendit, in Rhetoric., Neapoli edita, ann. 1835, col. XXXII. In oratoriam artem criminationes tempore suo jam illatas Aristoteles diluit, Rhet. I, 1 : Χρήσιμος δέ ἐστιν ἡ ῥητορικὴ—καὶ βλάψειεν, ἀδίκως. Cf. Cic. De Invent. I, 1-4; Quinctil. II, 16.

V. 20-21. Προσφθοραῖς... Ms. habet ΓΡΟϹΤЄΟΒΙϹ: posui προσφθοραῖς. Etsi enim in Lexic. deest προσφθορά, tamen oritur a προσφθείρω, sicut διαφθορά, a διαφθείρω.

V. 24-25. Διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων...Vox ἀποτέλεσμα nonnun-

quam eodem sensu apud rhetores occurrit. Doxopat. Homil. in Aphthon. : Πᾶσα γὰρ τέχνη τοὺς μὲν κανόνας ἔχει καθολικοὺς, τὰ δὲ ἀποτελέσματα μερικά· ὡσαύτως οὖν καὶ ῥητορικὴ τέχνη οὖσα τὸν περὶ στοχασμοῦ λόγον ἔχει καθολικὸν, τὸν δὲ κατ' Αἰσχίνου ἢ κατὰ Τιμάρχου μερικοὺς ὡς ἀποτελέσματα. Rh. gr. Walz., t. II, p. 110. Joann. Siceliot. Schol. in Hermog. De Formis, I : Ἀναφέρεται δὲ τὸ τῶν ἰδεῶν βιβλίον, τοῦτο γὰρ ἡμῖν περιλείπεται, οὔτε εἰς τὸ θεωρητικὸν ἁπλῶς, οὔτε εἰς τὸ πρακτικὸν, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τούτων μεθοδικὸν καὶ ὀργανικόν... Κανόνας γὰρ καὶ μεθόδους διδάσκει, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς... Κατὰ δὲ τὸ τῆς μεθόδου ἀποτέλεσμα καὶ τῶν κανόνων, τουτέστι τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποθέσεις αὐτὰς μετέχει μὲν τοῦ πρακτικοῦ, διότι οἱ λόγοι χάριν πολιτικῆς πράξεως γίνονται. l. l., t. VI, p. 70.

V. 25-26. Οἱ τῇ ῥητορικῇ προσδιατρίψαντες... In Ms. : **ΟΙΤΗΡΗΤΟΡΙΚΗΝΓΡ..ΔΙΑΤΡΕΙΨΑΝΟΕC.** Recte monet H. Steph. l. l. t. III, p. 1338-1339, ed. 1572, προσδιατρίβειν τινί idem esse quod διατρίβειν πρὸς τινι. Ut ῥητορικήν retinerem, scribendum fuisset πρός τὴν ῥητορικὴν διατρίψαντες. Etenim πρός, accusativo sequente, reperitur cum διατρίβειν. Quod si apud Lucian. De Merc. Cond. VIII, Πρὸς τὸ ἡδὺ ἐκεῖνο τῆς ψυχῆς διατριβούσης, lectionis varietas περί nonnihil religionis movet, nullum certe dubitationi locum relinquunt Julianus, Orat. I, ab initio, Τοῖς πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ποίησιν διατρίβουσιν, atque poeta quem citat Cl. Boissonad., Anecdot. tom. II, p. 369.

COLUMNA XLIV.

V. 1-2. Ὁμογενῶν... Habent rhetores ὁμογενῆ vel ὁμοιογενῆ, sed præcipue de rebus loquentes. Anonym. De Invent. Prolegom. l. l., t. VII, p. 71 : Ὁμοιογενῆ μὲν λέγονται, ὅσα κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις κατά τι συμβεβηκὸς, εἴτε κατὰ περίστασιν, εἴτε κατὰ τὴν ἔκβασιν, ἢ κατὰ τὴν ποιότητα τῶν προσώπων, ἢ κατὰ τοὺς τρόπους, ἢ κατὰ ἄλλο τι.

V. 7. Ἐκπίπτοντας... Plato, in Gorg. Bekk. ed. Lond. 1826, t. III, p. 344 : Οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες, ὥστε εἰ οὗτοι ῥήτορες ἦσαν, οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο — οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον κτλ. Ubi Heindorf. monet ἐκπίπτειν proprie usurpari de actoribus, citharœdis, aliisque, qui a spectatoribus exploduntur et exsibilantur. Quod confirmat Horat. Art. Poet. v. 355-356 :

> . . . . ut citharœdus
> Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

Inde traductum est ad varios, atque apud rhetores ubique usitatum. Cf. Syrian. et Sopat. Schol. in Hermog. De Statibus, Rh. gr. Walz. t. IV, p. 210 : Τισὶ δὲ ἔδοξεν ἀτελῶς ἔχειν ὁ παρὼν ὁρισμὸς, οὐδὲ γὰρ πάντα στοχασμὸν περιλαμβάνει φησίν· ἐν οἷς, λέγει ἀπό τινος φανεροῦ σημείου· ἐκπίπτουσι γὰρ τοῦ στοχασμοῦ, ὅ τε παράδοξος καὶ ὁ ἀπὸ γνώμης κτλ. Joann. Siceliot. Schol. in Eumdem, De Formis, I : Καὶ μὴν καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς, καὶ οὐκ ἂν ἐκπεσεῖται τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ πρέποντος κτλ., l. l., t. VI, p. 87. Idem, ibid. p. 84 : Τὸ δὲ μὴ πάνυ τοῦ ἀκριβοῦς ἐκπεσεῖν τὸ δεύτερον τῶν μακαριστῶν.

V. 9. Μουσικόν... Cum rhetorica musicam musicosque jungere solemne fuit rhetoribus. Cf. Max. Planud., Schol. in Hermog. De Formis, I : Κἂν τῇ ἄλλῃ μουσικῇ. — Εἰπὼν Ἄλλῃ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ ἡ ῥητορικὴ Μουσικὴ μέν ἐστιν, οὐκ ἔμμετρος δὲ, οἵα ἡ τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ ὥς τινος πεζοῦ λόγου γενομένη. Rh. gr. Walz. t. V, p. 459.

V. 15-17. Περιαιρεῖν—σφετερίζεσθαι... Subintelligo λέγουσι post περιαιρεῖν, atque φάσκομεν post σφετερίζεσθαι. Similiter subintelligo λέγουσι post περιποιουμένους, v. 21, atque φάσκομεν post ἐκποριζομένους, v. 23; ita ut rhetorum dicta, vicissim objecta, refellantur vicissim. Noster, tamquam ἐκ προαιρέσεως, ea omnia quæ sibi rhetores vindicabant, philosophiæ restituere conatur. Cf. Rhetoric. Neapoli editam, ann. 1835, col. XIII, XXXII.

V. 17-18. Πρόσφορον... Idem significat quod συμφέρον. Cf. Auctor. Rhetoric., quæ Dionys. Halic. fertur, Cap. III, 3 : Σύμμιξιν καὶ κοινωνίαν δυοῖν τοῖν προσφορωτάτοιν εἰς ἅπαντα τὸν βίον

μεμηχανημένος. Cap. X, 1 : Ἔστι δὲ τοῦτο ἐκ φιλοσοφίας, οὗ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ μέρος ἐξήρτηται, πρόσφορα τοῖς ἑκάστοτε ὑποκειμένοις προσώποις. Theon. Progymnasm. : Τὸ μὲν οὖν προοίμιον πρόσφορον δεῖ εἶναι τῷ μύθῳ. Rh. gr. Walz. t. I, p. 179.

V. 19-21. Πρὸς τὸ κατεργολαβεῖν — κομψείαν τινά... Hæc maligne dicta fuisse innuere videtur κατεργολαβεῖν — *opus conficiendum suscipere ; redempturas facere ;* ut mancipes et conductores solent, quibus Noster sophistas assimilat; adeo ut κομψείαν in malam partem adhiberi censeam, id quod τινά probabilius efficit. Κομψείαν arbitror idem significare atque κόμψευμα — *Scitamentum :* translate *orationis ornamentum.* Aul. Gell. XVIII, 8 : « Ὁμοιοτέλευτα, καὶ πάρισα, καὶ ὁμοιόπτωτα, cæteraque hujusmodi *scitamenta,* quæ isti ἀπειρόκαλοι in collocandis verbis immodice faciunt. » Cf. Forcellin., in voc. *Scitamentum.*

V. 26. Προσέτι ἀτιμουμένους . . . Hæc lacunis scatentia Ms. sic habet : . . . OC . . TIMEIC7ME . . . NO7 . . Erunt fortasse nonnulli qui judicabunt lacunas explere conanti mihi præsens auxilium afferre ea quæ exarantur col. XLV, v. 1. Ibi enim μᾶλλον, tamquam ἀντίστροφον, reposcebat ἔλασσον, pro . . OC . . ; namque O sæpe ponitur pro C, in Volum. Herculan. Vocem autem μείους indicare videtur vox πλείονας. Ex hac conjecura erat legendum : Ἔλασσον ἢ μείους μὲν οὔτε κτλ., quæ ad meliorem ordinem ita reducentur : οὔτε ἔλασσον ἢ μείους μὲν, ut cohæreant cum iis quæ sequuntur, col. XLV, v. 1 : οὔτε μᾶλλον ἢ πλείονας.

COLUMNA XLV.

V. 5. Εἴσηκται... Sic Hermog., De Formis, I : Τά τε προειρημένα σχεδὸν πάντα ἕνεκα μὲν τῆς ἐπιβολῆς καθαρῶς εἰσῆκται. Rh. gr. Walz. t. III, p. 204.

V. 8-9. Τεχνικώτερον εἶναι. . : Alludere videtur ad hæc verba

Platon. in Gorg. Bekk. ed Lond. 1826, t. III, p. 168-169 : ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ ῥήτωρ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ᾖ. Τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι; ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε συμβαίνει. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας ὡσαύτως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ῥητορική· αὐτὴ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μηχανὴν δέ τινα πειθοῦς εὑρηκέναι, ὥστε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων. ΓΟΡ. Οὐκοῦν πολλὴ ῥᾳστώνη, ὦ Σώκρατες, γίγνεται μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν.

V. 9-10. Ἐν τοῖς ὕστερον γραφησομένοις . . . Similia occurrunt apud Dionys. Halic. De Admiranda vi dicendi in Dem. LVIII : Ἐν τοῖς ἑξῆς γραφησομένοις ἀποδώσομέν σοι τὸν λόγον.

INDEX NOMINUM.

(Paginæ Dissertationis Notitiæque indicantur numerorum notis quas vocamus romanas.)

A.

B.

C.

Q.

R.

S.

INDEX RERUM.

V.

INDEX

GRÆCARUM VOCUM

ET FORMULARUM QUÆ VISÆ SUNT NOTATU DIGNIORES.

(Paginæ Dissertationis Notitiæque indicantur numerorum notis quas vocamus romanas.)

B.

Γ.

Δ.

E.

H.

Θ.

I.

K.

Λ.

M.

N.

O.

Π.

T.

Υ.

Φ.

X.

Ψ.

Ω.

ADDITAMENTUM.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΕ [(a)].

COLUMNA I.

. . . . (διὰ) τῆς ἐκ τῶν διδασ(κα)λείων τούτων εὐρυθμίας ἱκανῶς χαριέστε(ροι) γεγόνασι καὶ ἐν δή(μο)ις καὶ ἐν ἐκκλησίαις· καὶ γ(ὰ)ρ τάχα καὶ ποητικῶν (κα)ὶ φιλοσόφων μαθημάτ(ων) μετα(σ)χόντες. τινὰ (δ)' ἂν ἡ ῥ(η)τορικὴ καὶ π(οεῖ)· βλάπτ(ου)σα γὰρ ἐκ τ(ῆς) (φ)ύσε(ω)ς, ἀγαθὰ πολ(λὰ) (μὲν), ἕ(ω)ς (προε)βάλλοντο, (φθείρει) (ἐν τοῖς) κεκ(τημένοις).

COLUMNA I.

Cap. I. — Quid præstet Rhetorica et cur rhetoribus pecunia detur.

.... per elegantiam hisce institutionibus comparatam satis gratiosiores facti sunt tum in curiis, tum in concionibus publicis : fortasse enim poeticis quoque, et philosophicis disciplinis imbuti sunt. Quædam vero Rhetorica etiam facit; quum enim natura sua noceat, bona multa quidem, quamdiu producebantur, corrumpit in illis qui ea possederunt.

COLUMNA II.

. . . . (φησὶν ὁ Ἀνα)ξιμένη(ς), ὡς οὐκ ἄν ποτε προσήσαν τοῖς ῥητορικοῖς ἀργύριον διδόν(τ)ες, εἰ μὴ τὸ δημηγ(ορ)εῖν, καὶ δικολο-

COLUMNA II.

...........' dixit Anaximenes quod nunquam homines rhetoricis accederent pecuniam dantes, nisi prius, quasi ex ipsorum arte, perfecte fieret, ut concionentur et causas perorent : isti

(a) Hunc librum instauratum, latina interpretatione annotationibusque instructum Ang. Ant. Scotti. edidit Neapoli, ann. 1832. Uncis inclusa exhibentur ea quæ de suo penu dedit.

γεῖν, (ὡς ἀπὸ) τέχνης αὐτῶν, (προε)γίνετο τελείως· (οἵδε) τρέφονται παχέ(ως). τὸν γὰρ αὖ πορε(ύομε)ν, ὅστι(ς ὢ)ν τρόπ(ων ἀ)ξίω(ν). . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . . ἐκ τέ(χνης, τεκ)(μήριο)ν ἔσται τοῦ (κ)α(τα)(σκευά)ζεσθαί πολιτ(ι)(κὴν ἀπ)ὸ τῆς ῥητορικ(ῆς). (ἀλλὰ μ)ὴν οὐχ ἕνε(κα)

autem laute pascuntur. Ei enim nostra negotia permittimus, qui, quum sit dignis moribus præditus . . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . . . . ex arte, argumento esse, quod Politica per Rhetoricam acquiratur. At vero non quia

---

COLUMNA III.

τοῦ κοινὸ(ν νο)ῆσαι μὲν ὂν τὸ τεκμήριον, εἰρῆσθαι τοῦτο νομι(στ)έον πρὸς ἡμῶν· ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις καὶ πλα(νῶ)νται πάντες οἱ σοφιστ(αῖ)ς ἀ(ρ)γύριον ἀναλίσκ(ον)τ(ε)ς· ὅταν γὰρ ἀκούσωσ(ι το)ύτων ἐν ταῖς δείξ(εσι) καὶ ταῖς πανηγύρεσ(ι, φησ)ὶν (ὁ) Ἐπίκουρος, κ(αὶ ψυ)χαγωγηθῶσι, διὰ (τὸ μὴ ε)ἶναι περὶ συ(μ)βο(υλίου τι)νὸς τὸν λόγο(ν, οὐδὲν ἄ)ν συμφέρον (ἐστὶν, ὡς ἐ)ν (ταῖς)

COLUMNA III.

communem consideramus eam, quæ est peculiaris ac perpetua nota, propterea hoc a nobis dictum esse censendum est; sed re vera etiam decipiuntur omnes, qui in sophistas pecuniam insumunt. Quando enim illi istos audierint in declamationibus et panegyribus, inquit Epicurus, atque oblectati fuerint; quia de aliquo consilio ineundo sermo non est, utique nihil utile est, uti in concionibus publicis, ac judiciis fit. In istis enim, quæ de aliqua urgenti re

ἐκκλ(ησίαις καὶ τ)οῖς δικαστηρ(ίοις γίν)εται. ἐν μὲν γὰ(ρ τούτοις) ὑπὲρ τοῦ (ἐγ)κειμ(ένου) δὴ λεγομένοι(ς κ)ινδ(υ)νεύοντες, ὅταν (μὲν διὰ λόγου θέ)σιν, ὅταν δὲ δι' (αὐτὸν) τὸν ὅρκον σοβο(ύ)μενοι, προσέχουσι τὸ(ν) νοῦν τοῖς λεγ(ομένο)ις· ἐν δὲ ταῖ(ς) πανηγύρεσι καὶ δείξεσι τῶν σοφιστῶν, οὐθὲν οὐθ' ὑπὲρ (ὅρ)κου φ(ρο)ντίζον(ται, ὅτι οὐχ ὀ)μωμόκασίν τι (διακρίν)ειν, οὐθ' ὑπὲρ (τῶν λεγομ)ένων, εἰ συμ(φέρει ἡ μν)ήμη· οὐ γάρ (ἐστιν ὑπὲρ πολ)έμου, καὶ

dicuntur, auditores, dum in periculo sunt, aliquando quidem orationis argumento, aliquando autem ipso jurejurando excitati, mentem iis quæ dicuntur intendunt : in panegyribus autem ac declamationibus sophistarum neque ob jusjurandum solliciti sunt, quia non juraverunt se quidpiam judicaturos, neque ob ea, quæ dicuntur, num scilicet ipsorum prosit memoria; non enim sermo est de bello, et

---

COLUMNA IV.

(εἰρ)ήνης ὁ λόγος, ὑπὲρ ὧν ἀναγκαῖόν ἐστιν α(ὐ)τὰ δή ποτε ψ(η)φίσασθαι· ἐὰν (δὲ) καὶ ὑπὲρ (π)ολέμου (καὶ) εἰρήνης ἡγῇ, καὶ ἄλλο (ἐστ)ὶν, ὅσον ἐ(ν) ταῖς ἐκκλ(ησίαι)ς που (εἴρη)ται, (ο)ὐ (Π)ερικ(λοῦς) ἐπέ(χον)τός τινος, (καὶ) οὐδεί(ς) ἐστιν ἐν τῷ (π)αρόν(τι) ὁ λόγος ὧ(ν συμ)φ(έρει), (ἔξω) ὄντο(ς τοῦ αὐτοὺς) ἀνάγον(τος τ)αῖς πανηγύρεσι(ν. εἰ) δ' (οὔτ)ως ἀκού(ωσιν, οὐ) μὲν (λ)εγομένοι(ς πρ)οσέχ(ο)υ(σ)ιν, (εἰ ἔστι συ)μ(φέ)ροντα ἢ (μὴ σ)υμ(φ)έ(ρον)τα, καὶ το(ῦ) συν(ό)λ(ου ἀ)λη(θῆ), ἢ οὐκ ἀληθῆ· ὑπ' αὐτο(ῦ) δὲ τοῦ ἤχου, καὶ τῶν (π)εριόδων καὶ τῶν παρίσω(ν, ἢ) ἀλλ(αττόν)τω(ν), καὶ ὁμοιο(τιθ)έντων ψυχαγωγ(ού)μενοι, (οὐ)

COLUMNA IV.

pace, de quibus necesse est ipsa aliquando decerni : quod si etiam de bello et pace agatur, non modo aliud est, quod in publicis concionibus aliquando dictum est, quum non adsit quis Pericles, qui attendat ; sed et nullus est in præsenti sermo de iis quæ prosunt, quum omnino extraneum sit, quod eos ducit ad panegyres. Si autem ita audiunt, iis quidem quæ dicuntur non attendunt, ut judicent, utrum ipsa utilia sint, an inutilia, et utrum omnino vera, an falsa : ab ipsa autem vocis modulatione, et periodis, et membris æqualibus, vel permutatis,

δὴ προσε(δ)όκ(η)σαν, ε(ἰ) οὕτω ἄ(ν οἷοι) ἦσαν καὶ ἐν ἐκκλ(ησί)αις καὶ δικαστηρίοις ἐ(ξαπ)αλλάττειν· οὐ συνορῶντες, ὅτι οὐδ' ἂν ἠ(λ)έ(γχο)ντ(ο), (εἰ) ἐν ἐκκλησίᾳ κ(αὶ) δικαστηρί-

et similiter positis oblectati nequaquam exspectarunt, num isti sophistæ possent in publicis concionibus, ac judiciis bene se gerere; non considerantes, quod non redarguerentur, si in concione ac judicio

COLUMNA V.

(ῳ αὐ)τῷ λαλοῦντος ἤκουον· ὅθεν ἦλθον ἐπὶ τ(ὸ) ἀναλίσκειν μισθὸν τοῖς σοφισταῖ(ς· ε)ἶτ' εὐθὺς γιγνώσκουσ(ιν), ὅτι ἀπολωλέκασι τὸ (ἀ)ργύριον. Οὐθὲν γάρ, οἶμ(αι), αὐτοῖς συντελεῖται πρὸς τὸ πρᾶ(γ)μα, ἀλλ' ἡ δια(τριϐ)ὴ καὶ ἀγωνία. Δια(τρι)ϐὴ μὲν (προγ)εγυμ(νασμ)έ(ν)οις ῥητορε(ύ)ειν, (ὡς κ)ατ(ὰ τ)ρόπον μὲν ἀ(παλ)άττοντας, κατὰ τ(ὴν ἐν) τῷ λέγειν ἰδέαν (οὐθ)ὲν παρακρούεσθα(ι το)ὺς δικαστ(ὰς), μὴ κατὰ (τ)ρόπον δὲ ἀποχωροῦντας διακενῆς ἀργύριον ὑπολαμϐάνεσθαι σοφιστείαν ἠλωκέναι. Ἀγωνία δὲ περὶ αὐτῶν τούτων ἐνθυμου(μ)ένοις, καὶ μᾶλλον ἔτι περὶ τοῦ, πῶς (ἐν) τῷ λόγῳ δόξει ἀπαλλάττειν ἤ πὲρ περὶ τοῦ μὴ δόξῃ παρακρο(ύε)σθαι τοὺς δικαστάς. (τ)αὐτά τε δὴ αὐτ(οῖ)ς περίεστιν ἐκ τοῦ πράγ(μα)τος, καὶ ἅμα συ(νδ)έσμο(ι)ς ἕπ(εσθαι) προσεχῶς καὶ

COLUMNA V.

ipso loquentem audirent: quam ob rem ad mercedem sophistis solvendam devenerunt: deinde statim cognoscunt se pecuniam perdidisse. ¶ Nihil enim, arbitror, ab ipsis ad rem conficitur; sed abundat exercitatio et animi contentio. Exercitatio quidem, quia sese exercuerunt ad ita perorandum, ut recte quidem caveant, ne dicendi forma offendant judices, non recte vero caveant, ne alii sentiant sophisticam artem frustra pecuniam accepisse. Animi autem contentio, quia de his ipsis solliciti sunt, et adhuc magis de modo, quomodo scilicet in oratione videantur cavere offensionem, quam de modo quo non videantur offendere judices. Atque hæc profecto ad rem non facientia in sophistis abundant; et simul conjunctiones sectari attente et

CAP. II.

Quid sit eloquentia Sophistarum.

COLUMNA VI.

(πτώ)σεσιν ἐν τοῖς λεγο-

COLUMNA VI.

casus in dicendo; neque res, quæ

μένοις, μήτε τοῖς ὑφ' αὐτῶν ἀναγγελλομένοις παρακο(λ)ουθεῖν, μήτε τοῖς (ὑ)φ' ἑ(τέ)ρων. Οὐ μὴν ἀλλὰ κα(τὰ τὸ) (σ)υνέχον μὲν διὰ τ(αύτ)ην προσέρχονται τῇ(ν α)ἰτίαν τοῖς (ῥ)ητορικοῖς ἔ(νιοι), καὶ δι' ἄλλας δέ τινας· (πρ)ὸς τὰς μὲν ἁμαρτάνον(τε)ς, τὰ(ς δ' ο)ὐ κ(ατ)ανοῦν(τες· ὧ)ν ἐπε(μ)νησθῆμε(ν ἐ)ν τοῖς πρό(τ)ερον ἀνα(γρ)αφεῖσιν. Οὐ (το)ίνυν βελ(τίους) ἀνα(στ)ρέ(φ)ονται τοῦ (ψευδ)οσοφισ(τοῦ ῥ)ήτορε(ς). (Οἱ) δ(ὲ ἐ)πειδὰν φῶσι τεκμή(ριον εἶ)ναι τοῦ κατασκ(ευάζεσθαι πολιτι(κὴν ἐκ) τῆς τέ(χνης ῥητόρων, καὶ) ἐκ τῶν δ(ιδ)ασκαλείων, οἵους τ' εἶναι καὶ δίκ(α)ς λέγειν, (καὶ λέγο)ντ(ας) ἐν ἐκκλησίαις ἀναστρ(έφε)σθαι, ὥσπερ τοῦ τ(ὴ)ν γραμματικὴν ἀπο(τελεῖν) γράφοντα(ς), καὶ(ἀν)αγινώσ(κο)ντα(ς) τὸ τοὺς π(ρο)σέδ(ρο)υς ὄντας δύνασθαι ταῦτα ποιεῖ(ν· τοῦτο δὴ π)αρατεθ(έ)ν ὑ(π αὐ)τῶν (ἐ)λεγκτι-

vel a se, vel ab aliis enuntiantur, continua animadversione assequi. Verum enim vero hanc ob causam nonnulli frequenter rhetoricis accedunt, et ob quasdam alias; decepti quidem in aliquibus earum, non cognoscentes autem alias, de quibus in iis quæ in antecessum scripta sunt mentionem fecimus. Non meliores itaque quam pseudosophistæ emergunt rhetores. ¶ Quod si hi dicant eo argumento probari, Politicam per rhetorum artem atque institutiones acquiri, quia ipsi possunt et causas dicere, et dicendo in publicis concionibus versari; quemadmodum grammaticam homines reddere scribendi et legendi peritos illo argumento probamus, quod viri assidue ei incumbentes possint hæc facere; profecto istæc comparatio ab ipsis adducta ipsos

Cap. III. — Num Politica per Rhetoricam acquiratur.

COLUMNA VII.

κὸν μᾶλλόν ἐστιν αὐτῶν· ἐπειδὴ γραμματικὴν μὲν οὐδεὶς ἀναλαβὼν ἀνεπιστήμων ἐστὶ τοῦ γρ(ά)φειν, καὶ ἀναγινώσκε(ιν), οὐδὲ μὴ λαθ(ώ)ν α(ὖ ἐ)πιστήμων· τὰ δὲ ῥητο(ρ)ικὰ πολλοὶ μαθόντες (ἀ)δυνατοῦσιν δίκας λέγε(ιν), καὶ δημηγορεῖν, κα(ὶ π)λείου(ς γ)ε τῶν δυν(αμ)ένω(ν)· πολλοὶ δὲ τ(ῶν μὴ) μα(θ)όν-

COLUMNA VII.

potius refellit; quoniam nemo quidem, qui grammaticam didicit, scribendi et legendi ignarus est; nec rursum gnarus est, qui non didicit : multi autem quum res rhetoricas didicerint, non valent causas orare, et ad populum concionem habere ; et hi quidem plures sunt illis qui valent : multi vero, qui non didicerunt, valent; et hi quidem sunt multo plures illis qui didicerunt ; quapropter dicamus ne-

των δύνα(νται, κ)αὶ πολλῷ γε πλείους τῶν (μ)αθόντων (εἰσίν· ὥστ') ἐκ τούτων ἀνάγ(κη λ)έγειν, μηδ' ὅσοι δύ(ναν)ται πολιτεύεσθαι (τῶν) μαθόντων, παρὰ τοῦ(το) δύ(να)σθαι, (παρ' ὅ)σον (τήν γε δύν)αμι(ν ἀν)έλαβ(ον, ὡς οἱ σο)φισταὶ παρ(αληροῦσιν), ἀλλὰ παρά τινας ἄλλας αἰτίας. Εἴησαν δ' αὗται φύ(σε)ις τὸ καθ' ὑπερβολήν, (καὶ) αὐ(ταὶ) συνέργουσα(ι) πρὸς δυνάμεως ῥητορικῆς κατά(κ)τησιν, καὶ σπουδὴ(ν, π)αρ(ὰ) τὴν ἄσκησιν τὴ(ν ἐ)ν τοῖς πολιτικοῖς· ἐπειδὴ καὶ ἅπαξ ἀν(έ)δει(ξ)αν αὐτοὺς ῥητορικῆ(ς) ζηλωτὰς μα-

cesse est, ne omnes quidem quotquot edocti rempublicam administrare valent, propterea valere, quod facultatem discendo acceperint, uti sophistæ effutiunt, sed propter quaspiam alias causas. ¶ Produxit autem ipsa natura id quod est eximium, dum et ipsa cooperatur ad facultatis rhetoricæ acquisitionem atque ad studium præ exercitatione in rebus politicis; quum vel semel effecerit homines ipsos rhetoricæ doctrinæ cupidos,

Cap. IV. — Quo modo facultas politica comparetur.

COLUMNA VIII.

θήσ(ε)ως, καὶ ὁμῶς καὶ ἐν τῇ διατριβῇ λόγων πολιτικῶν ἀνεπλήσθησα(ν ἐχ)όντων πολὺ τὸ τῆ(ς ὁμ)ο(ι)ότητος, καὶ μιμήσε(ω)ς. Καὶ μετὰ (πεποιη)μέ(ν)α ταῦ(τὰ διὰ) (πο)λ(υ)πρ(α)γμοσύνην, ἀφ' (ἧς) ἡ πο(λ)ιτικ(ὴ μ)άλ(ισ)τ' ἐμπειρία περιγί(νεσθ)αι π(έ)φυκεν, καί (εἰσιν ἰδίω)ς αἰτίαι πλεῖ(στ)α(ι, αἷς ἀν)άγκη μηκύ(νειν τὸ ταττ)όμενον (ἀπὸ φύσεων)· αἵ περ τοιαύ(της) ἐ(πικοιν)ωνίας (πρ)ὸς τ(ὰς δια)τριβὰς ὑπαρχού(σ)ης, ὁμῶς οὐ (χ)ρό(ν)ον ἐ(φ)έ(ξει)ν (ἂ)ν προ(τρέχο)νται, (ὥστε κα)ὶ (δημηγ)ορίας (παῖδε)ς ἔ(τ)ι (εἰσὶ δει)νοὶ χειρί(ζ)ειν. Ἡ (δὲ τεχνῶ)ν ἄλλων μάθη-

COLUMNA VIII.

et pariter etiam in exercitatione sermonibus politicis completa est, qui multum similitudinis et imitationis habeant. Atque post ea quæ effecta sunt per multorum negotiorum curam, a qua potissimum politica experientia produci solet, sunt etiam proprie causæ plurimæ, quibus differatur, necesse est id, quod disponitur a natura: quæ quidem licet habeat talem cum exercitationibus connexionem, tamen non ita præcurrit ad decursum temporis inhibendum, ut et pueri publicas conciones valeant susci-

(σις, καὶ τῆς) φιλοσοφί-
(ας, καὶ τῆς) γραμματι-
κ(ῆς, καὶ) ὁποίας οὖν, εἰ
(πρ)ο(σφ)ανήσεται χάριν
(ἔχειν, μὴ) τοιοῦτο δὴ,
(ὡς ἐν τ)οῖς τὰς ἐπιστή-
(μας τα)ύτ(α)ς ἀποφαίνειν
(τὴν πο)λιτικῶν δύνα-
(μιν, ἀλλ' ο)ὐδ(ὲ τ)ὸ τὴν ῥητο-
(ρικὴν), ἕνεκα τοῦ τινας

pere. Cognitio autem aliarum artium, et philosophiæ, et grammaticæ et cujuscumque disciplinæ si videbitur prodesse, non adeo tamen, ut scientiæ istæ in discentibus producant politicam facultatem, sed neque ut eam producat rhetorica, eo quod nonnulli

---

COLUMNA IX.

. . . .
ἐ(κ) τῶ(ν) διατριβ(ῶν ἐξ)-
έρχεσ(θα)ι πολιτεύεσθαι
δυν(α)μένους. Καὶ ταῦ-
τα μ(ὲν) ἐπὶ τοσοῦτον·
ἐπειδ(αν) δ' ἐρωτῶσιν, εἰ
μὴ τ(οὺ)ς (ῥ)ήτ(ο)ρας φήσο-
μεν (π)ο(λ)ιτικοὺς, τί-
νας ἄλ(λ)ου(ς), ἀποκριθῆ-
ναι ῥᾴ(διόν ἐσ)τι τοὺς ἰδιώ-
τας· (οὐ γὰρ τὰς δείξεις), οὐ-
δὲ τ(ὰς διατριβὰ)ς, ἐπει-
δὴ μ(είους δι' αὐτ)ῶν ἔ-
δοξ(αν, φαῖμεν) μηδὲν
ὑπά(ρχει)ν· ἀλλὰ καὶ τοῖς
ῥήτ(ορσιν) μέν τοι τοὺς
πα(νηγ)υρικοὺς, ἀλλὰ
τοὺ(ς ἐν τ)οῖς ἀληθινοῖς ἀ-
νασ(τρ)εφομένους ἀγῶ-
σι, καὶ πολλοὺς τῶν οὐ
(ῥ)ητόρων δύναμιν (κ)εκ-
τημένους πολιτική(ν).
χωρὶς τοῦ γελοιό(τ)ατον
εἶναι τὸ διαλαμβάνειν
ἄν· ὅ(π)ερ κ(αὶ ὁ ἀπολο)γού-
μενος μὴ δ(υ)να(τὸ)ς εἰ-
πεῖν· τ(ῷ) κατασκευάζου-
σα πολιτικοὺς, εὐθέω(ς)
αὐ(το)ὺς προσηχέναι τὸ,
τ(ὴν) ῥητορικὴν εἶναι (πα)ρα-
σκ(ε)υάζουσαν πολιτ(ι)-
κο(ύ)ς. Ἀλλὰ μὴν κα(ὶ οὐ)-
δ' ἄ(ν) τοὺς τοιούτους (προαι)-
ρῶ(ν)ται τῶν λ(όγ)ων,

COLUMNA IX.

ex rhetoricis exercitationibus prodeunt, qui rempublicam administrare valent. ¶ Atque hæc huc usque protracta sunt: quando autem interrogent, quosnam alios dicemus politicos, si rhetores non dicimus; facile est respondere, homines rhetoricæ ignaros; neque enim specimina, neque exercitationes, siquidem ob hæc isti inferiores visi sunt, dixerimus aliquid esse; sed et præ rhetoribus utique panegyricos, eos certe qui in veris versantur certaminibus, et multos eorum, qui quum rhetores non sint, facultate politica pollent. Præterquam quod valde ridiculum est censere (quod ne ipse quidem defensor poterit dicere) nempe ea verba : *Rhetorica perficiens politicos*, ipsos sophistas recte explicuisse hoc modo : *Rhetoricam esse quæ præparat homines ad politicam*. Enimvero nec si talem loquendi rationem præoptent,

Cap. V. — Quinam dicendi sint politici.

μικ(ρόν) ἐστιν (ἔτι) μῆκος· (τὸ γὰρ)

parva superest distantia;

COLUMNA X.

τῶν πολιτικῶν ἔργο(ν, π)ροίστασθαι πόλεων, (σ)υμβουλεύειν πρεσβ(εῦσι)ν, ἐμπειρίαν ἔχειν (νομί)ων, ψηφισμάτων τῶ(ν) σ(υστ)οίχων τούτοις. Τοῖς δ(ὲ ῥή)τορες ἐπίστανται πά(ντ)α ταῦτα· καὶ δύ(νατ)αι τὸ μὲν χάριν αὐτ(ῶ)ν μὴ δείκνυσθαι, τὸ (δὲ), (ἂν ὁ ῥ)ήτ(ω)ρ (μὴ ῥ)ητορ(εύῃ) (δοκεῖσθαι αὐτὸν μὴ ἔ)χειν. (ἡμεῖς δὲ λέγο)μεν (ο)ὐ(χ) α(ὐ)το(ὺς τοιοῦ)τό τι, ἀ(λ)λὰ (μᾶλλον τοὺς) οὐκ ὄντα(ς) ῥ(ή)τορας π(άντα) ταῦτ' ἔ(χε)ιν· ἀ(λ)λὰ (το)ὺς ῥήτορα(ς), ἂν μὲν το(ὺ)ς σχολαστ(ι)κοὺς λαμβά(ν)ωσιν, γέλ(ω)τα πολὺν παρέξουσιν (ἡ)μῖν· ἂν δὲ τ(ο)ὺς ἐμπρακτοὺς, ο(ὐ)χ ἡμᾶς ἔχουσιν ἐναντ(ιο)υμένους· ἑαυ(τοῖς γὰρ π)ερι(θ)ήσουσιν οὐδὲν (ἄτοπον)· ὅταν δὲ γελοίους (εἶ)ναι φῶσι τοὺς ἀφαιρουμέ(ν)ους τὴν πολιτικ(ή)ν δύναμίν (γ)ε (τελε)ίας ῥητορικῆς, ἐμπεριειλημμ(έ)νην ἐν τῇ προλήψει, καθάπερ τοὺς τῆς ἰατρικῆς τὴν εἴδησιν τῶν ὑγι(ηνων) (leg. ὑγιεινῶν)

COLUMNA X.

est enim politicorum munus præesse civitatibus, consilia dare senatoribus, experientiam habere legalium decretorum ad hæc pertinentium. Ex eorum autem sententia rhetores norunt hæc omnia : et potest aliquid quidem propter ipsos non monstrari, aliquid vero, quando rhetor non concionatur, videtur ipse non habere. Nos autem dicimus, non eos quidpiam hujusmodi, sed potius aliquos qui non sunt rhetores, hæc omnia habere At rhetorum nomine si intelligunt eos, qui in schola tantum versantur, multum risum nobis movebunt : si autem eos qui negotiis gerendis incumbunt, nos non habent adversantes; nihil enim non consentaneum sibi arrogabunt. ¶Quum autem ridiculos dicunt esse eos qui a perfecta Rhetorica auferunt politicam facultatem in illius notione complexam non secus ac eos, qui a medicina cognotionem rerum salubrium

CAP. VI.

Num perfectæ Rhetoricæ notio complectatur politicam.

COLUMNA XI.

καὶ νοσηρῶν, ἡδονῆς εἰσιν ἀνάμεστοι. Πῶς γάρ, ἡ μὴ συγχωρουμένη περιποιεῖν τὴν πολιτικὴν, ἐμπεριειλη(φ)έναι κατὰ τὴν πρόλη(ψι)ν δο-

COLUMNA XI.

et noxiarum auferunt, absurda animi elatione laborant. Quomodo enim Rhetoricam, quam non concedimus Politicam comparare, Politicam in sua notione complecti concedemus? Nonne

θήσεται τὴν πολιτικήν; Ἀλλ' οὐχ(ὶ) τὴν μὴν (ἐ)παγγελίαν ἐ(π)ιδιά(π)τε(σθ)αι καὶ ταύτης, τὴν δ' (ἔγ)κριτ(ο)ν νόη(σ)ιν αὐτὸ (π)εριέχειν τὸ γινόμεν(ον), καὶ θεωρούμενον ἀν(εκπλ)ήκ(τ)ως; Οὐ χρ(εία) δ(ὲ λ)όγου πλείονος, οὐδὲ (π)ρὸς τὸ τ(ὰ)ς πό(λε)ις ὑπὸ (τ)ῶν ῥητόρων δ(εδι)ῳκῆ(σ)θαι. Κἂν (γὰ)ρ ἅπαντα (χ)αριτῶμεν, (ὑπ)ὸ τῶν πολιτικῶν ῥητόρων, καθὸ πολιτι(κ)οί, δ(εδ)ιῳκῆσθαι δώσομεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ῥητορικῶν· ἂν δὲ καὶ ὑπὸ τούτων, οὐ καθὸ ῥητορικοί. Παραπλησίως δ' οὐδὲ πρὸς τὸ τοὺς φιλοσόφους μηδὲν πεπραγματεῦσθαι περὶ πολιτείας, ἀλλὰ (τ)οὺς ῥήτορας· (ἄλ)λοις μὲν γὰρ ἅ(παντ)α (κ)αί το(ι) ἐ(χ)έσ(θω)· παρὰ δ' ἡ(μ)ῶν ὁμολογείσθ(ω), (ὅτι) διὰ τοῦτο συγχωρεῖς ε(ἶ)ς τὸ

potius dicetur Rhetoricæ promissionem attingere etiam politicam, exactam vero notionem continere illud, quod ab ea fit, et quod non temere in ipsa consideratur? ¶ Non est opus autem prolixioris orationis ad illud : civitates a rhetoribus fuisse gubernatas. Etsi enim omnia benigne concedamus; a rhetoribus politicis, in quantum politici sunt, gubernatas fuisse concedemus, non a rhetoricis : si autem etiam ab istis, non in quantum rhetorici sunt. Similiter autem nec ad illud : nec philosophos ullam reipublicæ administrandæ operam dedisse, sed rhetores; quamquam enim ab aliis hæc omnia pro veris habeantur; nos tamen fateamur oportet, quod per hoc tu devenis ad dicendum

Cap. VII — Rhetores an philosophi civitates gubernarint.

COLUMNA XII.

μηδὲ ἀποτελεῖν πολ(ιτ)ικοὺς τὴν φιλοσοφίαν. Μὴ μέν τοι λεγέσθω μηδ' ἡ σ(οφισ)τικὴ κατασκευάζ(ειν) αὐτούς· οὐ γὰρ εἰ (ποιεῖ ἄ)ν τινας φληνάφους, (ἐν) ταῖς τέχν(αι)ς ὀνόμασιν κατα(χρ)ωμένου(ς) τισὶν, οἷς καὶ ο(ἱ πο)λιτι(κ)οί, διὰ τα(ύ)τη(ν) τὴν αἰ(τί)αν καὶ δὴ τῆς π(ολ)ιτικ(ῆς) δυνάμεως ἀπερ(γαστικὴ)ν αὐτὴν ἐρο(ῦμε)ν· οὕτως γὰρ οὐκ ἄ(ν φ)ανοῖμεν π(ᾶσ)ι πάν(τα) προσνέμον-

COLUMNA XII.

ne philosophiam quidem perficere politicos. Itaque nec ars sophistica dicatur ipsos efficere; neque enim si efficit quosdam nugatores, qui in suis technis abutuntur nonnullis nominibus, quibus utuntur politici, propterea ipsam facultatis politicæ effectricem dicemus : sic enim non videremur singulis singula attribuere, de quibus illi jactant se scribere. Igitur quum et hæc convenientem tractationem obti-

τες, ὑπὲρ (ὧ)ν ἐπαγγέλ(λ)ονται συγ(γ)ράφειν. Οὐκοῦν ἐπεὶ καὶ ταῦτα τῆς (σ)υνεχούσης ἐπιδρο(μῆ)ς τέτευχε, λοιπὸν ἂν εἴη διαλαβεῖν ἐκεῖ(νο τ)ὸ μέρος, εἰ ὁ ῥήτωρ ἕνεκα ῥητορικῆς ἀγαθὸς ἂν γένοιτο πολιτικός. Τὸν μὲν τοίνυν διατριβικὸν ῥήτορα πῶς ἂν λέγοιμεν, καθ(ό)σον ῥήτωρ, ἀγαθὸν ἂν γενέσθαι πολιτικόν, ὅς (γ)ε οὐδ' ὅλως πολιτικὸς εὑρίσκετο, κ(α)θόσον ῥήτ(ωρ); (ὑ)πὲρ δὲ (τοῦ) πολιτικ(οῦ)

nuerint, reliquum profecto esset illam aggredi quæstionis partem, an rhetor propter Rhetoricam bonus utique fiat politicus. ¶ Verumtamen quomodo rhetorem exercitationibus incumbentem dixerimus, quatenus est rhetor bonum fieri politicum, qui nec politicus omnino esse invenitur, quatenus est rhetor? Rhetorem vero in rebus politicis versatum

C. VIII.

An rhetor per Rhetoricam bonus politicus fiat.

COLUMNA XIII.

ῥήτορος ὧδ(ε) δοκιμάζ(ο)μεν ἀποφαίνεσθαι τῆς ἀγαθο(ῦ) πολιτικο(ῦ δ)ιαλέκτου προχ(εί)ρω(ς, δ)ηλούσης μὲν κ(αὶ) τὸ(ν δ)υνατὸν πολιτικὸ(ν κ)αὶ γενν(ι)κῶς ἔμπ(ειρ)ον, δηλούσης δὲ καὶ (τ)ὸν σπουδαῖον τοῖς ἤθε(σ)ι πολιτικόν. Κατὰ (μ)ὲν τὸ πρότερον, τ(ὸν ἀγ)αθὸν ῥήτορα, ἀγαθὸν α(ὐ)τ(όν) φαμεν εἶναι πο(λι)τ(ικ)όν· ὥσπερ τόν α(ὐλή)τ(η)ν τὸν τεχνίτην, (κα)θό(σο)ν αὐλήτης, τεχν(ί)τ(ην) λέγομεν αὐλήτ(ην)· οὕτως δ(ὲ) καὶ ἀγαθὸν αὐλήτην. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον δ(ήλως ο)ὐκ ἐ(π)εμαινόμε(θα) λέγειν, καθὸ ῥήτωρ, ἀγαθὸν ἂν γενέσθαι πολι(τι)κὸν τὸν ῥήτορα. Πρῶτον μὲν γὰρ κατ' αὐτ(ὴν) ἐμπειρίαν τῶν πόλ(ει), ὡς, ποῖ, ὧν συμφερόντων νοεῖται, καὶ

COLUMNA XIII.

ex hoc probamus, quod ipse se prodat in promtu habentem boni politici locutionem, quæ ostendit quidem politicum et strenuum, et valde peritum; ostendit autem etiam præditum honestis moribus politicum. Primum quidem bonum rhetotorem, bonum quoque dicimus esse politicum; quemadmodum artificem aliquem, qui tibicen sit, quatenus tibicen est, dicimus artificem tibicinem; atque hoc pacto etiam bonum tibicinem. Secundo autem non adeo aperte insanimus, ut dicamus rhetorem, quatenus rhetor est, bonum utique fieri politicum. Primum enim, *scilicet rhetor politicus*, consideratur secundum ipsam peritiam rerum civitati utilium, uti, ubi, quæ sint,

λόγου δυνάμεως, καθάπερ ἰατρὸς, κατὰ τὴν τῶν (ν)οσερῶν καὶ ὑγ(ι)εινῶν. Ἐὰν οὖν ταῦτ' (ᾖ, οὐ)κ ἂν, ὁποῖος δή (ἐστι το)ὺς τρόπους, οὐ κ(ωλύε)ται ῥή-

et facultatis dicendi; sicut medicus secundum peritiam rerum noxiarum atque salubrium. Itaque quum hæc adsunt, qualiscumque est quoad mores, nequaquam impeditur, quominus

COLUMNA XIV.

τωρ ὑπάρχ(ει)ν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ το(ῦ) μὴ ῥήτορος, πολιτικοῦ δὲ, ὑπακο(υ)στέον. Ἐ(κ)ωλύε(το) δ' ἂν, εἰ, καθ(ὸ ῥή)τωρ, ἀγαθὸς ὤφειλε(ν ε)ἶναι· τὸ (γὰ)ρ, καθὸ ῥήτω(ρ, οὐ)κ ἄλλο τι λαμβάνεται (ν)ῦν, ἢ τὸ (ἐν) τούτῳ ῥήτω(ρ) ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τῆς αὐ(τῆς) διαθέσεως, καὶ οὐκ (ἄλλ)ως δύναται ῥήτωρ (ὑπ)άρχειν, (ἐν) μέσῳ τε(κμ)ή(ριον) κείμενον. Δι(ότ)ι πάμπολλοι ῥήτορες μέ(ν) εἰσι δυνατώτατοι, τῷ δ' (ἔ)θει παμπόνηροι· τὸ δὲ (κ)αθὸ τοιοῦτόν τί ἐστι προσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται χωρισμ(ό)ν. Ὅθεν δὴ καὶ διὰ (τ)ὸ ταῦθ' οὕτως ἔχειν, οὐδὲ χρησ(ί)μην ἡγούμεθα τὴν πο(λ)ιτικὴν δύναμιν, οὐ(δ' α)ὐτοῖς τοῖς κεκτημένοις, οὔτε ταῖς πόλεσιν αὐτὴν καθ' αὑτὴν· ἀλλὰ πολλάκις αἰτίαν καὶ συμφορῶν ἀνηκέστων, ᾗ λέγεται πολλάκις αἴτιον τὸ δι(δ)ὸν ἀφορμάς· (με)τὰ μέντοι καλοκαγαθίας λαμβάνομέν (που τ)αῖς μὲν πόλεσιν ἀγαθὰ πολ-

COLUMNA XIV.

sit rhetor: hoc ipsum autem de eo pariter, qui non est rhetor, sed politicus, intelligendum est. At impediretur utique, si quatenus rhetor est, bonus esse deberet; illud enim quatenus est rhetor, non alio sensu nunc accipitur, quam propter hoc rhetor est, atque ex hac ipsa conditione, et non aliter potest esse rhetor, quum in medio ad id indicandum jaceat. Quapropter plurimi rhetores quidem sunt præstantissimi, moribus autem pessimi: at illud, quatenus aliquid est tale, quum apponitur, separationem non admittit.

Cap. IX.

Quid efficiat bonum Politicum et Rhetorem.

¶ Quam ob rem quum hæc ita se habeant, politicam facultatem neque ipsis hominibus ea præditis, neque civitatibus ipsam per se utilem existimamus; sed contra causam sæpe esse exitialium ærumnarum, in quantum sæpe causa dicitur id, quod præbet occasionem: verum si cum honestate conjuncta est, admittimus civitatibus quidem bona multa

COLUMNA XV.

λὰ συμβάλλεσθαι, καὶ

COLUMNA XV.

et magna conferri; iis vero qui

μεγάλα, τοῖς δὲ κεκτ(η)μένοις ἔστι(ν) ὅτε (π)λείω τῶν ἐν ἰ(δι)ωτεί(ᾳ), πολλάκις δὲ κ(ακ)ὰ πλεί(ω)· καὶ τούτοις α(ὐτ)ὸν οἰό(μ)εθα τὸν βίον (μ)αρτυρεῖν. Καὶ νὴ τὸν (Δί'), ἄν τις ο(ἷ)ς εἴπαμεν, π(ρο)σβάλ(λ)ων λέγῃ δεῖν (τ)ὸν ἀγα(θὸ)ν πολιτικὸν πολλὰς ἔ(χ)ειν ἀρετὰς, κ(αὶ) σώζεσθ(αι) τὰς πόλεις, ο(ὐ)χ ὑπὸ τῶν ῥητόρω(ν, ἢ) πολιτικῶν, ἀλλ' ὑπ(ὸ τ)ῶν ἀ(γ)αθῶν, ὄρθως (ἐ)ρεῖ. Κα(λ)ὸν μὲν οὖν γέν(ο)ιτ' ἂν, (εἰ) καὶ φιλοσοφ(ί)α(ν) (ὀ)ρθ(ώ)σειεν ὁ πολιτικὸς, ἵνα καὶ νεανικωτέρως ἀγαθὸς ᾖ· καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν, (ὅτι ἔτι φι)λοσοφία καὶ κοινῶς προστεθεῖσα πολιτικῇ διαθέσει, καὶ κατ(ὰ μ)έρος ὑποθήκας προσεχεῖς τῇ πολιτικῇ διο(ι)κήσει παραδοῦσα, διαφορὰν οὐρανομηκῆ ποήσει πρὸς τὸ κρεῖττον. Οὐ μὴν ἀλλὰ γένοιτ' ἂν ἀγαθὸς ῥήτωρ, καὶ πολιτικὸς, κα(ὶ)

ea præditi sunt, interdum plura bona, quam hominibus privatis, sæpe autem plura mala; atque his rebus ipsam vitam testimonium perhibere censemus. Et, per Jovem, si quis iis quæ diximus, adjiciens dicat oportere, ut bonus politicus multas habeat virtutes, et servari civitates non a rhetoribus, aut a politicis, sed a bonis, recte dicet. Igitur egregia utique res erit, si ad hoc quoque philosophiam direxerit politicus, ut et ipse validius bonus sit: ac propterea dicimus eum per philosophiam, quæ et in commune politicæ animi dispositioni adjuncta est, et peculiariter politicæ administrationi opportuna præcepta tradit, ad gradum, quantum distat a terra cœlum, præstantiorem perventurum. Quin etiam fiet utique bonus rhetor, et politicus, et

COLUMNA XVI.

πολλὴν τὴν, ὡς ἐν ἰδίαις, ἔχων ἐπιεικείαν, καὶ χρηστότητα, καὶ τὴν ἄλλην μετριο(π)α(θί)αν τ(ε) καὶ φ(ρ)όνησιν· (ἔ)κ (τ)ε τῆς φύσε(ω)ς, καὶ τῆ(ς) ἀγωγῆς, καὶ τῆς ἀκολ(ο)ύθ(ου τ)ούτοις ἀγχινοίας.

Ποσείδων αὐτὸς
τοῦ Βιτῶνος
Σελ. ΛΔ.

COLUMNA XVI.

multam, quasi in proprio peculio, habens æquitatem, et benignitatem, et alias affectuum moderationes, et prudentiam; si conspirent tunc natura, tum institutio, tum earum pedissequa solertia.

Idem Posidon, Bitonis filius.
Paginæ XXXIV.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ

ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ [(a)].

COLUMNA IV.

. . . . (Εἰ) (ν)ικήσαντι κ(ά)λλιστος (π)ερι(τ)ίθεται στέφανος, (ἡ) τῆς πατρίδος εὔνοια καὶ τὸν νικώμενον ἀ(ν)α(γ)καῖον εὐπράττειν· κοινὰ γὰρ τὰ τῆς κοινῆς πατρίδος ἐστὶν ἀγαθά. (Κα)θάπερ οὖν ἐκείνῳ μὲν ὡς τὸ πολὺ τοῦ λεί(πον)τος οὐ στεφανουμένους μόνον· ἔ(τι δ)ὲ τούτῳ πολλάκις τῆς κοινῆς πατρίδος ἐκ(πίπ)τοντος, καὶ μετὰ σ(τ)ρέ(β)λης καταστρέφοντος. (Οὐ δ)εῖ δῆτ' οὐ δυνά(μενον) πείθειν ὃ βο(ύλεται), διοικεῖσθαι π(όλιν) . . . .

. . . .

COLUMNA IV.

. . . .

Si victor pulcherrima decoratur corona, id est patriæ benevolentia, etiam victum prospera uti decet fortuna; patriæ enim communis communia sunt bona. Sicut igitur ille quidem (victor) plerumque iis tantum excellit qui nulla exornantur corona; rursus vero hic (victus) sæpe e communi patria ejicitur, et mœrens moritur. ¶ Quare haud oportet eum, qui quidquid vult persuadere valet, rempublicam gerere. . . . .

Cap. I. — Rhetores utpote reipublicæ noxii ab ea capessenda sunt arcendi.

. . . .

COLUMNA V.

. . . . καὶ τῶν (μ)ὲν οὐδεὶς, ἢ σπανιώτ(α)τός τις ὑπὸ τῶν μισθοφορούντων δυσνοηθ(εὶ)ς ἔτυχε κατα-

COLUMNA V.

. . . .

et horum quidem nemo, vel rarissimus quis, a mercede conducentibus invisus morte damnatur : plurimi vero rempublicam

(a) Hunc librum instauratum, latina interpretatione annotationibusque instructum Neapoli, ann. 1835, edidit Ant. Octaviani. Col. I-III omnino desperatas in medio reliquit. Uncis includuntur ea quæ de suo penu dedit.

στροφῆς· οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν πολιτευσαμένω(ν) ὑπὸ τῶν πολιτῶν (εἰ)κ(ῆ) τραφέντες ὥσπερ βόες κατεκόπησαν· εἰ μὴ καὶ χεῖρον, ὅσῳ τοὺς μὲν οὖ(ν) δι' ἔχθραν ἀπο(κ)τείνουσι μόνον· τοὺς δὲ διὰ μῖσος ἔσχατο(ν) τοια(ῦ)τα διατιθέασιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ προ(σθέ)σθαι τοὺς μ(ὲν) ῥήτορας (τοῖς) συκο(φ)άνταις, π(ρό)τερ(ον) ἀπ(ήν)τ(η)κ' (εἰς αἰσ)χρῶν (ἰσ)ότη(τ)α. . . . .

gerentium a civibus temere nutriti tamquam boves jugulati sunt; nisi et tanto pejus alios quidem ob inimicitiam tantum occidunt; alios vero ob capitale odium tali pœna afficiunt. Sed quod diximus, sycophantis rhetores annumerandos esse ; is primum turpium morum similitudinem negavit. . . . .

. . . .

COLUMNA VI.

. . . . (διὰ ῥητο)ρ(ικ)ὴν ὥσπερ (το)ῦ(τ)ον (πε)ριβάλλεσθ(αι) τῆς οὐσ(ία)ς. Πρῶτον μὲ(ν) οὖν (ἐ)ὰ(ν) μὴ πλουτῶμ(εν), οὐκ ἐοίκαμεν, κατὰ τὸν λόγον, προσδεήσεσθαι τῆς ῥητορικῆς. Ἔπε(ιτ)α δὲ πολὺ βέλτιον ἀφαιρεθῆναι τὸν πλοῦτο(ν) ωμω (sic) π(ροσ)εροῦντα πενίας, εἰ μὴ δυνατὸ(ν ἄ)λλως εἴη φυλάτττειν αὐτὸν, ἢ καταμελετῆσαι (ῥ)η(το)(ρ)ικὴν, καὶ διατείνειν (ὅ)λον (τὸν) βίον ῥητορεύοντ(α). Πλὴν (μ)ὲν Κηφην(ί)δης πλούσιος, οὕτως συκοφάντα(ις) πρ(ό)σοδος (μ)όνον ἐστὶν, ἀλ(λὰ) καὶ δο(λι)κοῖς καὶ χαμα(ιτύ)παις. . . . .

. . . .

COLUMNA VI.

. . . . Ob Rhetoricam, sicut hunc, aiunt multos divitiis circumfluere. Primum quidem non videmur optimo jure Rhetorica indigere, si minime divites evadamus. ¶ Deinde multo melius est divitiis spoliari, et paupertatem sectari, si nequeunt illæ aliter servari, quam Rhetoricæ operam dare, totamque vitam in ejus artis exercitatione traducere. Profecto præter Cepheniden divitem, sic ditantur sycophantæ tantummodo, et fraudatores, et meretrices. . . . .

CAP. II. — Haud decet ob divitiarum cupiditatem, rhetoricam Artem exercere.

. . . .

COLUMNA VII.

. . . . Βέ(λ)τιστα π(αράγ)ουσιν, καὶ

COLUMNA VII.

. . . . ¶ Optima afferunt, seque non posse

CAP. III. — Sapientes

τὴν ἀδυναμίαν τοῦ φιλοποιεῖσ(θ)αι τοὺς πολλούς, ὡς ὁ τῶν πολιτευομένων χορός, ἐκ(ό)ντες εἵλοντο, καὶ διατελοῦσι χαίροντες (ἐ)π' αὐ(τ)ῇ· τὸν γὰρ βίον οἷον ἀ(ν)θ' οἵου προέκριναν. . . . .

multitudinem sibi conciliare ut rempublicam administrantium chorus, non moleste ferunt; immo de ea re perpetuo gaudent; vitam enim qualem quali prætulerunt? . . . . .

vulgi favorem nihili ducunt.

. . . .

COLUMNA VIII.

Ἐὰν δ' ἀποτύχω(σιν), οὐκ ἀγανακτοῦσιν, εἰ καθάπερ ποιμένος πρόβατα, καὶ βουκόλου βόες, οὕτως ἄφρονες φαύλῳ μᾶλλον πρόσεσχον, ἀλλὰ τοῖς ὀλίγοις ἀρέσκοντα λέγειν αἱροῦνται, τά τε ἄλλα, καὶ τὰ πρὸς τῆς τῶν πολλῶν διαιτ(ή)σεως, ἔργῳ δ' ἀμύ(νεσθαι) πλεῖστον ἀποδί(δου)σιν, οὐδὲ δουλεύ(ουσιν) ἀθρόοις αὐτοῖς, ἑνὸς ἑκάστου βουλεύονται κυρ(ι)εύειν· οὐδ(ὲ)ν γὰρ ὧν ἐ(πι)θυμοῦσιν, παρ' α(ὐτῶν) ἐκπορίζεσ(θ' ἐννοοῦ)(σ)ιν, οὔτ' ἐν τῷ (τιμᾶσθαι) μετὰ τὴν τ(ελι)κ(ὴν) (leg. τελευτὴν)(χαί)(ροῦσι)ν. Καὶ τῶ(ν φ)ιλοσ(ό)φ(ων) (τ)ους ζηλοῦν(τα)ς μὲν (τὰ) παρ' αὐτῶν, προσποιουμένους δὲ ἐν μηδενὶ διεξάγειν, κα(ὶ φ)ωρωμένους ὅτι πολλὰ πρὸς αὐτοὺς καλλω(πί)ζοντα(ι), καταφρονοῦσι μέν, ἧττον δὲ τῶν ῥητόρων ἡγοῦνται τα(λ)αιπώρους
. . . .

COLUMNA VIII.

Quum vero spe frustrantur sapientes, non irascuntur si quemadmodum pastoris oves, vel bubulci boves, ita stulti cives, improbo potius aures præbent; sed loqui amant quæ paucis placent tum de aliis, tum de populi sententia, eumque reipsa se tueri plurimum ostendunt. Nec vero illi in comitiis congregato deserviunt, unicuique autem dominari statuunt: nihil enim eorum quæ desiderant, ab ipso accipere volunt, neque honorari post mortem gaudent. Atque eos philosophos, qui a populo honores expetentes nihil se agere simulant; sed ipsis gratiam aucupari velle deprehenduntur, despiciunt quidem, minus autem miseros rhetoribus existimant. . . . .

. . . .

COLUMNA IX.

Νῦν καὶ τοῦτ' ἔδ(ει κα)ταριθμεῖν ἐν το(ῖς νο)μί(οι)ς τῆς ῥητορικῆς τὸ πε(λ)αγίζειν ἐν τοῖς λόγοις, τοὺς δὲ β(ραχ)εῖς ἀποδοκιμάζειν, καθάπε(ρ ἐν σκ)υλο(φο)ρίᾳ τὰ μὴ δυ(ν)άμ(ε)να τῆς (γῆ)ς ἀπά(γε)ιν, ὡς οὐθὲν διαπρα(τ)τομένους λαμπρ(ό)ν. Εἰ μ(ὲν) τὸ πελαγίζει(ν) ταὐτὸ λαμβάνουσι τῷ μακροὺς διέρχεσθαι λό(γο)υς, καὶ διὰ (π)άν(των), οὕ(τω)ς ἵστασθαι, μανικόν τί (φ)ασιν ἐπιτηδεύειν τὴ(ν ῥη)τορικὴν . . . . .

. . . .

COLUMNA IX.

Cap. IV — Quid in Rhetoricæ præceptis τὸ πελαγίζειν denotet.

¶ Nunc et illud oportet inter Rhetoricæ præcepta commemorare, nimirum redundare in oratione, sermones vero breves rejicere (sicut in spoliorum direptione ea rejiciuntur, quæ e terra abduci nequeunt), ut pote nihil efficientes illustre. Ac profecto si redundare idem putant ac longas orationes conscribere et in omnibus ita se gerere, furiosum quid et insanum conficere Rhetoricam dicunt . . . .

COLUMNA X.

. . . .

. . . . (Εἰ) δὲ (τοῖς θέμασι τοῦ) λόγου πλ(είονο)ς ἐφαρμόττον(τας ποι)εῖσθαι πελαγίζε(ιν κα)λοῦντες, αὐτοῖς μόνοις τοῦτ' ἀποδιδόασιν, οὐδ' οὕτω σωφρονοῦσι· καὶ γὰρ οἱ φιλόσοφοι τοῦτον ἵστανται τὸν τρόπον, εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων, οἱ φρένα(ς) ἔχοντε(ς· ὃ μ)έντοι π(α)ραψηλαφ(ήσει ἰ)δίᾳ το(ῦ) πε(λαγίζειν πλ)ανᾷ το(ὺς) ῥή(τορ)ας ἐ(ν τοῖ)ς λόγοι(ς), τ(ὸ περ)ὶ μ(εγ)ά(λ)ων π(ρ)αγ(μάτ)ων ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. Τὸ (δ)' ἀποδοκιμάζε(ιν) τοὺς βραχεῖς, ταὐτὸ τῷ (το)ὺς περὶ μι(κ)ρῶν καὶ τῶ(ν ψ)υχ(ρῶν λόγους π)αρ(α)φ(αίρειν) . . . .

COLUMNA X.

. . . .

. . . . . Sin vero orationes longioris sermonis argumentis aptas pertexere redundare vocant, idque sibi solum vindicant, ne sic quidem sapienter loquuntur : etenim philosophi, aliique sanæ mentis homines hujusmodi morem sequuntur. Verum redundare, quod ob haud rectam propriam investigationem decipit rhetores in sermonibus, est de magnis negotiis orationes conscribere. Breves vero sermones rejicere, idem est ac sermones de parvis ac nullius momenti repudiare . . . .

COLUMNA XI.

. . . .
. . . . Καὶ γὰρ ἐν τῷ βί-
ῳ πολλάκις, οὐχ οἷον
ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφί-
αν καὶ παιδείαν λόγοις,
ἀναγκαῖον ἐρωτᾶν γί-
νεται, καὶ πρὸς τὰς ἀπο-
κρίσεις ἀπαντᾶ(ν)· ὁ δὲ
συνζητητικ(ὸς) τρόπος
καὶ τὰ πολλὰ τ(ο)ῦ τοιού-
του προσδεῖτ(α)ι χαρα-
κτ(ῆ)ρος. Ἀλλ(ὰ) τ(οὐναντίον)
παρὰ τοῖς ῥή(τορσιν ἐγ)-
κρίνετ(αι, καὶ μὴν οὐ)-
κ ἐν τοῖς δικασ(τηρίοις)
μόνον, ἀλλὰ κ(αὶ ἐν ἐκ)-
κλησίαις . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . τοῦ(τον) οὐ λέγειν
(πρ)οσ(τ)άτην ὡς τῶν με-
τοίκων, ἀλλ' εἰ μὲν ἀστεῖ-
ος εἴη, φίλον· εἰ δ' ἥττων
ἢ κατὰ τὸν τοιοῦτον, πρ(ό)-
κυνα. Διόπερ οὐδ' ἂν (τις)
εἴπα(ι) τὸν οὕτω πλού(σι)-
ον οὐδ' ἔ(χ)ειν κ(οι)ν(ῇ)
εἰκ(όνα), ἢ ῥητ(ορεύον)-
(τ)α πολυβ(ούλως). . . . .
. . . .

COLUMNA XI.

. . . .

. . . . ¶ Etenim in vita sæpe, nec solum in sermonibus de philosophia et eruditione necesse est interrogare, et responsionibus occurrere: disputandi autem ratio pluries hoc charactere indiget. Sed rhetores aliter faciendum judicant, et quidem non solum in judiciis, sed etiam in concionibus . . . .

Cap. V. — Dialogos in dicendo temere a rhetoribus improbari; nec tamen fusam et perpetuam orationem ab ipsis, sed a philosophis inventam esse.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . . Oportet hunc dicere non patronum et præsidem tamquam advenarum, sed si urbanus sit, amicum: sin vero minus urbanus, canem antecursorem. Quare nec dicere æquum est illum ita divitem ideo publice statuam habere, quia sapientissime rhetorem agit . . . .

. . . .

COLUMNA XII.

. . . . . . Ἀλλ' (εἴ τι)
(τῶν λ)αμ(πρ)οτέρω(ν) ἐσ-
(τ)ὶν (ἤ)τε χρησιμευόν-
των, (θ)άτερον παραλεί-
πουσιν. Οἱ δὲ καὶ (οὐ) δι'
ἐρωτήσεως καὶ ἀπο-
κρίσεως λόγον τοὺς ῥή-
τορας ἄκρως μετα(χ)ει-
ρίζεσθαι λέγοντες, οὔ-
τ' ἴδιον αὐτῶν ὄντα

COLUMNA XII.

. . . Sed si quid est ex splendidioribus, sive ex utilibus, modum alterum dicendi omittunt. Qui vero dicunt rhetores rogando et respondendo orationem magnifice conficere non posse, ii neque proprium ipsorum dicendi modum ostendent,

τὸν τρόπον ἀποδείξουσιν, οὔτε τέχνας ὑπὲρ α(ὐ)τοῦ καταβεβλεμμέ(ν)ας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς (φ)ιλοσόφοις, οὔτ' (ἐν) ταῖς κοινολιγίαις τοῦ νῦν, ο(ὐ)δ' ἐν ταῖς (ἐπιδεί)ξεσιν τοῦ πάλα(ι). . . . .

. . . .

neque artes de eo ab ipsis inventas, sed a philosophis, nec in publicis sermonibus nostri temporis, nec in declamationibus priscæ ætatis . . . .

. . . .

COLUMNA XIII.

. . . .

θεωρῆ(σ)' (ἐστιν) αὐτὸν ἐκ(ρύ)οντα τῆ(ς) ἀνθρωπίνης διαίτης (ἐ)πὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου (τ)ὴν φέρουσαν ὄντως εἰς πόλιν καὶ ἀγορὰν, ὅπου πάντ' ἐστὶ τὰ πρὸς τὸ τὴν ἐπανάγειν, ἣν αὐτοὶ πορεύονται. Καταγελάστως μὲν τὴν γεωμετρίαν ἡδονῆς καὶ κόσμου παρασκευαστικὴν εἶναι λέγουσιν. Οὐ μὴν ἡμεῖς γε πάντα τὸν βίον εἰς τα(ύ)την κατατίθεσθ' αἰ(δού)με(θ)' ὡς δ' οὐδὲ βα(ιὸν) αὐτοῦ φιλοσοφίας (ὡς μ)έρος αὐτὴν οὐδ' (ἑλέσ)θαι

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . ὑ(πὸ) τ(ῶν ἐ)ν τ(οῖ)ς π(ε)ρὶ ἠθ(ῶ)ν (κ)αὶ βίων, καὶ π(α)ρά (γ' αἱρ)έσεις καὶ φυγὰς διατειν(ό)ντων ἀνατρέφεται· δι' ὧν καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀγορὰν ὀρθότατα πάν(τω)ν ἐστὶν οἰκονομεῖν. Οἱ δὲ σοφισταὶ καὶ λελήθασιν εἰκόνας ἑαυτῶν παρατ(ιθέν)τες· αἱ γὰρ τού-

---

COLUMNA XIII.

. . . .

Cap. VI. — Rhetores falso jactare, a se potius quam a philosophis vera politicæ præcepta juventutem edoceri.

¶ Videre licet eum transeuntem e communi humanæ vitæ instituto ad vitæ genus vere ferens ad rempublicam et forum; ubi omnia sunt spectantia ad eam viam percurrendam, quam ipsi insistunt. Ridicule sane Geometriam aiunt esse voluptatis et decoris effectricem. Verumtamen nos totam vitam in ea addiscenda haud ita transigere pudet ut nec exiguo ipsius spatio illam quasi philosophiæ partem attingere cupiamus. .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . ab his qui in sermonibus de vita et moribus, nec non de eligendis et fugiendis operam assiduam ponunt, educatur juventus : quibus præceptis et ea quæ pertinent ad rempublicam, et forum, omnium rectissime administrare licet. Sophistæ autem etiam, inscientibus aliis, suas ponunt statuas : horum enim

τ(ων γε δι)ατριβα(ὶ). . . . .

. . . .

exercitationes. . . . .

. . . .

COLUMNA XIV.

. . . . Εἰς πόλιν (δὲ κ)αὶ εἰς ἀ(γο)ρὰν οὐκ εἰσίασιν, οὐδὲ τὸν βίον ὅλως ὠφελοῦσιν. Ὥστ' εἰκότως οὐδ' ἀντιστρέφουσί τινες, ὃ λέγουσιν, ἅμα τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν σοφιστικὴν καὶ τὴν πολιτικ(ήν)· οὐδ' ἐκ παρόδου κελεύουσιν προσίεσθαι τὴν μὲν, ὅτι ματαία· τὴν δ', ὅτι ταραχωδεστάτη τῶν ἁπάντων. Καὶ τὰ συνεχῆ δὲ τούτοις εἴτε περὶ τῶν Διαλεκτικ(ῶ)ν ἐλέ(γε)το πρὸς ἡμᾶς (δί)κην, εἴτε περὶ ἡμ(ῶν) ἐφληνάφατο. Διὸ (φασ)κόντων ἀκριβῶς (ποιεῖ)σθ(αι) λόγ(ου)ς, οἵου(ς οὐ)κ ἂν οἱ ῥήτορ(ε)ς δύνα(ιντο), (οὗ)τοι (γε)λ(ῶσι), καὶ διὰ τῶν (εἰκ)ότ(ων) τοὺς λόγο(υ)ς (δια)(τιθ)έντ(ες) δι(ατελοῦσιν), (λ)έγοντες ὡς καὶ τῶν (ἀ)ραχνιῶ(ν) ἀκριβέστερον ὑφασμένων, ἤπερ τῶν ἱματίων, οὐκ ἐκεῖνα κρείττω, χρώμεθα γὰρ τούτοις· οὕτω καὶ τὴν τῶν φιλοσόφων ἀκρίβειαν ἄχρηστον εἶ(ς) τὸν βίον εἶνα(ι), διὰ τὸ μηδέπως (πολιτε)υομένο(υς)

. . . .

COLUMNA XIV.

. . . .

Ad rempublicam, et forum non accedunt, neque omnino hominum generi prosunt. Itaque non mirum si nec reciprocant, quod aiunt, simul Rhetoricam et Sophisticam, et Politicam; nec vel a limine salutari jubent illam quidem ut inanem, hanc autem ut omnium rerum turbulentissimam. Atque his alia similia seu de Dialecticorum adversus nos controversia dicebantur, seu de nobis blaterabantur. ¶ Quare,

Cap. VII. — Quæ rhetores objiciunt adversus nimis accuratam philosophorum argumentandi rationem, exponuntur.

quum dicunt philosophi se accurate tales sermones conficere, quales non possent rhetores, hi rident, ac verisimilibus argumentis in suis orationibus uti pergunt; affirmantes, sicut araneorum telæ, licet accuratius quam vestes sint textæ, non tamen sunt meliores, quum his utamur; ita philosophorum curam et diligentiam humanæ vitæ esse inutilem, quod minime rempublicam gerant...............

COLUMNA XV.

. . . .
. . . . . ἀλλὰ το(ῖς οὐ δεῖ)

COLUMNA XV.

. . . .
. . . . Sed his non

χρῆσθαι καὶ τ(οῖ)ς εὐλόγοις, ὥστ' εἰ χρώμεθ' (αὐ)τοῖς, μηδέποτ' ἂν δύνασθαι ταῦτα ποιεῖ(ν). (Καὶ) γὰρ οὐδὲ διαμένε(ι γε) τὸ δόξαν ποτὲ συμφέρον· ὅθεν οὐδ' ἐνδεχόμενον εἶναι ἕν, ὧν ἄ(ν) συνοίσει καταλείπειν, εἰκάζειν στοχαζόμενον τοῖς εὐλόγοις· (οὐδὲ) γὰρ σὺν νῷ πρὸ(ς) τού(ς ῥή)τορας, ἁπάντων τῶ(ν φι)λοσόφων οὐδεὶς ἐ(γκά)λει. Δι(ότ)ι περὶ τῷ (στο)χασμ(ῷ) θηρευόμε(να), ἢ τοῖς (ἑστηκ)όσιν καὶ το(ῖς) εὐλ(όγοι)ς εὑρέντα (βου)λευ(όμεθα συ)γκρί(νον)τες. . . . .

expedit argumentis uti et rationi congruis, ut si his utamur, nunquam res gerere possimus. Etenim nequaquam perdurat, quod visum est aliquando utile : quare fit, ut neque eorum unum, quæ omittere expediet, excogitatum argumentis rationi congruis existimari possit : neque enim jure rhetores philosophorum unus accusat. Quapropter de iis, quæ conjectura investigata sunt, vel firmis et rationi congruis rationibus inventa, nos deliberamus comparantes . . . .

COLUMNA XVI.

. . . . (οὐχ) εὐλόγοις χρῶνται, πολλάκις δὲ τοῖς ἧ(τ)τον εἰκόσιν ἀντὶ τῶν μᾶλλον, ἀεὶ δ' ὀλίγα πλειόνων ὄντων, καὶ πλατέως, ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς, οὐδὲ περιωδευμένως, ἅτε μέθοδον οὐδὲ περὶ τούτων ἔχοντες, ἀλλὰ παρατετηρηκότες μόνον, ταχὺ δὲ καὶ τὰ παρατετηρημένα προϊέμενοι διὰ τὰς καὶ τῶν εὐρί(π)ων ὀξυ(τ)έρας τοῦ (π)λή(θο)υς μεταβολάς. Ἀλ(λ)ὰ μ(ὴ)ν οὐδ' αὐτοί γε δοκιμάζουσιν ο(ἱ) δικαίως ὀνομα(ζό)μεν(οι) φ(ι)(λόσοφ)οι . . . .

COLUMNA XVI.

. . . . . . non rationi congruis argumentis utuntur rhetores, sed pluries minus verisimilibus præ verisimilioribus; semper vero pauca considerantes, plura licet existant, et generatim, non accurate, nec longo verborum circuitu, quasi nullam de his methodum habentes, sed solum observantes, statim vero et quæ observata sunt rejicientes, propter vulgi celeriores mutationes quam quæ in euripis cernuntur.

¶ Sed profecto neque ipsi merito appellati philosophi probant.... Cap. VIII. — Objecta refelluntur.

COLUMNA XVII.

. . . . τι-

COLUMNA XVII.

. . . . ab ali-

νὶ φευκτὸν εἶνα(ι) πλοῦτον ἢ γάμον ἁπλῶς, (ἢ) τοιοῦτον, καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια. Τὸ δὲ δὴ δίκαιον κα(ὶ μ)ὴ δίκαιον, καὶ διότι τὸ μὲν ἀεὶ συμφέρει, τὸ δ' οὐδέποτε, πάντως ἀναγκαστικοῖς θεωρεῖται καὶ κρίνεται λόγοις· ὁ δ' εἰκασίαν τοῖς οὕτως ἐσπε(υ)κόσιν προσφέρων ὑπερβολὴν ἠλιθιότητος (ο)ὐκ ἀπολέλοιπεν. Ὧν (ο)ὕτως ἐχόντων, ἐξύθ(λ)ηται τὰ περὶ τῶν ἀραχνιῶν καὶ τῶν τρυτ(α)(νῶ)ν κα(ὶ π)ρι(όν)ων, (καὶ) (τοῦ) κέγχρου . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . (ο)ὐδ(ὲ) (πλεῖ)στα σοφιστικῶ(ς) (λε)λεγμένα λ(όγ)ιά (τις) (θ)ε(ω)ρεῖ· τῶν δὲ ῥητό(ρων) ἡ τέχνη πρὸς οὐδὲν ἐπιδείκνυται (τῶ)ν (εἰς) μακάριον βίον ἀ(ν)ηκόντων χρησιμ(ε)ύουσ(α). Διόπερ οὖ(ν) το(ύ)των

. . . .

quo fugiendas esse divitias, vel nuptias generatim, aut tales, ac multa his similia. Quod est autem justum vel non justum, et quare hoc semper est utile, illud autem nullo unquam tempore, omnino hæc per sermones co gendi vim habentes considerari et judicari debent : at qui hominibus de his rebus ita sollicitis conjecturam proponit, ad stultitiam summam pervenisse videtur. Itaque, quum hæc ita se habeant, nugæ plane sunt, quæ dicuntur de araneorum telis et trutinis, et serris, et de milio

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . nec plurima, quæ sophistarum more asseruntur, veluti oracula quis accipit : rhetorum vero ars ad nullam earum rerum, quæ ad vitam adtinent beatam utilis ostenditur. Quamobrem horum..

COLUMNA XVIII.

. . . .

περὶ τῶν μεγαλείων δοξάζειν κρεῖττον ἢ περὶ τῶν μικρῶν, καὶ μηδενὸς ἀξίων ἀκριβῶς· πρόσεστιν δ' ἴσως αὐτῇ τὸ καὶ καθ' ὁλοσχερείαν περὶ τῶν μηδενὸς ἀξίων διαλέγεσθαι. Κατὰ λόγον τοίνυν π(ου) ὅ(ρκο)ς ἐστὶν ὁ προστιθέμενος,

---

COLUMNA XVIII.

. . . .

Cap. IX. — Frustra rhetores de parvis rebus ad populum agentes suam causam jurisjurandi religione tueri.

¶ De magnis sententiam ferre accurate est melius, quam de parvis et vilibus; pertinet vero æque ad ipsam (Rhetoricam) et generatim de nullius momenti rebus disserere. Merito igitur propositum est jusjurandum,

ὅτι τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς, ἐὰν ἀν(θο)δευώμεθα, διελέγξουσιν ἡμᾶς, οὐδενὸς ἀ(ν)εξομένου τῶν φασκόντων τὸν λέγοντ' ὀμν(ύ)ειν τοὺς Θ(εο)ὺς, πεποιηκέναι (δ)' οὐ το(ῦθ)' (ὅ γ)' ὀμνύειν λέ(γει). . . . .

. . . .

quia si adversemur, factis ipsis nos redarguent homines, quum nemine excepto omnes dicant, jurantem verbis per Deos non illud facere, quod se jurare ait. .

. . . .

COLUMNA XIX.

. . . .

. . . . τὰ πρὸς τὰς πρά(ξ)εις ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν, καὶ τὸ πρὸς τὸν θαυμάζοντά πως ἐν μὲν τοῖς σκοτεινοῖς καὶ δυσκόλοις δύνανται διαβλέπειν, τὰ δ' ἐν μέσῳ μὴ δύνασθαι, τά γινόμενα περὶ τὰ(ς) γλαύκας τιθέναι. Τὴ(ν) γὰρ τοιαύτην ἀκαιρίαν οἵαν ἐπὶ τῶν ὅρκων καὶ τῶν συμβουλιῶν εἰρ(ή)κασιν, οὐχ ὅτι φιλόσ(ο)φος, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἕν(α χυ)(δ)αῖον νοῦν ἔχων λ(ογισ)τεύσαιτ' ἄν . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

πᾶσιν λογεῖται πα(ρεστη)κότ' (ὄ)ντ(α, ο)ὔτε τὰ λεπ(τ)ότερα (μὴ)ν πρὸς τὸν βίον εἶναι τὰ τῶν φιλοσόφων, μήτε τ' ἀσύμμετρα (πρ)ὸς τὸ ν(ομ)ίων ῥητόρων, ὥστε τὰ πολ(ιτικ)ῶν εἶναι· καθάπερ ἑκάτερον ἐπιδεδειχότας, τὸ ταῖς (γλ)αύξιν ἡμᾶς π(αρ)εικά-

---

COLUMNA XIX.

. . . .

. . . . Ea addunt, quæ ad actiones spectant in interrogationibus, et quod respondentes demiranti cur obscura et difficilia inspicere possint philosophi, facilia et in medio posita nequeant, ea afferunt quæ noctuis accidunt. Talem enim intempestivum sermonem, qualem de jurejurando et consiliis instituerunt, non modo nullus philosophus, sed nec is qui vulgare ingenium habet, æstimaverit

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

quæ ab omnibus putantur in promtu haberi, ea neque esse minutiora de vita philosophorum placita, neque discrepare ab instituto optimorum rhetorum, adeo ut hæc sint politicorum propria: perinde ac si utrumque demonstraverint, nos scilicet no-

(ζ)ειν, καὶ . . . .

. . . .

ctuis esse similes, et . . . . . .

. . . .

COLUMNA XX.

. . . .

Ἄδικα παρὰ τὰ δοξαζόμενα πρὸς τῶν πολλῶν οὐκ εἶναι· τοὺς δ' ὑπολαμβάνοντας ὁμοιῶσθαι τοῖς καταφρονοῦσι τῶν νομισμάτων, οἷς χρώμεθα, ζητοῦσι δ' ἕτερα, κἂν ἔξῃ δ' ἄλλα κατανοῆσαι τὴν ζήτησιν αὐτῶν οὐδὲν ἄχρηστον εἶναι. Χρήσασθαι γὰρ οὐχ οἷόν τε τοῖς εὑρεθεῖσι διὰ τὸ μήτε τὰς πόλεις ἂν παραδέξασθαι, μή(τ)' ἂν α(ὐ)τ(οὺ)ς σώζεσθα(ι) πράττοντας· ὑπὸ δὲ τῆς ῥητορι(κῆς) . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Τὰ μὲν γὰ(ρ καλὰ κἄ)δ(ικα), ἀγαθὰ κα(ὶ κακὰ), ταὐ(τὰ) τοῖς ὑπὸ τ(ῶν) πολ(λ)ῶ(ν) νοουμένοις ὁ(ρ)μαί(νου)σιν ο(ἱ) καθ' ἡμᾶς φιλο(σο)φοῦ(ντε)ς, αὐτῷ μόνον παρα(λλά)ττοντες ἐκε(ί)νων, (ὡς μ)ὴ παθητικῶς μόνον, ἀλλ' (ἐ)πιλογ(ι)στικῶς αὐτὰ κατανοεῖν, καὶ μὴ πολλάκις αὐτῶν λήθην λαμ(βά)νειν . . . .

. . . .

COLUMNA XX.

. . . .

Cap. X. — Contra sophistas ostenditur justa et injusta, bona et mala, alia ab iis esse quæ multitudo opinatur.

¶ Injusta præter ea, quæ talia multitudini videntur, non esse: qui autem contraria sentiunt, similes esse nummos spernentibus, quibus utimur, aliosque quærentibus; quamvis alioquin eorum conquisitio non inutilis censeri possit. Fieri enim nequit, ut inventis notionibus utantur, tum quod civitates eas non recipiant, tum quod neque ipsi salvi sint, qui id faciant. Sed per Rhetoricam . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Honesta enim et injusta, bona et mala, eadem esse atque ea, quæ multitudini videntur talia, opinantur ii qui nostra ætate philosophantur: a vulgo tantum diversi abeuntes, quod non solum pathetice, sed etiam rationis ductu eadem considerent, et non sæpe eorum obliviscantur

. . . .

COLUMNA XXI.

. . . . Τὴν

COLUMNA XXI.

. . . .

τῶν πρώτων ἀγαθῶν ἐπέχοντα χώραν. Τὰ δὲ ποιητικὰ τῶν τελῶν οὐ ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι δοξάζουσιν, οἷον ἀρχὰς καὶ πολιτείας, καὶ καταστροφὰς ἐθνῶν, καὶ πᾶν εἴ τι τούτοις ὅμοιόν ἐσ(τ)ιν. Παραπλησίως δὲ καὶ τὰ νοούμενα κατὰ τὰς βλεπομένας προλήψεις ὑπ' αὐτῶν καὶ δίκαια, καὶ καλὰ τίθεμεν εἶ(ν)αι· περὶ δὲ τῶν εἰς τὰς (προλ)ήψε(ι)ς ἐναρμο(στῶν π)αραλλά(τ)ομεν (τῆς δόξ)ης τῶν (ἐκείνων)

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

τῷ (αὐτῷ) τὸ δίκαιον καὶ καλὸν ἐναρμόττον(τες)· καὶ γὰρ (νο)οῦσ(ι μὲν) τα(ῦ)τα μαχόμ(ενοι) εἰς ἀ(λ)λήλους, καὶ . . . .

. . . .

primorum bonorum occupantia locum. Quæ vero fines constituunt, putant philosophi non esse eadem atque ea quæ opinatur multitudo, quales sunt principatus, munera, gentium eversiones, omniaque his similia. Eodem vero pacto justa et honesta secundum anticipatas notiones ab illis considerari putamus : at quod ad res anticipatis notionibus respondentes nos a multitudinis et vulgi opinionibus valde recedimus. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

ad eamdem notionem justum et honestum referentes; etenim ea considerant pugnantes inter se

. . . .

COLUMNA XXII.

. . . .

. . . . (οὐ μόνον φιλόσοφοι) (τ)ἀ(γ)αθὰ καὶ τ(ὰ) κακὰ, καὶ τὰ δίκαι(α) καὶ ἄδικα, καὶ τὰ κα(λ)ὰ καὶ τ' αἰσχρὰ, νομίζουσιν ἕτερα τῶν τοῖς πολλο(ῖ)ς δοκούντων, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν γένος τῶν (πο)λιτικῶν· οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐν ταῖς προστασίαις αὐτῶν ἐοίκα-

COLUMNA XXII.

. . . .

. . . . Non philosophi solum bona et mala, justa et injusta, honesta et turpia, diversa existimant ab iis,quæ multitudini videntur, sed et omne politicorum genus. Non aliud enim in suis muneribus agere videntur, quam illius opiniones in eas traducere, quas de

σιν ποιεῖν, ἢ τ(ὰς) ὑπολήψεις αὐτῶν μεθιστάνειν εἰς ἃς ἔχουσιν αὐτοὶ περὶ ἀγαθῶν καὶ κα(κῶ)ν, καὶ δικαί(ων) καὶ (ἀδίκ)ων, καὶ κοιν(ῇ) τὸ (δὲ εἰπ)εῖν συμφερόν(των καὶ) ἀσ(υμ)φόρων ἔχ(ουσ)ιν . . . .

. . . .

. . . . Εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχε(ι), πῶς (ὅ)μο(ι)οι γινόμεθα το(ῖς) καταφρονοῦ(σ)ι τῶν δια(χ)ωρούντω(ν) νομ(ι)σμάτω(ν), ἕτε(ρα) δ' ἐγκρίνουσι(ν); . . . .

. . . .

rebus bonis et malis, de justis et injustis, atque, ut universe dicam, de utilibus et perniciosis ipsi habent . . . .

. . . .

. . . . . Si profecto ita se hæc habent, quo pacto similes sumus nummos publicos spernentibus, et alios probantibus? . . . . . .

. . . .

COLUMNA XXIII.

. . . .

. . . . . . (περὶ τὰ κατ') ἀλήθειαν ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ δίκαια καὶ ἄδικα, ταὐ(τ)ὸν ἂν ἐπάσχομεν· ἐπειδὴ τὰ μέν ἐστι συμφέροντα καὶ κείνοις, οὐ μόνον ἡμῖν, κἂν ὑπολαμβάνηται τοιαῦτ' εἶναι· κἂν μή, τάδ' ὄντως ἐστὶν νομίσματα, καὶ τὴν ἕξει αὐτῶν οὐκ ἀποδώσε(ι) χρείαν παρὰ τῶν νομισμάτων, ἐὰν μὴ παραπλησίως ἐκείνοις αὐτὰ θεμα(τ)ίζωμ(εν). Οὐδὲ γὰρ εἰ τὰ θερ(μὰ),

COLUMNA XXIII.

. . . .

. . . . . De iis, quæ vere sunt bona et mala, justa et injusta, idem nobis, ac de bonis numismatis accideret. Nam sunt etiam illis utilia, non solum nobis, si talia existimentur: sin minus, vere sunt numismata, et quam natura habent utilitatem, minime ab hominum opinione accipient, si nos ea non eodem pacto atque illi statuamus. Neque enim si nos calida et frigida affirmaremus esse, quæ vere talia sunt,

καὶ ψυχρὰ κατ' ἀλή(θει)αν οὐχ ὑπολαμβανό(ν)των, ἡμεῖς ἔφα(μεν εἶ)ναι. Παρα(πλή)σιον (δέ) τι τοῖς πε(ρὶ τῶν νομ)ισμάτων διαφε(ρομένοις) . . . .

. . . .

. . . .

. . . . τ(ὴ)ν ζήτησιν (καὶ τὴ)ν εὕρεσιν ἄχ(ρηστ)ον λέγειν (γ)', ε(ἰ κα)ὶ κα)τ' ἀλήθειαν ἦν τι(ν)α βελτίω, μήτε τῶν πόλεων παραδεξομένων αὐτά, μήτε (τῶ)ν κατανοησά(ν)των σω(θ)ῆναι δυν(ηθησο)μένω(ν). Οὐθὲν γὰ(ρ), οἶμαι, δι(οίσ)ει τοῖς (μὲν) κατ' ἀλ(ήθειαν ὑγι)α(ί)-

aliis tamen dissentientibus, ea calida, et frigida non essent. Simile vero quid iis qui de numismatis dissident. . . . .

. . . .

. . . .

. . . . . disquisitionem et inventionem dicere inutilem, licet aliqua vere sint meliora, quod neque ea civitates sint accepturæ, neque ipsi excogitantes per eadem servari possint. Nihil enim, ut puto, intererit eorum qui vere conva-

COLUMNA XXIV.

νουσιν, ἐὰν ἄλλοι μὴ παραδέχωνται τὰ τὴν ὑγίειαν αὐτοῖς παρασκευάζοντα, οὐδὲ τοῖς περιισταμένοις τὰ πυρὰ, καὶ τὰς χιόνας, ἐάν τινες μὴ παραδέχωνται τὰς φύσει προσούσας δυνάμεις ἔχειν αὐτά. Τὸ δὲ δὴ μηδ' αὐτοὺς σωθήσεσθαι λέγειν ὑπὸ τῶν φύσει σωτηρίων, καὶ παντελῶς ἄ(ν ἀνό)ητόν ἐστιν. Ἀλλ', οἶμαι, πλανᾷ τό τινας τῶν φιλοσόφων ἁπλῶ(ς) ἅ(π)α(ν)τ(α) (φ)άσκειν τὰ δί(καια, καὶ) καλὰ, καὶ τὰ τούτ(οις ἐναν)τιώμεν(α), νόμοι(ς μὴν), καὶ θέμασιν δια(φέρειν

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

COLUMNA XXIV.

lescunt, si alii non admittant remedia sanitatem illis afferentia; neque eorum, qui circum ignes et nives consistunt, si nonnulli his rebus virtutes quas natura habent, inesse haud putent. Dicere autem neque ipsos salutem esse consecuturos ex rebus natura salutaribus, est omnino stultum. Verum hi, puto, inde decipiuntur, quod quidam philosophi omnia justa et honesta, atque his contraria generatim pro legum et regionum diversitate variare docent . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . τῷ κατὰ μηθ(ὲν ἐλλείπ)ειν; τὰ δ' ἐναντία (μ)ὴν τῶν ἐναντίων· ἔνια δὲ κατὰ τόπους καὶ περιστάσεις· (ὅ)σα δ' οὐκ ὄντα τοιαῦτα τεθεμάτισται παρ(ά) τισιν δι' ἃς δήπο(τ')αἰτίας, καὶ ταῦτα τηρεῖν ἀξιοῦντ(ε)ς, ἢ μεταβα(ίν)ειν ἐκ (τῶν) τό(πω)ν. Ἐὰν (τῶν) καλῶ(ν φύ-

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . Adeo ut nulla in re deficiant; et contraria sunt dicenda de contrariis: quædam vero sunt honesta pro locis et temporibus. Quæcumque autem non per se honesta, apud nonnullos qualibet demum de causa constituta sunt, hæc servanda censemus, vel ex locis iis migrandum. Sin vero ex rebus natura

---

COLUMNA XXV.

σει τίν' ᾖ, τηρεῖν τῷ βεβαιο)τά(τ)ους εἶναι, καὶ τῷ (μ)ὴ τὰ διωρισμένα μόν(ον), ἀλλὰ καὶ τὰ τὴν ὁμοεί(δ)ειαν αὐτοῖς ἔχοντα διαφυλάττειν, κἀκεῖνα μὴ μόνον συνειδότων, ἀλλὰ κἂν λανθάνωμεν ἀπαξάπαντ(α)ς, καὶ μεθ' ἡδονῆς, ἀλλ' οὐ δι' ἀνάγκην, καὶ βεβαίως, ἀλλ' οὐ σαλευομένως. Εἰ δὴ ῥητορικὴ τούτων τὴν ἐμπειρίαν παραδίδωσιν· ὥστε μόνην ῥηθῆναι τὴν τετρι(μ)μένην ὥ(σπ)ερ ὁδὸν ε(ἰς) τὸν μακάρ(ιο)ν βίον βα(τ)εῖν, ἀλλ' οὐ(χ)ὶ, μὲν εἰς τὰ δικαστήρι(α), καὶ τὰς ἐκκλ(ησί)α(ς), ὅπου (π)λείω να(υ)άγια (τῶν) πρὸς τῷ Καφηρεῖ. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . ἐπιχει(ρεῖν)

COLUMNA XXV.

honestis quædam sint, omnes in his firmissimos esse volumus, et servare non modo definita, sed et ea quæ ipsis similem habent notionem, atque hæc non modo coram aliis, sed etiam si a nemine aspiciantur; præterea cum voluptate, non ad necessitatem, et firmiter, non vacillando. ¶ Si profecto Rhetorica harum rerum scientiam tradit, ut sola dicatur tritam veluti viam ad beate vivendum percurrere, ut nequaquam certe ad judicia et populi conciones, ubi plura sunt naufragia, quam quæ apud Caphareum eveniunt . . . .

Cap. XI. — Haud rhetores sua arte adjuvari, ut boni evadant et existimentur.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . se

aiunt frustra posse fieri probos,

δ' εἶναι (μάτην τῷ) καλὰ πα(ρ)αδοθ(ῆναι, ἀ)λλὰ πλ(έ)ον ὠφελεῖσθαι δ(ιὰ) τὴν ῥητορικήν· (ὁ) γὰρ πείθων τοὺς ἀνθρώπους δόξει καὶ καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι. Τούτου θ' ἕνεκα βού(λ)οντ' εἶνα(ι), καὶ φρόνιμοι, κα(ὶ) δίκαιο(ι), τοῦ γίνεσθαί τι μεῖζον αὐτοῖς παρ' ἀνθρώπων, ὥσ(π)ερ (ἃ)ν οὐδὲν ὄ(φ)ελος ἔχει (ἡ μὴν ῥητορική), εἰ μὴ. . . . .

honesta discendo, verum majorem utilitatem e Rhetorica capere. Qui enim hominibus aliquid persuadet, probus et bonus esse existimabitur. Hujus rei gratia volunt rhetores esse et prudentes, et justi, ut nempe majus aliquid ab hominibus consequantur, tamquam si nullam utilitatem Rhetorica habeat, nisi . . . .

COLUMNA XXVI.

. . . .

. . . . (οὐκ)οῦν (μη)θὲν εἶναι δέξαιτ' ἄν τις, εἰ δοκῶν νοσεῖν ἀναγκά(ζ)οιτο τὰς θεραπείας ὑπομένειν, μή τι δή (γ)ε τὴν ἀρετήν. Ἀλλὰ τούτων ἄκαιρος μὲν ἡ παρεμβολὴ τοῦ μὴ διδακτὸν εἶναι τὴν ἀρετήν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν πολιτικὴν ἀ(ρ)ετὴν οὐκ εἶναι διδακτὴν ἀπεδείκνυε Σωκράτης ἐκ τοῦ μήτε Θεμιστοκλέα, (μ)ήτ' Ἀριστείδην, μήτε Περικλέα (δὲ)δυνῆσθαι τοὺς υἱ(ο)ὺς, οἷ(οι μὲν) ἦσαν αὐτοὶ, κατ(αλείπειν)· διὰ δέ τ' αὐτοῦ συν(ζητῆσ)αι, καὶ τ(οῦ) μηδὲ τ(ὴν πολι)τικὴν ῥη(τορικὴ(ν παραβαί)νειν

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

πλέον ὠφελῆ(σα)ι τὴν ῥητορικὴν, τῶν ἀπ' αὐτῆς πείθειν δυναμένων τοὺς ἀν-

COLUMNA XXVI.

. . . .

. . . . . Igitur nil esse quis existimaverit, si quum ægrotare videatur, curationes, nedum virtutem exspectare cogatur. Sed horum inepta est interjecta sententia, virtutem scilicet disci non posse. Verumtamen politicam virtutem ex eo disci non posse demonstravit Socrates, quod neque Themistocles, neque Aristides, neque Pericles filios reliquerunt, quales ipsi erant: illos autem et disputando, et minime negligendo rhetoricæ politicæ studium. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Falso dicitur magis prodesse Rhetorica, quum per ipsam hominibus persuadere rhetores possint, se esse honestos et probos. Nam contra accidit, licet aliquis

θρώπους, ὥς εἰσιν καλοὶ κἀγαθοί· τοὐναντίον γὰρ ἂν καὶ μέτριος ᾖ τις ἄλλως, ὅτι ῥήτωρ πονηρὸς εἶναι νομίζεται· δοκεῖ τῷδ' οὖν, ἀλλὰ τῆς εὐδαιμονίας, οὐ διὰ τὸ (δο)κεῖν πε(ίθειν) . . . .

sit cæteroquin moderatus, ut rhetor improbus existimetur: bonus autem ab aliquo habetur, sed quadam felicitate, non quod id persuadere videatur. . . . .

COLUMNA XXVII.

. . . .

Ἀλλὰ διότι τῆς μὴ πειθούσης ἀληθείας χρησιμώτερ(ον), ἢ κατὰ νόμον ἄξιον Εὐριπίδει λέγοντι πιστεύειν· Οὔτοι νόμισμα λευκὸς ἄργυρος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴ βροτοῖς; Πολλὰ γοῦν τῇ χρηστότητι, καθάπερ ἀργυρί(ῳ) κτῶνται. Καὶ πῶς Εὐριπίδει φιλόσοφος ἂν προσέχοι· καὶ ταῦτα, μηδὲ πίστιν εἰσφέροντι, πίστιν αὐτὸς ἔχων; Πῶς (δ)' Εὐριπίδης, ὅ φασι, διὰ τούτων κατασκ(ευ)άζειν βε(β)ούληταί τ(ιν)α δὲ καὶ σύν(απτ)α τροπ(ικά)· (ὅπ)ου καὶ (τῷ πρ)ά(γ)ματι (παρ)απλησί(ως ἂν δ)έχεσθαι χρείαν (εἰς ἀρε)τήν ἐστι π)λεῖον;

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Καὶ φ(ρο)νίμους εἶναι), καὶ δικαίους φ(ασ)ὶν, (ὃ καὶ) μαινομένων (οὐ)δεὶς ἄ(ν) εἴπει(ε)ν. Οἱ μὲν γὰρ οὐδ(ε)νὸς, (ἢ) παρ' αὐτῶν θηρωμένους φασὶ τὴν ἀρετὴν διώκειν· οἱ δὲ τὴν ἀσφάλειαν αὐτὴν, εὐδαιμονίας δὲ χάριν, οὐ μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν θηρίων, ἥτις (ο)ὐδ' εἰς ἐπίνοιαν ἔρχεται τοῖς πολλοῖς, οὐχ ὅ-

COLUMNA XXVII.

. . . .

Cap. XII. — Decipi sophistas asserentes, veritatem persuadendi vim non habere, et virtutem ipsam ignorari.

¶ Sed quare, quum non persuadeat veritas, magis est utile, quam legi congruens, Euripidi credere dicenti. « Non nummus est album argentum solum, sed et virtus hominibus? » Multa illi certe probitate velut argento sibi comparant. Et quomodo philosophus verbis attenderet Euripidis nullam auctoritatem afferentis, ipse auctoritate præditus? Quomodo vero Euripides hisce sententiis, ut dicunt, quædam connexa morum præcepta parare voluit; unde ad rem apposite capere utilitatem licet ad virtutem magis?. .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

et prudentes, et justos se esse dicunt rhetores, quod furentium nemo certe diceret. Alii enim aiunt se sectari virtutem, eam non aliunde quam a se ipsis captantes: alii vero ob quamdam felicitatem se assequi dicunt ipsam securitatem non magis, quam a feris; quæ sane neque in mentem, multitudini

τι καὶ παρασκευάζετ(αι)

. . . .

venit, nedum paretur. . . . .

. . . .

COLUMNA XXVIII.

. . . .

. . . . Ἆρ' οὖν οὐχὶ διαβληθε(ὶ)ς ἀρετήφορος ἀνὴρ καὶ (π)είθειν ἀδυ(ν)ατῶν τοὺς ἀνθρώπους, οἷός ἐστι, κἂν τιμωρίας, οὐκ ἐλέου καὶ τιμῆς τύχοι τις, οὔ φησιν; Ἀλλὰ τῶν πάντων ἐστὶ παραλογ(ώ)τατον, ἀρετὴν (ἄ)κραν καὶ διομαλίζουσαν ἀγνοηθῆναι, καὶ μὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ κακίαν νομισθῆναι. Δεῖ (δ)ὲ κατὰ τὸν τῶν ῥητόρων λόγον τοῖς εὐλόγοις προσέχειν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς τέρατι παραπλησίοις· καὶ ταῦτα τῶν μεγίστων πολιτικῶν τὰ τοῖς πονηροτάτοις ὀφιλοῦντα συνάπτεσθαι πρὸ(ς βῆ)μα κεκ(ο)μισμένω(ν), οὓς μόνους φασὶ π(ει)(θειν ὥς) εἰσι . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . (ο)ἳ δοκοῦ(σίν γ)ε μέ(ν)(τοι τ)ὰς τῶν νοσ(ού)ντων (ὑ)(πο)μένειν θεραπείας, (μή) πού γε τὴν ἀρετήν, ὥσπε(ρ) οὐχὶ καὶ ταύτη(ς) ἀληθῆ (τοῦ) ἀγαθοῦ κατεσ(τ)ώσης, (καὶ) θεραπείας ὑπα(ρχ)ούση(ς· ἃ γ)' (ἂ)ν (οἱ κ)α(κ)ίαν κατα(γ)νό(ν)τες οἱ πολλοὶ προσφέρουσιν, ἢ πα(ρ)' ὅλον (τ)ὸν βίον ταῦτα προσφερ(ό)ντων, (ἀλ)λ' οὐχ ἅπαξ . . . .

. . . .

COLUMNA XXVIII.

. . . .

. . . . An igitur quum falso crimine accusatus sit vir aliquis virtute præditus, neque hominibus persuadere id possit, qualis sit non ostendit, licet pœnam, non misericordiam, et honorem sortiatur? Sed est omnium illud absurdissimum virtutem sublimem et constantem non ignorari modo, sed vitium quoque existimari. Oportet autem ex rhetorum sententia attendere argumentis rationi congruentibus, non prodigio similibus; præsertim quum ea quæ in scelestissimos quadrare debent, in concione dixerint maximi politici, quos solos asserunt persuadere se esse bonos. .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . qui videntur quidem ægrotantium sustinere curationes, non item virtutem, quasi hæc nec verum bonum, nec curatio sit: quæ sane ipsa multitudo vitium damnans agnoscit, profecto per totam vitam hæc dictitans, non vero semel. . . .

. . . .

COLUMNA XXIX.

. . . . · ἑξῆς δ' εἰρηκότων, ὡς ἀγ(ω)νιζομένων ἡμῶν, οὐ πρὸς τοὺς ἔξω πολεμίους, ὑφ' ὧν τὸ τελευτᾷν ἱερόν ἐστιν· ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἔντος τῶν τειχῶν, ὑφ' ὧν αἴσχ(ι)στον, οὐκ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν κατάντησις, οὐδὲ γὰρ Σωκράτην ὠφέλησεν· οὐδ' ἐπὶ τὴν ἰατρικήν· ἐξαιρεῖται γὰρ ἐκ νόσων, οὐκ ἐκ δικαστηρίων· οὐδ' ἐπ' ἄλλην τινὰ δύναμιν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ῥητορικήν· οὐ περὶ τελευτῆς μόνον ἀγωνιζωμένοις β(οη)θοῦσαν, ἀλλὰ καὶ περὶ χ(ρημ)άτων, καὶ ἀτι(μ)ία(ς, καὶ φυγῆ)ς· οὐδὲ γὰρ (ἐ)ξεῖν(αι τῷ (φ)ιλοσόφῳ πρὸ(ς ἄλλ(ους ἔχειν) ἡσυχία(ν) . . . .

COLUMNA XXIX.

. . . . ¶ Deinde dicunt, certantibus nobis non adversus hostes externos, a quibus perire decorum est, sed cum hostibus domesticis, a quibus occidi turpissimum, minime esse confugiendum ad virtutem, quæ Socratem non adjuvit; neque ad medicinam, quæ a morbis, non a forensibus judiciis liberat; neque ad aliam aliquam artem; verum ad Rhetoricam, quæ opem fert periclitantibus non solum de vita, sed quoque de fortunis, de infamia, de exilio: neque enim philosophus potest quietam cum aliis vitam agere . . . .

Cap. XIII. — Haud confugere ad Rhetoricam eos oportere, qui in judiciis periclitantur.

COLUMNA XXX.

. . . . μαθεῖν οἱ παθόντες δύνανται, μήγ' ὅτι καὶ λύσ(ι)ν εὑρέσθαι, περὶ τοῦτον ἀσχολούμεθ' ἅ(ν), καὶ καταλύομεν, ἄχρι τοῦ μηθ' αἴθυγμα ταραχῆς παρεμπί(π)τειν. Οὐ μὴν ἀλ(λὰ) καὶ τῶν ἀντιδίκων τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις, ὡς παρεστήσαμεν, διωθούμεθα. Σωκράτει μέν τοί γ' οὐκ ἐβοήθησεν ἡ ἀρετή, καθ' ὅσον οὐ(χὶ) παρῆν, ὡς καὶ προήγαγεν εἰς τὸ δικα(σ)τήριον ἥ τινων ἔλλειψις αὐτῆς· ἰα(τ)ρικὴ δὲ καὶ δυνάμεις ἄλλαι βοη-

COLUMNA XXX.

. . . . Ut hæc discere possint in periculis versantes, non modo argumenta dissolvere, ad hunc sermonem operam conferimus, eumque usque eo discutimus, dum nec minima perturbatio oriatur. Verumtamen adversariorum objecta iisdem armis, sicut exposuimus, repellimus. Socrati quidem non opem tulit virtus, quoniam haud aderat, postquam eum ad tribunal pertraxit nonnullorum improbitas: medicina vero et aliæ artes in

θοῦσι μ(ὲν) κἂν (δι)καστηρίοις. (Ἀδ)ό(λ)εσχοι δ' ὅμως ε(ἰ)(σ)ὶν οἱ τὰ μηδ' ὑπ(ο)νοοῦ(σι θέ)(μ)ατ(α τ)ῶν (ῥ)ητ(ό)ρων. . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . . κ(αὶ ν)έους ὠφ(ελοῦ)(σι), καὶ π(ολ)λοῖς πολλὰς (π)αρέχο(ντ)αι χρείας, κα(ὶ) (φί)λους ἔχουσι πολλούς τε, (κ)αὶ γενναίους. Καὶ λόγο(ι) (ἔν)θαδε (τ)ούτων ῥητό(ρων) . . . .

judiciis quoque adjuvant. Cæterum sunt quidam facundi, qui ne suspicantur quidem rhetorum exercitationes. . . . .

. . . .

. . . .

. . . . .adolescentibus prosunt; et multis plures præbent utilitates, atque amicos habent et multos et nobiles. At sermones horum rhetorum. . . . .

COLUMNA XXXI.

. . . .

. . . . . . καὶ πολλάκις, καὶ παρ' ὅσον τισὶ πάρεστι, ποιεῖ καταδικάζεσθαι. Κ(ἂ)ν ὁ φιλόσοφος δὲ περιπέσῃ ποτὲ, οἷς λέγουσιν, οὐ κακὸς (γ)ενόμενος περιπεσεῖται· διόπερ οὐδ' αἰσχρὸς αὐτῷ γένοιτ' ἂν, ἀλλὰ τοῖς ἀποκτείνασιν ὁ θάνατος. Οὐ μέν τοι διατελεῖ μὴ περιπέσῃ ταραττόμενος· οὐδὲ γὰρ τοὺς (ἠλ)ιθίους τὰ παράλογ' ἀ(πέοι)κε (τα)ράττειν, ἀλλ(ὰ τὸν μὲν) τὰ μετὰ τὴν τελ(ευτὴν οὐ)δὲν ἔσεσθαι πρό(τερον) (πε)πεισμένον . . . .

. . . .

COLUMNA XXXI.

. . . .

. . . . et sæpe, et quantum in nonnullis Rhetorica valet, facit ut homines damnentur. Licet vero philosophus aliquando inciderit in ea, quæ dicunt pericula, haud improbus existens incidet : quare mors minime ipsi, sed interfectoribus turpis esset. Haud tamen manet perturbatus, verens ne incidat : neque enim stultos dedecet iis perturbari, quæ præter exspectationem fiunt; sed illum qui prius sit persuasus, nihil esse post mortem futurum

. . . .

COLUMNA XXXII.

. . . . (Πολ)λο(ὶ) φιλόσοφοι συγγράφουσιν, ὥστ' εἰ διὰ ταῦτα (θ)εὸς ἡ (π)ειθὼ προσηκόντως ἐ(νο)μίσ(θ)η, διὰ τὴν φιλοσοφίαν ἀπεθεώ(θ)η. Τὸ (δ)ὲ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς οὐκ ὀλί(γ)α κακ(ου)ργεῖν, οὐκ ἐπὶ τῆ(ς) φιλοσόφου πειθοῦς ἀληθές ἐστιν, ἀλλ' ἐπὶ τ(ῆ)ς ῥητορικῆς· ἀφ' ἧ(ς) ἦν καὶ Πεισίστρατος· ὅθεν οὐδὲ κοινοῦται τῆς κατηγορίας, ὧν (ἔ)φασαν αὐ(το)ὶ μεγίστων ἀγαθῶν καὶ ὡς φρονοῦντες, ἀρχῆς, καὶ πλούτου· τού(τοις) μὲν γὰρ μὴ καλῶς χρ(ώ)μενος πολλά τις ἂν βλά(π)το(ι) . . . . .

. . . .

. . . . (τήν)δ' εἰ (τις ἐ)διδάσκ(ετο), (το)ῦ (γε) καλὰ, (καὶ) δίκαια, κ(αὶ σ)υμφέρο(ντα) πείθειν (οὗτος) μήκ(ι)στον (ἀ)φέστη(κ)ε(ν)· (ε)ἰ δὲ (τὴ)ν σοφίαν, ὥ(σ)π(ερ) ἁπλῶς, τῶ(ν) εἰς τὸν ε(ὐδαί)μονα βίον (σ)υνέπειαν παρα(ξ)ομένων καὶ τὴν εὕρ(ε)σιν. . . . .

. . . .

COLUMNA XXXII.

. . . . ¶ Multi scribunt philosophi, ut si propter hæc Dea merito existimata est persuasio, ob philosophiam inter Deos relata sit. Quod vero plura mala ipsius vi inferantur, id non philosophicæ persuasioni, verum rhetoricæ Arti adscribendum esse constat: cui deditus erat Pisistratus, ac propterea non accusatur a sophistis de iis quæ maxima ipsi veluti sapientes appellant bona, id est de principatu et divitiis; etenim qui his non recte utitur, plurimum nocere potest. . . . . CAP. XIV. Conclusio totius disputationis.

. . . .

Hanc Rhetoricam si quis edoctus est, is ab honestis, et justis, et utilibus longissime abest; sin vero ad sapientiam animum appellere velit, ut uno verbo dicam, earum rerum quæ ad beatam degendam vitam perpetuo perducent, cognitionem assequetur. . . . .

. . . .

FRAGMENTUM I.

. . . .

. . . . Καὶ (ὑπ)' ἄ(λ)λων (κἄ)λλων προτρέψεται

FRAGMENTUM I.

. . . .

. . . . Et ab aliis atque aliis rogabitur instituere

μεταχειρίζε(ιν) καὶ τὸν μὴ φιλοσοφοῦν(τα), (καὶ) τάχα λυσι(τ)ελέσ(τε)ρον τοῦ (μὲν) ῥητορεύε(ιν) πρὸς ἐπίδειξ(ιν), καὶ μάλ(ι)στα τοῦ σοφιστικῶς. Ὁ δὲ φιλοσοφῶ(ν, τ)ίνα (τρό)πον ὑπ' α(ὐτ)ῆς εὐθ(ὺς) πενίας δυν(ηθείη) ταπ(ει)νοῦσθαι; . . . .

. . . .

philosophiæ rudem longe utilius, quam si is Artem rhetoricam declamatoriam, et præcipue sophisticam doceatur. Sed philosophus, quonam pacto, ab ipsa paupertate subito opprimi posset? . . . .

. . . .

FRAGMENTUM II.

. . . .

. . . . ὑπὲρ τῆς ἑ(αυ)τοῦ δικαιοσύνης, καὶ τ(ῆ)ς ἄλλης (ἀρ)ετῆς ἔχων (δ)ιὰ βεβαί(ων) μὲν οὔσων τ' ἀναιτιώτατα τοῖς πρα(γμα)τοκόποις παρακολου(θ)ε(ῖν), οὐδὲ τὰ δεύ(τε)ρα πλουσ(ί)οις (λ)έγων, (μ)ηδὲ βασιλεῦσιν ἐντυγ(χ)άνων, μη(δὲ δή)μοι(σιν), μηδὲ δι' ἀνάγκην. Τ(οῦ)το ποητῶν ῥητόρων (ὅ)λον τὸν βίον θω(πεύ)ειν ὑπομενόντων. (Ἀλ)λὰ μὴν) κα(ὶ τ)ὸ φάσ(κειν) τοῖς εὐ(ήθεσι)ν (ἄ)ν ἀναγκ(αί)αν (εἶναι τὴν ῥη)τορικ(ήν) . . . .

. . . .

FRAGMENTUM II.

. . . .

. . . . « pro sua justitia, et aliis virtutibus, quum posset iis constanter usus integerrime magnis negotiis interesse, nec divites assectatus est, nec cum regibus, aut populis egit, ne ob necessitatem quidem ». Sic loquuntur poetæ rhetores, qui per totam vitam adulari consueverunt. Sed profecto dicere hominibus probis necessariam esse Rhetoricam. .

. . . .

FRAGMENTUM III.

. . . .

. . . . (συννοοῦσι) κα(θάπ)ερ (αἱ γραῦς κόρας συ)νάπτ(ει)ν (ἐ)πα(ι)σθαν(ομ)ένας, (καὶ) μὲν ἐξ(α)ρ(τίζ)ειν, τὰς δ' ἀπο(χ)ρα(ί)ν(ουσα)ι καὶ κελεύ(ειν) ἃ τοὺς νέ(ο)υς διδά(σκω)-

FRAGMENTUM III.

. . . .

. . . . Sicut cogitant vetulæ sibi conciliare puellas, atque instruere scientes, his vero splendide ornatis inculcare, quæ adolescentulos doceant; ita sibi civitatem Athe-

σιν· ὡς καὶ τὴν πό(λ)ιν Ἀ(θη)ναίων καὶ οὐκ ἀναισ(θήτω)ς μόνον, ἀλλὰ καὶ (δὴ ἀ)ναισχύντως, καὶ ἀ(π)αιδεύτως, καὶ ἀ(ντι)στ(ρόφω)ς ὑπὸ τῶν λεγόντων (φλη)ναφᾶτ(αι π)ο(λλά) . . . .

. . . .

niensium conciliare student rhetores, ac non solum stulte, verum et impudenter, et imperite, et secum pugnantes in dicendo nugantur multa . . . .

. . . .

FRAGMENTUM IV.

. . . .

. . . . (τὰ ἑ)αυτῶν οἰκονομ(ήσ)οντες· ἂν δ' ἐπὶ τ(ὴν) δ(οκί)μην καταγενόμ(ενοι), κατα(γ)ελασό(μ)εθα, (τ)ῶν κατα(γ)ελώντ(ων) τ(ε), καὶ τῶν, ὅτι καὶ ἄλλου τὰ τεκτονικὰ διοικούμεθα, (π)ερὶ ὧν δ' ἀνάρχεσθα(ι) δοκιμάσωμεν, οὐδὲ μυριοστοῦ(ς) ἀφαύ(ρους) ἀπολείπομεν . . . .

FRAGMENTUM IV.

. . . .

. . . . Nostram rem familiarem administraturi: si vero ad experimentum deveniamus, certe deridebimur, his vel illis illudentibus, quod aliena fabrilia administramus, quodque de iis, quæ aggredienda censemus, ne unum quidem e decem millibus vilem teruncium negligimus . . . .

FRAGMENTUM V.

. . . .

. . . . . . (εἴ τις πεπ)ρωμένως προ(σδιωρ)θ(ῶ)το ῥητορεύ(ειν, καὶ (φι)λοσοφεῖν, καὶ ταῦτα (το)ῦ μὲν οὕτως σπανί(ου, οὐ)δὲ παρ' ὅλην τὴν ζ(ωὴν) μετὰ τῆς ὠφελείας (ἂν) ἄψυχα π(άνυ σ)υν(ίει), καὶ (ἐ)θαύμ(αζε) . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

FRAGMENTUM V.

. . . .

. . . . Si quis veluti fato impulsus Rhetoricam simul et Philosophiam se profiteri aperte diceret, præsertim quum is tam rarus esset, ne per totam quidem vitam utiliter res inanimas omnino intelligeret, et admiraretur . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . (οὐχὶ
ἀληθ)ινοῖς γίνε(ται αὐτοῖς
φι)λοσόφοις τόδ' ὑπὸ τῶν (γε)
ἀνο(ή)των ὃ συμβαίν(ει)
τισὶν τῶν ῥητόρων . . . .
. . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . haud veris accidit philosophis, quod stultorum causa aliquibus rhetoribus contingit . . . .

INDEX GENERALIS.

CORRIGENDA.

Pag.	Lin.		
V	15—16	Pro Λιβανοτῷ, Leg.	Λιβανωτῷ.
XI	10	Ἰθύφαλλο	Ἰθύφαλλοι.
XXXII	32	Καὶ, παραχθεὶς	Καὶ παραχθεὶς.
XXXIX	14	Ἐπιπίπτωσιν	Ἐπιπίστωσιν.
ibid.	25	Ἀμαρτηθέντων	Ἁμαρτηθέντων.
XL	16	Τεχνικὸν	Τεχνικόν.
XLI	15	Calactitis	Calactini.
XLII	28-29	Προκατάστασις ἔστι	Προκατάστασίς ἐστι.
XLVII	31	Τινες	Τινές.
LV	6	Lyco	Lycon.
LXXVIII	20	Τινες.	Τινὲς
ibid.	24	Dialecticam	Dialecticæ.
CIV	20	Ἕνα	Ἕνα.
94	16	Significante	significans.
99	11	ἄν· μή	ἄν μή.
ibid.	34	Πῶς	Πως.
101	7	Occurrebat	occurreret.
102	in fine	Φασι	Φασιν.
103	1	Προσφερομένων	Προφερομένων.
122	31	Παρὰ δὲ Δημητρίῳ	Παρὰ δὲ τῷ Φαληρεῖ.
124	21	Κεκραμένον	Κεκλασμένον.
125	18	Ἀφιέντι	Ἀφιέναι.
ibid.	ibid.	Παιδὶ, οὐ	Παιδίου.
ibid.	25	Καθειλοῦσαν	Κατενειλοῦσαν.
126	25—26	Ἀφιέντι	Ἀφιέναι.
128	7	Harpaerat.	Harpocrat.
129	26—27	Notat. col. XIV. v. 23-28.	Hæ voces sunt expungendæ.
140	27	Τους	Τοὺς.
142	13	Occurunt	Occurrunt.
150	24	Adhibent	Adhibet.
164	28	Ἡ τινῶν	Ἤ τινων.
ibid.	in fine	Ἀγαθὰ	Ἀγαθά.
165	19	Οὖν ἐστὶν	Οὖν ἐστιν.
168	32	Nullus dubitavit	Nullus dubitavi.
174	26	Καφήρει	Καφηρεῖ.
175	17	Πρὸς τινι	Πρός τινι.
ibid.	18	Πρός τὴν	Πρὸς τὴν.
186 col. 1	51	Temni	Temno.

CORRIGENDA.

198 col. 2.	28	Ἀῤῥενα	Ἄῤῥενα.
211	27	Περικλοῦ (sic)	Περικλέους.
212	26	Ἀποχορούντας	Ἀποχοροῦντας.
214	12	Εἴησαν	Εἵησαν.
ibid.	29	Ταῦτὰ	Ταῦτα.
215	17	Ἐπειδαν	Ἐπειδὰν.
223	23	Ἐκάστην	Ἑκάστην.
ibid.	29—30	Χαίροῦσιν	Χαίρουσιν.
230	23	Οἶαν	Οἵαν.
232	16-17	Ἐναρμοστῶν	Ἐναρμόστων.

Col. II.

...ΤΑΝ ΑΔΡΟΥΤ...ΟΙΜΙΩΙΜΕΝ

...ΠΟϹ ΕΩϹ ΑΙΜΗΤΡΑΧΥΜΗΔΕ

.....ΛΙΙΜΑϹΙΝΕΠΕΡΙΟΙΤΟΠ....

............ΕΝΛΕΞΕΙΚΑ

ΟΙ.........ΦΙΛΟϹΟΦΟΙ ΑΡΑ

ΤΟΙ.......ΥϹΤΑΥΤΑ ΤΟΙϹΤ.....

..Α.....ΟΙϹ...Ο.....ΤΙΝΕ.....Ι.....

ΑΥ..................ΕΠΑΙΤΙΘ

Μ...............ΠΡΟϹΔΟΞΑ

ΖΟ......ΟϹΚΑΙ............ΩΝ

ΙΔΙΩΜΑ..ΩΝ...........ΠΕΡΙ

ΓΕΙΛ.......ΜΑΛ.............ΜΥ

ΡΙΩΙΜ.....ΟΝΕΚ.............ΩΝ

ΗΜ........ΩΝΠΕ..............

ΘΑΙ.........ΟΕΨΑ.....ΡΙΟΕ.....

ΠΙΤΙϹΘΕΥΕΑΗΥ ΚΑ...........

ΤΟΝΕΚΤΕΘΑΑ...ΑϹΜΙΖΩΙ....

ΑΝΑΠΕΦΩ...Ν...ΑΙΧ....ϹΥ....

ΡΑΓΑ..ΕΠΑΙ...ϹΑ.Υ....ΝΙ.....

ΙΥΝΟΙΔΙΟΚΑΙΠΡΟΤΕΡΩΜΙΝ

ΟΥΜϹΕΙΠΟΝΟΤΙ...ΟΥϹΟ......

ΑΥΔΙΗΚΡΕΙΒΩ.....ΝΩϹ

ΓΙΚΑΛΟΝΤΗΙΦΥϹΕΙ..ΙΟΥ

ΚΑΤΑϹΚΕΥΑϹΜΑΝΥΝ

ΟΘΑΡΡΩΝΛΕΤΩΜ...

ΑΤΗΟϹΥΜ ΗΛΟΚΩ.......

Col. III.

ΚΡΕΙΒΕ..ΑΞΙΟΛΟΓ....ϹΟΥΤΕ...Ν
ΤΑΤΟΠΕ..ΙϹΤΟΝΥ....ϹΔΙϹΗΚΑ
ΨΑΝΟΥΚΑΠΟΤΩΝϹΟΦΙϹΤΙ
ΚΩΝΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤ ΜΑϹ
ϹΛΑΙΝ ΙΦΑΙΔΑ ΜΕΑ ΕΙ
....ϹΟΥΔΕΝΙΦΥ..ΙΚΩ Ρ.... ΤΕ
Τ ΩϹΧΤΗϹΘΑΙΔ ΟΝΤΑΙ
...... ΥΤ ϹΑ
Π .... ΤΕΡ.... Λ ΧΘ
ΚΛ .... ΜΕΤΑ
ΛΥ .... ΕϹΕΙ
ΡΑϹΔ ΛΑΤΙΟΝΩΑϹ...ΕΚΕ
ΤΑ ....ϹΙΝ ...Α...ϹΡ
ΤΟ ΟϹΟΧ..ΤΑ Ν ...ΝΟΜΙϹ
ΟΥ ΑΝΤΩΙ.. Ν....ΝΟΛΙ
Τ ΛΕΤΙϹΙΝΡ..........
ΑΛΛΟΝΟΤΟΙϹΗΜΕ..ΝΟΜΟΙ
ΟΙΤΟΥΔΕΜΑΙΑΤΟ..ΝΑΤΡΙ
ΚΟΙϹ....ΟΤΗϹ..ΤΟΙϹΑ...ΥϹΙΚΟΙϹ
ΚΑΙΓΕΩ ΜΕΤΡΑΙϹΟΥ....ΤΟΙ
..........ΠΑϹΙΤΕΧ....ΙΤΑΙ
......ΤΩΝ ΘΑΥΜΑ.....ϹΠΑ
.......ΤΑϹΚΕΥΗϹΚΑ ΜΑ
ΝϹΘΟΤΑΝΥΠΟΤΗϹΟΧΛΙΚΗϹ
ΘΥΕΛΛΗϹΜΗϹΤΡ.... ...ΑΙ
ΚΑΙΔΙΑΡΥΤ ΝϹ ....

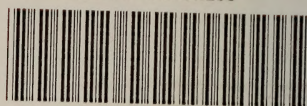
Col. IV.

ΚΑΙΛΕΤΟΜΕΝΜΑCΙΝΗΤΟΙCΠΕ
ΡΙΜΑΛΛΟΝΔΕΙΝΔΥΝΟΙ.ΑΙΚ Ε
ΑΙΤΩΝΟCΘΙΤΑΜΟΥΤ ΤΑCΑ
..ΟΙΥΤΩΔΙΕΛΕ ΤΕCΑ....ΤΑΙ
...ΔΗΚΑΙ...ΠΡ.....Ν ΘΑΙΓΕΛΕ
..ΥΙΙΝΤΕΟ.........ΙΟ..Τ'
..ΩCΕ Α ΤΩC ΔΙΑΝΕΡΓΩ
ΠΡΟCΤ.....ΑΦ.............
ΧΕΙΡΑ....ΑΙ.ΤΟΛ...........
.....ΥΠΑΡΕΘΗ...Μ.........
Δ..ΙCΕΝΤΟ...........ΡΗ
ΤΟΡΙΚΓΙCΘΑΥ.....ΖΩ ΔΙΟΤΙ
.....CΙΚΑΝΙ...........ΕΝ...
Ρ....ΓΗCΡΗ ΤΟΡ....Ο.........
Τ...ΙΓΕΠΡΟΧ....Ε......ΝΠ....
ΑΝΕΙΝ ΔΙΔΙΑ...Υ...ΕΙΝΕ......
ΤΡΑΔΙΕΥΛΑΙΤΗΙΕΝΟΛ......
ΓΕΙΝΚΑΙΤΟΙΑ..ΤΑC ΑΜΕ
ΒΟΝΑCΕΛΕΙΝΜΕΤΟΝΟΥΝ
ΔΙΚΟΝΚΑΙΤΩΝΑΡΘΡΩΗΡΗ
ΜΕΝΠΡΟ ΙΓΟΥΜΕΛΟΝΗ
ΝΑΙΤΟΥCΔΕΠΑΚΟΡΕΥ
ΤΑCCΥΝΔΕCΜΟΥΟΔΥΝ
ΔΙΔΟΝΑΙΚΑΘΑΠΕΟΝΗΝ
ΜΕΝΤΟΥΤΟΝΠΟ ΚΑΙΤΟΙC
ΤΑ ΘΑΠΕΙΓΟΙΗΚΟΜΑ...Π

Col. V.

ΜΑΤΩ....ΟΥΤΕ ΧΡΗCΙΜΟΝΙ...ΤΕ
ΒΟΥΛΗΤΟΝ ΑΛΛΑΔΗΚΑΙΤΗΝ
ΠΑΡΑΛΛΑΓΓΙΝ ΤΑΥΤΗΝΟΥ
ΚΕΚΤΗΧ ΥCΟΦΙCΤΙΚΩΝΤΕ
ΙΥΤΤΙCΠΟΙΗCΑΝΤΟΤΟCΔΕ ΙCΧΝΑC
ΙΧΝΙ...ΔΕ..ΥΤΑ...ΟΙΔΙΑΤΤΟΝΗ
CΑ.......ΑCΛ ... ΛΚΑΤΙ
ΙΕΛΑ.....ΠΙ... ΟΙΟΛΟ ΔΕΠΛΟΙ
ΟΝΕΜΕ.........C...Ν.... ΟΙ
..ΙΤΕ.....ΑΙ.....ΕΛ ΔΥ
ΛΑC.....Τ........ΙΠ Α
ΤΗΕΡ.........ΛΑΜ Ν
Θ..ΡΟ..............ΗΑ Ο
Ν......ΙΔΕ.........Τ ΚΑC
........Δ.........C C
Τ...Η....Π.......... ΤΝ
ΜΕΛΗ....Α......... Η
ΔΕ...............Ν Π
CΑΙΤΑC...........ΑC
ΒΑCΚΑΙ.........ΑΙΤ ΑΙ
ΔΕΥΜΕΝ.......ΛΛCΤ Ν
ΤΙCΙΝΗΠΑΙ....ΤΩC... Ο
ΚΑΙ ΝΥΝ ΤΟΥΤΟΥ.....ΛΙCΤΑΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝΟΡΘ CΕΠΕΙΝΚΑΙΤΟ
ΛΕΓΕΙΝ ΕΙΚΗΔΙΑΡΕΓΩ
ΚΑΝΙΠΡΟΤΤΕ ΟΜΑΛΑΚΑΙCΙΝ
ΤΑΧΙCΤΑΔΙΟΡΟΥΤΟCΜΟΝ

ΤΕ
ΜΗΟ
ΑΛΛ
ΝΕ
ΤΕΤ
ΑCΔΙ
ΑΙΠΡΟ
ΗΠΑΝ
ΝΑΜ
ΙΙCΧ

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 048 842 8